

การประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย
: ศึกษากรณีผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน

ภัทธรวัณฐ์ ดิษยบุตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2550

The Liability Insurance Relating to Hazardous Products
: Study The Case of Daily Used Products in Household

Pattarath Disayabutra

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2007

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ ที่ได้กรุณาสละเวลา รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งท่านได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ให้แนวคิดต่างๆ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลเอกสาร พร้อมทั้งตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสิ้นเรียบร้อยด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดียิ่งตลอดมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่กรุณาให้เกียรติรับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ให้คำปรึกษาแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล และนายอำนวยการ สุกเวชย์ ที่กรุณาให้เกียรติรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ให้คำปรึกษาแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนอีกเช่นกัน

เหนือสิ่งอื่นใด คือความรัก ความเข้าใจ และกำลังใจจากบิดา มารดา และพี่สาวของผู้เขียนซึ่งให้การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของผู้เขียนตลอดมา รวมทั้งกำลังใจจากเพื่อนๆ ที่คอยติดตามและเป็นแรงกระตุ้นการศึกษาของผู้เขียนจนประสบความสำเร็จสมความตั้งใจ และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิอีกหลายท่าน ที่ไม่ว่าจะกล่าวนามในที่นี้ได้หมด

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังมีคุณค่าทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบให้แก่บุคคลสำคัญที่ได้กล่าวข้างต้น และมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์อันเป็นที่รักยิ่งของผู้เขียน

สุดท้ายนี้หากมีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องแต่ประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ภัทรรัฐ ดิษบุตร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๙
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.5 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. ประวัติความเป็นมา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์.....	6
2.1 ความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค.....	6
2.1.1 สิทธิของผู้บริโภค.....	7
2.1.2 หน้าที่ของผู้บริโภค.....	7
2.2 ประวัติความเป็นมาของการประกันคุณภาพ.....	8
2.2.1 การประกันคุณภาพรับผิดชอบในต่างประเทศ.....	8
2.2.2 การประกันคุณภาพรับผิดชอบในประเทศไทย.....	11
2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการประกัน.....	12
2.3.1 ทฤษฎีความน่าจะเป็น.....	13
2.3.2 กฎจำนวนมาก.....	14
2.3.3 กฎของการเฉลี่ย.....	15
2.4 หลักสำคัญของสัญญาประกัน.....	16
2.4.1 หลักส่วนได้เสียในเหตุประกัน.....	16
2.4.2 หลักสุจริตอย่างยิ่ง.....	24
2.4.3 หลักการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริง.....	29
2.4.4 หลักการรับช่วงสิทธิ.....	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4.5 หลักการเฉลี่ยการชดใช้ค่าเสียหาย.....	35
2.4.6 หลักสาเหตุใกล้ชิด.....	37
3. ความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน	
ตามหลักกฎหมายไทยและต่างประเทศ.....	42
3.1 ความหมาย.....	42
3.1.1 ความหมายของผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน.....	43
3.1.2 ความหมายของความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์.....	45
3.1.3 ความเป็นมาของร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น	
จากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย.....	47
3.1.4 สารสำคัญในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์.....	49
3.2 ประเภทของการประกันภัยความรับผิด.....	59
3.2.1 การประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายของนายจ้าง.....	60
3.2.2 การประกันภัยความรับผิดต่อสาธารณะ.....	60
3.2.3 การประกันภัยความรับผิดของรถยนต์ต่อบุคคลที่สาม.....	61
3.2.4 การประกันภัยความรับผิดต่อสินค้าที่จำหน่ายต่อประชาชน.....	62
3.3 สารสำคัญของการประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับ	
ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน.....	62
3.3.1 ความสำคัญของการทำประกันภัย.....	62
3.3.2 ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์.....	63
3.3.3 รูปแบบของการประกันภัย.....	63
3.3.4 ผู้เกี่ยวข้องในการประกันภัย.....	64
3.3.5 วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย.....	65
3.3.6 ส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย.....	65
3.3.7 ความคุ้มครองเกี่ยวกับการประกันภัย.....	65
3.3.8 ข้อยกเว้นของการประกันภัย.....	66
3.3.9 จำนวนเงินจำกัดความรับผิด.....	67
3.3.10 การวิเคราะห์ความเสี่ยงภัย.....	67
3.3.11 เบี้ยประกันภัย.....	68
3.3.12 การสงเคราะห์เบี้ยประกันภัย.....	69

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.4	มาตรการในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบเกี่ยวกับ	
	ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนของประเทศไทย.....	69
3.4.1	กฎหมายลักษณะซื้อขาย.....	69
3.4.2	กฎหมายลักษณะละเมิด.....	71
3.4.3	กฎหมายลักษณะอื่นของไทย.....	73
3.4.3.1	พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535.....	73
3.4.3.2	พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522.....	76
3.5	การประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย	
	ที่ใช้ประจำวันในต่างประเทศ.....	79
3.5.1	การประกันภัยความรับผิดชอบในประเทศญี่ปุ่น.....	80
3.5.2	การประกันภัยความรับผิดชอบในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	81
4.	วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับ	
	ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน.....	84
4.1	อันตรายของผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน.....	84
4.1.1	อันตรายของผงซักฟอก.....	85
4.1.2	อันตรายของน้ำยาล้างห้องน้ำ.....	85
4.1.3	อันตรายของยาฆ่าหญ้า.....	86
4.2	วิเคราะห์ปัญหาของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับการประกันภัย	
	ความรับผิดชอบ.....	87
4.2.1	วิเคราะห์ปัญหากฎหมายลักษณะซื้อขาย.....	87
4.2.2	วิเคราะห์ปัญหากฎหมายลักษณะละเมิด.....	89
4.3	วิเคราะห์ปัญหาตามกฎหมายลักษณะอื่นที่เกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดชอบ.....	92
4.3.1	วิเคราะห์ปัญหาตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535.....	92
4.3.2	วิเคราะห์ปัญหาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	94
4.3.3	วิเคราะห์ปัญหาตามร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหาย	
	ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	95

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.4 วิเคราะห์ถึงผลกระทบในการทำประกันภัยความรับผิด	
เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน.....	96
4.4.1 ผลกระทบในเชิงบวกของการนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้	
กับความรับผิดเกี่ยวผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน.....	96
4.4.2 ผลกระทบในเชิงลบของการนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้กับ	
กับความรับผิดเกี่ยวผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน.....	97
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	98
5.1 บทสรุป.....	98
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	103
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก. แบบสัญญาคำขอประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์.....	113
ภาคผนวก ข. ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหาย	
ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	119
ภาคผนวก ค. พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535.....	124
ภาคผนวก ง. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	147
ประวัติผู้เขียน.....	171

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย:

ศึกษากรณีผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน

ชื่อผู้เขียน

ภัทรรักษ์ ดิษยนตร

อาจารย์ที่ปรึกษา

รศ. ดร.กัลยา ตันศิริ

สาขาวิชา

นิติศาสตร์ (กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ)

ปีการศึกษา

2550

บทคัดย่อ

ระบบการประกันภัย เป็นระบบที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การประกันภัยความรับผิดจากผลิตภัณฑ์ (Product Liability Insurance) เป็นการประกันภัยประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาแล้ว ในสังคมโลกยุคปัจจุบันผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงกิจวัตรประจำวันของมนุษย์ ผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวก็เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทำความสะอาดพื้น ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ซักทำความสะอาดเสื้อผ้า ผลิตภัณฑ์เพื่อการกำจัดหญ้าและวัชพืช เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้มักใช้สารเคมีที่มีฤทธิ์ในการกัดกร่อนและทำลายเป็นส่วนประกอบหลักที่สำคัญ ดังนั้น หากมีการนำผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวไปใช้แล้วก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อชีวิต ร่างกายหรือสุขอนามัยของผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภคก็ควรต้องได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ในขณะเดียวกันในมุมมองของผู้ประกอบการผลิตความเสี่ยงในความรับผิดอันเกิดจากผลิตภัณฑ์อันตรายนั้นสถานภาพของผู้ผลิต (Manufacturer) จะมีความเสี่ยงต่อความรับผิดอยู่ค่อนข้างสูงมากอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนยังไม่ได้รับการเยียวยาและชดเชยความเสียหายอย่างเต็มที่และเป็นธรรมเท่าใดนัก การนำกระบวนการยุติธรรมมาใช้เยียวยาความเสียหายจำเป็นต้องนำบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้บังคับ แต่ผลการศึกษากลับพบว่าบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องและมีบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น กฎหมายว่าด้วยลักษณะ ชื่อขาย กฎหมายว่าด้วยลักษณะละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เหล่านี้เมื่อนำมาปรับใช้แล้ว ยังไม่อาจเยียวยาและชดเชยความเสียหายที่ผู้บริโภค ได้รับอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมเท่าใดนัก อีกทั้งการใช้สิทธิดำเนินการฟ้องร้องให้รับผิดชอบทางศาลนั้น บางคดีอาจใช้ระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างมาก ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของเหตุการณ์ และการพิสูจน์ของคู่ความ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอแนะนำเสนอให้ นำระบบการประกันภัยความรับผิดจากผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนมารองรับช่องว่างหรือข้อขัดข้องในการเยียวยา ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับจากการอุปโภคผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน โดยการนำระบบประกันภัยมาใช้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางตรงได้แก่ การที่ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองและการชดใช้เพื่อเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสมและเป็นธรรมเมื่อได้รับอันตรายอันเนื่องมาจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ประโยชน์ทางอ้อมได้แก่ การที่ผู้ประกอบการผลิตจะเพิ่มความใส่ใจและระมัดระวังในทุกขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

Thesis Title	The liability insurance relating to hazardous products. : Study the case of daily used products in household.
Author	Pattarus Disayabutra
Thesis Advior	Assoc. Dr. Kalaya Tansiri
Department	Law
Academic Year	2007

ABSTRACT

Insurance system is playing an important role in the economic development of the country. Product liability insurance is one vital type of insurances, particularly in the developed countries. Nowadays, daily used hazardous products become indispensable in doing daily activities of people. The examples of hazardous products are as follows; floor cleaner products, detergent products, grass and weed killer product, etc. Those products usually compose of erosive chemical materials as active ingredients. Therefore, if the use of hazardous products causes damages to life, body or health of the consumers, and environment, the customers should receive the appropriate and fair remedy. In the meantime, from the manufacturer's perspective, the risk of liability for the product is inevitably high.

From the study, it was found that most consumers who received damage from daily used hazardous products have not been fairly remedied and fully compensated. To compensate and provide a remedy for the damage through judiciary system, relevant legislations are necessary to be applied. However, the study found that relevant legislations in force at present such as law of buying and selling, torts law under the Civil and Commercial Code, Act of Hazardous Objects B.E. 2535 (1992) and Act of Consumer Protection B.E. 2522 (1979) once applied still could not provide remedy and compensation to consumers efficiently and fairly. In addition, to exercise the right to file a complaint in court sometimes may take a long period of time depending on the confiscation of fact and the burden of proof by the parties.

This thesis would propose the application of the product liability insurance system to fill the gap or overcome obstacles in providing remedy to consumers affected by the use of hazardous products. A direct benefit resulting from the use of the insurance system is that customers will receive appropriate protection and fair compensation when they are harmed by the

daily used hazardous products in household. The indirect benefit is that the manufacturers would pay more attention and be more careful in every step of their manufacturing process of the hazardous products, etc.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนต่างได้เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกคน โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทำความสะอาดพื้น ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ซักผ้า ผลิตภัณฑ์ลบคำผิด เป็นต้นซึ่งผลิตภัณฑ์อันตรายเหล่านี้ มีสารเคมีเป็นส่วนประกอบของการผลิตผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าว ในกรณีที่หากมีการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายแล้วก่อให้เกิดความเสียหายโดยก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของบุคคล สัตว์ พืช สิ่งแวดล้อม ก็จะต้องมีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน โดยมีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย

เมื่อประเทศไทยได้มีความเจริญและมีการพัฒนาไปเป็นอันมาก ผู้คนต่างมีความสนใจที่จะดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม และต่างรู้จักสิทธิของผู้บริโภคในการดำเนินชีวิต จึงทำให้มีการตื่นตัวของการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอันมาก ผู้บริโภคต่างสนใจที่จะคุ้มครองสิทธิของตนเอง โดยมีการใช้สิทธิเรียกร้องหากเกิดความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวมากกว่าที่จะปล่อยไปโดยโทษว่าความเสียหายที่เกิดเป็นโชคร้ายของตน ดังนั้นเมื่อมีการใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายกันมากขึ้น ปัญหาที่ตามมาของการคุ้มครองผู้บริโภคคือ

- (1) ความเป็นธรรมที่จะได้รับชดเชยค่าเสียหายมีเพียงใด
- (2) การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการจะเป็นอย่างไรหากต้องมีการชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์อันตราย
- (3) กฎหมายที่จะนำมาใช้กับความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนในครัวเรือน

เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่บังคับใช้โดยตรงในเรื่องของ ความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ซึ่งกฎหมายที่มีอยู่ที่พอจะนำมาปรับใช้ได้แก่ กฎหมายลักษณะ ซ้อขาย และ กฎหมายลักษณะละเมิดที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ก็ไม่เพียงพอต่อการที่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวจะใช้สิทธิเรียกร้องให้เกิดความเป็นธรรมกับตนมากที่สุด ซึ่งการจะนำกฎหมายลักษณะซ้อขายมาใช้บังคับได้นั้น ต้องเป็นคู่สัญญากันโดยตรง บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่สัญญาแม้ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์

อันตรายเป็นกล่าว ก็ไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องได้ ส่วนกฎหมายลักษณะละเมิดก็มีอุปสรรคต่อการเยียวยาความเสียหาย ในเรื่องประเด็นหน้าที่นำสืบที่จะต้องให้ผู้เสียหายเป็นผู้มีการพิสูจน์ซึ่งไม่ง่ายเพราะข้อเท็จจริงในกระบวนการผลิตเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้ประกอบการเท่านั้นที่สามารถรู้ได้

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ให้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีแพ่งเรียกร้องค่าเสียหายได้จาก บุคคลผู้เกี่ยวข้องในสายของธุรกิจผลิตภัณฑ์ที่เป็นวัตถุอันตราย แม้กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ผู้รับผิดชอบเป็นบุคคลทุกคนในสายการจำหน่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ขายในช่วงใดๆ ทั้งนี้โดยไม่จำกัดกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ อันแตกต่างจากหลักความรับผิดในกฎหมายลักษณะละเมิดที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ความรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้ก็จำกัดเฉพาะความเสียหายที่เกิดจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเท่านั้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ในเรื่องมาตรการเกี่ยวกับสินค้าอันตราย เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณาฉลากสินค้าอันตราย และการฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายแทนผู้บริโภค ในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าอันตราย บทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดความรับผิดเป็นพิเศษเป็นการแตกต่างจากหลักกฎหมายลักษณะละเมิดเฉพาะ แต่เป็นเพียงมาตรการป้องกันความเสียหายในการบริโภคของประชาชนทั่วไป

เห็นได้ว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันให้ความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคไม่เพียงพอ ไม่สามารถเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งกฎหมายที่คุ้มครองผู้บริโภคโดยตรงยังขาดกลไกด้านการฟื้นฟูหรือเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสม เพราะกฎหมายแต่ละฉบับล้วนมุ่งเน้นไปที่การป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าหรือบริการทั้งสิ้น ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดวิธีการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าแต่อย่างใด

การประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน เป็นการประกันภัยประเภทประกันภัยความรับผิด การประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ในครัวเรือน คุ้มครองความรับผิดจากกฎหมายอันเกิดจากความบกพร่องของสินค้าที่ผู้เอาประกันภัยผลิตนำเข้า หรือขาย อันมีผลให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัย หรือทรัพย์สิน การที่จัดให้มีการทำประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน จะช่วยผู้เสียหายได้รับการชดใช้ค่าเสียหายอย่างรวดเร็วและครบถ้วนทุกคน ผู้ประกอบการก็จะไม่เสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย เนื่องจากความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์อันตรายมีโอกาสเกิดขึ้นสูง ดังนั้น เพื่อให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน โดยผู้เสียหายอาจเป็นทั้งผู้ที่เป็คู่สัญญาโดยตรง หรือมิใช่คู่สัญญาโดยตรง ในการซื้อขายผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าว ให้ได้รับการชดใช้

ค่าเสียหายได้อย่างรวดเร็ว เป็นธรรมและครบถ้วนทุกคน จึงควรที่จะต้องศึกษาและวิจัยถึงการให้มีกฎหมายประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ในครัวเรือน วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางผลกระทบทั้งข้อดี ข้อเสียของการจัดให้มีการทำประกันภัยภาคบังคับเกี่ยวกับความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำในครัวเรือน ทั้งนี้เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพและทัดเทียมประเทศที่พัฒนาแล้ว

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาวิจัยถึงบทบาทความเป็นไปได้ในการที่จะคุ้มครองธุรกิจของผู้ประกอบการไม่ให้ได้รับผลกระทบกรณีถูกฟ้องร้องและต้องชดเชยค่าเสียหายจำนวนมาก

1.2.2 เพื่อศึกษาวิจัยถึงมาตรการในการส่งเสริมให้การคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายอันตราย จากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตราย ได้รับการเยียวยาชดเชยค่าเสียหายจากผู้ประกอบการอย่างเป็นธรรม รวดเร็ว และทั่วถึงทุกราย

1.2.3 เพื่อศึกษาวิจัยถึงความเป็นไปได้ ที่ผู้บริโภคจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายโดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องคดีกันอันจะเป็นการลดการนำคดีมาสู่ศาล

1.3 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ทั้งข้อมูลภายในประเทศและต่างประเทศ ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลการศึกษาจาก ตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา บทความทางวิชาการในนิติศาสตร์ และบทความอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างเป็นธรรมและรวดเร็วโดยไม่ต้องนำคดีมาฟ้องต่อศาล

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาถึงความรับผิดชอบตามกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนว่ามีความรับผิดชอบอย่างไร มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนมีอย่างไร ปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวเป็นอย่างไร การนำระบบการประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนมาใช้เพื่อเป็นมาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์อันตรายจะก่อให้เกิดผลดีอย่างไรต่อ ผู้เสียหายและผู้ประกอบการ

1.5 สมมติฐานของการศึกษา

ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น โดยก่อให้เกิดประโยชน์ในความสะดวกในการดำเนินชีวิต แต่การใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายก็อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ใช้ผลิตภัณฑ์นั้นได้ แม้ปัจจุบันจะมีกฎหมายหลายฉบับให้ความคุ้มครองในการใช้สิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ก็ตาม แต่กฎหมายเหล่านั้นยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเยียวยาความเสียหายได้อย่างตรงจุด ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ดังนั้นการมีมาตรการในการประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนน่าจะทำให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และครบถ้วน ในขณะที่เดียวกันจะเป็นการลดภาระความเสี่ยงของผู้ประกอบการธุรกิจได้อีกทางหนึ่ง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ในการที่จะคุ้มครองธุรกิจของผู้ประกอบการไม่ให้ได้รับผลกระทบกรณีถูกฟ้องร้องและต้องชดเชยค่าสินไหม

1.6.2 ทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นจากความเสียหายอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตราย ในการที่จะได้รับการเยียวยาชดเชยค่าเสียหายจากผู้ประกอบการอย่างเป็นธรรม รวดเร็ว และทั่วถึงทุกราย

1.6.3 ทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ ที่ผู้บริโภคจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายโดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องคดีกัน อันเป็นการลดการนำคดีมาสู่ศาล

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิด เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

การประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เกิดจากการพัฒนาของการประกันภัยประเภทต่างๆ โดยมีการนำแนวคิดทฤษฎีการประกันภัย มาประยุกต์ใช้กับการประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ โดยถือว่าการประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ คือสัญญาประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง และการประกันภัยดังกล่าวถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคประการหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนได้รับการเยียวยาชดใช้ความเสียหายอย่างทั่วถึงทุกราย โดยต่อไปนี้จะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ประวัติของการประกันภัยความรับผิดรวมทั้งแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายนดังกล่าว

2.1 ความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

วิวัฒนาการของการคุ้มครองผู้บริโภคได้เริ่มมีขึ้นตั้งแต่ เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม (The Industrial Revolution) ในปี ค.ศ. 1760 โดยในอังกฤษและยุโรป ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากการใช้แรงงานคนโดยช่างฝีมือมาเป็นการผลิตโดยเครื่องจักรกลที่มีการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่อย่างมากมาย จากเดิมที่มีการผลิตเฉพาะภายในครัวเรือนได้เปลี่ยนเป็นจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยี ขั้นตอนการผลิตที่สูงขึ้น ส่งผลให้ผลิตสินค้าได้ทีละจำนวนมากๆ ทำให้สินค้าที่ผลิตออกมามีมาตรฐานคุณภาพอย่างเดียวกัน และยังเป็นการช่วยลดต้นทุนการผลิต ผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้ระบบฟิวดัล (Feudal) ทั่วยุโรปที่ประชาชนอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐได้รับการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่รัฐมีอำนาจออกข้อกำหนดต่างๆ มาจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพของประชาชน เป็นรัฐทำหน้าที่ในการส่งเสริมมากกว่าการควบคุม โดยให้ประชาชนมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพและทำสัญญาต่างๆ มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันในการดำเนินชีวิต จนเกิดเป็นระบบการค้าเสรีในที่สุด

ระบบการค้าเสรี (Laissez Fair) เป็นระบบที่ก่อให้เกิดการแข่งขันในทางการค้า ผู้ผลิตต่างหาวิธีการผลิตต่างๆ ที่จะสามารถแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่น มีการนำวัตถุดิบราคาต่ำมาผลิต และมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตเพื่อให้ได้ปริมาณมาก เพื่อลดต้นทุนการผลิตและ

พยายามที่จะกระจายสินค้าให้สามารถจำหน่ายให้ได้มากที่สุด จนบางครั้งทำให้สินค้าขาดคุณภาพส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคที่บริโภคสินค้านั้น จากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้รัฐเข้ามามีบทบาทที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคมากขึ้น และเอกชนก็เข้ามามีบทบาทโดยเริ่มมีการรวมตัวกันในช่วงหลังเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก สินค้ามีราคาแพง ผู้จำหน่ายมีการกักตุนสินค้าเพื่อเอาเปรียบผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนรวมตัวกันก่อตั้งเป็นสมาคมผู้บริโภคขึ้นในประเทศต่างๆ กว่า 60 สมาคม ต่อมาสมาคมทั้งหลายได้รวมตัวกันเป็น “สหพันธ์ผู้บริโภค” (International Organization of Consumers Unions) เรียกย่อว่า IOCU มีสถานที่ตั้งประจำ ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อปี ค.ศ. 1960 มีลักษณะเป็นองค์กรอิสระ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง IOCU ได้นำคำปราศรัยของประธานาธิบดีเคนเนดีที่กล่าวในสหประชาชาติถึงสิทธิผู้บริโภค 4 ประการ มาใช้เป็นสิทธิของผู้บริโภคคือ

- (1) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย
 - (2) สิทธิที่จะได้รับความรู้
 - (3) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรม
 - (4) สิทธิที่จะได้รับความชดเชยเมื่อเกิดความเสียหาย
- ต่อมาสิทธิของ IOCU ได้เพิ่มขึ้นมาเป็น 8 ประการ คือ

- (1) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย
- (2) สิทธิที่จะได้รับความรับรู้
- (3) สิทธิที่จะซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่ราคายุติธรรม
- (4) สิทธิที่จะเรียกร้องเพื่อความเป็นธรรม
- (5) สิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหาย
- (6) สิทธิที่จะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด
- (7) สิทธิที่จะได้รับบริโภคศึกษา
- (8) สิทธิที่จะได้รับความจำเป็นพื้นฐาน

IOCU ได้เปลี่ยนเป็น CI (Consumers International) เมื่อปี ค.ศ. 1994 มีสมาชิก 200 กว่าองค์กรจาก 80 ประเทศ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญสองประการ คือ

- (1) การสนับสนุนและกระตุ้นองค์กรสมาชิกให้มีความเข้มแข็งในการเคลื่อนไหวต่างๆ ไป
- (2) ต่อสู้เพื่อกำหนดนโยบายระดับโลกเกี่ยวกับผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มคนจนระดับกลางและระดับด้อยโอกาส¹

¹ (2539, ม.ค.-ธ.ค.). “ประวัติของการคุ้มครองผู้บริโภค.” *ฉลาดบริโภค*, 21, 3. หน้า 21-22.

2.1.1 สิทธิของผู้บริโภค

สิทธิของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย 5 ประการดังนี้

2.1.1.1 สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริงและปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

2.1.1.2 สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยความสมัครใจของผู้บริโภค และปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

2.1.1.3 สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัย มีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐาน เหมาะสมแก่การใช้ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

2.1.1.4 สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

2.1.1.5 สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหาย เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามข้อ 1, 2, 3 และ 4 ดังกล่าว

2.1.2 หน้าที่ของผู้บริโภค

สิทธิของผู้บริโภคทั้ง 5 ประการ ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ จะได้รับผลเต็มที่ต่อเมื่อผู้บริโภคได้ปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

2.1.2.1 หน้าที่ของผู้บริโภคก่อนซื้อสินค้าหรือบริการ

1) ผู้บริโภคควรใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการซื้อสินค้าและรับบริการ เป็นต้นว่า ตรวจสอบการแสดงฉลาก ปริมาณและราคาว่ายุติธรรมหรือไม่ อย่าเชื่อถือคำโฆษณาโดยไม่พิจารณาให้รอบคอบ

2) การเข้าทำสัญญาผูกพันกันตามกฎหมายโดยการลงลายมือชื่อนั้น ผู้บริโภคต้องตรวจสอบความชัดเจนของภาษาที่ใช้ว่ารัดกุมและให้สิทธิแก่ผู้บริโภคว่าครบถ้วนหรือไม่ตามที่ได้เจรจากันไว้ และสัญญามีเงื่อนไขข้อใดบ้างที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ถ้าสงสัยในข้อกฎหมายใดหรือไม่แน่ใจในความชัดเจนของสัญญาควรปรึกษาผู้ที่มีความรู้ให้แน่ชัดเสียก่อน

3) ข้อตกลงต่างๆ ที่ต้องการให้มีผลบังคับ ควรทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ประกอบธุรกิจด้วย

2.1.2.2 หน้าที่ของผู้บริโภคหลังซื้อสินค้าหรือบริการ

1) ผู้บริโภคมีหน้าที่ในการเก็บรักษาพยานหลักฐานต่างๆ ที่แสดงถึงการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคไว้เพื่อทำการเรียกร้องตามสิทธิของตน พยานหลักฐานดังกล่าวอาจจะเป็นสินค้าที่แสดงให้เห็นว่ามีปริมาณหรือคุณภาพไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ระบุไว้ในฉลาก มีความสกปรกหรือเป็นพิษอาจเกิดอันตรายจากการใช้สินค้าหรือบริการนั้นได้ ควรจดจำสถานที่ซื้อสินค้าหรือบริการนั้นไว้ เพื่อประกอบการร้องเรียนด้วย

2) ในกรณีที่มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้ประกอบธุรกิจ ต้องเก็บเอกสารสัญญา ต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารโฆษณาและใบเสร็จรับเงินไว้ด้วย

3) เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ผู้บริโภคมีหน้าที่ร้องเรียนตามสิทธิของตนดังที่กล่าวมา²

2.2 ประวัติความเป็นมาของการประกันภัยความรับผิด

การประกันภัยความรับผิดได้มีขึ้นหลังจากที่มีการประกันภัยประเภทอื่นๆ เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งสืบเนื่องมาจาก การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อีกทั้งการดำเนินชีวิตของคนเราทุกวันนี้ จะต้องเผชิญอันตรายนานัปการ เช่น ภัยอันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บ และอุบัติเหตุต่างๆ อันเกิดจากเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งมีแนวโน้มทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง ทำให้มีผู้ได้รับความเสียหายและบาดเจ็บมากขึ้นด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยส่งเสริมให้มีการประกันภัยความรับผิด โดยการประกันภัยความรับผิดถือว่าการประกันภัยประเภทหนึ่งของการประกันภัยเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Insurance) อันเป็นประเภทหนึ่งของการประกันวินาศภัย โดยมีความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย สำหรับการประกันภัยความรับผิดในต่างประเทศและในประเทศไทย มีประวัติความเป็นมาและการเริ่มต้นที่แตกต่างกัน

2.2.1 การประกันภัยความรับผิดในต่างประเทศ

ในต่างประเทศจุดกำเนิดของการประกันภัยจะเกิดขึ้นเมื่อใดไม่มีหลักฐานปรากฏได้แน่ชัด แต่ในยุคแรกๆ ของการประกันภัย เกิดจากการที่ต้องการแสวงหาหลักประกันความคุ้มครองหรือวิธีการป้องกันภัยของทรัพย์สินอันเนื่องมาจากโจรผู้ร้ายและภัยธรรมชาติ การประกันภัยประเภทแรกที่เกิดขึ้นได้แก่การประกันภัยทางทะเล

ในประเทศจีน ประมาณ 3,000 ปีก่อนคริสตกาลได้มีการนำกฎของการเฉลี่ยมาบรรเทาความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสินค้าของตน โดยมีการกระจายสินค้าของตนแยกบรรทุกไว้ในเรือหลายๆ ลำ ซึ่งแต่ละลำก็จะบรรทุกสินค้าของพ่อค้าหลายๆ คน หากเรือลำใดเสียหายอัปปางลง พ่อค้า

² สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2548). สคบ. กับ การคุ้มครองผู้บริโภค. หน้า 5-6.

แต่แต่ละคนก็จะได้รับความเสียหายเพียงจำนวนส่วนน้อยของสินค้าของตนเท่านั้น หลักการเช่นนี้เป็น การกระจายความเสี่ยงภัย ที่เป็นที่มาและคล้ายกับหลักการของการประกันภัยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก

ชาวบาบิโลเนียน แห่งลุ่มแม่น้ำยูเฟรติส ได้พัฒนาการค้าและอุตสาหกรรมผลิตสินค้า ส่งไปขายยังต่างเมือง มีพ่อค้าเร่ทำหน้าที่รับสินค้าจากเจ้าของไปจำหน่ายยังเมืองต่างๆ มีการนำ ทรัพย์สิน ภรรยาและบุตรไว้กับเจ้าของสินค้าเพื่อเป็นหลักประกันว่าเขาเหล่านั้นจะไม่คดโกงเอา สินค้าเหล่านั้นไปเป็นส่วนของตน แต่ในบางครั้งสินค้าที่นำไปขายถูกโจรผู้ร้ายแย่งชิง พ่อค้าเร่ก็จะ ถูกยึดภรรยาและบุตรไปเป็นทาส โดยมีใช้ความทุจริตของตน พ่อค้าเร่จึงจำเป็นต้องหาหลักประกัน สำหรับธุรกิจของตน จึงได้มีการคิดค้นระบบประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสี่ยงภัยของตน มีการ กำหนดว่า หากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสินค้ามิได้เกิดขึ้นจากความผิดความประมาทเลินเล่อของ เขาแล้ว จะไม่ต้องรับภาระในความเสียหายเหล่านั้น เจ้าของสินค้าจะยึดทรัพย์สิน หรือภรรยา บุตร ของเขาไม่ได้ ต่อมาข้อตกลงนี้ได้แพร่หลายไปในการค้าชนิดอื่นรวมทั้งกิจการเดินเรือ³

ต่อมาชาวกรีกได้พัฒนาแนวความคิดในทางการค้าจากชาวบาบิโลเนียน ไปเป็นสัญญา ชนิดหนึ่ง เรียกว่า สัญญาบอตทอมอรี (Bottomory) มีข้อตกลงว่าเจ้าของเรือที่ต้องการส่งสินค้าไป ขายยังเมืองห่างไกล หากต้องการใช้เงิน เขาจะต้องเอาตัวเรือไปเป็นหลักประกัน โดยมีข้อตกลงว่า ถ้าเรือสูญหายไปไหนทะเลหรือประสบอัปปางไม่สามารถกลับมายังท่าเรือได้ตามสัญญา ผู้ให้กู้หรือ นายทุนเงินกู้ก็จะยึดเรือไปใช้หนี้เงินกู้นั้น ซึ่งบางครั้งสินค้าที่จะส่งไปขายหรือ ซื้อกลับมาก็สามารถ เอาไปเป็นหลักประกันได้แทนตัวเรือที่เอาเป็นประกัน สัญญาชนิดนี้เรียกว่า สัญญาเรสปอนเดนเทีย (Respondentia) โดยจะมีการคิดดอกเบี้ยจากจำนวนเงินที่ให้กู้ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยในการ เดินทางไปขาย ซึ่งเงินจำนวนนี้ก็คือค่าเบี้ยประกันในปัจจุบันนั่นเอง

เมื่อศตวรรษที่ 12 ชาวลอมบาร์ด (The Lombards) เป็นผู้ริเริ่ม ระบบการประกันภัยการ ขนส่งทางทะเลขึ้น กล่าวคือ พ่อค้านายทุนได้พากันรวมตัว เพื่อกระจายความเสี่ยงภัยจากการสูญสิ้น ที่จะเกิดกับพ่อค้านายทุนคนใดคนหนึ่งไปยังพ่อค้าหลายๆ คน ซึ่งหากเกิดการวินาศภัยทางทะเลขึ้น เขาเหล่านั้นก็จะได้ช่วยกันแบ่งเบาระยะสูญสิ้นทุนรอนไปเพียงบางส่วน โดยจะจ่ายเงินให้เมื่อภัย ทางทะเลทำความเสียหายกับเรือและสินค้าให้กับผู้เป็นเจ้าของ มีการเก็บ ค่าธรรมเนียม หรือ เบี้ยประกัน หรือสินค้านั้น นับเป็นการเริ่มต้นการประกันภัยทางทะเล ต่อมาจึงเริ่มมีการประกัน ชีวิตขึ้น ในสมัยกรีกตอนต้น ได้มีแนวคิดในการให้ความช่วยเหลือกัน ในการจัดการศพให้ถูกต้อง ตามประเพณีของพวกกลุ่มศาสนาต่างๆ โดยจะทำการเก็บเงินจากสมาชิกเป็นรายเดือน และ ผลตอบแทนที่สมาชิกจะได้รับคือ การประกันว่าเมื่อถึงแก่กรรม การจัดการศพของเขาจะให้มีพิธี

³ สิทธิโชค ศรีเจริญ. (2529). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย. หน้า 5.

ทางศาสนา นอกจากนี้ในสมัยนั้นได้มีโบสถ์แห่งหนึ่งซึ่งจัดให้มีการบริการให้เงินกู้ในกรณีที่สมาชิกต้องการจะกู้เงินภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ ซึ่งการดำเนินการลักษณะนี้มีลักษณะคล้ายกับการกู้เงินตามกรรมธรรม์ประกันชีวิต⁴

ในส่วนประวัติของการประกันภัยความรับผิด มีประวัติความเป็นมาไม่ยาวนานนักเมื่อเทียบจากการประกันภัยประเภทอื่นๆ เนื่องจากการประกันภัยความรับผิดได้พัฒนาการเกิดขึ้นภายหลังจากการประกันภัยประเภทอื่นๆ ในสมัยยุคแรกเริ่มของการประกันภัยที่ยังไม่มีการประกันภัยความรับผิด อาจมีสาเหตุมาจากระบบเศรษฐกิจยังไม่ซับซ้อน ความรับผิดตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัยยังมีไม่มากนัก ในอดีตเป็นการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันโดยการขนส่งทางทะเล ความต้องการโอนความเสี่ยงภัยจึงเกิดเฉพาะภัยธรรมชาติและโจรสลัด ทำให้ความรับผิดของผู้เอาประกันภัยที่มีต่อบุคคลอื่นตามกฎหมายยังมีไม่มากนัก สังคมในยุคนั้นจึงยังไม่ต้องการความคุ้มครองความเสี่ยงภัยประเภทนี้ (Need of Liability Insurance) ประกอบกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่นั้นน้อย ไม่มีบทบัญญัติที่จะใช้เรียกร้องค่าเสียหายได้อย่างแพร่หลายเช่นในปัจจุบัน ในส่วนของประชาชนเองก็ยังไม่รู้จักและไม่มีความสำนึก (Claim Conciousness) เพียงพอในการเรียกร้องค่าเสียหาย⁵

เมื่อต้นศตวรรษที่ 18 อันเป็นระยะเวลาเดียวกับที่พระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเลฉบับแรกของอังกฤษประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1745 ได้มีผู้คิดระบบการประกันภัยต่อขึ้นใช้ในประเทศอังกฤษเป็นแห่งแรก เนื่องมาจากการรับประกันวินาศภัยเป็นการกระจายความเสี่ยงจากผู้เอาประกันภัยคนหนึ่งไปยังผู้เอาประกันภัยหลายๆคนซึ่งเสี่ยงภัยประเภทเดียวกันในวัตถุที่เอาประกันที่มีสภาพคล้ายคลึงกันตามกฎหมายของการเฉลี่ย (LAW OF AVERAGE) แต่การกระจายความเสี่ยงดังกล่าวก็นำมาซึ่งความคุ้มครองไม่เพียงพอในกรณีที่วินาศภัยที่เกิดขึ้นนั้น วัตถุที่เอาประกันมีราคาสูงมากเกินความสามารถของผู้รับประกันภัยจะกระจายความเสี่ยงภัยในระหว่างผู้เอาประกันภัยได้ เช่น การรับประกันภัยเรือบรรทุกสินค้าที่มีราคาหลายร้อยล้านบาท ซึ่งความรับผิดของผู้รับประกันภัยในการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหากวินาศภัยตามสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นมีจำนวนมหาศาลเกินกำลังความสามารถที่ผู้รับประกันภัยจะจ่ายได้ ดังนั้นจึงได้มีการคิดค้นการกระจายความเสี่ยงภัยตามสัญญาที่มีจำนวนความรับผิดมากๆ ไปยังผู้รับประกันภัยด้วยกัน ซึ่งเรียกว่าการประกันภัยต่อ (Reinsurance) หมายถึงผู้รับประกันภัยคนแรก (Ceding Company) ซึ่งได้รับการประกันภัยทรัพย์สินที่มีราคาสูงมากไว้จากผู้เอาประกันภัย ได้ทำสัญญาประกันภัยความรับผิดของตนตามสัญญาประกันภัยฉบับแรกไว้กับผู้รับประกันภัยคนต่อไป ซึ่งอาจจะเป็นคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

⁴ มุกดา โคหวกุล. (2537). การประกันภัย. หน้า 18-20.

⁵ พิพัฒน์ เทพย์ปฏิพัทธ์. (2537). การประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อสาธารณชน. หน้า 6.

เห็นได้ว่าการประกันภัยต่อมีลักษณะคล้าย ๆ กับการประกันภัยความรับผิด โดยผู้รับประกันภัยคนแรก (Ceding Company) เป็นคู่สัญญาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยต่อเช่นเดียวกับการประกันภัยธรรมดาทั่วไป กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยคนแรก เป็นผู้เอาประกันภัย และผู้รับประกันภัยต่อเป็นผู้รับประกันภัย โดยมีวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย (Subject Matter) เป็นความรับผิด (Liability) ที่ผู้รับประกันภัยคนแรกจะต้องมีต่อผู้เอาประกันภัยเฉพาะส่วนที่ได้รับประกันภัยต่อเหล่านั้น ผู้เอาประกันภัยต่อไม่ได้ตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัยเพื่อความวินาศภัย อันเกิดขึ้นกับผู้รับประกันภัยรายแรก ปัจจุบันการประกันภัยต่อเป็นการประกันภัยระหว่างประเทศที่สำคัญซึ่งทำให้ผู้รับประกันภัยของประเทศหนึ่งกระทำธุรกิจประกันภัยข้ามประเทศไปยังอีกประเทศหนึ่งด้วยรูปแบบและวิธีการที่เป็นหลักสากลของการประกันภัย อันเป็นการถ่ายเทข้อมูลและเทคนิคการประกันภัยจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งตามมาตรฐานที่กำหนด และเป็นการติดต่อร่วมมือระหว่างผู้รับประกันภัยในประเทศต่างๆ ให้มีความสัมพันธ์ประสานประโยชน์ในธุรกิจประกันภัยที่ตนมีส่วนรับผิดชอบร่วมกันอย่างใกล้ชิดยิ่งกว่าการประกันภัยประเภทอื่น⁶

ในปี พ.ศ. 2433 (ค.ศ.1840) ได้มีการออกกรมธรรม์ประกันภัยความรับผิด เป็นความรับผิดชอบตามกฎหมาย สำหรับคุ้มครองร้านค้าซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยจากการสูญเสียทางการเงิน แต่กรมธรรม์ชนิดดังกล่าวก็ยังไม่เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงได้เริ่มแพร่หลายอย่างกว้างขวาง

2.2.2 การประกันภัยความรับผิดในประเทศไทย

ตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีประเพณีอยู่อย่างหนึ่งที่เรียกว่า “การลงแรงหรือการลงแขก” และ “การลงขัน” ซึ่งเป็นวิธีการด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น การลงแรงดำนาก้าวข้าว บุคคลที่อยู่บ้านใกล้เคียง ตลอดจนหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กันก็จะพามาช่วยทำนา หรือ ถ้ามีงานบุญต่างๆ ชาวบ้านก็จะนำเงินหรือข้าวของมาช่วย ซึ่งแรงงานหรือเงินข้าวของต่างๆ ที่ชาวบ้านนำมาช่วยในการลงแรงหรือลงขัน ตามปกติเจ้าของงานจะต้องจดจำหรือจดบันทึกไว้ และถือเป็นหน้าที่หรือมารยาทว่า ถ้าผู้ที่มาช่วยมีงานของเขาบ้างเราจะต้องไปช่วยไม่น้อยกว่าที่เขาช่วย ประเพณีการช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยที่ถ้อยอาศัยกันนี้อาจถือว่าเป็นการประกันภัยได้อย่างหนึ่งเหมือนกัน

การประกันภัยในรูปแบบธุรกิจของประเทศไทย เริ่มต้นจากการประกันวินาศภัย โดยเฉพาะ “การประกันภัยทางทะเลและขนส่ง” เกิดขึ้นเป็นประเภทแรก ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กำลังเจริญรุ่งเรือง ซึ่งในสมัยนั้นประเทศไทยมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับอารยประเทศ โดยอาศัยการขนส่งสินค้าทางเรือเป็นส่วนใหญ่ จึงมีการประกันภัยทางทะเล และขนส่งเกิดขึ้น การประกันภัย

⁶ สิทธิโชค ศรีเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 166-168.

ในสมัยนั้นชาวต่างประเทศร่วมมือดำเนินการกันเองโดยไม่ต้องมีการจดทะเบียนการค้าหรือไม่ต้องแจ้งแก่รัฐบาลสยามเป็นทางการแต่ประการใด⁷

ต่อมา ร.ศ.130 (พ.ศ. 2454) ได้มีกฎหมายที่กล่าวถึงการประกันภัยเป็นครั้งแรก คือ “พระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัท ร.ศ. 130” และประกาศประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2468 กำหนดให้ผู้ประสงค์จะประกอบธุรกิจประกันภัยจะต้องได้รับพระบรมราชานุญาตก่อน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เริ่มมีการประกันชีวิต โดยมีคณะทูตการพาณิชย์จากประเทศอังกฤษเข้ามาเจริญสนธิไมตรีในด้านการค้าบางประเภทระหว่างประเทศต่อกันได้มีการนำเรื่องขึ้นทูลเกล้าเพื่อขอพระบรมราชานุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทย นับตั้งแต่นั้นมาการประกอบกิจการด้านการประกันชีวิตก็เริ่มแพร่หลาย และเริ่มรู้จักกันในบรรดาเจ้านายและข้าราชการผู้ใหญ่ ในปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 จึงทรงโปรดเกล้าให้ตรากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อบังคับเกี่ยวกับการประกันภัยและการประกันชีวิตขึ้น เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 แต่ได้เริ่มมีผลบังคับใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2472 ส่งผลให้บริษัทประกันภัยที่จะเปิดดำเนินการจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลก่อน โดยมีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมรับผิดชอบโดยตรง ซึ่งในสมัยนั้นมีแต่บริษัทต่างประเทศเท่านั้นที่ประกอบธุรกิจประกันชีวิต⁸

สำหรับการประกันภัยความรับผิดในประเทศไทยได้มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2472 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887 และมาตรา 888 โดยในยุคต้นๆนั้นแต่เดิมการประกันภัยความรับผิด ยังไม่เป็นที่รู้จักกัน เนื่องจากระบบเศรษฐกิจไทยส่วนใหญ่เป็นแบบเกษตรกรรม ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการประกันภัยความรับผิด อีกทั้งความต้องการคุ้มครองต่อความเสี่ยงภัยประเภทนี้ยังแทบจะไม่ปรากฏ แต่ในภาวะปัจจุบันประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอันมาก ประชาชนตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิของตนเองมากขึ้น ส่งผลให้การประกันภัยความรับผิดเริ่มเป็นที่ต้องการมากขึ้น เนื่องจากการประกันภัยความรับผิดให้ความคุ้มครองความเสียหายแตกต่างจากการประกันภัยประเภทอื่น

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัย (The Theory of Insurance)

ทฤษฎีการประกันภัย เป็นทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับการคิดอัตราเบี้ยประกันของการประกันภัย ซึ่งมีอยู่ 3 ทฤษฎีที่จะกล่าวถึง คือ

⁷ สากล ธนสัตยาวิบูล. (2540). หลักการประกันภัย. หน้า 11.

⁸ มุกดา ไควหกุล. เล่มเดิม. หน้า 22.

2.3.1 ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Theory of Probability)

ความน่าจะเป็น หมายถึง โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งในอนาคตโดยการพิจารณาถึงความแน่นอนว่าจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด เช่น การโยนเหรียญ 1 เหรียญ อาจจะได้ผลลัพธ์เป็นหัวหรือก้อย ถ้าเราให้โอกาสที่จะเกิดหัวหรือก้อยมีค่าเท่ากัน ความน่าจะเป็นที่จะออกหัวหรือก้อยมีค่าเท่ากัน ดังนั้นโอกาสที่เราโยนเหรียญจะให้ออกหัวหรือก้อย เราเรียกว่า ความน่าจะเป็น (Probability)

2.3.1.1 ลักษณะของความน่าจะเป็น มีดังนี้

- 1) ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ใดๆ จะอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1

ความน่าจะเป็น = 0 หมายความว่าไม่มีโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์นั้นๆ

ความน่าจะเป็น = 1.0 หมายความว่าโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์นั้นๆ มีเกิดขึ้นแน่นอน หรือร้อยละ 100

ความน่าจะเป็น = 0.5 หมายความว่า โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์นั้นๆ มีครึ่งเดียว หรือร้อยละ 50

ความน่าจะเป็นที่มีค่าใกล้ 1 แสดงโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์นั้นๆ มีสูง

- 2) ผลบวกของความน่าจะเป็นทุกตัวของเหตุการณ์ในการทดลองจะเท่ากับ 1

- 3) ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์นั้นๆ จะมีความหมายหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อเมื่อ
 - (1) เหตุการณ์นั้นยังไม่เกิดขึ้น หรือยังไม่แล้วเสร็จ หรือ
 - (2) เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นแล้ว แต่ยังไม่ทราบผล

2.3.1.2 ความน่าจะเป็นตามลักษณะผลลัพธ์ของเหตุการณ์

ความน่าจะเป็นตามลักษณะผลลัพธ์ของเหตุการณ์ ได้แก่

1) ผลลัพธ์ของเหตุการณ์ที่ไม่สามารถเกิดร่วมกันได้ (Mutually Exclusive Outcomes) เป็นผลลัพธ์ของเหตุการณ์ที่ไม่สามารถเกิดร่วมกันได้ คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันนั้นจะต้องเป็นเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเพียงอย่างเดียว เหตุการณ์นั้นจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยเวลาเดียวกันและพร้อมๆ กัน เช่น บ้านจะถูกไฟไหม้หรือไม่ถูกไฟไหม้จะเกิดเหตุการณ์เพียงอย่างเดียวคือ ไฟไหม้หรือไฟไม่ไหม้จะเกิดขึ้นพร้อมกันไม่ได้

2) ผลลัพธ์ของเหตุการณ์ที่สามารถเกิดร่วมกันได้ (Compound or Joint Outcomes) เป็นผลลัพธ์ของเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ หรือมากกว่านั้นที่สามารถเกิดขึ้นพร้อมกันในเวลาเดียวกันได้ เช่น ไฟไหม้บ้านนาย ก และบ้านนาย ข การสูญเสียทรัพย์สินจะเกิดขึ้นในอุบัติเหตุ

เดียวกัน หรือคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม จะได้รับบาดเจ็บสองคนหรือมากกว่านั้นในเวลาเดียวกันได้

วิธีการประเมินความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นร่วมกันได้ จะขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ที่แยกออกจากกันและเป็นอิสระต่อกัน ผลลัพธ์ทั้งสองจะไม่ขึ้นกับอีกเหตุการณ์หนึ่ง ถ้าการเกิดขึ้นของผลลัพธ์ของเหตุการณ์หนึ่งจะไม่มีผลต่อความน่าจะเป็นของอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้น คือ เหตุการณ์หนึ่งจะไม่มีผลต่ออีกเหตุการณ์หนึ่ง แต่เหตุการณ์ทั้งสองจะเกิดขึ้นพร้อมกัน

2.3.1.3 การนำทฤษฎีความน่าจะเป็นมาใช้ในทางปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการนำทฤษฎีความน่าจะเป็นมาใช้ในทางปฏิบัติก็เพื่อกำหนดอัตราดอกเบี้ยประกันภัยให้เหมาะสมกับการประกันภัยแต่ละประเภท เพราะลักษณะและจำนวนความสูญเสียที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องคาดการณ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยนำทฤษฎีความน่าจะเป็นมาประมาณค่าความสูญเสียที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาจาก

- 1) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องมีจำนวนมากพอที่จะนำมาใช้ในการคิดหาค่าเฉลี่ยได้
- 2) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตจะต้องเหมือนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงแล้ว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตมักไม่ค่อยเหมือนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ดังนั้นในการคำนวณความน่าจะเป็นจึงต้องปรับปรุงอยู่เสมอ และจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

2.3.2 กฎจำนวนมาก (Law of Large Numbers)

กฎจำนวนมากเป็นหลักทางคณิตศาสตร์ที่ระบุจำนวนของการเกิด ที่เพิ่มขึ้นของผลลัพธ์จริงซึ่งมีแนวโน้มใกล้เคียงกับผลลัพธ์ที่คาดไว้

กฎจำนวนมาก เกิดจากนักคณิตศาสตร์ชาวยุโรป ในศตวรรษที่ 17 ได้สร้าง ตารางมรณวิสัยอย่างหาบๆ ขึ้น จากการสำรวจพบว่าจำนวนร้อยละของจำนวนผู้ตายทั้งชายและหญิงในระหว่างกลุ่มอายุแต่ละกลุ่มถ้าจำนวนคนที่อยู่ในช่วงอายุกลุ่มเดียวกันที่นำมาเปรียบเทียบศึกษามีจำนวนเพียงพอจะมีแนวโน้มเข้าใกล้จำนวนตัวเลขคงที่ กฎจำนวนมากนี้จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสม่ำเสมอ ของเหตุการณ์ กล่าวคือ ยิ่งจำนวนของสิ่งที่เราต้องการทราบว่าจะมีโอกาสเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ขึ้น มีจำนวนมากเท่าไร จำนวนครั้งที่เกิดขึ้นจริงที่รวบรวมได้ ก็จะมีค่าเข้าใกล้จำนวนความน่าจะเป็นที่เกิดเหตุการณ์นั้นๆ ขึ้น จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยมีจำนวนครั้งไม่สิ้นสุดมากขึ้นเท่านั้น เช่น ในการโยนเหรียญแล้วมีจำนวนครั้งมากเพียงพอผลลัพธ์จากการทดลองโยน ก็จะมีจำนวนครั้งของการเกิดเหตุการณ์ที่เหรียญจะออกหัวและก้อยอย่างละครึ่ง ซึ่งเป็นค่าโอกาส

ของความน่าจะเป็น ในทางทฤษฎีของการโยนเหรียญจำนวนครั้งไม่สิ้นสุด สรุปได้ว่ากฎจำนวนมากมีผลทำให้การคาดคะเน ความน่าจะเป็นแม่นยำถูกต้องมากขึ้น และนอกจากนี้ยังแสดงถึงความน่าเชื่อถือของการคาดคะเนความน่าจะเป็นด้วย

กฎจำนวนมากเป็นหลักพื้นฐานของการประกันภัย โดยความน่าจะเป็นในการที่จะทำนายการเกิดเหตุการณ์ขึ้น เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ (Individual Case) ก็จะถูกแทนที่โดยพอสามารถคาดการณ์ในอนาคตถึงความสูญเสียโดยส่วนร่วมได้จากการพิจารณากรณีจำนวนมาก ซึ่งบริษัทประกันภัยก็ได้อาศัยคุณประโยชน์ของกฎนี้ โดยการพิจารณารับเสี่ยงภัยให้มีจำนวนรายมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และคำนวณอัตราเบี้ยประกันภัยให้เพียงพอสำหรับการสูญเสียที่คาดไว้ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม บริษัทประกันภัยไม่อาจจะกำจัดความเสี่ยงภัยให้หมดสิ้นไปได้ เนื่องจากว่าเป็นไปไม่ได้ที่บริษัทจะมีหน่วยความเสี่ยงภัยจำนวนมากมาขายนับจำนวนไม่สิ้นสุด นอกจากนั้นความไม่สมบูรณ์ของสถิติที่อาศัยเป็นฐานในการคาดการณ์ในอนาคต ปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอื่นๆ และสภาวะทางด้านจิตสำนึกในการป้องกันภัย ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้การคาดการณ์การสูญเสียในอนาคตนี้ไม่แน่นอนด้วย

2.3.3 กฎของการเฉลี่ย (Law of Average)

การประกันภัย คือ แผนการเฉลี่ยความเสี่ยงภัยร่วมกัน (Co-operative Risk Sharing Plan) ดังนั้น กฎของการเฉลี่ยจึงเป็นหลักสำคัญของการประกันภัย เพราะหากมีภัยเกิดขึ้นความสูญเสียมีเท่าไรหรือจะเฉลี่ยกันไปในระหว่างผู้เสี่ยงภัยนั้น และถ้าค่าสูญเสียที่เฉลี่ยกันไปในี้ จะแสดงในรูปของค่าเบี้ยประกัน (Premium)

ดังนั้น การรวมกลุ่มผู้เสี่ยงภัยให้ได้จำนวนมาก เพื่อเฉลี่ยค่าสูญเสียนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะยิ่งการรวมกลุ่มผู้เสี่ยงภัยมีมากเท่าใด ก็จะทำให้อัตราค่าเบี้ยประกันต่ำมากขึ้นเท่านั้น

ในการประกันชีวิต การตรวจสุขภาพก็เป็นการช่วยลดค่าเฉลี่ยการสูญเสีย เพราะเป็นการลดสภาวะที่ส่งเสริมให้เกิดความเสียหาย (Hazard) ที่จะเกิดขึ้นโดยง่ายออกไปอีกขั้นหนึ่งก่อน เพื่อภัยที่จะเกิดขึ้นจะได้มีจำนวนน้อยลง สำหรับการประกันวินาศภัยก็เช่นเดียวกัน บริษัทประกันจะตรวจสภาพของทรัพย์สินก่อนที่จะทำการประกัน ทั้งนี้เพื่อช่วยลดภาระในค่าเฉลี่ยการสูญเสียให้มีอัตราต่ำลง

ในบางครั้งผู้เอาประกันอาจขอเอาประกันภัยในลักษณะเกินกว่ากำลังที่บริษัทประกันภัยจะรับได้เพื่อความปลอดภัยในการเฉลี่ยภาระไปในระหว่างผู้เอาประกันภัยนี้ บริษัทประกันภัยจะพิจารณาทำ “การประกันต่อ” (Re-insurance) ไปให้ บริษัทอื่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยบริษัทประกันภัยจะ “เก็บภาระในความเสี่ยงภัย” (Retention) ไว้เฉพาะตามกำลังความสามารถที่

บริษัทประกันจะรับได้เท่านั้น การประกันต่อจึงเป็นการเฉลี่ยภาระในการเฉลี่ยภาระในความเสี่ยงต่อการชดเชยค่าสูญเสียออกไปให้บริษัทที่ร่วมรับประกันต่อร่วมเฉลี่ยนั่นเอง⁹

2.4 หลักสำคัญของสัญญาประกันภัย

หลักกฎหมายขั้นพื้นฐานของสัญญาประกันภัยที่สำคัญได้แก่

- (1) หลักส่วนได้เสียในเหตุประกันภัย (Insurable Interest)
- (2) หลักความสุจริตใจของคู่สัญญา (Utmost Good Faith)
- (3) หลักการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Indemnity)
- (4) หลักการรับช่วงสิทธิ (Subrogation)
- (5) หลักการร่วมเฉลี่ยค่าเสียหาย (Contribution)
- (6) หลักสาเหตุที่ใกล้ชิดที่สุด (Proximate Clause)

2.4.1 หลักส่วนได้เสียในเหตุประกัน (Principle of Insurable Interest)

หลักส่วนได้เสียในเหตุประกันภัย เป็นหลักสำคัญพื้นฐานของการประกันภัย (Basic Doctrine) โดยกฎหมายในประเทศต่าง ๆ จะกำหนดใช้เหมือนกันว่าผู้ที่จะประกันชีวิต หรือทรัพย์สิน หรือความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นได้ จะต้องเป็นบุคคลที่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกัน ไม่เช่นนั้นสัญญาประกันภัยจะไม่ผูกพันคู่สัญญา สำหรับประเทศไทยได้นำเอาหลักส่วนได้เสียบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้นถ้าผู้เอาประกันมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันไว้แล้วไซ้รว่าท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” เห็นได้ว่าหลักในข้อนี้ไม่เพียงแต่เป็นแนวคิดในทางกฎหมายเท่านั้น ยังเป็นแนวคิดในทางศีลธรรมด้วย เพราะการที่จะให้บุคคลใดเอาประกันภัยในสิ่งที่เขาไม่มีความเกี่ยวข้องไม่ว่าสิ่งนั้นจะถูกทำลายลงไปหรือยังคงสภาพตามปกติได้นั้น กรณีย่อมเห็นได้ว่าวินาศภัยหรือความเสียหายนั้นไม่มีผลกระทบต่อบุคคลนั้นแต่อย่างใด ฉะนั้นการที่จะให้เขาได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้นย่อมเป็นความไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง เพราะเท่ากับเป็นการให้พ้นขันต่อในรูปของสัญญาประกันภัย

หลักกฎหมายที่ว่า “ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้” นี้ในขั้นแรกๆ ที่เริ่มมีการทำสัญญาประกันภัยก็มิได้มีกฎหมายกำหนดไว้แต่ประการใด เพิ่งจะมีปรากฏขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1746 โดยประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมายฉบับหนึ่ง วางข้อกำหนดเกี่ยวกับการเอาประกันเรือและสินค้าว่า ผู้เอาประกันจะต้องเป็นเจ้าของเรือและเจ้าของสินค้า ทั้งนี้เพราะปรากฏว่ามีเรือสินค้าจำนวนมากได้หายสาบสูญหรือทำลายไปโดยวิธีการอันมิชอบ ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้เอา

⁹ มุกดา โค้วกุล. เล่มเดิม. หน้า 33-41.

ประกันภัยเจ้าของเรือ หรือเจ้าของสินค้ามีส่วนอยู่ด้วย เพราะนอกจากผู้เอาประกันภัยจะไม่มีอะไรต้องเสียหายจากการสูญเสียเรือสินค้าแล้ว ยังมีสิทธิได้รับเงินค่าประกันภัยอีกด้วย จึงเป็นธรรมดาผู้เอาประกันภัย ซึ่งมีเจ้าของเรือหรือเจ้าของสินค้านั้นย่อมอยากจะให้เรือและสินค้านั้นต้องสูญหาย หรือถูกทำลายไป และถ้าเรือเหล่านั้นไม่ถูกทำลายหรือสูญหายโดยภัยธรรมชาติ ก็คงจะหาวิธีช่วยให้ถูกทำลายหรือสูญหายไปโดยประการอื่น เพื่อตนจะได้เรียกร้องเงินค่าประกันภัยได้ และต่อมาในปี ค.ศ. 1774 ประเทศอังกฤษก็ได้ออกกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง วางข้อกำหนดเกี่ยวกับประกันชีวิต โดยมีใจความสำคัญคือห้ามมิให้มีการประกันชีวิตบุคคลใดๆ ในเมื่อปรากฏว่าผู้เอาประกันชีวิตนั้นไม่มีส่วนได้เสียในชีวิตหรือความตายของบุคคลที่ตนเอาประกันชีวิตนั้น สำหรับในสหรัฐอเมริกา แม้ในระยะแรกๆ จะยังไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องส่วนได้เสียในการเอาประกันไว้ทำนองเดียวกับประเทศอังกฤษ แต่สำหรับสัญญาประกันวินาศภัยศาลสหรัฐอเมริกาก็ถือหลักว่า ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ จึงจะมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยชดเชยความเสียหายให้เมื่อเกิดกรณีวินาศภัยขึ้น อนึ่ง ปรากฏว่าในระยะหลังๆ นี้มลรัฐต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาได้นำหลักที่ศาลได้วินิจฉัยไว้นี้ไปบัญญัติในกฎหมายของมลรัฐเพื่อให้มีผลบังคับโดยตรงแล้ว

นอกจากประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้ว ประเทศอื่น ๆ ส่วนมากต่างก็มีหลักเกณฑ์บังคับในข้อที่ว่า “ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย” ไว้ทำนองเดียวกัน¹⁰

2.4.1.1 ความหมายของ “ส่วนได้เสีย”

ความหมายของส่วนได้เสียกฎหมายมิได้วิเคราะห์ศัพท์ไว้ เป็นแต่บัญญัติถึงผลของการมีหรือไม่มีส่วนได้เสียไว้ใน มาตรา 863 ว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้นถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้นั้นไซ้ ท่านว่าไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด”

ส่วนได้เสีย กฎหมายได้ใช้ในความหมายต่าง ๆ แล้วแต่กรณี เช่น ใน มาตรา 48, 61 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงส่วนได้เสียในการขอให้ศาลสั่งเรื่องสาบสูญเป็นต้น¹¹ สำหรับส่วนได้เสียตามมาตรา 863 มิได้หมายถึงส่วนได้เสียในเรื่องอื่น แต่หมายความว่าส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้นั้น ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประการหนึ่ง พิจารณาถึงตัววัตถุหรือชีวิตที่เหตุการณ์นั้นมีผลถึงอีกประการหนึ่ง เหตุที่ประกันภัยไว้ก็คือเหตุตามมาตรา 861 คือวินาศภัย หรือเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังระบุในสัญญา ซึ่งต่อไปในมาตรา 867(3),

¹⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2540). คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยประกันภัย. หน้า 49-50.

¹¹ แหล่งเดิม. หน้า 50.

873, 874, 884 กฎหมายเรียกว่า “มูลประกันภัย” (Insurable Interest) หรือนัยหนึ่งก็คือส่วนได้เสียอันเอาประกันภัยได้¹²

ประมวลกฎหมายว่าด้วยประกันภัยของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกาอธิบายไว้ว่าส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้ (Insurable Interest) หมายถึง ส่วนได้เสียทุกชนิดในทรัพย์สิน หรือความสัมพันธ์ใด ๆ ที่มีอยู่กับทรัพย์สิน หรือความรับผิดชอบใด ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งอยู่ในลักษณะที่ถ้าหากว่ามีภัยอันตรายเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินนั้น ก็อาจจะกระทบกระเทือนถึงผู้เอาประกันภัยโดยตรง

ผู้พิพากษาแอนดรูว์ส (Andrews) ได้เคยอธิบายไว้ในคดีเรื่องหนึ่งว่าเมื่อใดที่มีส่วนได้เสียอันแท้จริงที่จะป้องกัน และเมื่อบุคคลนั้นอยู่ในฐานะซึ่งเป็นที่เห็นได้ว่า หากทรัพย์สินซึ่งเอาประกันภัยนั้นถูกทำลายลง ก็จะคาดหมายได้ว่าจะทำให้ราคาของส่วนได้เสียนั้นลดต่ำลง¹³

Lord Blackburn ผู้พิพากษาผู้มีชื่อของอังกฤษได้อ้างถึง วิเคราะห์ศัพท์ซึ่งมีผู้กล่าวไว้ว่าส่วนได้เสียหมายความว่าถึง ถ้ามีเหตุการณ์เกิดขึ้น คู่กรณีฝ่ายหนึ่งจะได้รับประโยชน์ แต่ถ้าไม่มีเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น คู่กรณีฝ่ายนั้นได้รับความเสียหาย¹⁴

2.4.1.2 เหตุผลที่กฎหมายต้องบังคับ ให้ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้ เนื่องจาก

1) สัญญาประกันภัยมีความมุ่งหมายที่จะช่วยบรรเทาผลร้าย หรือชดใช้ความเสียหาย ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันภัย โดยการแบ่งเฉลี่ยความเสียหายระหว่างผู้เอาประกันภัยด้วยกัน ดังนั้น ถ้าผู้เอาประกัน ไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้ ก็จะเท่ากับว่าผู้เอาประกัน ไม่มีภัยหรือความเสียหายเกิดแก่ตน ทำให้สัญญาประกันภัยกลายเป็นการพนัน ในเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น

2) มุ่งหมายให้ผู้เอาประกันภัยต้องมีความสัมพันธ์อยู่กับวัตถุที่เอาประกันภัยไว้ หรือมีความสัมพันธ์อยู่กับชีวิตของผู้ที่ตนเองเอาประกันไว้ ซึ่งถ้ามีวินาศภัยหรือมีความตายเกิดขึ้น จะทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนมาถึงผู้เอาประกันภัย¹⁵

3) เป็นการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดแก่วัตถุที่เอาประกันภัย อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยเอง ไม่ให้เกิดความเสียหายโดยจงใจ ถ้าผู้เอาประกัน ไม่มีความสัมพันธ์ หรือประโยชน์อันใดในวัตถุที่เอาประกันภัยแล้ว เขาจะไม่ได้รับความเสียหายใดๆ

¹² จิตติ ดิงศักดิ์. (2530). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 25.

¹³ ไชยยศ เหมะรัชตะ. เล่มเดิม. หน้า 53.

¹⁴ แหล่งเดิม.

¹⁵ มุกดา ไควกุล. เล่มเดิม. หน้า 42-43.

หากเกิดวินาศภัยกับทรัพย์สินนั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าเขามีกรรมสิทธิ์ หรือประโยชน์ในวัตถุที่เอาประกันภัยแล้ว เขาจะหวงแหนและเสียดาย ไม่ยินยอมให้เกิดความเสียหายกับทรัพย์สินนั้น

อนึ่ง ผู้รับประโยชน์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 862 หมายความว่า บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทน หรือรับจำนวนเงินใช้ให้ เห็นได้ว่า กฎหมายมิได้ระบุว่าต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้จะเป็นใครก็ได้ ถ้าในข้อสัญญาหรือในเงื่อนไขไม่มีข้อจำกัดในเรื่องนี้ แต่อย่างไรก็ตามในความจริงแล้ว การที่บริษัทประกันภัยจะรับประกันภัยนั้น ผู้รับประโยชน์ควรจะมีส่วนได้เสียกับผู้เอาประกันภัย เพราะถ้าไม่มีส่วนได้เสียแล้ว ผู้รับประโยชน์อาจจะฆ่าผู้เอาประกันภัยเพื่อหวังเงินประกันภัยก็ได้¹⁶

2.4.1.3 ส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้

กรณีประกันวินาศภัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 869 บัญญัติว่า “อันคำว่า “วินาศภัย” ในหมวดนี้ ท่านหมายความว่า ความรวมเอาความเสียหายอย่างใดๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้” แสดงว่าส่วนได้เสียเฉพาะที่ประมาณเป็นเงินได้เท่านั้นจึงจะเป็นส่วนได้เสียที่เอาประกันวินาศภัยได้ ฉะนั้นไม่ว่าส่วนได้เสียจะเป็นเพียงสิทธิตามกฎหมายสิทธิตามสัญญา บุคคลสิทธิ หรือทรัพย์สินสิทธิก็ตาม ย่อมเอาประกันวินาศภัยได้ทั้งสิ้น เช่น สิทธิในการเป็นเจ้าของ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำ บุริมสิทธิ สิทธิยึดหน่วง เป็นต้น¹⁷ จะเห็นได้ว่าส่วนได้เสียที่เอาประกันวินาศภัยได้ จึงต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 2 ประการคือ

1) ผู้ที่เอาประกันภัยจะต้องมีความสัมพันธ์อยู่กับทรัพย์สิน หรือสิทธิ หรือผลประโยชน์ หรือรายได้ใดๆ ซึ่งถ้ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น จะทำให้ผู้นั้นต้องเสียหาย อาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

(1) ความสัมพันธ์ในฐานะผู้มีสิทธิตามกฎหมาย ผู้มีสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน บุคคลสิทธิ หรือความรับผิดชอบ ย่อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่เอาประกันวินาศภัยได้¹⁸

ตัวอย่างเช่น เจ้าของทรัพย์สิน ผู้ครอบครอง ผู้ได้การจำยอม ผู้ได้รับสิทธิอาศัย ผู้ทรงสิทธิเหนือพื้นดิน ผู้ทรงสิทธิเก็บกิน ผู้รับประโยชน์ของการคิดปัน บรรดาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สิน ซึ่งถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินเหล่านั้นที่เอาประกันวินาศภัยได้¹⁹

¹⁶ สิทธิโชค ศรีเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 96.

¹⁷ สรพล สุขทรศนีย์. (2536). กฎหมายลักษณะประกันภัย. หน้า 26.

¹⁸ สุธรรม พงศ์สำราญ, วิรัช ณ สงขลา และ พิงใจ พิงพานิช. (2519). หลักการประกันวินาศภัย. หน้า 45.

¹⁹ ไชยยศ เหมะรัชตะ. เล่มเดิม. หน้า 54.

ผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เช่น ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อความปลอดภัยแก่ทรัพย์สินที่รับมอบให้ดูแลรักษาและต้องชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากความประมาทเลินเล่อแก่ผู้เป็นเจ้าของ ย่อมมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ได้รับมอบมา เช่น ผู้รับขนส่งผู้รับเหมา²⁰

นอกจากนั้น ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่ได้ผลิตหรือจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค เป็นผู้มีความสัมพันธ์อยู่กับทรัพย์สิน ย่อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันวินาศภัยได้

(2) ความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นเพียงความคาดหวัง

สิ่งที่เป็นเพียงความคาดหวังหรือความคาดหมายลอย ๆ ย่อมไม่เป็นส่วนได้เสียที่จะเอาประกันภัยได้ ตัวอย่างเช่น เราหวังจะซื้อบ้านสี่เจี๋ย แต่ยังไม่ทันได้ตกลงซื้อขายกันยังไม่พอเป็นมูลประกันภัย ความหวังจากกิจการที่ยังไม่ได้ลงมือทำอะไรเลย ยังไม่มีส่วนได้เสีย ผู้ที่จ่ายเงินเลี้ยงดูเด็กไปโดยหวังว่าเมื่อโตขึ้นเด็กคงจะชดเชยคืนนั้น เป็นแต่ความคาดหวังไม่ถือว่าเป็นส่วนได้เสียในชีวิตของเด็ก

นอกจากสิทธิและความรับผิดชอบตามกฎหมายกับความคาดหวังลอย ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่อยู่ในระหว่างสิทธิกับความหวัง คือจะว่าเป็นสิทธิตามกฎหมายก็ไม่ใช่ เพราะไม่มีกฎหมายรับรอง ดังนั้น จะว่าเป็นความหวังก็ไม่เชิง เพราะเป็นสิ่งที่แน่นอนเห็นอยู่แล้ว สิ่งที่แน่นอนแต่ไม่มีกฎหมายรับรองนี้แหละ ที่ปัญหาคอรัปชั่นนักนิติศาสตร์มีความเห็นแตกต่างกันอยู่

Lord Eldon ได้กล่าวไว้ในคำพิพากษาคดีเรื่องหนึ่งถึงสิ่งซึ่งเรียกกันว่า เป็นสิ่งที่แน่นอนตามความรู้สึกของจิตใจ (Moral Certainty) อันเป็นสิ่งที่อยู่กลางระหว่าง สิทธิตามกฎหมายกับความหวังลอย ๆ นี้ ตามคำกล่าวของ Lord Eldon นั้นไม่สามารถชี้ข้อแตกต่างระหว่างความหวังลอย ๆ กับสิ่งที่แน่นอนตามความรู้สึกของจิตใจ และไม่สามารถชี้ได้ว่าอะไรเป็นส่วนได้เสียนอกจากสิ่งที่เป็นสิทธิตามกฎหมาย อันความหวังนั้นแม้จะมีโอกาสสำเร็จได้แน่นอนสักปานใดก็ยังไม่ใช่ส่วนได้เสียอยู่นั่นเอง Macgillivray ได้วิเคราะห์ศัพท์คำว่า ส่วนได้เสียอันอาจประกันภัยได้ ไว้ในคำราปรประกันภัยของท่านว่า “เมื่อใดสิทธิตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัยอยู่ในฐานะที่อาจสูญหายหรือน้อยลง หรือมีความรับผิดชอบตามกฎหมายเกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันภัย เป็นผลโดยตรงจากเหตุการณ์อันหนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้ต้องจ่ายค่าทดแทนตามสัญญาประกันภัย เมื่อนั้นพึงถือได้ว่าผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ในเหตุการณ์อันนั้น เพียงเท่าที่เขาอาจเสียหายหรือต้องรับผิดชอบ” ตามความเห็นที่กล่าวนี้ถือเอาความรู้ของกฎหมาย เป็นเครื่องวัดว่ามีส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้หรือไม่ และเพราะเหตุนี้จึงถือได้ว่าบุตรกับบิดาไม่มีส่วนได้เสีย

²⁰ แหล่งเดิม.

ในชีวิตของกันและกัน เพราะตาม Common Law หน้าที่เลี้ยงดูกันระหว่างบิดากับบุตรเป็นหน้าที่ทางศีลธรรมเท่านั้น หน้าที่ตามกฎหมายเป็นไปตามพระราชบัญญัติที่เรียกว่า The Poor Law ซึ่งเพิ่งจะมาแก้ไขให้บิดากับบุตรมีหน้าที่เลี้ยงดูกันในบางกรณีเมื่อ ค.ศ. 1930 แต่ความคิดเห็นทางสหรัฐอเมริกา สาลอมเมอริกกันถือว่าผู้ที่เกี่ยวพันกันทางสายโลหิตหรือทางสมรสในขนาดที่พอจะหวังได้โดยมีเหตุผลสมควรว่าจะได้รับผลจากการที่ผู้หนึ่งจะมีชีวิตอยู่ แม้ไม่มีความผูกพันตามกฎหมาย ก็มีมีส่วนได้เสียที่จะเอาประกันชีวิตได้ ซึ่งตามกฎหมายของเราไม่ได้มีบทบัญญัติชัดเจนในเรื่องนี้ แต่ตามที่นักนิติศาสตร์และศาลอังกฤษถือว่า ต้องเป็นสิทธิอันกฎหมายรับรู้จึงจะเอาประกันภัยได้นั้น รู้สึกว่าไม่แน่นอนเสมอไป ความคิดเห็นทางด้านนักนิติศาสตร์อังกฤษเอง เช่น ท่าน Porter ก็มีว่า บุตรที่กำลังได้รับการอุปการะจากบิดาอยู่ มีส่วนได้เสียอาจเอาประกันชีวิตได้ ความเห็นของศาสตราจารย์ประมวล สุวรรณศรี ที่ปรากฏในคำสอนเรื่องประกันภัย พ.ศ. 2493 พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 44, 45 ก็เป็นไปในทำนองนี้ การประกันภัยจากผลกำไรจากธุรกิจที่ได้อ้างถึงข้างต้น ตามกฎหมายอังกฤษก็แสดงว่า แม้จะยังไม่มีสิทธิที่กฎหมายรับรู้ ถ้าเป็นสิ่งที่แน่นอนพอที่อาจเอาประกันภัยได้ จึงเห็นว่าจะถือตามความเห็นที่ว่าส่วนได้เสียที่เกิดขึ้นจากความเกี่ยวพันตามความเป็นจริงซึ่งเกิดขึ้นเป็นที่แน่นอนอยู่แล้วนั้น แม้จะไม่ต้องด้วยลักษณะอันกฎหมายรับรู้ว่าเป็นสิทธิตามกฎหมาย ก็พอถือว่าเป็นส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันได้เหมือนกัน²¹

(3) ความเสียหายที่ผู้หนึ่งจะได้รับต้องประมาณเป็นเงินได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 บัญญัติว่า การชดเชยค่าสินไหมตามสัญญาประกันวินาศภัยนั้นเป็นการประกันภัยเพื่อชดเชยความเสียหายอย่างใด ๆ ซึ่งพึงประมาณเป็นเงินได้จะเห็นได้ว่าส่วนได้เสียที่จะเอาประกันภัยได้นั้นต้องเป็นส่วนได้เสียที่พึงประมาณเป็นเงินได้อยู่ในตัว ความเสียหายที่พึงประมาณเป็นเงินได้ คือ ในกรณีเกี่ยวกับทรัพย์สิน บุคคลใดมีสิทธิในทรัพย์สิน (Property Right) เมื่อเกิดความเสียหายอย่างใด ๆ ขึ้นเกี่ยวแก่ทรัพย์สินของเขา เช่น ถูกโจรกรรม ถูกไฟไหม้ พายุ หรือแผ่นดินไหว ทำให้ทรัพย์สินเขาเสียหาย ขาดการใช้ทรัพย์สิน ตกงานขาดการอุปการะเลี้ยงดู ความเสียหายจากการประกอบธุรกิจย่อมตีราคาเป็นเงินได้แต่การกระทบกระเทือนทางจิตใจ ความเสียหายความรู้สึกเจ็บปวด ไม่เป็นสิ่งที่ประมาณเป็นเงินได้ แต่กฎหมายก็ยอมรับว่า ชีวิตคนเราย่อมเป็นสิ่งที่เอาประกันได้²²

2.4.1.4 ประเภทของส่วนได้เสียในเหตุประกันภัย

ส่วนได้เสียในเหตุประกันภัยนั้นอาจจะเป็นกรรมสิทธิ์ สิทธิตามกฎหมาย หรือความรับผิดชอบตามกฎหมาย เช่น ส่วนได้เสียในเหตุประกันภัยในกรมธรรม์เกี่ยวกับความรับผิดชอบ (Liability Insurance) อาจเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัย หากจะได้ทำละเมิดให้

²¹ จิตติ ดิงศกัทธิย์, เล่มเดิม, หน้า 30-32.

²² จูฬามาศ นิสารัตน์, (2533), กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 29.

บุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บหรือได้รับความเสียหายในทรัพย์สินของผู้อื่น แต่เมื่อพูดถึงส่วนได้เสียในเหตุประกันภัยที่เกี่ยวกับวัตถุที่เอาประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ทรงสิทธิ ย่อมหมายถึง ส่วนได้เสียในทางทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยที่มีเกี่ยวกับวัตถุที่เอาประกันภัยเท่านั้น โดยวัตถุหรือเหตุ (Subject Matter) ที่เอาประกันในการทำประกันที่ถือว่ามีส่วนได้เสีย คือ

- 1) ชีวิตและร่างกายของบุคคลต่างๆ เช่น แขน ขา ตา มือ
- 2) ทรัพย์สินต่างๆ เช่น บ้าน อาคาร โรงงาน เฟอร์นิเจอร์ รถยนต์
- 3) ความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อผู้อื่น เช่น การต้องชดเชยค่าเสียหายให้บุคคล

เนื่องมาจากการใช้รถยนต์

บุคคลที่มีส่วนได้เสีย คือบุคคลที่จะได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กล่าวคือ บุคคลที่มีส่วนได้เสียในวัตถุ หรือเหตุที่เอาประกัน ในกรณีการประกันทรัพย์สินและความรับผิดชอบ ได้แก่ เจ้าของ, ผู้ครอบครอง หรือผู้ดูแลหรือผู้พิทักษ์ทรัพย์สิน, ผู้เป็นเจ้าของ, ผู้มีสิทธิตามสัญญา, ผู้มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นตามกฎหมาย, ผู้ที่คาดว่าจะจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินในอนาคต

2.4.1.5 ราคาแห่งส่วนได้เสีย หรือมูลประกันภัย

ส่วนได้เสียหรือมูลประกันภัยที่เอาเอาประกันภัยได้นั้น ต้องเป็นส่วนได้เสียที่ประมาณเป็นเงินได้ (เว้นแต่การประกันชีวิต) ส่วนได้เสียใดถ้าหากว่าไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้แล้วจะนำมาประกันวินาศภัยมิได้ ทั้งนี้เพราะการประกันวินาศภัยเป็นการประกันเพื่อชดเชยความเสียหายอย่างใด ๆ ซึ่งพึงประมาณเป็นเงินได้ ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 869 การกำหนดราคาแห่งส่วนได้เสียในมูลประกันภัยนั้น ไม่จำเป็นต้องทำเสมอไปตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรค 3(3) ซึ่งใช้คำว่า “ราคาแห่งมูลประกันภัยถ้าหากว่าได้กำหนดไว้” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคู่กรณีจะกำหนดราคาแห่งส่วนได้เสียไว้หรือไม่ก็ได้ เพราะการชดเชยค่าสินไหมทดแทนนั้น ย่อมชดเชยกันตามความเสียหายที่แท้จริงอยู่แล้วตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877(1) แต่ถ้าหากว่าคู่กรณีได้กำหนดขึ้นจะกำหนดไว้ในกรมธรรม์ก็ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรค 3(3)

กรณีที่คู่สัญญากำหนดมูลประกันภัยไว้ ก็เพื่อความสะดวกในการจ่ายค่าสินไหมทดแทน และเพื่อป้องกันความขัดแย้งในการตีราคาค่าเสียหาย ที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดภัยตามสัญญา โดยเฉพาะกรมธรรม์ประกันภัยที่กำหนดราคาแห่งมูลประกันภัยไว้ จะใช้มากในการประกันภัยทางทะเล โดยจะกำหนดราคาแห่งมูลประกันภัยไว้สูงกว่าราคาของวัตถุที่เอาประกันภัยในขณะที่ทำสัญญา ทั้งนี้เป็นผลรวมระหว่างราคาวัตถุที่เอาประกันภัยกับค่าระวางขนส่ง ค่าเบี้ยประกันภัย และอื่นๆ อีกด้วย²³

²³ ไชยยศ เหมะรัชตะ. เล่มเดิม. หน้า 64.

ราคาแห่งมูลประกันภัยก็คือ ราคาแห่งส่วนได้เสียของผู้เอาประกันภัย มีต่อวัตถุที่เอาประกันภัย ราคาแห่งส่วนได้เสียของแต่ละคนที่มีอยู่ต่อทรัพย์สิน หรือสิทธิย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะแห่งความสัมพันธ์ซึ่งไม่อาจเท่าเทียมกัน ตัวอย่างเช่น บ้านหลังหนึ่งมีราคา 100,000 บาท เจ้าของเอาไปจำนองไว้ 50,000 บาท และในขณะที่เดียวกันก็เอาออกให้เช่าได้ค่าเช่าเดือนละ 1,000 บาท ราคาแห่งส่วนได้เสียของเจ้าของบ้าน ของผู้รับจำนอง ของผู้เช่าย่อมแตกต่างกัน กล่าวคือหากบ้านถูกไฟไหม้ทั้งหลัง มูลประกันภัยราคาแห่งส่วนได้เสียของเจ้าของบ้าน อาจประมาณราคาได้เท่ากับราคามูล 100,000 บาท ส่วนผู้รับจำนองก็ต้องเสียหลักประกันหนี้ของตน 50,000 บาท มูลประกันภัยสำหรับผู้รับจำนองก็มีเพียง 50,000 บาท รวมกับดอกเบี้ย สำหรับผู้เช่าบ้านก็เสียสิทธิเช่าบ้านหลังนั้นต่อไป และหากผู้เช่าได้เสียเงินกินเปล่าไปแล้วจำนวนหนึ่ง ฉะนั้น มูลประกันภัยของผู้เช่าก็ได้แก่จำนวนเงินกินเปล่าและค่าใช้จ่ายในการต้องหาบ้านเช่าที่อยู่ใหม่ ซึ่งอาจคำนวณราคาเป็นเงินได้เช่นกัน²⁴

ราคาแห่งส่วนได้เสียคือ ราคาแห่งความเสียหายที่จะเกิดขึ้น ซึ่งผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยตกลงกันไว้ล่วงหน้า โดยไม่ต้องมาตีราคากันอีก อย่างไรก็ดีแม้ถึงว่าจะมีการกำหนดราคาแห่งมูลประกันภัยไว้แล้ว แต่ถ้าเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นไม่ถึงราคาที่กำหนดไว้ ผู้เอาประกันภัยไม่มีสิทธิจะได้รับค่าสินไหมทดแทน เกินความเสียหายที่แท้จริง²⁵

จำนวนราคาแห่งส่วนได้เสียที่แต่ละคนได้รับนี้ คำนวณเป็นเงินเท่าใดตามกฎหมายเรียกว่าราคาแห่งมูลประกันภัย ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรค 3(3) มาตรา 873 และมาตรา 874

2.4.1.6 เวลาที่ต้องมีส่วนได้เสีย

ส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยจะต้องมีเมื่อใดนั้น ในสัญญาประกันภัยทั่วไป ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยในขณะที่ทำสัญญาประกันภัย แม้ต่อมาส่วนได้เสียนั้นจะหมดไปในระหว่างสัญญาประกันภัยจะมีผลบังคับอยู่ สัญญาประกันภัยนั้นก็ยังคงสมบูรณ์ตามกฎหมาย แต่ในกรณีที่เกิดวินาศภัยขึ้นกับวัตถุที่เอาประกันภัยในเวลาและผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยแล้ว ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าผู้เอาประกันภัยไม่ได้รับความเสียหายจากวินาศภัยนั้น จึงไม่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมาย²⁶ ตามบทบัญญัติมาตรา 863 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่า “ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ไซ้ ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญา” เมื่อพิเคราะห์บทบัญญัติในมาตรานี้แล้ว แม้กฎหมายจะมีได้ระบุชัดว่าผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยเมื่อใด แต่เป็นที่

²⁴ แหล่งเดิม.

²⁵ สุมาลี วงษ์วิทิต. (2531). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 32.

²⁶ สิทธิโชค ศรีเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 96.

เข้าใจว่าผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในขณะที่เกิดสัญญาประกันภัย สัญญาประกันภัยเกิดขึ้นเมื่อใด สัญญาประกันภัยเกิดขึ้นเมื่อได้มีการตกลงทำสัญญาประกันภัยตามนัย มาตรา 356 มาตรา 361 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์²⁷

ดังนั้น ในการประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในวัตถุหรือเหตุที่เอาประกันภัยนั้น ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้ทำสัญญาโดยไม่มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินหรือสิทธิหรือผลประโยชน์ที่ไปทำสัญญาประกันวินาศภัยไว้ สัญญาประกันภัยย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างใดซึ่งหมายถึงคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย จะเรียกร้องให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามสัญญานั้นไม่ได้เลย

2.4.2 หลักความสุจริตอย่างยิ่ง (Principle of Utmost Good Faith)

หมายถึง คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย คือ ผู้เอาประกัน และผู้รับประกัน จะต้องมีความสุจริตใจในการทำสัญญาต่อกัน

เนื่องจากสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่มีค่าตอบแทนไม่เท่าเทียมกันและต้องอาศัยเหตุการณ์ในอนาคตอันไม่แน่นอนมาเป็นปัจจัยในการกำหนดการชำระค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย และผู้รับประกันภัยจะต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ ของผู้เอาประกันภัย เพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะเข้ารับเสี่ยงภัยหรือไม่ กล่าวคือ ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ชำระเบี้ยประกันภัยจำนวนหนึ่งเพื่อคุ้มครองวินาศภัยที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สินของเขาและหากเกิดวินาศภัยดังที่รับประกันภัยไว้ ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจำนวนมากกว่าเบี้ยประกันภัยที่ตนได้รับจากผู้เอาประกันภัยหลายร้อยเท่า ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือความเท่าเทียมกันหรือใกล้เคียงกันในการทำสัญญาประกันภัยจะทำได้อย่างไร เนื่องจากหนี้ต่างตอบแทนตามสัญญาประกันภัยนี้มีจำนวนไม่เท่าเทียมกัน การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนขึ้นอยู่กับความวินาศภัยที่แท้จริง ดังนั้นการเข้าทำสัญญาประกันภัยเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันได้จะใช้วิธีเช่นสัญญาทั่วไปไม่ได้ เพราะในการทำสัญญาทั่วไปคู่สัญญาอีกฝ่ายไม่มีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อความจริง หรือกล่าวถึงข้อความจริงที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้สอบถาม แต่ในสัญญาประกันภัยผู้เอาประกันภัยจะต้องเปิดเผยข้อความจริงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมของการเสี่ยงภัยนั้นของผู้เอาประกันภัยให้ผู้รับประกันภัยทราบโดยละเอียด เนื่องจากสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องอาศัยเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนมาเป็นปัจจัยในการกำหนดการชำระค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย เป็นสัญญาเพื่อการเสี่ยงภัยหรือเสี่ยงโชคที่ต้องอาศัยวิธีการกระจายความเสี่ยงภัยด้วยอัตราเบี้ยประกันภัยตามหลักคณิตศาสตร์ประกันภัย ซึ่งต้องมีข้อมูลในทางสถิติที่เกี่ยวกับการเกิดภัย และจำนวนของความเสียหายที่เกิดจากภัยชนิดนั้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ ซึ่งเป็นหลักในการคำนวณหาอัตราการเกิดวินาศภัยอันเป็น

²⁷ ไซยศ เหมะรัชตะ. เล่มเดิม. หน้า 70.

วิธีการกระจายความเสี่ยงจากผู้เอาประกันกับคนหนึ่งไปยังผู้เอาประกันกับคนอื่นที่ร่วมเสี่ยงภัยชนิดเดียวกันภายใต้สิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกัน

สัญญาประกันภัยจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความสุจริต หรืออีกประการหนึ่งก็คือ สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องการความสุจริต หรือความไว้วางใจระหว่างกันเป็นอย่างยิ่ง (Contract of the Most Good Faith) หรือภาษาละตินว่า “Contract Uberrimae Fidei” ซึ่งหมายความว่าคู่กรณีในสัญญาประกันภัยจะต้องปฏิบัติต่อกันโดยสุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้เสนอขอทำสัญญาประกันภัย และเป็นผู้ที่ทราบข้อเท็จจริงทั้งหมดเกี่ยวกับเหตุที่เอาประกันภัย²⁸ เพื่อการเข้าสู่ความเสมอภาคในการทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยซึ่งอยู่ในฐานะซึ่งรู้ข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญในการเสี่ยงภัยของตน จึงมีหน้าที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริงนั้นให้ผู้รับประกันภัยทราบ การเปิดเผยข้อความจริง (Disclose) และ ไม่แถลงข้อความเท็จ (Misrepresentation) นี่เป็นวิธีการที่สำคัญที่สุดทำให้ผู้รับประกันภัยสามารถกระจายการเสี่ยงภัยนั้นตามหลักการเฉลี่ย (Law of Average) ได้ หากผู้รับประกันภัยทราบถึงข้อความจริงในการเสี่ยงภัยที่ผู้เอาประกันภัยเผชิญอยู่นั้นอยู่นอกเหนือเกณฑ์ที่จะกระจายการเสี่ยงภัยได้ผู้รับประกันภัยก็จะไม่รับประกันภัยรายนั้น แต่หากสิ่งนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่จะรับประกันภัยได้แต่จะต้องกระจายความเสี่ยงภัยด้วยการอันหนักกว่าปกติ ผู้รับประกันภัยนั้นอาจจะรับประกันภัยไว้ด้วยเบี้ยประกันภัยที่พอเหมาะกับการกระจายการเสี่ยงภัยที่หนักและอาจมีเงื่อนไขแห่งการรับรองเป็นพิเศษ (Warranty) และมีให้วัตถุที่เอาประกันภัยมีความเสี่ยงภัยสูงเกินกว่าปกติ

ตามหลักการประกันภัยในข้อนี้กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยจำต้องเปิดเผยข้อความจริงทั้งหมดคู่หนึ่งเป็นการเสียเปรียบผู้รับประกันภัย เพราะถ้าเปิดเผยข้อเท็จจริงมากๆ ผู้รับประกันภัยทราบเรื่องราวละเอียดแล้วอาจคิดเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นก็ได้ แต่ความจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป เพราะการที่ผู้รับประกันภัยทราบข้อเท็จจริงโดยละเอียดชัดเจนแล้วอาจจะลดเบี้ยประกันภัยลงได้ เมื่อเห็นว่าสิ่งที่ตนจะรับเสี่ยงภัยนั้นมีมูลเหตุหรือโอกาสของการเกิดภัยน้อยลง แต่การที่กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยต้องเปิดเผยข้อความจริงโดยสุจริตอย่างยืดยาวนั้นเนื่องจากข้อความจริงเหล่านั้นอยู่ในความรู้เห็นของผู้เอาประกันภัยแต่เพียงฝ่ายเดียว ผู้รับประกันภัยไม่สามารถล่วงรู้ไปถึงข้อความจริงอันเป็นวิธีการ สถานที่ตั้ง เหตุของการเกิดภัย โอกาสของการเกิดภัย และวิธีป้องกันภัยนั้นแต่อย่างใด ฉะนั้นข้อความจริงซึ่งอาจจะได้จูงใจผู้รับประกันภัยได้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นหรือบอกปิดไม่ยอมทำสัญญานั้นก็คือ ของความจริงตามความคิดเห็นของวิญญูชนฝ่ายผู้เอาประกันภัยจะคิดเห็นหรือไม่ว่าผู้เอาประกันภัยทั่ว ๆ ไปถือเป็นข้อสำคัญที่ต้องเปิดเผย ถ้าวิญญูชนทั่วไปไม่คิดเห็นเช่นนี้ แม้ความจริงจะเป็นข้อสำคัญที่ผู้รับประกันภัยทั่วไปจะถือว่าเป็นข้อสำคัญ

²⁸ สุภาพ สาริพิมพ์. (2542). คู่มือกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย. หน้า 25.

ก็ไม่ถือว่าเป็นข้อที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องเปิดเผย ไม่ถือตามความเห็นของผู้รับประกันภัยเป็นที่ยุติ ข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องเปิดเผยให้ผู้รับประกันภัยทราบนี้เป็นข้อความจริงที่เกิดขึ้นและมีอยู่แล้ว แต่จะต้องอยู่ในความรู้เห็นของผู้เอาประกันภัยหรือไม่นั้นพิจารณาตามความเห็นของวิญญูชนที่เป็นผู้เอาประกันภัยทั่วไปในภาวะเช่นนั้นจะสามารถทราบข้อความจริงได้หรือไม่ และจะต้องเป็นข้อความจริง (Matters of Fact) เท่านั้น ไม่ใช่ข้อความเห็น (Matters of Opinion)²⁹

2.4.2.1 ข้อความจริงที่เป็นสาระในการทำสัญญาประกันภัยและถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้รับประกันภัยนั้น แยกพิจารณาได้ดังนี้

- 1) ข้อความจริงที่จะเพิ่มการเสี่ยงภัยมากขึ้นกว่าปกติ เช่น บ้านที่ขอเอาประกันภัยอยู่ใกล้เคียงโรงงานแก๊สไวไฟ
- 2) ข้อความจริงอันจำเป็นที่จะต้องอธิบายถึงความผิดปกติของการเสี่ยงภัยและถ้าไม่กล่าวถึงข้อความจริงนี้ ผู้รับประกันภัยจะเข้าใจว่ามีความเสี่ยงภัยตามปกติของทรัพย์สินคนนั้น เช่น บ้านอยู่อาศัยตามปกติจะไม่เก็บรักษาวัตถุอันตราย แต่ถ้าบ้านที่ขอเอาประกันภัยจะมีโอกาสเก็บรักษาวัตถุอันตรายแม้เพียงครั้งคราว ผู้เอาประกันภัยจะต้องกล่าวถึงข้อความจริงนั้น
- 3) ข้อความจริงที่ชวนให้คิดถึงข้อน่าสงสัยบางประการในการขอเอาประกันภัยนั้น เช่น การขอเอาประกันภัยเกินกว่ามูลค่าของทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไปมาก (Over Insurance) หรือการเอาประกันภัยไว้หลายรายเกินมูลค่าของทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไปมาก (Over Double Insurance)
- 4) ข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยเคยเกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์ในการเกิดภัยเหล่านั้นมาก่อน เช่น เคยมีการเกิดภัยในลักษณะต่างๆ ในระหว่างสัญญาประกันภัยฉบับก่อน³⁰

2.4.2.2 การเปิดเผยข้อความจริงตามหลักสุจริตอย่างยิ่งนี้ปัจจุบันใช้เป็นหลักของสัญญาประกันภัยในทุกประเทศที่มีกิจการประกันภัยและมีกฎหมายประกันภัย ซึ่งพอจะแบ่งชนิดของการเปิดเผยข้อความจริงได้ดังนี้คือ

- 1) การเปิดเผยข้อความจริง (Disclose) หมายถึง การเปิดเผยข้อความจริงที่ผู้เอาประกันแจ้งให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง คือผู้รับประกันภัยหรือตัวแทนของผู้รับประกันภัยทราบ ถึงข้อความจริงที่อยู่ในความรู้เห็นของผู้เอาประกันภัยทั้งที่เป็นข้อรู้เห็นโดยแท้ (Actual Knowledge) และข้อที่น่าจะรู้เห็น (Presumed Knowledge) โดยถือเป็นหน้าที่ของผู้ขอเอาประกันภัยที่จะต้องเปิดเผยให้ผู้รับประกันภัยทราบโดยผู้รับประกันภัยไม่ต้องสอบถาม ส่วนกรณีเช่นใดจึงจะถือว่าเป็นข้อความจริงที่ต้องเปิดเผยนั้นต้องถือเอาความคิดเห็นของผู้เอาประกันภัยต่างๆ ไปมาเป็นข้อวินิจฉัยว่าข้อความจริงนั้นเป็นข้อสาระสำคัญอันควรเปิดเผยหรือไม่ การไม่เปิดเผยข้อความจริง (Non-Disclosure) นี้ในบางกรณีเรียกว่าเป็นการปกปิดข้อความจริง (Concealment) แต่ในการตีความ

²⁹ สัทธิโชค ศรีเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 99.

³⁰ แหล่งเดิม. หน้า 100.

นั้น กรณีจะถือว่าเป็นการปกปิดข้อความจริงต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยรู้อยู่แล้วในขณะที่ทำสัญญาประกันภัยแต่ปกปิดข้อความจริงนั้นไว้ไม่ให้ผู้รับประกันภัยทราบ แต่การไม่เปิดเผยข้อความจริงแม้ไม่จงใจปกปิดแต่เกิดจากการบกพร่องในหน้าที่หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ถือว่าเป็นการปกปิดข้อความจริงซึ่งมีผลทำให้สัญญาประกันภัยตกเป็นโมฆะ

2) การแสดงข้อความเท็จ (Misrepresentation) หมายถึง การตอบคำถาม ของผู้เอาประกันภัยในขณะที่ทำสัญญาประกันภัยเป็นความเท็จ ไม่ว่าข้อความนั้นผู้เอาประกันภัยจะกล่าวขึ้นเองหรือกล่าวเนื่องจากการตอบคำถามของผู้รับประกันภัยในขณะที่ทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจะต้องกล่าวข้อความจริงทั้งหมด โดยจริงแล้ว ข้อความที่ต้องแสดง คือข้อความที่อาจจะจูงใจให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้น หรือบอกปิดไม่ยอมรับทำสัญญา ทั้งต้องเป็นข้อความที่มีหน้าที่ต้องแสดงให้รู้ความจริงอยู่แล้ว ดังนั้นการแสดงข้อความเท็จนั้นอาจเกิดขึ้นโดยคำพูดเจราจาต่อรองในการทำสัญญาประกันภัย โดยอาจเป็นการที่ผู้เอาประกันภัยตอบข้อซักถามของบริษัทประกันภัยในการทำสัญญาประกันภัยซึ่งอาจเป็นการพูดโต้ตอบกันต่อหน้า หรือทางโทรศัพท์ เอกสาร ได้ตอบ หรือข้อความที่กรอกลงในแบบคำขอเอาประกันภัย การแสดงข้อความเท็จนี้แตกต่างจากการปกปิดข้อความจริง (Concealment) และการไม่เปิดเผยข้อความจริง (Non-Disclose) คือข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยแสดงตามข้อนี้อาจไม่ใช่ข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องเปิดเผยตามข้อ 1 แต่เมื่อผู้รับประกันภัยมีความประสงค์จะทราบ ผู้เอาประกันภัยจะต้องตอบข้อความเหล่านั้นตามความจริงทั้งหมด การกล่าวถึงความเชื่อ (Belief) หรือความเห็น (Opinion) ที่ผิดไปจากความจริงตามปกติไม่ถือว่าเป็นการแสดงข้อความเท็จ ผู้เอาประกันภัยจะถือว่าข้อความจริงเหล่านั้นไม่ใช่ข้อสาระสำคัญที่จะต้องเปิดเผยตามหน้าที่ แต่อย่างไรก็ดีการแถลง หรือตอบข้อซักถามที่เป็นความเท็จ ก็ทำให้สัญญาประกันภัยตกเป็นโมฆะ เช่นเดียวกับการไม่เปิดเผยข้อความจริง หรือการปกปิดข้อความจริง (Concealment) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 เช่นเดียวกัน

3) คำรับรอง (Warranties) หมายถึง การที่ผู้เอาประกันภัยให้คำรับรองต่อผู้รับประกันภัยในขณะที่ขอเอาประกันภัยว่า เมื่อสัญญาประกันภัยได้ทำขึ้นแล้ว ผู้เอาประกันจะต้องทำการอันใดอันหนึ่ง หรือไม่กระทำการอันใดอันหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการเสี่ยงภัยของผู้รับประกันภัย หรือจะให้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดใดโดยเฉพาะเพื่อการนั้นเป็นพิเศษ หรือรับรองว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามสภาพการณ์ที่กำหนดในสัญญาประกันภัย หรือไม่มีสภาพการณ์ดังที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันภัย เช่น ผู้เอาประกันภัยจะไม่เก็บน้ำมันเชื้อเพลิงไว้ในอาคารที่เอาประกันภัย หรือผู้เอาประกันภัยจะต้องมีอุปกรณ์ดับเพลิงใช้ติดตั้งอยู่ในอาคารที่เอาประกันภัย คำรับรองในสัญญาประกันภัยถือเป็นรากฐานสำคัญของเงื่อนไขในสัญญาประกันภัยที่จะต้องเขียนให้ชัดเจน โดยทั่วไปจะปรากฏคำรับรองเป็นลายลักษณ์อักษรในกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งเรียกว่าคำรับรอง

โดยชัดแจ้ง (Express Warranties) การปฏิบัติผิดคำรับรองมีผลเท่ากับการปฏิบัติผิดเงื่อนไขอันเป็นสาระสำคัญของสัญญาประกันภัย ผู้รับประกันภัยมีสิทธิปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยได้ แต่อย่างไรก็ตามยังมีการรับรองที่ไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในกรมธรรม์ประกันภัยเรียกว่าการรับรองโดยปริยาย (Implied Warranties) ซึ่งเป็นคำรับรองในการประกันภัยชนิดนั้นโดยทั่วไป เช่น ในการประกันภัยการขนส่งทางทะเลนั้นผู้เอาประกันภัยย่อมให้คำรับรองว่า สินค้าที่จะบรรทุกไปในเรือเดินทะเลซึ่งมีสภาพสามารถแล่นไปในทะเลได้โดยปลอดภัย (Seaworthy)

หลักสุจริตอย่างยิ่งนี้เป็นหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในสัญญาประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัยทุกชนิดในทุกประเทศจะต้องปฏิบัติตามในขณะขอเอาประกันภัยจนกระทั่งสัญญาประกันภัยนั้นเกิดเป็นผลสำเร็จใช้บังคับได้ตามกฎหมาย และเมื่อสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นแล้วยังต้องใช้หลักสุจริตอย่างยิ่งนี้บังคับในการปฏิบัติตามสัญญาประกันภัยนั้นต่อไปอีกหลายกรณีจนกว่าสัญญาประกันภัยจะสิ้นสุดลง³¹

หลักความสุจริตต่อกันอย่างยิ่ง หมายถึง คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย คือ ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยจะต้องมีความสุจริตใจในการทำสัญญาต่อกัน ซึ่งเป็นธรรมชาติของกฎหมายที่ยึดหลักว่า ในการทำสัญญาที่จะมีผลบังคับตามกฎหมายนั้น ต้องเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริต ผู้ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต กฎหมายก็จะไม่ยอมเป็นเครื่องมือให้ การทำสัญญาอื่น ๆ เช่น การซื้อขายนั้น แม้กฎหมายจะห้ามการกระทำอันเป็นกลฉ้อฉล หรือปกปิดความจริงอันเป็นสาระสำคัญก็ตาม แต่คู่สัญญามีโอกาสจะตรวจตราหรือต่อรองข้อได้เปรียบหรือเสียเปรียบกันได้ง่าย กฎหมายจึงมิได้บัญญัติถึงกับให้คู่สัญญาเปิดเผยข้อเสียเปรียบของตนแต่อย่างใด แต่ในสัญญาประกันภัยนั้น กฎหมายบัญญัติบังคับในเรื่องความสุจริตต่อกันนี้ไว้อย่างเคร่งครัด ทั้งนี้เพราะในการประกันภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยย่อมรู้ถึงข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ของตนฝ่ายเดียว ผู้รับประกันภัยเกือบไม่มีโอกาสจะรู้ถึงพฤติการณ์นั้นได้เลย นอกจากจะทราบจากผู้เอาประกันภัยเท่านั้น³² ด้วยสัญญาประกันภัยจะต้องอาศัยเหตุการณ์ในอนาคตอันไม่แน่นอนมาเป็นปัจจัยในการกำหนดการชำระค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัย และผู้รับประกันภัยจะต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ ของผู้เอาประกันภัยเพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะเข้ารับเสี่ยงภัยหรือไม่ ดังนั้นผู้เอาประกันภัยจะต้องเปิดเผยข้อความจริงต่างๆ ของผู้เอาประกันภัยให้ผู้รับประกันภัยทราบโดยบริสุทธิ์ การที่ผู้เอาประกันภัยไม่เปิดเผยข้อความจริงที่ดี หรือไม่แถลงข้อความจริงที่ดี ย่อมไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัยเพราะถ้าผู้เอาประกันภัยทราบเมื่อใดย่อมมีสิทธิบอกล้างโมฆะกรรมได้ หากการปกปิดนั้นเป็นสาระสำคัญสามารถบอกล้างได้ภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยทราบข้อมูลอันจะบอกล้างได้ หรือ

³¹ แหล่งเดิม, หน้า 103.

³² สุพรรณิ หมั่นทำการ. (2532). ส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันได้. หน้า33-34.

ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันทำสัญญา หากได้ทำการบอกเลิกตามกำหนดเวลาที่ได้กล่าว ก็ทำให้สัญญาประกันภัยมีผลเป็นโมฆะ³³

ดังนั้น ในการทำสัญญาประกันภัย ทั้งผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย จะต้องอาศัยความสุจริตอย่างยิ่งต่อการในการทำสัญญา ทั้งในขณะที่ทำสัญญา แม้กระทั่งสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นแล้วยังต้องใช้หลักสุจริตอย่างยิ่งนี้บังคับในการปฏิบัติตามสัญญาประกันภัยต่อไป จนกว่าสัญญาประกันภัยจะสิ้นสุดลง โดยผู้รับประกันภัยจะต้องมีความสุจริตใจในการให้ความคุ้มครอง ส่วนผู้เอาประกันภัยจะต้องเปิดเผยข้อความจริง ไม่แถลงข้อความเท็จ

2.4.3 หลักการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Principle of Indemnity)

หลักการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริงนี้ได้ถูกกำหนดขึ้นมา เพื่อให้ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันภัยได้รับค่าใดจากการประกันภัย อันจะเป็นเหตุให้เกิดวินาศภัยโดยบังเอิญ

สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่อาศัยเหตุการณ์ในอนาคตอันไม่แน่นอนมาเป็นปัจจัยในการชำระหนี้ของฝ่ายผู้รับประกันภัย กล่าวคือผู้รับประกันภัยตกลงจะชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยในกรณีมีเหตุการณ์ในอนาคตอันไม่แน่นอนเกิดขึ้นตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา ซึ่งมีลักษณะคล้ายการเสี่ยงโชค แต่เนื่องจากสัญญาประกันวินาศภัยมีหลักการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริง เท่ากับจำนวนความเสียหายที่ผู้เอาประกันได้สูญเสียไป ด้วยเหตุนี้เองผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันภัยจะไม่ได้ค่าใดจากการประกันภัย และหลักข้อนี้ทำให้สัญญาประกันวินาศภัยแตกต่างกับการพนันขั้นต่อ

2.4.3.1 เหตุผลที่สัญญาประกันวินาศภัยแตกต่างจากสัญญาพนัน

สัญญาประกันภัยกับพนันขั้นต่อเป็นสัญญาที่การชำระหนี้มีเงื่อนไขแล้วแต่เหตุการณ์อันไม่แน่นอนซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคต การพนันขั้นต่อกฎหมายไม่สนับสนุน และปราบปรามถึงลงโทษทางอาญาก็มี ส่วนประกันภัยนั้นมีประโยชน์ซึ่งกฎหมายสนับสนุนภายใต้การควบคุมบางประการเพื่อความมั่นคงของกิจการประกันภัย ตลอดถึงผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย ลักษณะแตกต่างกันระหว่างสัญญาพนันกับสัญญาประกันวินาศภัย พอจะกล่าวได้ดังนี้

1) การพนันจะจ่ายตามจำนวนเงินที่ได้ตกลงกันไว้โดยไม่คำนึงถึงจำนวนความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แต่การประกันภัยเป็นการจ่ายค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่แท้จริงของผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันภัยได้รับ อันเนื่องจากวินาศภัยตามความเสียหายที่แท้จริง ไม่มีส่วนที่เป็นกำไรแต่อย่างใด

2) การพนันจะจ่ายเงินให้กับผู้ใดก็ได้ที่เข้าเล่นการพนัน แต่การประกันภัยเป็นการจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย ที่ได้รับความเสียหายในขณะ

³³ ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล. (2538). การตีความกฎหมายสัญญาและกรรมธรรม์ประกันภัย. หน้า 47-48.

เกิดวินาศภัยเท่านั้น ถ้าในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัย แม้จะเป็นคู่สัญญาประกันภัยที่มีผลบังคับได้ตามกฎหมาย ก็ไม่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยเพราะเขาไม่ได้รับความเสียหายจากวินาศภัยนั้น

3) สัญญาพ้นคู่สัญญาอาจเสียหรือได้ คืออาจขาดทุนหรือได้กำไร แต่ในการประกันภัยผู้เอาประกันภัยจะค้ากำไรมิได้ อย่างดีก็เพียงแต่ได้รับชดเชยค่าทดแทนเท่ากับความเสียหายจริงเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประกันวินาศภัย³⁴

หลักการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริง ที่มีหลักประกันว่า กรณีเกิดความเสียหายตามกรรมธรรม์ประกันภัยขึ้นแล้วจะต้องมีการชดเชยค่าเสียหายตามที่เสียหายจริง และจะต้องไม่เกินไปกว่าจำนวนเงินเอาประกันภัย ซึ่งถือเป็นหลักพื้นฐานของการประกันภัย หลักนี้ได้นำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ของไทย มาตรา 877 บัญญัติว่า “ผู้รับประกันภัยจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) เพื่อจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง

(2)

(3)

อันจำนวนวินาศภัยจริงนั้น ท่านให้ตีราคา ณ สถานที่และในเวลาซึ่งเหตุวินาศภัยนั้นเกิดขึ้น.....

ท่านห้ามมิให้คิดค่าสินไหมทดแทนเกินไปกว่าจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้”

หลักการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริงนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้กำหนดให้คำนวณค่าเสียหายโดยตีราคา ณ สถานที่และในเวลาที่เกิดเหตุวินาศภัย โดยไม่ต้องคำนึงว่าในขณะที่เอาประกันภัยวัตถุที่เอาประกันภัยจะมีราคาเท่าใด และจะได้เอาประกันภัยไว้เป็นจำนวนเท่าใด เพราะผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเอาประกันภัยเกินส่วนได้เสียของตนที่มีอยู่ ในทรัพย์สินที่เอาประกันภัยนั้นได้ ทั้งนี้เมื่อเกิดวินาศภัยผู้รับประกันภัยจะชำระค่าสินไหมทดแทนตามจำนวนความเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดีถ้าผู้เอาประกันภัย เอาประกันภัยต่ำกว่าจำนวนส่วนได้เสียของตน ผู้รับประกันภัยก็จะจ่ายค่าสินไหมทดแทนเท่ากับส่วนได้เสียเท่านั้น กล่าวคือ จำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้นั้นเป็นจำนวนสูงสุดที่ผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบชดเชยให้ตามความรับผิดชอบของสัญญาประกันภัยภายใต้หลักการจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง

³⁴ จิตติ ดิงศกัทธิย์. เล่มเดิม. หน้า 24.

2.4.3.2 การชดเชยค่าเสียหายตามความจริงนี้ยึดหลักปฏิบัติเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยกลับคืนสู่สถานะเดิมเหมือนเมื่อก่อนเกิดวินาศภัยโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ โดยมีวิธีการชดเชยดังต่อไปนี้

1) การจ่ายเป็นเงินสด (Cash Payment) วิธีการจ่ายค่าเสียหายเป็นเงินสดเป็นวิธีที่คล่องที่สุดและง่ายมากในการดำเนินการ ซึ่งวิธีนี้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากความเสียหายที่แท้จริงมักจะถูกประเมินเป็นเงินสด

2) การซ่อมแซม (Repair) เป็นการจัดการซ่อมแซมให้คืนสภาพเดิมโดยผู้รับประกันเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย วิธีนี้เหมาะสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยเพียงบางส่วน และอยู่ในวิสัยที่จะซ่อมแซมให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ เช่น ในการประกันอุบัติเหตุเกี่ยวกับรถยนต์ ผู้รับประกันภัยอาจจ่ายค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้กับผู้เอาประกัน หรือบุคคลภายนอก โดยนำรถยนต์ไปซ่อมเองหรือว่าจ้างบุคคลอื่นซ่อม

3) การหาของแทน (Replacement) การจ่ายค่าสินไหมวิธีนี้จะต้องมีการตกลงกันเป็นพิเศษในสัญญาประกันภัยว่า เมื่อเกิดวินาศภัยเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้ด้วยวิธีการหาสิ่งที่เป็นชนิด ประเภท และคุณภาพเดียวกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยมาทดแทนให้ โดยจะไม่จ่ายเป็นเงินสดให้ผู้เอาประกันภัยไปหาซื้อเอง หรือจะไม่ซ่อมแซมให้เพราะทรัพย์สินที่เอาประกันภัยชนิดนั้นอาจเป็นทรัพย์สินที่โดยสภาพของการใช้สอยไม่สามารถซ่อมแซมให้กลับคืนสภาพเดิมได้ หรือผู้รับประกันภัยกับผู้เอาประกันภัยอาจตกลงกันภายหลังเกิดวินาศภัยให้ผู้รับประกันภัยหาสิ่งที่มีสภาพเดียวกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยมาเปลี่ยนของเดิมที่เสียหายได้

4) การกลับคืนสภาพเดิม (Reinstatement) การจ่ายค่าสินไหมทดแทนด้วยวิธีนี้เป็นการทำให้ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยกลับคืนสู่สภาพเดิมเหมือนก่อนการเกิดวินาศภัย ซึ่งไม่สามารถกระทำได้โดยวิธีซ่อมแซมหรือหาของแทน และเป็นกรณีที่ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบเงินของสัญญาประกันภัยเป็นพิเศษให้ดำเนินการให้ผู้เอาประกันภัยได้กลับคืนสู่สภาพเดิมเหมือนก่อนเกิดวินาศภัย เช่น โรงงานถูกไฟไหม้ทั้งหมดหรือระเบิดเสียหายทั้งหมด ผู้รับประกันภัยจะต้องก่อสร้างโรงงานนั้นขึ้นใหม่ เพื่อให้โรงงานนั้นสามารถประโยชน์ได้เหมือนเดิม

หลักข้อนี้ เป็นหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย ไม่สามารถนำไปใช้กับการประกันชีวิตได้ ทั้งนี้เพราะชีวิตของคนไม่สามารถประมาณค่าเป็นเงินได้

2.4.4 หลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation)

หมายถึง การที่ผู้รับประกันภัยเข้าไปใช้สิทธิทั้งปวงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันภัยได้จ่ายไปด้วยอำนาจของกฎหมาย³⁵

สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาเพื่อการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริงเมื่อผู้รับประกันภัยได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยไปแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมได้รับช่วงสิทธิทุกอย่างที่ผู้เอาประกันภัยมีอยู่ รวมทั้งหลักประกันแห่งนี้นั้นไปทั้งหมด ซึ่งเรียกว่า การรับช่วงสิทธิ (Subrogation) หลักเกณฑ์เรื่องการรับช่วงสิทธินี้ผู้พิพากษาศาลอังกฤษได้นำมาจากระบบกฎหมายโรมัน ซึ่งใช้บังคับในกฎหมายลักษณะนี้หลายกรณี เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการประกันภัยนั้นศาลอังกฤษได้นำมาใช้เมื่อต้นศตวรรษที่ 18 และได้ปรับปรุงให้เหมาะสมจนเป็นที่ยอมรับนับถือกันอย่างกว้างขวางในกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษ (Common Law) ท่าน Lord Justine Brett ได้กล่าวไว้ในคำพิพากษาที่มีชื่อเสียงที่สุดคดีหนึ่งของอังกฤษคือคดีระหว่าง Castellain Preston ในปี ค.ศ. 1883 ตอนหนึ่งว่า “การที่บุคคลหนึ่งได้ตกลงชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับอีกคนหนึ่งนั้น เขาชอบที่จะได้สิทธิทุกอย่างและทุกวิธีของบุคคลที่ได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนไปนั้น เพื่อป้องกันสิทธิของเขา หรือได้รับชดเชยเงินที่เขาได้จ่ายแทนไปก่อนสำหรับวินาศภัยนั้น และสามารถกล่าวได้ว่า กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้รับประกันภัยเข้าไปยืนในรองเท้าของผู้เอาประกันภัยเพื่อใช้สิทธิที่เกิดขึ้นหรือเป็นผลต่อเนื่องจากการเกิดวินาศภัยนั้น” หลักการรับช่วงสิทธินี้ได้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อให้มีความสัมพันธ์กับหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง เพื่อให้บุคคลภายนอกผู้ก่อวินาศภัยนั้นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนได้กระทำให้เกิดขึ้นตามกฎหมายและเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยได้รับค่าสินไหมทดแทนไปตามความเสียหายที่แท้จริง กล่าวคือ เมื่อตนได้รับค่าสินไหมทดแทนจากผู้เอาประกันภัยไปจำนวนเท่าใดก็ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายนั้นจากบุคคลภายนอกผู้ก่อความเสียหายได้อีก เพราะสิทธิดังกล่าวได้รับช่วงไปโดยผู้รับประกันภัยแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะเรียกร้องค่าเสียหายจำนวนเดียวกันทั้งจากผู้ก่อวินาศภัยและผู้รับประกันภัยไม่ได้ และไม่ว่ากรณีใดผู้รับประกันภัยจะรับช่วงสิทธิไปเกินกว่าจำนวนเงินที่ตนจ่ายค่าสินไหมทดแทนไปไม่ได้ วินาศภัยที่อยู่ในความรับผิดชอบต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยนั้น มีทั้งกรณีที่เกิดขึ้นด้วยการกระทำของมนุษย์ และกรณีที่เกิดขึ้นนอกเหนือการกระทำของมนุษย์ เช่น ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินไหว ไฟฟ้า อุทกภัย วาตภัย เหล่านี้เป็นต้น การรับช่วงสิทธิจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเป็นวินาศภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์เท่านั้นและผู้ก่อให้เกิดวินาศภัยนั้นจะต้องไม่ใช่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย เพราะการที่วินาศภัยเกิดขึ้นด้วยความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยนั้น ถือว่าเป็นภัยในทางศีลธรรม (Moral Hazard) ที่ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัย และการที่จะ

³⁵ สิทธิโชค ศรีเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 108.

มีการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยจะต้องเป็นการจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยชนิดเป็นสัญญาเพื่อการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Contract of Indemnity) เท่านั้น สัญญาประกันชีวิต สัญญาประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคลอื่นเป็นการ “ใช้เงินจำนวนหนึ่ง” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 861 ไม่สามารถรับช่วงสิทธิกันได้ เพราะผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการตาย หรือความพิการ ทุพพลภาพ สูญเสียอวัยวะเหล่านั้นสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำผิดได้ตามกฎหมายเสมอ และการสูญเสียชีวิตและส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายนั้นไม่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ ซึ่งไม่ใช่วินาศภัยตามความหมายของมาตรา 869 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีดังกล่าวเห็นได้ว่าหลักการรับช่วงสิทธิกับหลักการจ่ายค่าเสียหายตามความเป็นจริงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด การที่ผู้รับประกันภัยจะรับช่วงสิทธิจากการจ่ายค่าสินไหมทดแทนของตนได้ การจ่ายค่าสินไหมทดแทนนั้นจะต้องเป็นการจ่ายเนื่องจากการเกิดวินาศภัยที่อยู่ในความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยเท่านั้น การจ่ายค่าสินไหมทดแทนโดยสำคัญผิดว่าตนมีความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย แต่ความจริงตนไม่มีความรับผิดชอบเช่นนั้นตามกฎหมาย เช่น สำคัญผิดว่าผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยในขณะที่เกิดวินาศภัย หรือโดยสำคัญผิดว่ากรรมกรรมประกันภัยมีผลใช้บังคับ ในขณะที่เกิดวินาศภัยก็ดี ผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิรับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกฎหมาย นอกจากนี้การจ่ายค่าสินไหมทดแทนโดยไม่มีความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยซึ่งเรียกว่า “Ex Gratia Payment” ซึ่งหมายถึงการเกิดวินาศภัยนั้นไม่อยู่ในความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย แต่ผู้รับประกันภัยมีความเห็นใจในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เอาประกันภัย จึงได้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งซึ่งเรียกว่า “สินไหมกรุณา” ให้ผู้เอาประกันภัยรับไปบรรเทาความเสียหายนั้น ผู้รับประกันภัยย่อมไม่ได้รับช่วงสิทธิตามกฎหมาย³⁶

สำหรับประเทศไทยก็ได้มีการนำหลักการรับช่วงสิทธิ (Subrogation) มาใช้บังคับในส่วนสัญญาประกันวินาศภัย กล่าวคือ บริษัทประกันวินาศภัยอาจเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยไปเรียกร้องเอาต่อบุคคลภายนอก ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุที่เอาประกันภัย ซึ่งบริษัทประกันวินาศภัยได้รับประกันภัยไว้ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 880 บัญญัติว่า “ถ้าความวินาศภัยได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกไซ้ ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประโยชน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น

ถ้าผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแต่เพียงบางส่วนไซ้ ท่านห้ามมิให้ผู้รับประกันภัยใช้สิทธิของตนให้เสื่อมเสียสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ ในการที่เขาจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกเพื่อเศษแห่งจำนวนวินาศภัยนั้น”

³⁶ แหล่งเดิม. หน้า 109.

จากบทบัญญัติดังกล่าว กฎหมายไม่ประสงค์ให้บุคคลภายนอกที่เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายพ้นจากความรับผิดไปลอยๆ ดังนั้นถ้าวินาศภัยเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอกแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมได้รับช่วงสิทธิเรียกร้องเงินที่จ่ายไปจากบุคคลภายนอกได้ นอกจากนี้กฎหมายยังป้องกันการแสวงหากำไรของผู้เอาประกันภัยเพราะหากไม่มีหลักการรับช่วงสิทธิ ผู้เอาประกันภัยจะสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ 2 ทางคือ ทั้งจากผู้รับประกันภัยและจากบุคคลภายนอกผู้ก่อความเสียหาย

หลักการรับช่วงสิทธินี้ไม่สามารถนำไปใช้กับสัญญาประกันชีวิต ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 896 บัญญัติว่า “ถ้ามรณภัยเกิดขึ้นเพราะความผิดของบุคคลภายนอก ผู้รับประกันภัยหาอาจจะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกนั้นได้ไม่ แต่สิทธิของฝ่ายทายาทแห่งผู้มรณะในอันจะได้ค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกนั้นหาสูญสิ้นไปด้วยไม่ แม้ทั้งจำนวนเงินอันจะพึงใช้ตามสัญญาประกันชีวิตนั้นจะหวนกลับมาได้แก่ตนด้วย”

เหตุผลที่กฎหมายไม่ให้บริษัทประกันชีวิตสามารถรับช่วงสิทธิได้ เนื่องจากชีวิตของคนเรานั้นมีค่าจนไม่อาจประมาณราคาเป็นเงินได้ ดังนั้นสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิดยังคงเป็นของทายาทผู้เอาประกันภัยอยู่

การประกันภัยที่การรับช่วงสิทธิได้นั้น จะต้องมีลักษณะ 3 ประการคือ

- (1) ต้องเป็นวินาศภัย
- (2) วินาศภัยนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก
- (3) ผู้รับประกันภัยได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง³⁷

กรณีดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าหลักการรับช่วงสิทธิกับหลักการจ่ายค่าเสียหายตามความเป็นจริงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด การที่ผู้รับประกันภัยจะรับช่วงสิทธิจากการจ่ายค่าสินไหมทดแทนของตนได้ จะต้องเป็นการจ่ายค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องจากการเกิดวินาศภัยที่อยู่ในความรับผิดตามสัญญาประกันภัยเท่านั้น การจ่ายค่าสินไหมโดยสำคัญคิดว่าตนมีความรับผิดตามสัญญาประกันภัย แต่ความจริงตนไม่มีความรับผิดตามกฎหมายเช่นนั้น เช่น สำคัญคิดว่าผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยในขณะที่เกิดวินาศภัย หรือโดยสำคัญคิดว่าภรรยาประกันภัยมีผลใช้บังคับในขณะที่เกิดวินาศภัยก็ดี ผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิรับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัยหรือจากผู้รับประกันภัยตามกฎหมาย นอกจากนี้การจ่ายค่าสินไหมทดแทนโดยไม่มีความรับผิดตามสัญญาประกันภัยที่เรียกว่า “EX GRATIA PAYMENT” หรือ สินไหมกรุณา คือ การเกิดวินาศภัยที่ไม่อยู่ในความรับผิดตามสัญญาประกันภัยแต่ผู้รับประกันภัยมีความเห็นใจใน

³⁷ มุกดา โควะกุล, เล่มเดิม, หน้า 55.

ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เอาประกันภัย จึงได้จ่ายเงินจำนวนนั้นให้ผู้เอาประกันภัยไปบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น กรณีเช่นนี้ผู้รับประกันภัยย่อมไม่ได้รับช่วงสิทธิตามกฎหมาย³⁸

2.4.5 หลักการเฉลี่ยการชดเชยค่าเสียหาย (PRINCIPLE OF CONTRIBUTION)

หลักการร่วมเฉลี่ยค่าเสียหายเป็นหลักที่กำหนดให้ผู้รับประกันภัยตั้งแต่ 2 รายขึ้นไป ในวัตถุที่เอาประกันภัยอันเดียวกัน ความเสี่ยงภัยอันเดียวกัน และส่วนได้เสียอันเดียวกัน ร่วมเฉลี่ยชดเชยค่าเสียหายตามสัดส่วนที่เรียกว่า Pro-Rata Proportion ที่ตนได้รับประกันภัยไว้ แต่ต้องไม่เกินความเสียหายที่แท้จริง หรือไม่เกินมูลค่าทรัพย์สินนั้นๆ โดยผู้เอาประกันภัยยังคงได้รับค่าสินไหมทดแทนเท่าที่เกิดความเสียหายจริงเท่านั้น

หลักการเฉลี่ยนี้สืบเนื่องมาจากหลักชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริงและหลักการรับช่วงสิทธิที่ใช้เฉพาะกับสัญญาประกันวินาศภัยชนิดที่เป็นสัญญาเพื่อการชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Contract of Indemnity) เท่านั้น หลักการเฉลี่ยไม่ใช้ในสัญญาประกันชีวิต สัญญาประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคล อันเป็นสัญญาที่จ่ายค่าสินไหมทดแทนเป็นเงินจำนวนหนึ่งโดยไม่ได้จ่ายตามความเป็นจริง เนื่องจากสัญญาประกันวินาศภัยชนิดที่เป็นสัญญาเพื่อการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เขาได้รับจากวินาศภัยตามจำนวนของความเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น แม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะได้เอาประกันภัยเกินมูลค่าของส่วนได้เสียของเขา หรือกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้เอาประกันภัยหลายราย ซึ่งมีจำนวนเงินที่เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยหลายรายเหล่านั้นเกินมูลค่าแห่งความเสียหายที่เขาได้รับ

หลักแห่งความเฉลี่ยเป็นกฎแห่งความเสมอภาคในกฎหมาย Common Law ของอังกฤษ ซึ่งได้นำมาใช้กับสัญญาประกันภัยทางทะเล โดยมีหลักเกณฑ์กว้างๆ กล่าวคือ วิธีการเฉลี่ย ระหว่างผู้รับประกันภัยด้วยกัน มีความมุ่งหมายที่จะให้ผู้รับประกันภัยในวัตถุที่เอาประกันภัยอันเดียวกัน ในการเสี่ยงภัยอันเดียวกัน และในส่วนได้เสียอันเดียวกัน ต้องรับผิดชอบตามส่วนแห่งความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยแต่ละคนมีอยู่ตามสัญญาประกันภัยเป็นอัตราส่วนกับจำนวนเงินที่ตนรับประกันภัยไว้

หลักการเฉลี่ยการชดเชยค่าเสียหายนี้ก็ได้นำไปบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

มาตรา 870 บัญญัติว่า “ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือว่านั้นพร้อมกันเพื่อความวินาศภัยนั้นเดียวกันและจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยรวมกันทั้งหมดนั้นเท่าจำนวนที่วินาศภัยจริงไว้หรือว่าผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอจำนวนวินาศจริงเท่านั้น ผู้รับประกันภัยแต่ละคนต้องจ่ายเงินจำนวนวินาศจริงแบ่งตามส่วนมากน้อยที่ตนได้รับประกันภัยไว้

³⁸ สิทธิโชค ศรีเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 109.

อันสัญญาประกันภัยทั้งหลาย ถ้าลงวันเดียวกัน ท่านให้ถือว่าทำพร้อมกัน ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองหรือกว่านั้นสืบเนื่องเป็นลำดับกัน ท่านว่าผู้รับประกันภัยคนแรกจะต้องรับผิดชอบเพื่อความวินาศภัยก่อน ถ้าและจำนวนเงินซึ่งผู้รับประกันภัยคนแรกได้ใช้นั้น ยังไม่คุ้มจำนวนวินาศภัยไซ้ ผู้รับประกันภัยคนถัดไป ก็ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นต่อๆ ไป จนกว่าจะคุ้มวินาศภัย”

จากบทบัญญัติของกฎหมายข้อนี้สามารถแยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 ถ้าสัญญาประกันภัยทำไว้หลายบริษัทในวันเดียวกัน ก็ให้เฉลี่ยการชดใช้ในระหว่างผู้รับประกันภัยตามส่วนที่รับประกันไว้ โดยต้องพิจารณาว่ามีการประกันทรัพย์สินเท่ากับมูลค่าที่แท้จริงของทรัพย์สิน หรือมีการประกันทรัพย์สินในราคาที่สูงกว่ามูลค่าที่แท้จริง หรือมีการประกันทรัพย์สินมูลค่าต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง ซึ่งในกรณีที่ผู้เอาประกันภัย ประกันภัยไว้เกินราคาทรัพย์สิน ผู้เอาประกันภัยไม่มีสิทธิรับเงินชดเชยค่าเสียหายเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริง แต่ถ้าประกันต่ำกว่าราคาจริง ตามหลักการประกันภัยถือว่า การเอาประกันภัยไม่เกินราคานั้นเท่ากับผู้เอาประกันภัยรับผิดชอบด้วยตนเอง สำหรับส่วนที่ไม่ได้ประกันภัยไว้ เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้เอาประกันภัยจะเรียกร้องค่าเสียหายเต็มราคาทรัพย์สินไม่ได้

กรณีที่ 2 กรณีการรับประกันภัยไม่พร้อมกัน กล่าวคือ ถ้าสัญญาทำไว้หลายบริษัท แต่ละวัน กฎหมายระบุว่า บริษัทแรกต้องจ่ายก่อนถ้าไม่พอค่าเสียหาย จึงจะเรียกจากบริษัทลำดับถัดไป จนกว่าจะคุ้มความเสียหายนั้น

2.4.5.1 สิทธิในการเฉลี่ยจะเกิดขึ้นเมื่อประกอบด้วยข้อสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) มีกรรมธรรม์ประกันภัยสองฉบับหรือมากกว่านั้น (Two or More Policies of Indemnity Exist) เพื่อกระจายส่วนแห่งความเสียหายอย่างเป็นธรรมในระหว่างผู้รับประกันภัยด้วยกัน โดยไม่คำนึงว่าผู้รับประกันภัยเหล่านั้นจะได้รับประกันภัยไว้พร้อมกันหรือไม่ แต่หลักการเฉลี่ยจะนำมาใช้กับกฎหมายไทยเฉพาะกรณีที่ได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นพร้อมกัน เท่านั้น โดยถือว่าสัญญาประกันภัยหลายรายเหล่านั้นทำถ้าทำวันเดียวกันให้ถือว่าทำพร้อมกัน แต่ถ้าทำต่างวันกันแล้วผู้รับประกันภัยคนแรกจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนก่อน เมื่อชดเชยตามความรับผิดชอบของตนแล้วยังไม่ครบตามความเสียหายที่แท้จริง ผู้รับประกันภัยอันดับต่อมาจะต้องชดเชยต่อไปจนครบ ฉะนั้นหลักการเฉลี่ยตามกฎหมายไทยจึงใช้ได้แต่เฉพาะสัญญาประกันภัยที่ได้ทำในวันเดียวกันเท่านั้น

2) กรรมธรรม์ประกันภัยเหล่านั้นคุ้มครองส่วนได้เสียอันเดียวกัน (Same Interest) หมายถึงส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยไว้เป็นส่วนได้เสียอันเดียวกัน ซึ่งอาจจะเป็นผู้เอาประกันภัยคนเดียวเอาประกันภัยทรัพย์สินของตนไว้กับผู้รับประกันภัยหลายราย หรือผู้เอาประกันภัยหลายคนเอาประกันภัยทรัพย์สิน (หรือส่วนได้เสีย) อันเดียวกันนั้นไว้กับผู้รับประกันภัยหลายรายก็ได้

3) กรรมธรรม์ประกันภัยเหล่านั้นคุ้มครองภัยชนิดเดียวกัน (Same Peril) หมายถึง วิชาภัยที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันภัยหลายรายเพื่อก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกรรมธรรม์ประกันภัยเหล่านั้นเป็นวิชาภัยชนิดเดียวกัน

4) กรรมธรรม์ประกันภัยเหล่านั้นคุ้มครองวัตถุที่เอาประกันภัยเดียวกัน (Same Subject) หมายถึง วัตถุที่เอาประกันภัยเป็นวัตถุอันเดียวกันโดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นการประกันภัยเกี่ยวกับทรัพย์หรือไม่ เพราะในกรรมธรรม์ประกันภัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบซึ่งมีวัตถุที่เอาประกันภัยเป็นความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นตามกฎหมาย ก็อยู่ในหลักเกณฑ์ข้อนี้เช่นเดียวกัน

5) กรรมธรรม์แต่ละฉบับจะต้องมีผลบังคับเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น (Liable for the Loss) การประกันภัยหลายรายที่จะก่อให้เกิดสิทธิในการเจียนั้นจะต้องปรากฏว่ากรรมธรรม์แต่ละฉบับ มีผลบังคับได้ตามกฎหมายในเวลาที่เกิดวินาศภัยนั้น เช่น มีส่วนได้เสียในขณะที่เอาประกันภัย และในขณะเกิดวินาศภัย กรรมธรรม์ประกันภัยเหล่านั้นไม่เป็นโมฆะ หรือไม่ถูกบอกกล่าวโมฆียกรรมแล้ว หรือไม่หมดอายุไปก่อนเกิดเหตุวินาศภัยเหล่านั้น เป็นต้น³⁹

2.4.6 สาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause)

สาเหตุใกล้ชิด คือ ภัยที่เกิดขึ้นครั้งแรกในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลโดยตรงในความสูญเสียที่เกิดขึ้นนั้น (Proximate cause is the first peril in a chain of events resulting in a loss)⁴⁰

หลักกฎหมายโรมันซึ่งผู้พิพากษาของศาลอังกฤษนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ 19 จนถือเป็นหลักของกฎหมาย Common Law ก็คือ “Cause Proxima Non Remota Spectatur” ซึ่งหมายความว่า “สาเหตุที่จะนำมาพิจารณาต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิด ไม่ไกลออกไป” คำว่า Proximate หมายความว่า ใกล้เคียงหรือใกล้ที่สุด โดยทั่วไปแล้วจะพิจารณาตามความเข้าใจของปกติชนโดยคำนึงถึงมาตรฐานของสามัญสำนึก (Commonsense) ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กฎของสาเหตุใกล้ชิด (The Cause Proxima Rule) นี้ ไม่เพียงแต่ใช้กันในทางกฎหมายทั่วไปเท่านั้น ยังใช้ในหลักของสัญญาประกันภัยอีกด้วยใน Marine Insurance Act 1906 มาตรา 55 ของอังกฤษได้บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายใดๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะใกล้ชิดกับภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ แต่ต้องไม่รับผิดชอบในความเสียหายใดๆ ซึ่งไม่ได้เกิดอย่างใกล้ชิดกับภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ มีคดีที่มีชื่อเสียงมากคดีหนึ่งซึ่งให้ความหมายของหลักสาเหตุใกล้ชิดได้อย่างชัดเจน คือ คดีระหว่าง Pawsey and Co Scottish “สาเหตุใกล้ชิดนั้นหมายถึง การกระทำ ผลที่เกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์อันเดียวกันต่อเนื่องจากจุดเริ่มต้นจนบังเกิดผลของ

³⁹ แหล่งเดิม, หน้า 112.

⁴⁰ มุกดา ไควหกุล, เล่มเดิม, หน้า 56.

การนั้น โดยปราศจากการแทรกแซงของกำลังอื่นใดที่เกิดขึ้นใหม่และไม่เกี่ยวกับสาเหตุเดิม” การพิจารณาว่าความเสียหายใดเกิดขึ้นจากสาเหตุใกล้ชิดหรือไม่ เป็นปัญหาในทางปฏิบัติมาก ทั้งนี้เนื่องจากวินาศภัยหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นมักจะไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์เพียงเหตุการณ์เดียว อาจจะมีสาเหตุต่างๆ มาบรรจบกัน หรือลำดับของสาเหตุที่เกิดขึ้นนั้นต่อเนื่องกันโดยไม่ขาดตอน หรือไม่ถูกขัดขวางด้วยสิ่งอื่นใด นอกจากนี้สิ่งที่จะต้องพิจารณาต่อไปก็คือ การเกิดภัยนั้นจะต้องอยู่นอกความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันภัย

ในคดีระหว่าง Etherington V Lancashire and Yorkshire Accident Insurance Co.(1990) ตัดสินว่า ผู้เอาประกันภัยได้รับอุบัติเหตุจากการล่าสัตว์ในป่า ภายหลังเกิดอุบัติเหตุแล้วเขาไม่สามารถเดินได้จึงต้องนอนบนพื้นเปียกจนกระทั่งมีคนมาช่วยเหลือ ต่อมาเขาเป็นปอดบวมและถึงแก่ความตาย กรณีนี้เห็นได้ว่า การเกิดอุบัติเหตุจนกระทั่งเขาเป็นปอดบวมตายเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ขาดตอน เพราะฉะนั้นสาเหตุใกล้ชิดของการตายก็คือการเกิดอุบัติเหตุไม่ใช่โรคปอดบวม ในกรณีของการวินิจฉัยการเกิดสาเหตุใกล้ชิดในกรมธรรม์อภัยภัย มีความยุ่งยากเนื่องจากส่วนมากวินาศภัยเกิดขึ้นจากภัยที่ได้รับการยกเว้น กล่าวคือถ้าวัตถุที่เอาประกันภัยถูกเผาผลาญโดยอัคคีภัยที่เกิดขึ้นจากภัยที่ได้รับการยกเว้น ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัย ก็คือ ภัยที่ได้รับการยกเว้นนั้นเป็นสาเหตุใกล้ชิด (Proximate clause) หรือเป็นสาเหตุห่างไกล (Remote Cause) ในคดีระหว่าง Tootal Broadhurst Lee V London and Lancashire Fire Insurance Co. (1908) ข้อเท็จจริงปรากฏว่า มีแผ่นดินไหวเกิดขึ้นซึ่งเป็นภัยที่ได้รับการยกเว้นตามกรมธรรม์ประกันภัยแล้วในขณะเดียวกันนั้นเกิดไฟไหม้ลุกลามไปยังอาคารหลายหลังเป็นระยะทางห่างจากจุดที่เกิดไฟไหม้มาก ศาลตัดสินว่าการเกิดเหตุแผ่นดินไหวซึ่งเป็นภัยที่ได้รับการยกเว้นนั้นเป็นสาเหตุใกล้ชิด ไม่ใช่สาเหตุห่างไกล ทั้งนี้เนื่องจากไฟไหม้ลุกลามด้วยเหตุธรรมชาติ (โดยลม หรือสิ่งที่ถูกไหม้ได้ตามปกติ) พดติการณ์ไม่มีสาเหตุแทรกแซงในเหตุที่เกิดขึ้นขาดตอน แต่กลับปรากฏว่าความเสียหายเหล่านั้นเกิดขึ้นจากอัคคีภัยและแผ่นดินไหวมาบรรจบเป็นเหตุการณ์อันเดียวกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ กล่าวโดยสรุปก็คือ เมื่อได้เกิดวินาศภัยดังที่รับประกันภัยขึ้นและมีความเสียหายอื่นเกิดขึ้นจากเหตุการณ์อื่นร่วมกับภัยที่ได้รับการประกันภัยไว้ เช่น ประกันอัคคีภัยแล้วเกิดไฟไหม้ทรัพย์สินที่เอาประกันภัย นอกจากนี้ยังมีความเสียหายที่เกิดจากควัน ความร้อนหรือน้ำที่ใช้ในการดับเพลิง ความเสียหายเหล่านี้แม้จะมีภัยที่รับประกันภัยไว้ (The Insured Peril) แต่ถือว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วย ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877(2) ได้บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความบุบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย ซึ่งน่าจะหมายถึงความเสียหายในสาเหตุใกล้ชิดดังกล่าวมาแล้วข้างต้นด้วย กล่าวคือ มาตรา 877(2) มุ่งถึงความเสียหายที่เกิดแก่ตัวทรัพย์สินที่เอาประกันภัย เพราะได้จัดการตามสมควร อย่างไรก็ตามการจัดการตามสมควรนั้น

พิจารณาตามความคิดเห็นของวิญญูชนซึ่งอยู่ในภาวะเช่นนั้นเป็นรายๆ ไป เช่น เกิดเพลิงไหม้บ้านอื่นแล้วลูกหลานมาจะถึงบ้านที่เอาประกันภัย การใช้น้ำฉีดดับไฟที่จะลุกไหม้ทรัพย์สินที่เอาประกันอัคคีภัยไว้ แล้วทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไม่ถูกไฟไหม้ แต่กลับได้รับความเสียหายจากน้ำที่ดับไฟนั้น แม้ผู้เอาประกันภัยจะไม่ได้เอาประกันภัยความเสียหายจากน้ำก็ตาม ผู้รับประกันภัยจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดจากน้ำ เพราะไฟเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ทำให้เกิดความเสียหายจากน้ำนั่นเอง⁴¹

โดยหลักของสัญญาประกันภัยแล้ว ภัยที่เกิดขึ้นอันผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบในการจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายนั้น จะต้องเป็นภัยที่ระบุไว้แน่นอนในสัญญา ปัญหาที่เกิดขึ้นมาก คือ ความเสียหายที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากเหตุการณ์หรือภัยที่เอาประกันภัยไว้โดยตรง หากแต่เป็นเหตุการณ์อันใกล้ชิด (Proxiate) จะเรียกร่องคำเสียหายได้หรือไม่เพียงใด โดยหลักแล้วก็ถือว่า ภัยอันถือเป็นเหตุการณ์ใกล้ชิดต่อเนื่องนั้นจะต้องเป็นที่ใกล้ชิดจริงๆ และความเสียหายจะต้องเป็นผลธรรมดาอันน่าจะเกิดจากภัยนั้น ดังจะเห็นได้จากคำตัดสินของศาลในเรื่องดังกล่าวต่อไปนี้⁴²

1. ความเสียหายเป็นผลมาจากเหตุการณ์ใกล้ชิดต่อเนื่อง ในคดี Johnstone V. Scotland's 1828 สาเหตุเกิดขึ้นจากไฟลุกไหม้ผนัง Gable ของอาคารหลังหนึ่ง และอยู่ในลักษณะที่เป็นอันตรายอย่างมาก จนกระทั่งเจ้าหน้าที่แห่งท้องถิ่นสั่งให้รื้อทำลายอาคารนั้น ก่อนการรื้อทำลายจะเสร็จสิ้นลง กำแพงนั้นพังลงมาทับบนอาคารที่อยู่ข้างเคียงหลังนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากอัคคีภัย และเจ้าของอาคารก็ได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามกรรมธรรม์ประกันอัคคีภัยจากบริษัทรับประกันภัย

2. ความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้นมาจากเหตุการณ์ใกล้ชิดต่อเนื่อง ในคดี Gaskarth V. Union 1876 มีข้อความว่าหลังจากเกิดเพลิงไหม้แล้วซากกำแพงแห่งหนึ่งได้ถูกทิ้งไว้ แม้กำแพงจะได้รับความเสียหายเนื่องจากไฟ แต่ก็ยังคงตั้งตระหง่านอยู่เช่นนั้นเป็นเวลาหลายวัน และแล้วได้มีการพายุรุนแรงเกิดขึ้นและ ได้พัดเอาซากกำแพงนั้นลงไปทำความเสียหายให้ตึกข้างเคียงนั้นเสียหาย เจ้าของอาคารนั้นได้เรียกร่องคำเสียหายตามกรรมธรรม์ประกันอัคคีภัยจากบริษัทประกันภัยแต่ศาลตัดสินให้ความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเพราะอัคคีภัย แต่เกิดขึ้นเพราะลมพายุที่พัดหลังจากไฟไหม้แล้ว

หลักสาเหตุใกล้ชิดเป็นหลักพื้นฐานของกฎหมายประกันภัย ซึ่งผู้รับประกันภัยจะรับผิดชอบเฉพาะความเสียหายที่เป็นสาเหตุใกล้ชิดจากภัยที่คุ้มครองตามกรรมธรรม์ประกันภัย ผู้พิพากษาศาลอังกฤษได้นำมาใช้ในศตวรรษที่ 19 โดยนำมาจากหลักกฎหมายโรมันจนมาเป็นหลักกฎหมาย Common Law หลักที่ว่านี้คือหลัก “Cause Proxima Non Remota Spectatur” ซึ่งหมายความว่าสาเหตุที่นำมาพิจารณาต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิดไม่ไกลออกไป ได้มีนักกฎหมายได้อธิบายหลักของ

⁴¹ สิทธิโชค ศรีเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 113-116.

⁴² สุพรรณิ หมั่นทำการ. เล่มเดิม. หน้า 35-36.

สาเหตุใกล้ชิดไว้ว่า ไม่ใช่เหตุแรกหรือเหตุสุดท้ายหรือสาเหตุเดียวของความเสียหายมันเป็นเหตุที่เด่นชัดหรือมีประสิทธิภาพหรือเป็นเหตุซึ่งบังเกิดผลขึ้น การใช้หลัก Proximate Cause นี้ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกฎหมายประกันภัยทางทะเลและกฎหมายประกันวินาศภัยอื่นๆ เนื่องจากการใช้หลักนี้ถือเอาความเห็นของวิญญูชนเป็นที่ตั้ง ดังนั้นจึงสามารถนำหลักที่ได้พิจารณาในคดีประกันภัยทางทะเล มาปรับใช้กับการประกันภัยทั่วไปได้ การศึกษาเรื่องสาเหตุใกล้ชิดจำเป็นต้องพิจารณาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลประกอบด้วย⁴³

หลักสาเหตุใกล้ชิดเป็นสาเหตุที่มีความสำคัญ และมีน้ำหนักมากที่สุด ที่ทำให้เกิดความเสียหายขึ้น หลักนี้ได้นำมาใช้ในการประกันภัยเพื่อพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากหรือเป็นผลโดยตรงอันใกล้ชิดของภัยที่กรมธรรม์คุ้มครองหรือไม่ โดยหลักของสัญญาประกันภัย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบในการจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายจะต้องเป็นภัยที่ระบุไว้แน่นอนในสัญญาประกันภัย กล่าวคือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วผู้รับประกันภัยจะต้องเป็นฝ่ายเสียประโยชน์และเป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่จะต้องพิสูจน์ว่าเหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นตามสัญญาแล้ว

กรณีที่มีความเสียหายบางอย่างเกิดขึ้น แต่ไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์ หรือภัยที่ทำประกันไว้โดยตรง หากเกิดจากเหตุการณ์ใกล้ชิดต่อเนื่อง เช่น ในการประกันอัคคีภัย ผู้รับประกันภัยจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้ตามสัญญา เมื่อทรัพย์สินหรือสิ่งของที่ได้เอาประกันไว้ถูกไฟไหม้ ซึ่งในขณะที่เกิดเพลิงไหม้นั้น เจ้าหน้าที่ดับเพลิงได้รื้อถอนทรัพย์สินเพื่อป้องกันอัคคีภัย หรือได้ฉีดน้ำมาโดนทรัพย์สินเสียหาย จึงเกิดเป็นปัญหาว່งกรณีดังกล่าว ผู้เอาประกันภัยจะเรียกร้องค่าเสียหายได้หรือไม่เพียงใด

2.4.6.1 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าวินาศภัยที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุใกล้ชิดหรือไม่นั้นมีดังต่อไปนี้คือ

- 1) มีภัยเกิดขึ้นดังที่ได้ระบุไว้ในสัญญา ความเสียหายที่เกิดแก่วัตถุที่เอาประกันภัยต้องเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่ระบุไว้ในสัญญาประกันภัย
- 2) มีความเสียหายที่สามารถประมาณเป็นเงินได้
- 3) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต้องต่อเนื่องไม่ขาดตอนไม่มีเหตุการณ์ใหม่เข้ามาแทรกแซง หมายถึง กรณีที่จะเป็นสาเหตุใกล้ชิดได้นั้น ต้องเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องเป็นอันเดียวกันเกิดขึ้น และเป็นผลให้เกิดความเสียหาย โดยไม่มีเหตุการณ์อื่นเข้ามาแทรกแซงหรือขัดขวางให้สาเหตุใกล้ชิดนั้นขาดตอน หรือสะดุดหยุดลง เช่น ในขณะที่เกิดเพลิงไหม้ประชาชนที่มามุงดูเพลิงไหม้ได้เหยียบทำลายทรัพย์สินที่เอาประกันภัย หรือขโมยทรัพย์สินเหล่านั้นไป กรณีนี้ถือได้ว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากคนไม่ใช่เกิดขึ้นจากไฟไหม้ ไม่เป็นสาเหตุใกล้ชิด

⁴³ ธีระ อยู่ในธรรม. (2533). การชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย. หน้า 31.

4) ในกรณีที่มีภัยหลายชนิดเกิดขึ้นไม่พร้อมกัน ภัยชนิดแรกไม่ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายมากหรือน้อยจะต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิด แม้ว่าภัยที่มาภายหลังจะทำให้เกิดวินาศภัยกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยมากกว่าก็ตาม⁴⁴

สรุป เมื่อได้เกิดวินาศภัยตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญาประกันภัย และมีความเสียหายอื่นเกิดขึ้นจากเหตุการณ์อื่นร่วมกับภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ แม้ความเสียหายจะไม่ได้เกิดจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ แต่ก็ถือว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ผู้รับประกันภัยจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนด้วย

⁴⁴ สิทธิโชค ศรีเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 114.

บทที่ 3

ความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ตามหลักกฎหมายไทยและต่างประเทศ

จากผลการศึกษาในบทที่ 2 ซึ่งนำเสนอถึงสิทธิประโยชน์และความคุ้มครองที่ผู้บริโภคพึงได้รับนั้น จะเห็นได้ว่า จากสถานะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันผู้ประกอบการจำนวนมากยังไม่สามารถพัฒนามาตรฐานของคุณภาพสินค้าเพื่อตอบสนองหลักการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าใดนัก ผู้บริโภคส่วนใหญ่จึงยังคงอยู่ในภาวะที่มีความเสี่ยงจากการอุปโภคบริโภค สินค้าในท้องตลาด อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นเนื้อหาในบทนี้ผู้เขียนจึงศึกษาถึงระบบและหลักการของการประกันภัยความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบรรเทาความเสี่ยงที่ผู้ประกอบการอาจได้รับจากการถูกฟ้องร้องให้รับผิดชอบผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค และในขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องมือที่จะเป็นหลักประกันให้แก่ผู้บริโภคว่าจะได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างแน่นอน ผู้เขียนยังได้ศึกษาถึงกฎหมายของต่างประเทศที่มีการนำรูปแบบความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนมาบังคับใช้ในกรณีที่ความเสียหายเกิดเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวนี้ ทั้งนี้เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย และจักได้นำเอารูปแบบดังกล่าวมาปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทย ผู้เขียนได้เสนอผลการศึกษาไว้เป็นลำดับดังนี้

3.1 ความหมาย

ผู้เขียนจะขออธิบายถึงความหมายของผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน และความหมายของความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย รวมทั้งเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์อันตรายในประเทศต่าง ๆ กับร่างพ.ร.บ. ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

3.1.1 ความหมายของผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน

ผลิตภัณฑ์ ในความหมายความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Product Liability) หมายถึงอะไรก็ตามที่ถูกผลิต (Manufactured) ยกตั้ง(Erected) ติดตั้ง(Installed) ซ่อมแซม(Repaired) ให้บริการ (Serviced) ดูแลรักษา (Treated) ขาย (Sold) หรือกระจายการจำหน่าย (Distributed) โดยผู้เอาประกันภัย (รวมถึงหีบห่อของสิ่งเหล่านั้นด้วย) ภายหลังจากที่ละจากสถานประกอบการและไม้อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของผู้เอาประกันภัยแล้ว และความหมายของอันตรายจากผลิตภัณฑ์ หมายความว่ารวมถึง การได้รับบาดเจ็บทางร่างกายและความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการประกันภัยไว้ หรือจากการให้ความเชื่อถือ ไว้วางใจต่อการเป็นตัวแทนหรือภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์นั้นๆ หรือ จากการรับประกันภัยที่อยู่ภายในระยะประกันแต่จะไมรวมถึง หากการได้รับบาดเจ็บทางร่างกายหรือความเสียหายต่อทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกิดขึ้น ณ สถานที่ที่ผู้รับประกันเป็นเจ้าของ หรือเช่าไว้ดังกล่าว และถ้าหากการครอบครองทางกายภาพของผลิตภัณฑ์นั้นๆ ได้ถูกส่งมอบแก่ผู้อื่นไปแล้ว¹

ตัวอย่างของผลิตภัณฑ์ที่ความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายสูง ได้แก่ ของเด็กเล่น ชิ้นส่วนของเครื่องบิน เครื่องมือทางการแพทย์ ยา สารเคมี เฟอรันิเจอร์ ยานยนต์และชิ้นส่วน และสินค้าที่มีอายุการใช้งานนาน และตัวอย่างของผู้ที่มีความเสี่ยงต่อความรับผิดชอบจากผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้ขาย ฯลฯ²

ผลิตภัณฑ์อันตราย คือวัตถุอันตราย ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “วัตถุอันตราย” หมายถึงวัตถุต่างๆ ถึง 10 กลุ่ม ได้แก่

1. วัตถุระเบิดได้
2. วัตถุไวไฟ
3. วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์
4. วัตถุมีพิษ
5. วัตถุที่ทำให้เกิดโรค
6. วัตถุกัมมันตรังสี
7. วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม
8. วัตถุกัดกร่อน
- 9) วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง

¹ Jerry J. Phillips, Nicolas P. Terry, Frank J. Vandall. (1994) **Product Liability Cases, Materials, Problems.** p. 702.

² ทิพย์วรรณ อัมพันพงษ์. (2542, กรกฎาคม-กันยายน). “การประกันภัยความรับผิดชอบจากผลิตภัณฑ์.” วารสารการประกันภัย, 24, 95. หน้า 33-34.

10) วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม

ผลิตภัณฑ์อันตรายสามารถแยกชนิดวัตถุอันตราย ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 แบ่งวัตถุอันตรายตามการควบคุมเป็น 4 ชนิด ดังนี้

1. วัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ได้แก่วัตถุอันตรายที่ผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด โดยไม่ต้องขึ้นทะเบียนและขออนุญาต
2. วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ได้แก่วัตถุอันตรายที่ผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ต้องขอขึ้นทะเบียนและแจ้งการดำเนินการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน
3. วัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ได้แก่วัตถุอันตรายที่ผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ต้องขอขึ้นทะเบียนและอนุญาต
4. วัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ได้แก่วัตถุอันตรายที่มีให้ผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง

วัตถุอันตรายที่กล่าวมาดังกล่าวนี้จะมีพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายหลักในการจัดการวัตถุอันตรายของประเทศ และแบ่งให้อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานตามลักษณะการนำวัตถุอันตรายไปใช้ เช่น หากนำไปใช้ในอุตสาหกรรม จะอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตร หรือหากนำมาใช้ในบ้านเรือนและทางสาธารณสุข จะอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น³

ในส่วนของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่ง ศึกษาถึง ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนในแง่ของวัตถุอันตรายที่ใช้ประจำวันในบ้านเรือน และทางสาธารณสุข ซึ่งก็คือวัตถุอันตรายที่คณะกรรมการมาตรฐานวัตถุอันตราย กำหนดรายชื่อและชนิดวัตถุอันตรายที่เหมาะสมให้ใช้ในบ้านเรือนและทางสาธารณสุข และอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำในบ้านเรือน และทางสาธารณสุขแบ่งเป็นกลุ่มได้ 12 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ผลิตภัณฑ์กำจัดแมลงต่างๆ
- กลุ่มที่ 2 ผลิตภัณฑ์กำจัดเห็บ หมัด
- กลุ่มที่ 3 ผลิตภัณฑ์กำจัดสัตว์แทะ หนู
- กลุ่มที่ 4 ผลิตภัณฑ์ทาไล่ยุง
- กลุ่มที่ 5 ผลิตภัณฑ์กำจัดลูกน้ำ ยุง

³(เรวดี ธรรมอุปกรณ., 2548, 7, มกราคม).

กลุ่มที่ 6 ผลิตภัณฑ์กำจัดเหา

กลุ่มที่ 7 ผลิตภัณฑ์ดับกลิ่น โล่แมลง

กลุ่มที่ 8 ผลิตภัณฑ์ซักผ้าขาว ผลิตภัณฑ์ซักแห้ง

กลุ่มที่ 9 ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทำความสะอาด มาเชื่อกันที่พื้นผิวนั่งเครื่องสุขภัณฑ์และวัสดุต่างๆ

กลุ่มที่ 10 ผลิตภัณฑ์ที่ใช้แก้ไขในการอุดตันของท่อ หรือทางระบายสิ่งปฏิกูล

กลุ่มที่ 11 ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อโรค หรือกำจัดกลิ่นในส้วมวายน้ำ

กลุ่มที่ 12 ผลิตภัณฑ์ลบคำผิด⁴

ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนมักมีส่วนประกอบทางเคมีดังนี้

1) สารลดแรงตึงผิว (Surfactant) เป็นสารที่เมื่อละลายน้ำแล้วจะช่วยลดแรงตึงผิว อาจเป็นสารเคมีประเภท แอนไอออนิก (Anionic) แคตไอออนิก (Cationic) หรือ นอนไอออนิก (Nonionic) ประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือส่วนผสมของสารเหล่านี้ มีคุณสมบัติคือ จะให้ฟอง และช่วยให้พื้นผิวสกปรกเปียกน้ำตลอดจนช่วยดึงสิ่งสกปรกออกจากพื้นผิวและ กระจายอยู่ในน้ำ

2) โพลีฟอสเฟต (Polyphosphates) สารนี้ช่วยทำให้น้ำมันกระจายออกเป็นเม็ดเล็ก ๆ จนแขวนลอยอยู่ในน้ำได้ สิ่งสกปรกที่ไม่ละลายในน้ำจะกระจายตัวและปรับสภาพของน้ำกระด้างให้เป็นอ่อน

3) ซิลิเกต (Silicates) ช่วยทำให้สิ่งสกปรกกระจายตัว ป้องกันการกลับเข้าไปจับใหม่ของสิ่งสกปรกที่ถูกขจัดออกมาแล้ว และป้องกันการกัดกร่อนของภาชนะที่ทำด้วยโลหะที่ใช้ในการซัก

4) ด่าง (Alkalies) จะแปรสภาพไขมันให้เป็นสบู่ และรักษาความเป็นกรด-ด่างของน้ำซักให้คงที่

5) โซเดียมคาร์บอกซีเมทิลเซลลูโลส (Sodium Carboxymethylcellulose) ป้องกันการกลับเข้าไปจับใหม่ของสิ่งสกปรกที่ถูกขจัดออกมาแล้ว

6) สารช่วยเสริมต่าง ๆ (Additives) เช่น สารเพิ่มความสดใส สารเพิ่มฟอง สารลดฟอง สารช่วยละลาย น้ำหอม เป็นต้น⁵

3.1.2 ความหมายของความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Product Liability)

โดยทั่วไปแล้ว ความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Product Liability) หมายถึง ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ผลิตสินค้าเพื่อความเสียหายในชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย ดังนั้น Product Liability Law ของประเทศต่าง ๆ เช่น สหภาพ

⁴ แหล่งเดิม.

⁵ www.Webdb.dmssc.moph.go.th.

ยุโรป⁶ อังกฤษ⁷ สหรัฐอเมริกา⁸ และ ญี่ปุ่น⁹ จึงไม่นำมาใช้กับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง เป็นต้นว่า หากนาย ก. ซื้อรถยนต์มาหนึ่งคัน ปรากฏว่ารถยนต์คันดังกล่าวชำรุดบกพร่องเป็นเหตุให้เสื่อมค่า เสื่อมราคา หรือไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามเจตนารมณ์ หรือไม่สมประโยชน์ที่คาดหวังไว้ก็ดี นาย ก. จะฟ้องร้องผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายโดยอาศัย Product Liability Law ไม่ได้ แต่ต้องฟ้องร้องตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขาย แต่ถ้านาย ก. นำรถยนต์คันดังกล่าวไปขับ และรถยนต์พลิกคว่ำเพราะความชำรุดบกพร่องของรถยนต์เป็นเหตุให้นาย ก. เสียชีวิต หรือได้รับบาดเจ็บ กรณีเช่นนี้จึงจะจัดว่าเป็นเรื่องของ Product Liability ดังนั้น “ความ

⁶ Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulation and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products amended by EC Directive 199/34/EC of 10 May 1999. Directive 85/374/EEC, Article 1 provides “(T) he producer shall liable for damage caused by a defective in his product” and Article 9 provides” (F) or the purpose of Article 1 ‘damage’ means: (a) damage caused by death or by personal injuries; (b) damage to, or destruction of, any item of property other than the defective product itself, with a lower threshold of 500 ECU,...” ตามความตกลงใน Article 129 ของ European Economic Area EFTA จำนวนสิบแปดประเทศมีหน้าที่จะต้องออกกฎหมายเพื่อรองรับ Directive ฉบับดังกล่าวนี้ซึ่งได้แก่ เบลเยียม เดนมาร์ก ฝรั่งเศส เยอรมัน กรีซ ไอร์แลนด์ อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน สหราชอาณาจักรบริเตนและไอร์แลนด์เหนือ ออสเตรีย ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ นอร์เวย์ และสวีเดน

⁷ ประเทศอังกฤษได้นำ Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 ไปบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของ Consumer Protection Act 1987 ซึ่ง Part I, Section 5 บัญญัติไว้ว่า:

(1) Subject to the following provisions of this section, in this Part “damages” means death or personal injury or any loss of or damage to any property (including land).

(2) A person shall not be liable under section 2 above in respect of any defect in a product for the loss of or any damage to the product itself or for the loss of or any damage to the whole or any part of any product which has been supplied with the product in question comprised in it.

⁸ The Product Liability Restatement of Torts Third, Section 1 บัญญัติไว้ว่า:

One engaged in the business of selling or otherwise distributing products who sells or distributes a defective product is subject to liability for harm to persons or property caused by the defect.”

⁹ The Product Liability Law (Law No. 85, 1994) (SeiZoubutzo-Sekin Ho) ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1995, Article 1 บัญญัติไว้ว่า:

“The purpose of this law is to relieve the injured person by setting forth the manufacturer, etc. for damages when the injury on a life, a body, or property of a person caused by a defect of a product,...”

ชำรุดบกพร่องของสินค้า” ในบริบทของ Product Liability จึงหมายถึงการที่สินค้านั้นๆ ขาดความปลอดภัย¹⁰

เนื่องจากขณะนี้ประเทศไทยยังไม่มี Product Liability Law โดยตรง ดังนั้นความเข้าใจว่าอะไรคือ ความรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเนื่องมาจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องจึงอาจแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามได้มีการยกร่างพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากสินค้า พ.ศ. และ ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วเมื่อต้นเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2543 และร่างฯ ได้ผ่านการตรวจพิจารณา ของคณะกรรมการกฤษฎีกาเสร็จแล้วในปี พ.ศ. 2546 โดยร่างที่ผ่านการตรวจของ คณะกรรมการกฤษฎีกา ได้มีการแก้ไขชื่อ ร่างพระราชบัญญัติ เป็น ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ได้มีการแก้ไขใน มาตรา 4 ของร่างพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากสินค้า ซึ่งได้นิยาม “ความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากสินค้า” ว่า หมายความว่า “ความปลอดภัยทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากความไม่ปลอดภัยในการใช้สินค้า โดยพิจารณาจากสภาพของสินค้าและลักษณะการใช้งานตามปกติธรรมดาอันจะพึงคาดหมายได้อย่างวิญญูชนนับแต่เวลาที่ได้ส่งมอบและจากพฤติการณ์แวดล้อมอันเกี่ยวเนื่องกับสินค้า” บทนิยามดังกล่าวขาดความชัดเจนว่าอะไรคือ “ความปลอดภัยทั้งทางตรงและทางอ้อม” จึงได้มีการนิยามใหม่ให้ชัดเจน ในมาตรา 4 “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า “สินค้าที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้” และเมื่ออ่านรวมกับนิยามใน มาตรา 4 คำว่า “ความปลอดภัย” หมายความว่า “ความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ซึ่งเป็นการชัดเจนว่าไม่รวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง และในเนื้อหาต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงสาเหตุความเป็นมาที่ทำให้มีการร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

3.1.3 ความเป็นมาของร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) ซึ่งยังเป็นของใหม่สำหรับประเทศไทยนั้น เป็นสิ่งที่มีมานานแล้วในประเทศ

¹⁰ อนันต์ จันทโรภากร. (2545). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. หน้า 16-18.

อุตสาหกรรม ซึ่งต่างก็มีกฎหมายนี้ใช้บังคับอยู่ และสินค้าไทยที่ส่งออกไปจำหน่ายในประเทศดังกล่าว ก็ล้วนแต่ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของ Product Liability Law ของประเทศนั้น แนวความคิดและกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ได้เกิดขึ้นที่สหรัฐอเมริกา ก่อนต่อมาจึงได้เผยแพร่เข้าไปในยุโรป ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น สำหรับประเทศไทย ซึ่งยังไม่มีกฎหมายฉบับนี้ สินค้าจากต่างประเทศที่เข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย จึงมีความได้เปรียบกว่าสินค้าไทยที่ส่งออกไปจำหน่ายในประเทศที่มี Product Liability Law

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันนั้น มีสินค้าทั้งที่ผลิตขึ้นภายในประเทศ หรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งมีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูงเป็นลำดับการที่ผู้บริโภคจะตรวจสอบให้พบว่า สินค้าที่ตนซื้อหามา นั้นไม่ปลอดภัยกระทำได้อย่างไร เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นไปใช้ ก็อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภค หรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหาย ในปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก เนื่องจากการะในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า ตกเป็นหน้าที่ของผู้เสียหายตามหลักทั่วไป เพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า โดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิต หรือผู้ที่เกี่ยวข้องไว้โดยตรง กฎหมายที่ว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สินค้าที่ไม่ปลอดภัยซึ่งนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้นั้น จะมีผลให้ผู้เสียหายไม่มีการจะต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า และได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างเป็นธรรม จึงเป็นที่มาของร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าว เริ่มต้นจากการที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้มองเห็นความจำเป็น ที่จะต้องมีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย (Product Liability Law) ขึ้นมาใช้บังคับในประเทศไทย จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมาพิจารณากร่าง พ.ร.บ. ขึ้น โดยมีผู้แทนของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคอยู่ด้วย คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการร่าง พ.ร.บ. นี้ และได้มีการส่งต่อไปให้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา หลังจากนั้นก็ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร จนกระทั่งถูกนำมาบรรจุไว้ในระเบียบวาระเพื่อรอการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 22 และ 29 พฤศจิกายน 2550 ได้มีประกาศของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เรื่องสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) ไว้พิจารณา และตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นเพื่อพิจารณา ซึ่งบัดนี้ คณะกรรมาธิการได้พิจารณาร่าง

พระราชบัญญัติดังกล่าวเสร็จแล้ว และได้ผ่านการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ขณะนี้กำลังอยู่ในขั้นตอนประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

3.1.4 สาธารณคดีใน กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law)

ในปัจจุบันเมื่อกล่าวถึง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ในประเทศต่าง ๆ มักจะหมายถึงกฎหมายพิเศษซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีรายละเอียดครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

3.1.4.1 หลักความรับผิดและสินค้า (Product) ที่อยู่ภายใต้บังคับของ Product Liability Law

หลักแห่งความรับผิดภายใต้กฎหมาย Product Liability Law ของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น คือ Strict Liability ซึ่งไม่ได้พิจารณาว่าผู้ที่ต้องรับผิดชอบนั้นได้กระทำละเมิดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ แต่มุ่งเน้นที่ความชำรุดบกพร่องของสินค้าและความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า

ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นหลักความรับผิดที่นำมาใช้ก็เป็นหลัก Strict Liability เช่นเดียวกับ Restatement (Third) of Torts ของสหรัฐอเมริกาให้คำนิยามคำ Product ไว้ใน Section 19 ว่าหมายถึง:

(a) A Product is tangible personal property distributed commercially for use or consumption. Other items, such as real property and electricity, are products when the context of their distribution and use is sufficiently analogous to the distribution and use of tangible personal property that is appropriate to apply the rules in this Restatement.

(b) Services, even when provided commercially, are not subject to the Rules of this Restatement.

(c) Human blood and human tissue, even when provided commercially, are not subject to the rules of this Restatement.

ร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ก็ได้นำหลัก Strict Liability มาใช้โดยจะเห็นได้จากมาตรา 5 ที่บัญญัติว่า ผู้ประกอบการต้องร่วมรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม ส่วนสินค้าที่อยู่ภายใต้หลัก Strict Liability นั้นก็ต้องพิจารณาจากคำนิยามของคำว่าสินค้าในมาตรา 4 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “สินค้า” หมายความว่า สัตว์หรือทรัพย์สินทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และนิยามคำว่า “ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ประสาน ประกอบ

ประดิษฐ์ แปรสภาพ เปลี่ยนรูป ดัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แซ่เยือกแข็ง หรือฉาวยังสี รวมถึงการกระทำใดๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

3.1.4.2 ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง (Defective Product)

โดยทั่วไปแล้วสินค้าที่ชำรุดบกพร่องตามความหมายใน Product Liability Law ของกฎหมายประเทศต่าง ๆ นั้นหมายถึงสินค้าที่ขาดความปลอดภัยส่วนรายละเอียดว่าอย่างไรจึงจะถือว่าสินค้าขาดความปลอดภัยอาจแตกต่างกันในแต่ละประเทศ

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้แบ่งความชำรุดบกพร่องของสินค้าออกเป็นสามกรณี คือ ความชำรุดบกพร่องในการผลิต (Manufacturing Defect) ความชำรุดบกพร่องในการออกแบบ (Defect in Design) และ ความชำรุดบกพร่องในการกำหนดข้อบ่งใช้และคำเตือน (Defect because of Inadequate Instructions or Warning)

กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น นิยามคำว่า “Defect” ไว้ใน Article 2 บรรค 2 ว่า หมายถึงการที่สินค้าขาดความปลอดภัยอันสินค้านั้นพึงมีตามปกติ โดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของสินค้านั้น การคาดหมายตามปกติเกี่ยวกับการใช้สินค้านั้น เวลาที่ผู้ผลิตส่งมอบสินค้า และพฤติการณ์อื่น ๆ เกี่ยวกับสินค้านั้น

ร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยไม่ได้ให้นิยามความชำรุดบกพร่องของสินค้าไว้ แต่มีบทนิยามของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ไว้ในมาตรา 4 ว่าหมายความว่า สินค้าที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

3.1.4.3 ผู้ที่ต้องรับผิดชอบ

เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วมีความเห็นกันว่าผู้ที่อยู่ในสถานะที่สามารถป้องกันไม่ให้สินค้าที่ขาดความปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดได้ดีที่สุดก็คือผู้ผลิต ดังนั้น Product Liability Law ของประเทศส่วนใหญ่จึงมุ่งที่จะให้ผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในสถานะเหมือนผู้ผลิตรับผิดชอบเป็นสำคัญ ส่วนความรับผิดชอบของผู้ขายนั้นประเทศส่วนใหญ่ไม่นำมาไว้ภายใต้ Product Liability Law นี้ ยกเว้นประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่ให้ผู้ขายและผู้ผลิตรับผิดชอบตาม Product Liability Law

ในสหภาพยุโรป EC Directive 85/374/EEC, Article 1 บัญญัติให้ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้า โดย Article 3 (1) นิยามคำว่า “ผู้ผลิต” ว่าหมายถึง ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย (Finished Product) ผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า (Component Part) และบุคคลใดๆ ที่ใส่ชื่อของตน เครื่องหมายการค้าหรือรูปสัญลักษณ์เฉพาะใด ๆ ลงบนสินค้าเพื่อแสดง

ว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้าเท่านั้น¹¹ ดังนั้นผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามความใน EC Directive จึงหมายความว่าผู้ผลิตตามความเป็นจริงและผู้ที่อยู่ในสถานะเสมือนหนึ่งผู้ผลิต ซึ่งได้แก่ผู้ที่แสดงชื่อ เครื่องหมายการค้า หรือรูปสัญลักษณ์เฉพาะใด ๆ ของตนลงบนสินค้าแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น แม้ว่าความเป็นจริงแล้วตนจะไม่ได้เป็นผู้ผลิตสินค้านั้นก็ตาม นอกจากนี้ผู้ผลิตวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิต Finished Product ก็ถือว่าเป็นผู้ผลิตด้วยถ้าวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนนั้นชำรุดบกพร่อง บุคคลดังกล่าวไม่ต้องรับผิดชอบถ้าสินค้าไม่ได้ผลิตเพื่อการขายหรือจำหน่ายเพื่อวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ หรือไม่ได้ผลิตหรือจำหน่ายในทางการค้าของตน¹² ดังนั้นผู้ผลิตในความหมายของ EC Directive นี้เป็นความรับผิดชอบเนื่องจากการผลิตสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการผลิต เช่น ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก หรือพ่อค้าคนกลางต่าง ๆ ไม่ต้องรับผิดชอบตามความใน EC Directive นี้ การฟ้องร้องผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก หรือพ่อค้าคนกลาง จะต้องไปว่ากล่าวฟ้องร้องกันตามหลักทั่วไปในกฎหมายลักษณะสัญญาหรือละเมิดในกรณีทั่วไป แต่ในกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้ ผู้ขายแต่ละรายให้ถือว่าเป็นผู้ผลิตตามความใน EC Directive ด้วย เว้นแต่ผู้ขายจะบอกแก่ผู้เสียหายภายในระยะเวลาอันสมควรว่าใครคือผู้ผลิต หรือใครเป็นผู้ขายสินค้านั้นให้แก่ตนอีกทอดหนึ่ง หลักเกณฑ์เดียวกันนี้ใช้กับสินค้าที่นำเข้าด้วย ถ้าสินค้านั้นไม่ได้ระบุตัวผู้นำเข้า แม้จะมีการระบุตัวผู้ผลิตไว้ก็ตาม

ผู้นำเข้าสินค้า (Importer) เพื่อการขาย การให้เช่า (Hire) หรือลีสซิ่ง (leasing) หรือเพื่อการจำหน่ายในทางการค้าให้ถือว่าเป็นผู้ผลิตตามความใน EC Directive นี้ด้วย¹³ การให้ผู้นำเข้ารับผิดชอบในสถานะเดียวกับผู้ผลิตก็เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่อยู่ในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป เพราะจะเป็นการแก่ผู้เสียหายอย่างยิ่งที่จะต้องไปฟ้องร้องผู้ผลิตในประเทศนอกสหภาพยุโรป

ในกรณีของประเทศญี่ปุ่น Product Liability Law ของประเทศญี่ปุ่นได้นำหลักการของ EC Directive ไปใช้เช่นเดียวกันโดย Article 3 บัญญัติให้ผู้ผลิตและผู้ที่อยู่ในสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้า และ Article 2 ได้นิยามผู้ผลิตและ

¹¹ Article 3 paragraph 1 provides: “ ‘Producer’ means the manufacturer of a component part and any person who, by putting his name, trade mark or other distinguishing feature on the product presents himself as its producer.”

¹² Article 7 (c) : “The Producer shall not be liable as a result of this Directive if he proves that “the product was neither manufactured by him for sale or any form of distribution for economic purpose nor manufactured or distributed by him in the course of his business.”

¹³ Article 3 (2) : “Without prejudice to the liability of the producer, any person who imports into the Community a product for sale, hire, leasing or any form of distribution in the course of his business shall be deemed to be a producer within the meaning of this Directive and shall be responsible as a producer.”

ผู้ที่อยู่ในสถานะเดียวกับผู้ผลิตว่าหมายถึง ผู้ที่ผลิต ผู้ที่แปรรูป หรือนำเข้าสินค้าในลักษณะที่เป็นธุรกิจ ซึ่งกรณีนี้หมายถึงผู้ผลิตสินค้าตามความเป็นจริงในลักษณะที่เป็นปกติธุระในทางการค้าของตน หรือเป็นผู้นำเข้าสินค้าชนิดนั้นเป็นปกติธุระในทางการค้าเช่นเดียวกัน ผู้ที่ใช้ชื่อของตน ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายอื่นใดลงบนสินค้าว่าเป็นผู้ผลิต หรือผู้ที่ใช้ชื่อของตน หรือการแสดงข้อความอื่นใด ลงบนสินค้าเป็นเหตุให้บุคคลอื่นสำคัญผิดในตัวบุคคลที่เป็นผู้ผลิตสินค้านั้น ผู้ที่ใช้ชื่อของตนหรือแสดงข้อความอื่นใดลงบนสินค้านั้นซึ่งอาจทำให้เป็นที่เชื่อว่าเป็นผู้ผลิตสินค้านั้นตามความเป็นจริง ทั้งนี้โดยคำนึงถึงลักษณะและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องในการผลิต การแปรรูป การนำเข้าหรือการจำหน่ายสินค้านั้นด้วย

ในกรณีที่สินค้าชำรุดบกพร่องเป็นวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนของ Finished Product ผู้ผลิตหรือผู้ที่อยู่ในสถานะเดียวกับผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย ถ้าความชำรุดบกพร่องของสินค้าขั้นสุดท้ายนั้นเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องในวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนดังกล่าว¹⁴

สำหรับกรณีผู้ขาย (Seller) นั้นหากไม่มีพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่าตนอยู่ในสถานะเดียวกับผู้ผลิตดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดชอบภายใต้หลัก Strict Liability ตามกฎหมายฉบับนี้ ผู้เสียหายที่ประสงค์จะฟ้องร้องผู้ขายจะต้องฟ้องร้องตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น โดยในการร่าง Product Liability Law นั้น ผู้ร่างเห็นว่าไม่ควรที่จะเดินตาม Article 3(3) ของ EC Directive ที่กำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย เว้นแต่ผู้ขายจะได้เปิดเผยชื่อผู้ผลิตหรือผู้ที่ย้ายสินค้านั้นให้แก่ตนในลำดับถัดขึ้นไปให้แก่ผู้เสียหายทราบภายในระยะเวลาอันสมควร ทั้งนี้เห็นว่าหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะที่เป็น Subjective ไม่เหมาะสมกับแนวคิดเรื่อง Product Defect Based Liability นอกจากนี้อาจเป็นเพราะเห็นว่าผู้ขายซึ่งเป็นผู้ค้าปลีกส่วนใหญ่ในญี่ปุ่นเป็นผู้ประกอบการรายย่อย

ร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการต้องร่วมรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายแล้ว...” ซึ่งมาตรา 4 ได้นิยามคำว่า ‘ผู้ประกอบการ’ ว่า หมายความว่า:

- 1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต
- 2) ผู้นำเข้า
- 3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้
- 4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิด ความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า

¹⁴ Yukihiro Asami. (2000, 19-20 December). “The Product Liability Law in Japan.” IDE-JETRO. p. 57.

นอกจากนี้คำว่าผู้ขายนั้นมีความหมายกว้างมากเพราะไม่ได้หมายความว่าถึงเฉพาะผู้ขายสินค้าเท่านั้น แต่มาตรา 4 นิยามคำว่า ‘ขาย’ ว่าเป็นให้ความหมายว่า “จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความรวมถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว”

จะเห็นได้ว่าบทนิยามของผู้ประกอบการดังกล่าวข้างต้นทำให้ขอบเขตของบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบตามร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้กว้างกว่าที่กำหนดไว้ใน EC Directive และกฎหมายของประเทศในประชาคมยุโรป และกว้างกว่ากฎหมายของประเทศญี่ปุ่น สาเหตุที่บัญญัติไว้กว้างมากเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้ร่างกฎหมายนั้นมุ่งประสงค์จะคุ้มครองผู้บริโภคเป็นสำคัญ แต่ไม่ได้คำนึงถึงนโยบายพื้นฐานอื่นๆ ประกอบ กล่าวคือ กฎหมายของประเทศต่างๆ เห็นว่าผู้ผลิตคือบุคคลที่อยู่ในฐานะที่เหมาะสมที่สุดที่จะดูแลไม่ให้สินค้าชำรุดบกพร่องออกสู่ท้องตลาด และสามารถกระจายความเสี่ยงของอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นได้ด้วยการจัดทำประกันภัยความรับผิด (Product Liability Insurance) หรือการกำหนดราคาสินค้าที่เหมาะสม และผู้ผลิตควรจะได้พัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิตและการบริหารจัดการในการตรวจสอบและควบคุมให้สินค้าให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยด้วยเหตุนี้จึงให้ผู้ผลิตรับผิดชอบได้หลัก Strict Liability และการกำหนดให้ผู้นำเข้าต้องรับผิดชอบนั้นก็เพราะเห็นว่าจะเป็นการยากลำบากแก่ผู้เสียหายที่จะต้องไปฟ้องร้องผู้ผลิตในต่างประเทศ หากผู้ผลิตนั้นไม่มีสำนักงานใหญ่หรือตัวแทนอยู่ในประเทศของตน แต่กฎหมายของประเทศในกลุ่มประชาคมยุโรป และกฎหมายญี่ปุ่นก็ไม่ตัดสิทธิที่ผู้เสียหายจะฟ้องร้องผู้ผลิตด้วย การที่ร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยบัญญัติให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเป็นผู้รับผิดชอบนั้น โดยหลักการแล้วเห็นว่าสอดคล้องกับแนวนโยบายอันเป็นที่ยอมรับกันของต่างประเทศ

ส่วนในด้านของผู้ขายนั้นส่วนใหญ่แล้วไม่อยู่ในสถานะที่จะทราบได้ว่าสินค้าที่ผลิตมาจากโรงงานนั้นมีความชำรุดบกพร่องอยู่แล้วหรือไม่ และได้ขายไปตามสภาพที่ได้ผลิตมาจากโรงงานโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ นอกจากนี้ผู้ขายจะเป็นผู้ประกอบการรายย่อย ดังนั้นกฎหมายของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปก็ดี กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นก็ดีจึงไม่มีนโยบายที่จะนำผู้ขายเข้ามาอยู่ภายใต้หลัก Strict Liability ยกเว้นแต่ผู้ขายแสดงตนให้เห็นหรือเข้าใจว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น¹⁵ ในส่วนนี้บทนิยามของคำว่า “ผู้ประกอบการ” ตามร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ขายโดยรวมถึงผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าวนี้ได้อ้างอิงกว้างเกินไป

¹⁵ อนันต์ จันทโรภากร, เล่มเดิม, หน้า 147-148.

3.1.4.4 ผู้มีสิทธิฟ้องเรียกร้องค่าเสียหาย

ผู้ที่มีสิทธิฟ้องเรียกร้องตาม Product Liability Law ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศต่างๆ นั้น ได้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้สินค้านั้น หรือผู้อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้าและได้รับความเสียหายแม้จะไม่ใช่ผู้ที่ซื้อสินค้านั้นมาหรือใช้สินค้านั้น เช่นกรณีที่ตั้งแก๊สหุงต้มระเบิด ทำให้ผู้ที่อยู่ในบริเวณนั้นได้รับความเสียหาย ผู้เสียหายประเภทนี้เรียกกันเป็นการทั่วไปว่า “Bystanders”

ร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ได้นิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” ไว้ในมาตรา 4 ว่าหมายความว่า “ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” และได้มีบทนิยามว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

3.1.4.5 ประเภทของความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาและขอบเขตของความรับผิด

กฎหมายของประเทศส่วนใหญ่ให้ความหมายของ Product Liability ว่าหมายถึงความรับผิดในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ที่เกิดขึ้นเนื่องจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า ดังนั้นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าเองไม่ได้อยู่ในความหมายของ Product Liability แม้กฎหมายของประเทศต่างๆ จะมีความเห็นตรงกันว่า Product Liability นั้นเป็นความรับผิดในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน อันอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น และไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง ซึ่งในกรณีหลังนี้ความรับผิดจะเป็นไปตามหลักในเรื่องของความรับผิดทางสัญญาหรือความรับผิดทางละเมิดกรณีทั่วไป

1) ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย (และจิตใจ)

EC Directive 85/374/EEC, Article 9 (a) บัญญัติว่าความเสียหายหมายถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความตายหรือบาดเจ็บ แต่ EC Directive ไม่ได้บัญญัติในรายละเอียดว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน และความเสียหายทางจิตใจ นั้นจะเรียกร้องได้หรือไม่ และจะมีการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษได้หรือไม่ ดังนั้นรายละเอียดดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับกฎหมายของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ

ประเทศญี่ปุ่น Product Liability Law, Article 3 บัญญัติว่า ความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาตามความหมายในกฎหมายฉบับนี้ คือความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคล ยกเว้นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง แต่ Product Liability Law

ก็ไม่ได้กำหนดขอบเขตของค่าสินไหมทดแทนเอาไว้ว่าจำเลยจะต้องรับผิดชอบมากน้อยเพียงใด ดังนั้นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการทำละเมิด¹⁶ และแม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะนำ EC Directive มาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายของตนแต่ก็ไม่ได้นำแนวคิดในการกำหนดค่าเสียหายขั้นต่ำและขั้นสูงมาบัญญัติไว้ เพราะเห็นว่าไม่เหมาะสมกับระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ในเรื่องของความเสียหายทางจิตใจนั้น กฎหมายญี่ปุ่นจะยอมให้เรียกได้ก็ต่อเมื่อมีความเสียหายทางร่างกายเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายด้วย

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรณีที่เสียหายแก่ชีวิตและร่างกายนั้นกฎหมายยอมให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงินที่เกิดขึ้นแล้วและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความเสียหายที่เป็นตัวเงิน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้ ส่วนความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน นอกจากนี้ในกรณีที่มีความเสียหายแก่ชีวิตและร่างกายเกิดขึ้น คู่สมรสและบุคคลในครอบครัวยังอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับ “Loss of Consortium” ได้ด้วย เช่น ค่าขาดผู้ดูแล ค่าขาดแรงงานในครัวเรือน และในกรณีที่ผู้ผลิตรู้ว่าสินค้าที่ผลิตนั้นชำรุดบกพร่องและอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บริโภคได้ คณะลูกขุนอาจกำหนดให้ผู้ผลิตที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยนั้นชดเชยค่าสินไหมทดแทนในเชิงลงโทษได้

ร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ได้มีบทนิยามไว้โดยตรงในมาตรา 4 ว่า “ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น อันเป็นการสอดคล้องกับ Product Liability Law ของประเทศอื่นๆ และเมื่อพิจารณาประกอบกับมาตรา 5 ที่บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการต้องร่วมรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม” นั้นไม่ได้หมายความว่ารวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง เช่น นาย ก ซื้อรถยนต์มาคันหนึ่ง และรถยนต์คันดังกล่าวมีความชำรุดบกพร่องอยู่ และความชำรุดบกพร่องดังกล่าวเป็นเหตุให้ไฟลูกไฟมัลติคันดังกล่าวเสียหาย กรณีนี้ถ้าจะฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายที่รถยนต์คันดังกล่าวถูกไฟไหม้ไป นาย ก จะต้องไปฟ้องร้องตามสัญญาซื้อขาย หรือตามหลักกฏด้วยการทำละเมิดในกรณีทั่วไปตามมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ใช่มาฟ้องร้องตามความในร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้

¹⁶ Yukihiro Asami. Op.cit. p. 63.

2) ความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

EC Directive 85/3374/EEC บัญญัติไว้ใน Article 9 (b) ว่าความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง ผู้เสียหายสามารถที่จะเรียกร้องให้มีการชดเชยความเสียหายเช่นนั้นได้ หากว่าความเสียหายนั้นมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 500 ECU และภายใต้เงื่อนไขว่า

(1) ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นชนิดที่โดยปกติแล้วมีไว้เพื่อการใช้สอยหรือการบริโภคส่วนตัว¹⁷ และ

(2) ผู้เสียหายได้ใช้ทรัพย์สินนั้นโดยวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอยส่วนตัวหรือการบริโภคของตนเอง¹⁸

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง ไม่อยู่ภายใต้บังคับของ EC Directive ผู้เสียหายในกรณีดังกล่าวจะต้องไปทำการฟ้องร้องตามหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขาย หรือตามหลักกฎหมายลักษณะละเมิดทั่วไป นอกจากนี้ EC Directive ไม่ได้มุ่งประสงค์จะคุ้มครองสิทธิของพ่อค้า เพราะผู้ผลิตสินค้านั้นเป็นผู้ที่สามารถจัดหาประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสี่ยงที่สินค้าที่ตนผลิตนั้นชำรุดบกพร่องและอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคได้ ดังนั้นทรัพย์สินที่เสียหายนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายมีไว้เพื่อการใช้สอยหรือบริโภคส่วนตัว ถ้าเป็นทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อการค้าก็ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตาม EC Directive

ในประเทศญี่ปุ่น Product Liability Law, Article 3 บัญญัติแต่เพียงว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ แต่กฎหมายญี่ปุ่นก็ไม่ได้กำหนดเป็นเงื่อนไขว่าทรัพย์สินใดที่จะอยู่ในความคุ้มครองภายใต้ Product Liability Law ดังนั้นแม้เป็นทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อการค้าก็ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งกรณีนี้จะแตกต่างจาก EC Directive

ร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย บัญญัติแต่เพียงในมาตรา 5 ที่บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการต้องร่วมรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม” จึงไม่มีการแยกแยะความ

¹⁷ Article 9 (b) (i): “(The item of property) is of a type ordinarily intended for private use or consumption.”

¹⁸ Article 9 (b) (ii): “(The item of property) was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.”

แตกต่างระหว่างทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อการใช้สอย หรือการบริโภคส่วนตัวกับทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อการค้า ดังนั้นคดีระหว่างพ่อค้ากับพ่อค้าก็อาจฟ้องร้องตามร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ได้¹⁹

3.1.4.6 ภาระการพิสูจน์

แม้ความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิตสินค้าในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นจะเป็นไปตามหลัก Strict Liability กล่าวคือไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ที่ต้องรับผิดชอบนั้นได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือไม่ แต่เป็นการเน้นเรื่องความชำรุดบกพร่องของสินค้า โดยทั่วไปแล้วผู้เสียหายจึงมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง พิสูจน์ว่ามีความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้เสียหาย และพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายเช่นนี้มีบัญญัติไว้โดยชัดเจนใน Article 4 EC Directive 85/374/EEC²⁰ ซึ่งกฎหมายของสหรัฐอเมริกา กฎหมายอังกฤษ กฎหมายของฝรั่งเศส กฎหมายของเยอรมัน และกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ก็ถือหลักทำนองเดียวกัน

ร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย บัญญัติเรื่องภาระการพิสูจน์ไว้ในมาตรา 6 บัญญัติว่า “เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบตามมาตรา 5 ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดาแต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด” บทบัญญัติมาตรานี้มีหลักเหมือนกันกับกฎหมายของประเทศต่างๆ คือ ผู้เสียหาย หรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทน มาตรา 10 ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นการนำหลัก Strict Liability เหมือนเช่นที่ใช้กันในต่างประเทศ

3.1.4.7 ข้อยกเว้นความรับผิด

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้โดยชัดเจน ขึ้นอยู่กับศาลของแต่ละรัฐ ซึ่งพอจะประมวลข้อยกเว้นความรับผิดในกรณีต่างๆ ดังนี้

1) ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยและใช้สินค้านั้นทั้ง ๆ ที่ชำรุดบกพร่องโดยไม่มีเหตุอันสมควร กล่าวคือ หากผู้เสียหายนั้นรู้ว่ามี ความชำรุดบกพร่องนั้นอยู่ และสมัครใจที่จะรับความเสี่ยงและใช้สินค้านั้นโดยไม่มีเหตุอันสมควร กรณีนี้ผู้เสียหายอาจไม่สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตได้

¹⁹ อนันต์ จันทโรภากร. เล่มเดิม. หน้า 164.

²⁰ Article 4 : “The injured person shall be required to prove the damage, the defect and the casual relationship between defect and damages.”

2) การใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) เนื่องจากผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องผลิตสินค้าที่ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาด ผู้ผลิตจึงต้องคาดหมายด้วยว่าสินค้าที่ตนผลิตนั้นจะมีการใช้โดยผิดวิธีหรือไม่อย่างไร ดังนั้นผู้ผลิตจึงต้องจัดให้มีคำเตือนกำกับสินค้าเกี่ยวกับการใช้ผิดวิธีด้วย และผู้ผลิตสามารถต่อสู้ได้ว่าผู้เสียหายใช้สินค้าโดยไม่ถูกต้องนั้นเฉพาะกรณีที่เป็นการใช้สินค้าผิดวิธีโดยไม่อาจคาดหมายได้เท่านั้น ดังนั้นแม้ผู้เสียหายจะใช้สินค้าผิดวิธี แต่ถ้าการใช้ที่ผิดวิธีนั้นเป็นที่คาดหมายได้ของผู้ผลิตแล้ว ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบ

3) ผู้เสียหายที่มีส่วนผิด (Comparative Negligence) หลัก Comparative Negligence นั้นไม่ใช้การยกเว้นความรับผิดชอบทั้งหมดของจำเลย แต่เป็นการลดความรับผิดชอบการใช้ค่าเสียหายไปตามสัดส่วนความผิดของโจทก์

4) State-Of-The-Art-Defence ข้อยกเว้นความรับผิดกรณีนี้ คือจำเลยต่อสู้ว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะที่ยานยนต์นั้นถูกผลิตขึ้นและขายไปนั้น ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่โจทก์ หรือไม่สมารถที่จะออกแบบและผลิตสินค้าให้ดีกว่านั้นได้

ร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการไว้ในมาตรา 7 ว่าผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่า

- (1) สินค้าไม่มีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ
- (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว

3.1.4.8 การจำกัดจำนวนความรับผิด

EC Directive ได้มีบทบัญญัติเพื่อจำกัดจำนวนความรับผิดของผู้ผลิตไว้ กล่าวคือ Article 9 (b) บัญญัติว่าสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินส่วนตัวของผู้เสียหายที่ไม่ใช่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องเองนั้น ผู้เสียหายต้องรับภาระไม่เกิน 500 ECU ดังนั้นผู้เสียหายจะฟ้องร้องได้เฉพาะส่วนที่เกิน 500 ECU เท่านั้น เหตุผลก็เพราะว่าประชาชนในยุโรปนั้นมีการทำประกันภัยทรัพย์สินกันไว้โดยส่วนใหญ่ การกำหนดไว้ 500 ECU ก็เพื่อไม่ให้เป็นการระงับในด้านเบี้ยประกันมากเกินไป

นอกจากนี้ Article 16 (1) ยังเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกกำหนดจำนวนค่าเสียหายขั้นสูงที่ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบได้ โดยการจำกัดเพดานขั้นสูงดังกล่าวจะต้องไม่น้อยกว่า 70 ล้าน ECU ทั้งนี้ก็เพื่อผู้ผลิตสามารถจำกัดวงเงินที่จะซื้อประกันภัยได้ มิฉะนั้นจะควบคุมค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ไม่ได้ เนื่องจาก Product Liability นั้นไม่ใช่ Liability Based on Fault แต่ถ้าเป็นกรณี

ความเสียหายเกิดขึ้นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตแล้วผู้ผลิตก็จะจำกัดจำนวนความรับผิดไม่ได้²¹

3.1.4.9 อายุความ

EC Directive บัญญัติอายุความในการฟ้องคดีภายใต้ EC Directive ไว้ใน Article 10 ว่าจะให้ประเทศสมาชิกบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของตนว่าอายุความในการฟ้องร้องเพื่อให้มีการรับผิดชอบตามที่ EC Directive บัญญัติไว้นั้นมีกำหนดสามปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้หรือมีเหตุควรรู้ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น รู้ถึงความชำรุดบกพร่องและรู้ตัวผู้ผลิตสินค้า แต่ EC Directive ไม่มีผลกระทบต่อบทบัญญัติว่าด้วยอายุความสะดุดหยุดลงหรือการสะดุดหยุดอยู่ของประเทศสมาชิก

ประเทศญี่ปุ่นบัญญัติเรื่องอายุความไว้ว่าอายุความการฟ้องร้องคดี Product Liability ตามกฎหมายนั้นกำหนดสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายหรือผู้แทนตามกฎหมายของผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ที่จะต้องรับผิด แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มีการส่งมอบสินค้า²²

ร่าง พ.ร.บ. ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ได้กล่าวถึงเรื่องอายุความในมาตรา 12 วรรค 1 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น” และวรรค 2 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้ที่มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย”

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติเรื่องอายุความตามร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ มีหลักเหมือนกันกับกฎหมายของประเทศต่างๆ โดยมีการกำหนดอายุความขึ้นสูงตามคือไม่เกิน สิบปี มาใช้บังคับจึงเป็นการเหมาะสม โดยไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ผลิตเพื่อการส่งออกสินค้าของไทย

3.2 ประเภทของการประกันภัยความรับผิด

การประกันภัยความรับผิดนี้ มีความรับผิดของผู้เอาประกันภัยเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย ซึ่งความรับผิดที่จะเอาประกันภัยได้จะต้องเป็นความรับผิดตามที่กฎหมายกำหนด ตามหน้าที่ศีลธรรม โดยมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัยจึงจะถือว่ามีส่วนได้เสียที่จะเอาประกันภัยได้ เนื่องจากผู้เอาประกันภัยจะมีส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยในสัญญา

²¹ อนันต์ จันทโรภากร. เล่มเดิม. หน้า 176.

²² แหล่งเดิม. หน้า 178-179.

ประกันภัยเกี่ยวกับความรับผิดได้ก็ต่อเมื่อตนมีหน้าที่ หรือความรับผิดตามกฎหมายที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้อื่น หากมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งกำหนดไว้ในสัญญาเกิดขึ้น การประกันภัยชนิดนี้จึงมีข้อแตกต่างกับการประกันภัยเกี่ยวกับทรัพย์สิน กล่าวคือการประกันภัยเกี่ยวกับทรัพย์สินมีวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยเป็นทรัพย์สินหรือตัวสิทธิที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน แต่การประกันภัยเกี่ยวกับความรับผิดมีวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยเป็นความรับผิดของผู้เอาประกันภัย เพราะการที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้อื่นเมื่อเกิดความรับผิดตามกฎหมายแก่ตนนั้นถือเป็นวินาศภัยอย่างหนึ่งที่เขาจะต้องสูญเสียเงินทองชดใช้เป็นค่าสินไหมทดแทนไปตามความรับผิดของเขา

เนื่องจากประเภทของการประกันภัยความรับผิดมีหลายประเภท จึงขอกล่าวถึงแต่การประกันภัยความรับผิดประเภทที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้ คือ

3.2.1 การประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายของนายจ้าง (Employer's Liability Insurance)

เป็นการคุ้มครองความรับผิดตามกฎหมายของนายจ้างที่มีต่อลูกจ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งอยู่นอกเหนือกฎหมายเงินทดแทนแรงงานที่ลูกจ้างได้รับตามปกติอยู่แล้ว หากมีอุบัติเหตุที่ลูกจ้างได้รับนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อของนายจ้างในการละเลยดูแลเอาใจใส่บำรุงรักษาสภาพความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้างตามที่ควร เมื่อลูกจ้างประสบอุบัติเหตุได้รับบาดเจ็บจนกลายเป็นคนพิการขณะที่ทำงานให้แก่นายจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ลูกจ้างก็สามารถพิสูจน์ได้ว่าที่เขาประสบอุบัติเหตุขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่อของนายจ้างที่ขาดการเอาใจใส่ดูแลรักษาสภาพเครื่องจักรในโรงงานนั้น ให้อยู่ในสภาพปกติวิสัย

วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย คือความรับผิดตามกฎหมายของนายจ้างที่มีต่อลูกจ้างในกรณีลูกจ้างได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานให้นายจ้าง ซึ่งแตกต่างกับ การประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่มีวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย คือ ความรับผิดที่ผู้เอาประกันภัย (ผู้เกี่ยวข้องในผลิตภัณฑ์อันตราย ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้ขายปลีก เป็นต้น) จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายเมื่อผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ได้รับบาดเจ็บหรือประสบความเสียหายอันเนื่องมาจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตราย

3.2.2 การประกันภัยความรับผิดต่อสาธารณะ (Public Liability Insurance)

วัตถุประสงค์ของการประกันภัยประเภทนี้ มีลักษณะการคุ้มครองแตกต่างจากการประกันภัยประเภทอื่นๆ มุ่งให้ความคุ้มครองถึงความรับผิดตามกฎหมายที่ทุกคนจะต้องมีต่อบุคคลภายนอกโดยไม่คำนึงว่าความรับผิดนั้นจะเกิดขึ้นโดยสัญญา หรือโดยละเมิด ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินหรือบาดเจ็บทางร่างกาย แต่ไม่คุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เอาประกันภัย โดยกรมธรรม์จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เมื่อเกิดการ

บาดเจ็บทางร่างกาย การสูญเสียชีวิตและความเสียหายทางทรัพย์สินต่อบุคคลภายนอก ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยจำต้องรับผิดชอบ ชดใช้ค่าเสียหายนั้นๆ รวมทั้งการประกันภัยนี้ยังให้ความคุ้มครองถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการฟ้องร้องต่อผู้คดีความอีกด้วย²³ เช่น ความรับผิดชอบของเจ้าของทรัพย์สินอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องในอาคาร ความรับผิดชอบของเจ้าของโรงภาพยนตร์ หรือโรงแรม ที่พักอาศัย ความรับผิดชอบอันเกิดจากการเล่นกีฬา อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายกับบุคคลอื่น เช่น ผู้เอาประกันภัยถูกลงจอดและยกขึ้นมา เหวี่ยงไปถูกผู้อื่นโดยเหตุบังเอิญ ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ บริษัทประกันก็จะชดใช้ค่าสินไหมให้

วัตถุประสงค์ที่เอาประกันคือ ความรับผิดชอบตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอก

3.2.3 การประกันภัยความรับผิดชอบของรถยนต์ต่อบุคคลที่สาม (Motor Third Party Liability Insurance)

การประกันภัยรถยนต์เป็นธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดในประเภทของการประกันภัยอุบัติเหตุ มีทั้งการเอาประกันภัยความรับผิดชอบอันเกิดจากการใช้รถยนต์ การเอาประกันภัยความเสียหายที่เกิดจากตัวทรัพย์สิน และการประกันภัยเกี่ยวกับบุคคล การประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับรถยนต์ได้มีกรรมธรรม์ประกันชนิดต่างๆ ให้ผู้เอาประกันภัยได้เลือกซื้อ ดังนี้

3.2.3.1 การประกันภัยแบบรวมทั้งหมด กรรมธรรม์ประเภทนี้ให้ความคุ้มครองความสูญเสียหรือความเสียหายที่เกิดแก่รถยนต์ที่เอาประกันภัย รับผิดชอบต่อกรณีเกิดเหตุไฟไหม้ ถูกขโมย การบาดเจ็บหรือตายของบุคคลภายนอก หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของบุคคลภายนอก

3.2.3.2 การประกันภัยเพื่อบุคคลที่สาม ไฟไหม้และถูกขโมยของบุคคลภายนอก กรรมธรรม์ประกันภัยประเภทนี้ให้ความคุ้มครองเหมือนกับกรรมธรรม์ประกันภัยแบบรวม แต่ยกเว้นการคุ้มครองในกรณีรถยนต์ถูกไฟไหม้และถูกขโมย

3.2.3.3 การประกันภัยเพื่อบุคคลที่สามโดยเฉพาะ กรรมธรรม์ประกันภัยประเภทนี้ให้ความคุ้มครอง ความรับผิดชอบการบาดเจ็บหรือตายของบุคคลภายนอก หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของบุคคลภายนอก แต่ไม่มีการคุ้มครองในกรณีรถยนต์สูญหายและเสียหายในทุกกรณี

3.2.3.4 การประกันภัยเพื่อความรับผิดชอบตามกฎหมายโดยเฉพาะ กรรมธรรม์ประกันภัยประเภทนี้คุ้มครองความรับผิดสำหรับการตายหรือบาดเจ็บสำหรับบุคคลอื่น อันเนื่องมาจากการใช้รถยนต์ของผู้เอาประกันภัย ซึ่งเป็นการประกันภัยที่มีกฎหมายบังคับให้มีการเอาประกันภัย เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์²⁴

²³ มุกดา ไควหกุล. (2537). การประกันภัย. หน้า 239.

²⁴ สัทธิโชค ศรีเจริญ. (2529). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย. หน้า 42.

3.2.4 การประกันภัยความรับผิดชอบต่อสินค้าที่จำหน่ายต่อประชาชน (Product Liability Insurance)

การประกันภัยชนิดนี้ถือว่าเป็นประเภทหนึ่งของการประกันภัยความรับผิดชอบต่อสาธารณะ กรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดประเภทนี้มุ่งให้ความคุ้มครองแก่ ผู้ผลิต ผู้บรรจุหีบห่อ ผู้ส่งเข้าสินค้า ผู้ส่งออกสินค้า ผู้ขายส่งหรือผู้ขายปลีกสินค้า ผู้ซ่อมแซมสินค้า ซึ่งมีความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ตนจำหน่ายไป หากจะทำให้ผู้ซื้อได้รับความเสียหายจากการบริโภคหรือใช้สินค้านั้น รวมทั้งผู้ผลิตผสมหรือปรุงผลิตผลผลิตส่วน ทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย แต่กรมธรรม์ประเภทนี้ไม่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคหรือใช้ในร้านหรือสำนักงานของผู้เอาประกันภัย หรือความบาดเจ็บที่เกิดแก่ลูกจ้างของผู้เอาประกันภัย²⁵

วัตถุที่เอาประกันคือ ตัวผลิตภัณฑ์ที่ผู้เอาประกันจะต้องรับผิดชอบ ในกรณีที่ผลิตภัณฑ์นั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ได้ซื้อ หรือบริโภคผลิตภัณฑ์นั้น

3.3 สารสำคัญของ การประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน

การประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน คือ การประกันภัยความรับผิดชดเชยต่อบุคคลที่สาม ซึ่งมีความหมายว่า เป็นการประกันภัยสำหรับ ผู้เอาประกันที่ใช้ความระมัดระวังไม่ดี ทำโดยประมาทแล้วเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ร่างกายของคนอื่น ตัวผู้ที่ทำความเสียหายมีหน้าที่ต้องให้ค่าทำขวัญสำหรับสิ่งที่เกิดขึ้น นอกจากที่จะต้องชดเชยตามกฎหมายอาญา และยังเป็น การให้สัญญาประกันบุคคลที่สาม ว่าบริษัทที่เป็นผู้รับประกันภัย จะชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายในนามของผู้เอาประกันภัย แต่บริษัทที่รับประกันภัยก็มีการจำกัดความรับผิด จะไม่ชดเชยค่าเสียหายในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยทุจริต หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

อนึ่งความรับผิดชอบของการประกันภัยบุคคลที่สาม ยังรวมถึงค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี ในกรณีที่ผู้เอาประกันถูกฟ้องร้องดำเนินคดี

3.3.1 ความสำคัญของการทำประกันภัย

คือ ประเภทหนึ่งของการประกันภัยความรับผิดจากผลิตภัณฑ์ (Product Liability Insurance) ซึ่งในปัจจุบันจัดว่าเป็นการประกันภัยชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว สาเหตุเนื่องมาจากแต่ละปีจะมีผู้ประกอบการที่ถูกฟ้องให้ชดเชยค่าเสียหายอันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ คิดเป็นมูลค่าหลายร้อยล้านเหรียญสหรัฐฯ แม้ในปัจจุบัน ประเทศไทย

²⁵ มุกดา ไควกุล. เล่มเดิม. หน้า 240.

จะยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กล่าวถึงความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย แต่แนวโน้มคงจะมีการให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากขึ้น เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคเทียบเท่าสากล เนื่องจากประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาต่างได้มีกฎหมายออกมาใช้บังคับกันแล้ว

3.3.2 ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ (Demand)

มีปัจจัยอยู่ 3 ประการ คือ

3.3.2.1 ประชาชนชาวไทยเริ่มให้ความสำคัญกับ “(มูลค่าของชีวิต)” มากขึ้น

3.3.2.2 ประชาชนชาวไทย เริ่มตระหนักว่าการเสียชีวิต หรือการบาดเจ็บจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายต่าง ๆ สามารถได้รับการชดเชยและ

3.3.3.3 กฎหมายและค่านิยมของสังคมให้ความสำคัญ กับการมีประกันภัยเพื่อชดเชยความรับผิดชอบตามกฎหมายมากขึ้น²⁶

3.3.3 รูปแบบการประกันภัย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 861 บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัย หากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตซึ่งได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย” รูปแบบการประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นการประกันภัยแบบสมัครใจ มีลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนในการที่จะเข้ามาทำสัญญาประกันภัย โดยเอกชนผู้ประสงค์จะเอาประกันภัยในความเสี่ยงภัยชนิดใดชนิดหนึ่งก็จะเสนอขอทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทเอกชนซึ่งประกอบกิจการรับประกันภัยจึงเป็นเรื่องของเสรีภาพในการทำสัญญา

รูปแบบของการประกันภัยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันทั่วไปมี 2 แบบ แบบแรก เป็นฉบับของ Insurance Services Office, Inc. (ISO) ซึ่งการให้ความคุ้มครองความรับผิดจากผลิตภัณฑ์ ฉบับของ ISO (สหรัฐอเมริกา) ใช้ชื่อว่า “Product and Completed Operation Coverage” มีได้ 2 ลักษณะคือ

3.3.3.1 เป็นองค์ประกอบหนึ่งของ Coverage A ใน Commercial General Liability (CGL) (Form Code: CG 00 01 และ CG 0002) หรือ

3.3.3.2 เป็นกรมธรรม์เดี่ยว (Stand-alone Coverage) ที่เปิดเสร็จสมบูรณ์ในตัวเอง (Form Code: CG 00 37 และ CG 00 38)

²⁶ ทิพย์วรรณ อ้าพันธ์. (2542). การประกันภัยความรับผิดจากผลิตภัณฑ์. หน้า 33.

อีกแบบหนึ่งเรียกว่า International Broadform ซึ่งไม่มีภาษาและรูปแบบเป็นมาตรฐาน²⁷

3.3.4 ผู้เกี่ยวข้องในการประกันภัย

ผู้เกี่ยวข้องในการทำประกันภัย คือ ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัย และผู้รับประกันภัย โดยจะขอกกล่าวถึง ดังนี้

3.3.4.1 ผู้เอาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 862 บัญญัติว่า “...คำว่า “ผู้เอาประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะตกลงส่งเบี้ยประกันภัย...” และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 863 บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยนั้นไว้ไว้ชั่ว ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” ผู้มีสิทธิเอาประกันภัยจึงเป็นบุคคลใดก็ได้ที่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย และตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัยในจำนวนที่กำหนดไว้แก่ผู้รับประกันภัย โดยการเสนอขอทำสัญญาประกันภัยต่อบริษัทที่ประกอบกิจการรับประกันภัย โดยผู้เอาประกันภัยเป็นบุคคลที่ประสงค์จะลดความเสียหายที่ได้ก่อให้เกิดแก่บุคคลที่สาม โดยโอนความรับผิดชอบให้บริษัทประกันภัย และมีหน้าที่ชำระเบี้ยประกันแก่บริษัทที่รับประกันภัยตามที่ได้ตกลงกันไว้²⁸ ผู้เอาประกันภัยของการประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย คือ ผู้ประกอบการ ตามความหมายของร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความ หรือ แสดงด้วยวิธีใด อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าผู้ที่จะเอาประกันภัยในการประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายได้จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย

3.3.4.2 ผู้รับประกันภัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 862 บัญญัติว่า “...คำว่า “ผู้รับประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะตกลงชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้” และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 877 บัญญัติว่า “ผู้รับประกันภัยจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ (1) เพื่อจำนวนวินาศภัยที่แท้จริง...” ผู้รับประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นการประกอบกิจการรับประกันภัยโดยบริษัทเอกชนที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ในการดำเนินการให้มีการรับประกันภัยประเภทต่าง ๆ ตามที่บริษัทรับประกันภัยกำหนดไว้ให้มีการรับประกันภัย เมื่อผู้เอาประกันภัยได้เข้ามาเสนอขอทำ

²⁷ แหล่งเดิม. หน้า 34.

²⁸ สุธรรม พงศ์สำราญ. วิรัช ฌ สงขลา. พิงใจ พิงพานิช. (2539). หลักการประกันวินาศภัย. หน้า 239.

ประกันภัยและตกลงทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทรับประกันภัย รายละเอียดข้อตกลงต่าง ๆ ก็จะถูก ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย เมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย บริษัท รับประกันภัยก็จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เอาประกันภัย ทั้งนี้การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็น การชดใช้เท่าจำนวนวินาศภัยที่เกิดขึ้นตามหลักของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง

3.3.4.3 ผู้รับประโยชน์ คือ เป็นผู้ที่ได้รับค่าเสียหายหรือค่าทดแทนที่บริษัทประกันภัยจ่าย ให้ เนื่องจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น โดยผู้รับประโยชน์จะเป็นใครก็ได้ตามที่ผู้เอาประกันภัยได้ระบุไว้ใน สัญญา แต่ในสัญญาประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จาก สัญญานี้ คือ บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตราย

3.3.5 วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย

วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยเป็นสาระสำคัญของสัญญาประกันภัย เนื่องจากสัญญาประกันภัย มุ่งให้ความคุ้มครองการสูญเสียทางการเงิน แก่วัตถุที่เอาประกันภัยเป็นสำคัญ การประกันภัยความ รับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนนั้น วัตถุประสงค์จะนำมาประกันภัยไม่ใช่ ตัวทรัพย์สิน หากแต่เป็นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการทั้งหลายซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่ สามที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์อันตรายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน

3.3.6 ส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย

การประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน บุคคลที่ มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย คือ ผู้ประกอบการที่จะต้องประสบความสูญเสียทางการเงิน หากผลิตภัณฑ์อันตรายนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องรับผิดชอบใช้ ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตราย หากผู้ประกอบการไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย สัญญา ประกันภัยย่อมไม่เกิดขึ้นได้

ส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย จะต้องเป็น ความรับผิดชอบตามกฎหมายกำหนด พิจารณาได้จากบทบัญญัติที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและ พานิชย์ ซึ่งอาจใช้ปรับแก้กรณีได้แก่ กฎหมายลักษณะซื้อขาย และกฎหมายลักษณะละเมิด และยัง พิจารณาได้จากกฎหมายอื่นของไทยได้แก่ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

3.3.7 ความคุ้มครองเกี่ยวกับการประกันภัย

การประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ให้ความ คุ้มครองสำหรับการบาดเจ็บทางร่างกาย (Bodily Injury) หรือความเสียหายต่อทรัพย์สิน (Property

Damage) ที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายโดยการบาดเจ็บทางร่างกายหรือความเสียหายต่อทรัพย์สินนั้นต้องเป็นอุบัติเหตุที่เกิดจากภัยที่ได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ และเกิดขึ้นภายในอาณาเขตความคุ้มครองของกรมธรรม์

การให้ความคุ้มครองของ การประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน เขียนได้ 2 ลักษณะ คือ

3.3.7.1 ให้ความคุ้มครองการบาดเจ็บทางร่างกายหรือความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่เอาประกันภัยนั้น (Occurrence Coverage Trigger) แม้การเรียกร้องให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนอาจเกิดขึ้นหลังจากที่กรมธรรม์ประกันภัยนั้นๆ หหมดอายุลงแล้ว

3.3.7.2 ให้ความคุ้มครองการบาดเจ็บทางร่างกาย หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินที่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกิดขึ้นครั้งแรกภายในระยะเวลาเอาประกันภัยนั้น (Claim-Made Trigger) แม้การบาดเจ็บทางร่างกาย หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องดังกล่าวอาจเกิดขึ้นก่อนระยะเวลาเอาประกันภัยนั้นๆ ก็ตาม

ในการพิสูจน์ความคุ้มครอง ผู้ที่บาดเจ็บ หรือได้รับความเสียหาย (Injured Party) ต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ให้ได้ว่า การบาดเจ็บหรือเสียหายดังกล่าวเกิดจากหรือเป็นผลมาจากความบกพร่องในตัวผลิตภัณฑ์ของผู้เอาประกันภัย

3.3.8 ข้อยกเว้น ของการประกันภัย (Exclusion)

ข้อยกเว้นที่สำคัญของ การประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ได้แก่

3.3.8.1 ความสูญเสียหรือเสียหายที่เกิดแก่ตัวผลิตภัณฑ์ (Physical Damage to the Product) ข้อยกเว้นข้อนี้มีขึ้นเพื่อป้องกันมิให้ผู้รับประกันภัยต้องมาชดเชยค่าเสียหายในการซ่อมแซมหรือจัดหาทดแทนซึ่งผลิตภัณฑ์ อันเนื่องมาจากการออกแบบหรือการผลิตหรือการทำงานที่ผิดพลาดของผู้เอาประกันภัยเอง

3.3.8.2 ค่าใช้จ่ายในการเรียกผลิตภัณฑ์นั้นคืน (Recall Expenses) หลายครั้งที่ปรากฏในภายหลังว่า ผลิตภัณฑ์ที่ได้จำหน่ายออกไปแล้วนั้นมีข้อบกพร่องอันอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้ ผู้ผลิตมักเรียกผลิตภัณฑ์เหล่านั้นคืนเพื่อแก้ไขหรือซ่อมแซมข้อบกพร่องดังกล่าวโดยการเรียกคืนนั้นอาจกระทำโดยความสมัครใจของผู้ผลิตเอง หรือโดยคำสั่งของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ซึ่งค่าใช้จ่ายในการเรียกคืนผลิตภัณฑ์อาจสูงมาก เนื่องจากการประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายไม่ได้มีความตั้งใจจะให้ความคุ้มครองค่าใช้จ่ายชนิดนี้ จึงได้ระบุข้อยกเว้นไว้ชัดเจนในกรมธรรม์

3.3.8.3 การรับประกันคุณภาพหรือสัญญาที่ผู้เอาประกันภัยได้ให้ไว้กับผู้บริโภค รวมถึงการที่ผลิตภัณฑ์ไม่สามารถใช้งานได้ถึงระดับหรือในแบบที่ผู้เอาประกันภัยอ้าง

3.3.8.4 ความเสียหายที่เกิดจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ที่ผู้เอาประกันภัยทราบอยู่ก่อนจะมีการเอาประกันภัยขึ้น

ข้อยกเว้นนี้มีขึ้นเพื่อป้องกันการทุจริตของผู้เอาประกันภัย เพราะหากผู้เอาประกันภัยทราบอยู่ก่อนแล้วว่า ผลิตภัณฑ์ที่จะเอาประกันภัยนั้นมีข้อบกพร่องที่อาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือเสียหายแก่ผู้บริโภคจึงตัดสินใจทำประกันภัย การบาดเจ็บหรือเสียหายที่เกิดขึ้นก็ไม่ถือเป็นอุบัติเหตุ ไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้

3.3.9 จำนวนเงินจำกัดความรับผิด (Limit of Insurance)

จำนวนเงินจำกัดความรับผิดของ การประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย มี 2 จำนวน คือ 1) จำนวนเงินจำกัดความรับผิดต่อครั้ง (Per Occurrence Limit) และ 2) จำนวนเงินจำกัดความรับผิดต่อหนึ่งช่วงระยะเวลาเอาประกันภัย (Aggregate Limit) ซึ่งจะลดลงเท่ากับค่าสินไหมทดแทนที่จ่ายไปแล้วในช่วงระยะเวลาเอาประกันภัยนั้น

สาเหตุที่ต้องมี Aggregate Limit เนื่องจากผลิตภัณฑ์ชนิดหนึ่ง อาจมีความบกพร่องเดียวกันในผลิตภัณฑ์หลายชิ้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ใช้หลายรายสำหรับความบกพร่องเดียวกัน ดังนั้นผู้รับประกันภัยจึงต้องจำกัดจำนวนความรับผิดรวมหนึ่งช่วงระยะเวลาเอาประกันภัยไว้

3.3.10 การวิเคราะห์ความเสี่ยงภัย (Exposure Analysis)

การวิเคราะห์ความเสี่ยงภัยในด้านความรับผิดจากผลิตภัณฑ์อันตราย พิจารณาจาก 4 ด้านสำคัญ ดังนี้

3.3.10.1 ตัวผลิตภัณฑ์ (Product) คือ วิเคราะห์ว่า ผลิตภัณฑ์นั้นมี รูปร่าง หน้าตา และลักษณะเป็นอย่างไร

3.3.10.2 การใช้งานของผู้บริโภค (End Use) คือ วิเคราะห์ว่า ผลิตภัณฑ์นั้นมีวัตถุประสงค์ในการใช้อย่างไร มีคุณสมบัติอะไรบ้าง นอกจากใช้ตามวัตถุประสงค์ของผู้ผลิตแล้วยังใช้ทำอย่างอื่นได้อีกหรือไม่ และมีโอกาสที่จะถูกนำไปใช้ในทางที่ไม่ตรงวัตถุประสงค์มากน้อยแค่ไหน ฉลาก คำเตือน วิธีใช้ หรือคู่มือการใช้เป็นอย่างไร ชัดเจน หรือไม่ ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ เป็นต้น

3.3.10.3 การควบคุมคุณภาพและการผลิต (Control) คือ วิเคราะห์ขั้นตอนและกระบวนการควบคุมคุณภาพ การทดสอบผลิตภัณฑ์ก่อนการนำไปใช้หรือจำหน่าย และการเก็บข้อมูลการทดสอบของผู้ผลิต

3.3.10.4 ประสบการณ์หรือสถิติความเสียหายในอดีต (Experience) คือ วิเคราะห์จำนวนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในอดีต จำนวนการตรวจพบข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของผู้ผลิตภัณฑ์ และประสบการณ์ของผู้ผลิตในตัวสินค้านั้น²⁹

3.3.11 เบี้ยประกันภัย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 867 วรรคสาม บัญญัติว่า “กรมธรรม์ประกันภัย ต้องลงลายมือชื่อของผู้รับประกันภัยและมีรายการดังต่อไปนี้... (5) จำนวนเบี้ยประกันภัย และวิธีการส่งเบี้ยประกันภัย...” การเรียกเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัย บริษัทรับประกันภัยจะเรียกเบี้ยประกันภัยในอัตราสูงต่ำเพียงใดนั้น จะดูจากภัยที่รับประกันว่าเป็นภัยที่มีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด และมีจำนวนผู้เข้าร่วมในการประกันภัยตามหลักของการกระจายความเสี่ยงในการประกันภัยที่จะต้องมีความเสี่ยงภัยชนิดเดียวกันที่มากเพียงพอ

อัตราเบี้ยประกันภัย (Premium) คือ ค่าบริการในการรับเสี่ยงภัยที่บริษัทประกันภัยเก็บจากผู้เอาประกันภัย การควบคุมเบี้ยประกันภัยจึงมีผลเช่นเดียวกับการควบคุมราคาสินค้า แต่การควบคุมในลักษณะนี้จะทำให้เกิดการบิดเบือนกลไกตลาด (Market Distortion) ซึ่งทำให้เกิดความสูญเสียประสิทธิภาพของกลไกตลาด สำหรับในประเทศไทยการประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนจัดเป็นการประกันวินาศภัยประเภทหนึ่ง ซึ่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหลักการไว้ว่าอัตราเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันภัยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกรมการประกันภัย นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวยังห้ามมิให้บริษัทประกันภัยลดอัตราเบี้ยประกันภัยแก่ผู้เอาประกันภัย ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้บริษัทประกันภัยขนาดใหญ่ ใช้อำนาจทางการตลาด (Market Power) เอาเปรียบบริษัทประกันภัยขนาดเล็กหรือบริษัทประกันภัยแข่งขันกันเองในการลดอัตราเบี้ยประกันภัยเพื่อแย่งส่วนแบ่งตลาดซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงทางการเงิน อันเป็นการแข่งขันในเชิงทำลาย (Destructive Competition) อันเป็นความจำเป็นที่ทำให้รัฐต้องออกมาตรการเพื่อควบคุมอัตราเบี้ยประกันภัย

สำหรับบริษัทประกันภัยที่จำหน่ายกรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดชอบเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ ได้แก่ บริษัทคิวบีอี ประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด, บริษัทเทเวศประกันภัย จำกัด (มหาชน), บริษัทนิวแฮมพ์เชอร์อินชัวร์นซ์ สาขาประเทศไทย, บริษัทประกันภัยศรีเมือง จำกัด (มหาชน), บริษัทมิตซูบิ สุมิโมโต อินชัวร์นซ์ จำกัด สาขาประเทศไทย, บริษัทเมืองไทยประกันภัย จำกัด, บริษัทศรีอยุธยาประกันภัย จำกัด (มหาชน), บริษัทสมโพธิ์ เจแปน ประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด, บริษัททอวิว่า ประกันภัย (ไทย) จำกัด และบริษัทอินทราประกันภัย จำกัด (มหาชน) โดยอัตราเบี้ยประกันภัยอยู่ระหว่าง 0.01-5.00 เปอร์เซ็นต์ หรือ คิดเป็นเบี้ยประกันภัยระหว่าง 10 - 5,000

²⁹ ทิพย์วรรณ อ้าพันพงษ์. (2542). การประกันภัยความรับผิดชอบจากผลิตภัณฑ์. หน้า 36.

บาท ต่อจำนวนเงินจำกัดความรับผิด 100,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า กระบวนการผลิต การควบคุมคุณภาพ ประวัติความเสียหายที่ผ่านมา ของผู้ประกอบการ³⁰

3.3.12 การสงเคราะห์เบี้ยประกันภัย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัยมิได้มีบทบัญญัติที่กำหนดในเรื่องการสงเคราะห์เบี้ยประกันภัยไว้ เนื่องจากการประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นการดำเนินการรับประกันภัย โดยบริษัทเอกชนที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด เป็นการลงทุนประกอบกิจการรับประกันภัย อันจะทำให้เบี้ยประกันภัยที่เรียกเอาจากผู้เอาประกันภัยมีอัตราที่ต่ำ จึงทำให้การที่บริษัทรับประกันภัยจะจัดให้มีการประกันภัยประเภทใดบ้างนั้น จะดูที่ความเสี่ยงภัยที่จะรับประกันและจำนวนผู้เข้าร่วมในการประกันภัยว่ามีมากเพียงพอหรือไม่ เนื่องจากบริษัทรับประกันภัยต้องรับภาระจากการต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนหากเกิดวินาศภัยขึ้นอันอาจส่งผลต่อเงินทุนของบริษัท ถ้าความเสี่ยงภัยที่จัดให้มีการประกันมีความเสี่ยงสูงและจำนวนผู้เข้าร่วมในการประกันภัยมีจำนวนน้อย ซึ่งในกรณีที่บริษัทรับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยในอัตราที่สูง หรือปฏิเสธไม่รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ไม่สามารถที่จะจ่ายเบี้ยประกันภัยที่มีอัตราสูงได้ และผู้เอาประกันภัยก็ต้องแบกรับกับความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้นไว้เอง

3.4 มาตรการในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนของประเทศไทย

กฎหมายในเรื่อง ความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน มิได้มีการพัฒนาการใด ๆ แต่สามารถนำมาปรับใช้กับบทบัญญัติที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ กฎหมายลักษณะซื้อขาย และกฎหมายลักษณะละเมิด ดังนี้

3.4.1 กฎหมายลักษณะซื้อขายของไทย

มีข้อพิจารณาดังนี้

3.4.1.1 กรณีความเสียหายเกิดขึ้นจากทรัพย์สินที่ซื้อขาย ผู้ซื้อในฐานะคู่สัญญาซื้อขาย มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอย่างไร หลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472³¹

³⁰ (กรมการประกันภัย, 2549, 28 กุมภาพันธ์).

³¹ มาตรา 472 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งซื้อขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาที่ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิด

ความที่กล่าวมาในมาตรานี้ย่อมใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าการชำรุดบกพร่องมีอยู่”.

ที่ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่อง โดยความชำรุดบกพร่องต้องถึงขนาดให้ทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้นเสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ตามปกติหรือความมุ่งหมายตามสัญญา ดังนั้น

ถ้าความชำรุดบกพร่องไม่ถึงขนาดผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ความชำรุดบกพร่องจะต้องเกิดขึ้นก่อนหรืออย่างน้อยที่สุดมีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขาย และผู้ขายจะต้องรับผิดชอบไม่ว่าจะรู้หรือไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่อง³²

บทบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับในกรณีที่ผู้ซื้อเป็นผู้เสียหายโดยตรง บุคคลภายนอกไม่อาจอาศัยมาตรา 472 เพื่อเรียกให้ชดเชยค่าเสียหายต่อตนได้เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์กันตามสัญญา นอกจากนี้การเรียกให้ผู้ขายรับผิดชอบ เป็นการเรียกให้รับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะซื้อขายเท่านั้น ซึ่งค่าเสียหายต้องเป็นไปตามบทบัญญัติในเรื่องนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222

3.4.1.2 ข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งลักษณะซื้อขาย

หลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473³³ เป็นการยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขายในกรณีที่ผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วในเวลาซื้อขาย หรือเห็นเป็นประจักษ์ในความชำรุดบกพร่อง หรือได้ซื้อทรัพย์สินนั้นจากการขายทอดตลาด แสดงให้เห็นว่า ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วว่ามีความชำรุดบกพร่องในเวลาซื้อขาย คล้ายกับกรณีซื้อสินค้าอันมีกำหนดในราคาพิเศษ เท่ากับผู้ซื้อยอมรับเอาตามที่เป็นอยู่ แต่การที่กฎหมายให้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้ตามวิญญูชน เห็นว่าปัจจุบันได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในขั้นตอนสลับซับซ้อน มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตยาที่ผู้ซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จะได้ใช้ความระมัดระวังได้ตามปกติตามข้อยกเว้นความรับผิดชอบในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473 (1) คงเป็นเรื่องยากในการที่ผู้ขายจะพิสูจน์ให้ปรากฏว่าวิญญูชนทั่วไปควรรู้ถึงความบกพร่องนั้นได้ เช่นผลข้างเคียงของการใช้ผงซักฟอกขาวที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนโดยชอบด้วยกฎหมายอันไม่มีผู้ใดคาดหมายได้

³² วิญญู เครื่องาม. (2536). คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้. หน้า 250.

³³ มาตรา 473 บัญญัติว่า “ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะรู้เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้ตามวิญญูชน

(2) ถ้าความชำรุดบกพร่องเป็นอันเห็นเป็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อได้รับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน

(3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด”.

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473 (2) เป็นการยอมรับเอาข้อเท็จจริงที่เห็นเป็นประจักษ์ในการส่งมอบ ซึ่งข้อเท็จจริงนี้ผู้ขายต้องเป็นผู้พิสูจน์

ส่วนกรณีสุดท้ายเป็นข้อบกพร่องที่ผู้ซื้อจะต้องพิสูจน์ในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ซื้อจากการขายทอดตลาด เนื่องจากผู้ซื้อเป็นฝ่ายที่เสนอราคาตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับสภาพของตัวทรัพย์สิน

จากที่กล่าวมามีข้อสังเกตได้ว่าบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบระหว่างคู่สัญญาสองฝ่ายเท่านั้น คือ ฝ่ายผู้ซื้อและฝ่ายผู้ขายบุคคลอื่นนอกเหนือจากนี้ไม่อาจอาศัยบทกฎหมายดังกล่าวเรียกร้องค่าเสียหายได้ ในกรณีที่ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนจึงเห็นได้ว่าความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ในกฎหมายลักษณะซื้อขายของไทยยังไม่ครอบคลุมไปถึงผู้บริโภคตามความเป็นจริง

3.4.2 กฎหมายลักษณะละเมิดของไทย

ในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เป็นกฎหมายที่มีหลักความผิด คือ ต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ความชัดเจนว่า จำเลยได้กระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ใจทัก แต่ในส่วนของความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์อันตรายอาจแตกต่างจากกรณีละเมิดทั่ว ๆ ไป ตรงที่ผู้เสียหายเป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายนั้น ผู้ผลิตหรือผู้ขายอาจไม่มีการกระทำใด ๆ ในขณะเกิดความเสียหายขึ้น แต่ถ้าผู้เสียหายสามารถนำสืบได้ว่า ในขณะที่ผลิต หรือในขณะที่ผลิตภัณฑ์อันตรายอยู่ในความครอบครองของผู้ขายนั้น มีความผิดปกติก่อนก่อให้เกิดความเสียหายได้

3.4.2.1 หลักความรับผิดในมาตรา 420 ประกอบด้วย³⁴

- 1) มีการกระทำ หมายถึง การงดเว้นกระทำอันเป็นการป้องกันผลเสียหายมิให้เกิดขึ้นด้วย
- 2) กระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ ในกรณีที่ผลิตภัณฑ์มีความบกพร่องในขณะผลิต หรือมีความผิดปกติในขณะจำหน่าย ย่อมเห็นได้ว่าความบกพร่องความผิดปกติของผลิตภัณฑ์อาจเกิดจากความประมาทเลินเล่อในในขณะผลิตหรือในการดูแลก่อนจำหน่ายได้
- 3) การกระทำนั้นผิดกฎหมาย หมายถึง ทำให้ผู้อื่นเสียหายโดยไม่มีสิทธิหรือมีอำนาจที่จะกระทำได้

³⁴ มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”.

4) การกระทำนั้นทำให้เกิดความเสียหาย ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด

5) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล โจทก์ต้องนำสืบให้ได้ความชัดว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นเหตุมาจากความผิดปกติหรือความชำรุดบกพร่องของผลิตภัณฑ์

3.4.2.2 หลักความรับผิดชอบในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทยกับการนำมาใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์อันตราย มีข้อพิจารณาดังนี้

1) หน้าที่นำสืบ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับผู้เสียหายพิสูจน์ว่า จำเลยซึ่งเป็นผู้ผลิต จอหรือประมาณเล็กน้อย ทำให้ผู้บริโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่จำเลยผลิตได้รับความเสียหาย ซึ่งการนำสืบในประเด็นนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากข้อเท็จจริงในการผลิตจำเลยเท่านั้นที่สามารถรู้ได้ และในการพิสูจน์บางครั้งอาจต้องใช้ความรู้ความสามารถที่เชี่ยวชาญระดับสูงซึ่งบุคคลธรรมดาไม่อาจรู้ได้

2) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิด ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438³⁵ บทบัญญัติมาตรานี้ เป็นบทบัญญัติถึงสิทธิของผู้เสียหายที่ถูกทำละเมิด โจทก์ผู้เสียหายมีหน้าที่นำสืบด้วยพยานหลักฐาน โดยแสดงให้เห็นว่า โจทก์ได้รับความเสียหายอย่างไร และต้องเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนเท่าใด ลักษณะใด โดยมีศาลเป็นผู้พิจารณาและกำหนดขอบเขตของค่าเสียหายให้เหมาะสมกับพฤติการณ์ในการกระทำของจำเลยและความร้ายแรงของละเมิด

สำหรับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 เป็นบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องการชดเชยค่าสินไหมทดแทนซึ่งโจทก์อาจใช้สิทธิเรียกร้องได้ทั่วไป และในขณะเดียวกันมีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443-447 ที่เป็นบทบัญญัติเฉพาะที่กำหนดค่าเสียหายในกรณีเฉพาะที่โจทก์มีสิทธิที่จะสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้³⁶

3) กรณีผู้เสียหายมีส่วนผิดในการใช้ผลิตภัณฑ์ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 442 ระบุว่า “ถ้าความเสียหายได้เกิดขึ้นเพราะความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้ต้องเสียหายประกอบด้วยไซ้ ท่านให้นับบทบัญญัติแห่งมาตรา 223 มาใช้บังคับโดยอนุโลม” เมื่อ

³⁵ มาตรา 438 บัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้สถานใดเพียงใดนั้นให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่งค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย”.

³⁶ สุขุม ศกุนติย์. (2544). ความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์. หน้า 54.

ผู้เสียหายนำสืบได้ว่าตนได้รับความเสียหาย ศาลมีสิทธิกำหนดค่าเสียหายได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 442 และถ้าผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย ก็มีส่วนผิดในการใช้ผลิตภัณฑ์อันตราย เช่น ผู้เสียหายไม่ใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายตามวัตถุประสงค์ของผลิตภัณฑ์อันตราย หรือใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายโดยขาดความระมัดระวัง ไม่ปฏิบัติตามคำเตือนของผู้ผลิต เหล่านี้ศาลสามารถใช้เป็นข้อพิจารณาเพื่อกำหนดให้ชดเชยค่าเสียหายตามส่วนแห่งการกระทำ โดยพิจารณาว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเพราะโจทก์หรือจำเลยเป็นผู้ก่อมากน้อยกว่ากันเพียงใด

(4) ระยะเวลาหรืออายุความที่โจทก์ต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในคดีละเมิดตามหลักกฎหมายในเรื่องละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 ต้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใน หนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรือภายในสิบปีนับแต่วันทำละเมิด ดังนั้นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายต้องฟ้องคดีภายใน หนึ่งปี นับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน

3.4.3 กฎหมายลักษณะอื่นของไทย

พิจารณาได้จากพระราชบัญญัติ ดังต่อไปนี้

3.4.3.1 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย

กรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ที่มีกฎหมายควบคุมไว้เป็นการเฉพาะการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายก็จะต้องพิจารณาตามกฎหมายเฉพาะเรื่องนั้น ๆ

ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535³⁷ ได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้กว้างกว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายลักษณะละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กล่าวคือ ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในรายการประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ให้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายได้จากบุคคลที่เกี่ยวข้องผู้ประกอบการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นวัตถุอันตรายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 63³⁷ ผู้เสียหายอาจฟ้องให้ผู้ขาย หรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใดๆ รับผิดในความเสียหายแก่บุคคลดังกล่าวอันเกิดแต่วัตถุอันตรายนั้นตามที่บัญญัติ

³⁷ มาตรา 63 แห่ง พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า “ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มิไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแก่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง”.

ไว้ในมาตรา 64³⁸ นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติให้นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้ขาย หรือผู้ส่งมอบได้กระทำไปในการทำงานให้แก่ตน แต่อาจเรียกให้บุคคลเหล่านี้ ชดใช้ให้แก่ตนได้ เว้นแต่ตนจะมีส่วนผิดในการสั่งให้ทำการเลือกหาตัวบุคคล การควบคุมหรือการอื่นอันมีผลโดยตรงให้เกิดการละเมิดขึ้นนั้น มาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า “นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่บุคคลตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ได้กระทำไปในการทำงานให้แก่ตน แต่ชอบที่จะได้ชดใช้จากบุคคลดังกล่าว เว้นแต่ตนจะมีส่วนผิดในการสั่งให้ทำ การเลือกหาตัวบุคคล การควบคุมหรือการอื่นอันมีผลโดยตรงให้เกิดการละเมิดขึ้นนั้น”³⁹

ได้มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งไว้ในหมวด 3 ของ พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ซึ่งหน้าที่ตามที่กฎหมายที่กำหนดไว้ในหมวด 3 นั้น มีดังนี้

1) หน้าที่ของผู้ผลิต : ผู้ผลิตวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการจัดหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต การกำหนด วิธีและขั้นตอนที่ไว้วางใจได้ของการผลิต การจัดให้มีภาชนะบรรจุที่มั่นคง แข็งแรงและปลอดภัยต่อการใช้การเคลื่อนย้าย และการขนส่ง การจัดให้มีฉลากที่แสดงสภาพอันตรายของสิ่งนั้นที่ชัดเจนเพียงพอ ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตน⁴⁰

2) หน้าที่ของผู้นำเข้า : ผู้นำเข้าวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการเลือกหาผู้ผลิต การตรวจสอบคุณภาพของวัตถุอันตราย การตรวจสอบความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก การเลือกวิธีการขนส่งและผู้ขนส่ง ความเหมาะสมของการเก็บรักษาและการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตนหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าจะได้รับมอบวัตถุอันตราย ดังกล่าว⁴¹

3) หน้าที่ของผู้ขนส่ง : ผู้ขนส่งต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความถูกต้องของ สิ่งที่ใช้ในการขนส่งหรือยานพาหนะ และอุปกรณ์ ความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก ความเหมาะสมของวิธีการขนส่ง ความถูกต้องของการจัดวางบนยานพาหนะ และความไว้วางใจได้ของ ลูกจ้าง หรือผู้จัดทำกรงานให้แก่หรือร่วมกับตน⁴²

³⁸ มาตรา 64 แห่ง พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า “ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้แก่บุคคลใด ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายของบุคคลดังกล่าวอันเกิดแต่วัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง”.

³⁹ สุขุม สุภนิษฐ์. เล่มเดิม. หน้า 57.

⁴⁰ มาตรา 59.

⁴¹ มาตรา 60.

⁴² มาตรา 61.

4) หน้าที่ของผู้ครอบครอง : ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จัดหาวัตถุอันตรายนั้นให้แก่ตน ความถูกต้องภาชนะบรรจุและฉลากความเหมาะสมของการเก็บรักษาและความไว้วางใจได้ของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตน หรืออาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุอันตรายดังกล่าว⁴³

กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ผู้รับผิดชอบเป็นบุคคลทุกคนในสายการจำหน่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ขายในช่วงใดๆ และไม่ว่าจะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ กฎหมายฉบับนี้ใช้หลักความรับผิดโดยปราศจากความผิด (Liability Without Fault หรือ No Fault Liability) เป็นหลักที่แตกต่างจากหลักความรับผิดในกฎหมายลักษณะละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁴⁴

ส่วนในเรื่องอายุความตามมาตรา 67⁴⁵ ได้กำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องมีกำหนดอายุความสามปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหาย และผู้ฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

สำหรับการใช้สิทธิไล่เบี่ยระหว่างผู้ต้องรับผิดชอบด้วยกันต้องใช้สิทธิภายในสามปี นับแต่วันที่ได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้วย่อมมีสิทธิไล่เบี่ยเอาากับผู้ที่ส่งมอบวัตถุอันตรายให้แก่ตน หรือแก่ผู้ซึ่งทำงานให้แก่ตน และบรรดาผู้ที่มีส่วนในการส่งมอบวัตถุอันตรายดังกล่าวในลำดับต่างๆ ถัดขึ้นไปจนถึงผู้ผลิต แต่ถ้าผู้ใช้สิทธิไล่เบี่ยเป็นผู้กระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อก็จะใช้สิทธิไล่เบี่ยเฉพาะส่วนที่เกินจากความรับผิดของตน⁴⁶ กฎหมายฉบับนี้ใช้หลักความรับผิดโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อในการกำหนดความหนักเบา หรือขอบเขตในการ

⁴³ มาตรา 62.

⁴⁴ แหล่งเดิม. หน้า 58.

⁴⁵ มาตรา 67 แห่ง พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหายความเป็นวัตถุอันตราย และผู้ฟ้องต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่พึงจ่ายระหว่างผู้ที่เข้าใจกันว่าต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนและผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทน ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะปรากฏว่าการเจรจานั้นไม่อาจตกลงกันได้”

⁴⁶ บทบัญญัติ มาตรา 68 แห่ง พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า “ผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 63 มาตรา 64 มาตรา 65 หรือมาตรา 66 ที่ได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ย่อมมีสิทธิไล่เบี่ยเอาากับผู้ที่ส่งมอบวัตถุอันตรายให้แก่ตน หรือแก่ผู้ซึ่งทำงานให้แก่ตน และบรรดาผู้ที่มีส่วนในการส่งมอบวัตถุอันตรายดังกล่าวในลำดับต่างๆ ถัดขึ้นไปจนถึงผู้ผลิต โดยต้องใช้สิทธิไล่เบี่ยภายในสามปี นับแต่วันที่ตนได้ชำระค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าผู้ใช้สิทธิไล่เบี่ยนั้นเป็นผู้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้เกิดการละเมิดขึ้น ผู้นั้นจะมีสิทธิไล่เบี่ยเฉพาะส่วนที่เกินจากความรับผิดโดยเฉพาะของตนเท่านั้น”.

กำหนดความรับผิดของผู้กระทำ เฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างผู้ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดชอบว่า ผู้ต้องรับผิดชอบด้วยกันมีหน้าที่พิสูจน์ว่าคนใดทำละเมิดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อเพื่อลดภาระความรับผิดของตนลง⁴⁷

นอกจากนี้ พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ยังให้อำนาจพนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่วัตถุอันตรายก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ อันมีผลต่อบุคคล พืช สัตว์ สิ่งแวดล้อม เมื่อรัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบรรเทาความเสียหายในการเข้าช่วยเหลือ เคลื่อนย้าย บำบัดบรรเทา หรือจัดการความเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม หรือเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ หรือทรัพยากรธรรมชาติ หรือเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินเมื่อได้รับคำร้องขอจากหน่วยงานที่ได้รับผิดชอบวัตถุอันตรายดังกล่าว⁴⁸ แสดงให้เห็นว่า ความเป็นอันตรายของผลิตภัณฑ์อาจกว้างไกลเกินกว่าจะส่งผลกระทบต่อเอกชนคนใด ดังเช่นความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย แต่กระทบถึงทั่วไป ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การกำหนดความรับผิดในลักษณะนี้จึงจำเป็นต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน

3.4.3.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค

ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ดำเนินการโดยสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคได้ให้ความคุ้มครองประชาชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา ผู้โฆษณาสินค้าและบริการใด ๆ จะต้องไม่ใช่ข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมเป็นส่วนรวม

การคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก เป็นการออกกฎหมายโดยรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องให้ข้อเท็จจริงของสินค้า ด้วยการกำหนดรายละเอียดลงในฉลากเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค

การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา ได้ให้อำนาจคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาพิจารณาการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือบริการที่พบว่ามีการใส่ข้อสัญญาหรือมีพฤติการณ์เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค โดยกำหนดให้เป็นธุรกิจที่

⁴⁷ สุขุม ศุภนิธย์. เล่มเดิม. หน้า 59.

⁴⁸ บทบัญญัติ มาตรา 69 แห่ง พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า “ในกรณีที่วัตถุอันตรายก่อให้เกิดความเสียหายแก่ บุคคล สัตว์ พืช สิ่งแวดล้อม ถ้ารัฐได้รับความเสียหายเพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าช่วยเหลือ เคลื่อนย้าย หรือ บำบัด บรรเทา หรือจัดการความเสียหายให้เกิดการคืนสู่สภาพเดิม หรือสภาพที่ใกล้เคียงกับสภาพเดิม หรือเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินของแผ่นดิน เมื่อได้รับคำร้องขอจากหน่วยงานที่ได้รับผิดชอบวัตถุอันตรายดังกล่าวให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายของรัฐดังกล่าวได้”.

ควบคุมสัญญาหรือควบคุมหลักฐานการรับเงินอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการออกประกาศควบคุมซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องใช้ข้อสัญญาตามที่กฎหมายกำหนด

การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการขายตรงและตลาดแบบตรง การคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ยังไม่เพียงพอในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค ให้ได้รับความเป็นธรรมในการซื้อสินค้าหรือบริการโดยเฉพาะการซื้อสินค้าหรือบริการในธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ดังนั้นจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 คุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม และเพื่อให้มีมาตรการทางกฎหมายมาควบคุมดูแลให้การประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องด้วย

1) การดำเนินการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่อาจเป็นอันตราย

สำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าอันตรายบทบัญญัติในพระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้กำหนดความรับผิดชอบเป็นพิเศษหรือเป็นการเฉพาะแก่ผู้บริโภค แต่เป็นการวางมาตรการเพื่อป้องกันความเสียหายโดยให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่จะดำเนินการตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้

(1) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการอาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้ ถ้าผู้ประกอบการไม่ดำเนินการตามที่คณะกรรมการสั่งหรือดำเนินการล่าช้า โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการพิสูจน์ โดยผู้ประกอบการเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

(2) ถ้าผลการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค และกรณีไม่อาจที่จะป้องกันอันตรายจากสินค้านั้นได้โดยการกำหนดคลาดตามมาตรา 30 หรือตามกฎหมายอื่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้น และถ้าเห็นสมควร จะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้นภายใต้เงื่อนไขตามกำหนดก็ได้ ในกรณีที่สินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบการจะเก็บสินค้านั้นไว้เพื่อขายต่อไป คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจทำลาย หรือจะจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบการเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

(3) ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ถ้าคณะกรรมการมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นชั่วคราว จนกว่าจะได้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้า

(4) ถ้าผู้ประกอบการขายสินค้าที่คณะกรรมการสั่งห้ามขาย เพราะสินค้าอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคตามมาตรา 36 นี้ ผู้ประกอบธุรกิจจะต้องระวางโทษตามมาตรา 56 คือ จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้ประกอบการนั้น

เป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือเป็นผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย ต้องระวางโทษหนักขึ้น คือ จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁹

2) การดำเนินคดีแทนผู้บริโภค

สำหรับการดำเนินคดีแทนผู้บริโภค มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มีหลักเกณฑ์การพิจารณาในการเข้าดำเนินคดีแทนผู้บริโภค⁵⁰ ดังนี้

(1) ผู้ที่ร้องขอให้ดำเนินคดีแทน ต้องเป็นผู้บริโภคตามความหมายที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 กล่าวคือ ผู้บริโภค หมายความว่า ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

(2) มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หมายถึง กรณีผู้ประกอบการเป็นฝ่ายผิดสัญญาเท่ากับเป็นการกระทำละเมิดสิทธิของผู้บริโภค และรวมถึงกรณีผู้ประกอบการทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคอย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่างก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นและกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

(3) การดำเนินคดีจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคโดยรวม โดยพิจารณาจาก

ก. ลักษณะของการประกอบธุรกิจ การประกอบธุรกิจใดที่แม้ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคเพียงรายเดียว แต่มีพฤติการณ์ที่เห็นได้ว่าหากผู้ประกอบการยังคงประกอบธุรกิจลักษณะนั้นต่อไป อาจทำให้ผู้บริโภคคนอื่นๆ ได้รับความเสียหายด้วย

⁴⁹ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2548). **สคบ. กับ การคุ้มครองผู้บริโภค**. หน้า 22.

⁵⁰ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภค มาตรา 39 บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรเข้าดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หรือได้รับคำร้องจากผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งคณะกรรมการเห็นว่า การดำเนินคดีนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนใหญ่ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการโดยความเห็นชอบของอธิบดีกรมอัยการ หรือข้าราชการในสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาล และเมื่อคณะกรรมการได้แจ้งไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อแจ้งให้ศาลทราบแล้ว ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินคดีตามที่คณะกรรมการมีอำนาจมอบหมายได้

ในการดำเนินคดีในศาล ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สิน หรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ด้วย และในการนี้ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง”.

ข. ผลของการดำเนินคดีแทนผู้บริโภครายใดนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภครายอื่น ๆ ที่ยังมีได้มาร้องขอตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งสามารถยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีภายหลังได้

(4) การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล

เมื่อคดีละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่ศาลมีคำพิพากษาและคดีถึงที่สุดแล้ว สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะเป็นผู้ดำเนินการแจ้งผลการดำเนินคดีให้ผู้บริโภคที่ร้องเรียนทราบ และในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นฝ่ายชนะคดีและฝ่ายจำเลย (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะดำเนินการสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ดังนี้

ก. ทำหนังสือถึงสำนักงานที่ดินทั่วประเทศเพื่อขอตรวจสอบกรรมสิทธิ์ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

ข. ทำหนังสือถึงกรมการขนส่งทางบกเพื่อขอตรวจสอบกรรมสิทธิ์ในยานพาหนะต่างๆ และ

ค. ทำหนังสือถึงธนาคารพาณิชย์ในประเทศเพื่อขอตรวจสอบการถือครองเงินในบัญชี

ผลการตรวจสอบ หากพบว่ามีการมียอดหนี้สินในที่ดิน กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ หรือถือครองเงินในธนาคารพาณิชย์ก็จะได้รับหนังสือถึงผู้บริโภคที่เป็นเจ้าหนี้ที่ตามคำพิพากษาให้มาประชุมและแต่งตั้งตัวแทนเพื่อรับมอบอำนาจจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (ตามคำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ 7/2544 ลงวันที่ 12 เมษายน 2545) ให้ดำเนินการยื่นเรื่องบังคับคดีต่อกรมบังคับคดี โดยนำเจ้าพนักงานบังคับคดีหรืออัยการทรัพย์สินดังกล่าวออกขายทอดตลาด และนำเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินมาแบ่งเฉลี่ยให้แก่ผู้บริโภค (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ต่อไป⁵¹

3.5 การประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ในต่างประเทศ

ในต่างประเทศได้มีการนำกฎหมายประกันภัยความรับผิดชอบเข้ามาใช้กับความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย แต่สำหรับประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายประกันภัยความรับผิดชอบที่นำมาใช้กับความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายโดยตรง จึงขอกล่าวถึงการประกันภัยความรับผิดชอบในประเทศต่างๆ ดังต่อไปนี้

⁵¹ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2548). สคบ. กับ การคุ้มครองผู้บริโภค. หน้า 23-24.

3.5.1 การประกันภัยความรับผิดในประเทศญี่ปุ่น

การประกันภัยความรับผิดในประเทศญี่ปุ่นเป็นการประกันภัยความรับผิดต่อบุคคลภายนอก แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

3.5.1.1 การประกันภัยความรับผิดแบบบังคับ (Compulsory Liability Insurance) เป็นการประกันภัยความรับผิดที่กฎหมายได้บัญญัติขึ้น ประกอบด้วย

- 1) การประกันภัยความรับผิดจากยานยนต์แบบบังคับ (Compulsory Automobile Liability Insurance)
- 2) การประกันภัยความรับผิดของพลังงานปรมาณู (Compulsory Atomic Energy Liability Insurance)
- 3) การประกันภัยการทดแทนชดใช้คนงานหรือความรับผิดของนายจ้าง (Workmen's Compensation Insurance or Employer's Liability Insurance)

3.5.1.2 การประกันภัยความรับผิดโดยสมัครใจ (Voluntary Liability Insurance)

1) พระราชบัญญัติการกระทำอันผิดกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายพลเรือน บทที่ 5 มาตรา 709 ว่าด้วยการชดใช้ความเสียหาย (Civil Code, Chapter 5, Unlawful Act, Article 709 ; Unlawful Act ...Compensation for Damage) ความว่า บุคคลใดละเมิดฝ่าฝืน กระทำผิดต่อสิทธิของผู้อื่นด้วยเจตนา หรือด้วยความประมาทแล้วไซ้ ท่านว่าบุคคลผู้นั้นย่อมต้องชดใช้ต่อความเสียหายอันเกิดจากการกระทำนั้น

2) ประเภทของความรับผิดโดยสมัครใจ

ภายใต้พระราชบัญญัติการกระทำอันผิดกฎหมายตามประมวลกฎหมายพลเรือน บทที่ 5 มาตรา 709 บริษัทประกันภัยของญี่ปุ่น จึงต้องมีการประกันภัยความรับผิดหลายประเภท จำแนกได้ดังนี้

- 3) การประกันภัยความรับผิดในสภาวะการณ์ทั่วไป ได้แก่
 - (1) การประกันภัยความรับผิดของสถานที่ประกอบการ
 - (2) การประกันภัยความรับผิดของลิฟท์
 - (3) การประกันภัยความรับผิดของงานก่อสร้าง
 - (4) การประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เป็นต้น⁵²

⁵² วิชัย สันติมหกุลเจริญ. (2534). เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการประกัน. หน้า 349-352.

4) ความรับผิดชอบต่ำของบริษัทประกันภัย

ประเภทของความรับผิดโดยสมัครใจ	ความรับผิดชอบต่ำ	
	ความบาดเจ็บทางร่างกาย	ความเสียหายทางทรัพย์สิน
การประกันภัยความรับผิดของผลิตภัณฑ์	1,000,000 เยนต่ออุบัติเหตุหนึ่งครั้ง	1,000,000 เยนต่อปี
การประกันภัยความรับผิดตามวิชาชีพ	แตกต่างกันในแต่ละวิชาชีพ	
การประกันภัยความรับผิดส่วนบุคคล	1,000,000 เยนต่ออุบัติเหตุหนึ่งครั้ง	
การประกันภัยความรับผิดเบ็ดเตล็ดทั่วไป	ขึ้นอยู่กับประเภทของการประกันภัย ความรับผิดเบ็ดเตล็ดทั่วไป	
การประกันภัยความรับผิดของลิฟท์	1,000,000 เยนต่ออุบัติเหตุหนึ่งครั้ง	100,000 เยนต่ออุบัติเหตุหนึ่งครั้ง

3.5.2 การประกันภัยความรับผิดในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ จึงมีแหล่งที่มาของกฎหมายจากการบัญญัติกฎหมายในเรื่องนั้นๆ และคำตัดสินของศาล โดยกฎหมายที่ใช้ในเรื่องการประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายในแต่ละมลรัฐจะมีการบัญญัติขึ้นเอง อันเป็นการวางหลักเกณฑ์เบื้องต้นของกฎหมายนั้น เช่น การจัดตั้งบริษัทประกันภัย การอนุญาตแก่ผู้รับประกันภัยและตัวแทน หลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อสัญญาการประกันภัย ส่วนคำตัดสินของศาลในสหรัฐอเมริกาจะใช้คำตัดสินของศาลเมื่อหลักกฎหมายนั้นปรากฏชัดโดยคำตัดสินของศาลและต้องไม่ขัดต่อนโยบายสาธารณะในเขตแดนที่จะบังคับใช้ แต่คำตัดสินของศาลที่เป็นบรรทัดฐานก็อาจถูกกลับได้หากการไม่ตัดสินตามจะให้ผลที่ดีกว่า กรณีจะมีปัญหาทางกฎหมายเกิดขึ้นเมื่อเป็นกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติและไม่เคยมีคำตัดสินของศาลในกรณีเช่นนั้นมาก่อน เช่นนี้ศาลจะต้องตัดสินตามหลักกฎหมายทั่วไปหรือที่เรียกว่า “ข้อคิดเห็นของผู้พิพากษา (Dicta)” และคำตัดสินนี้ก็จะเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดีอื่นในอนาคตต่อไป กฎหมายเรื่องตัวแทนและกฎหมายสัญญาก่อตัวขึ้นจากหลักคอมมอนลอว์และมีความเป็นรูปร่างมากขึ้นด้วยคำตัดสินของศาลมากกว่ากฎหมายบัญญัติ⁵³

การประกันภัยความรับผิดในสหรัฐอเมริกาเริ่มแรกมีแนวคิดเพื่อปกป้องผู้เอาประกันภัยจากความสูญเสียอันเนื่องมาจากความรับผิดในทางละเมิดต่อบุคคลภายนอก ต่อมาก็มีพัฒนาการไปในทางปกป้องประโยชน์ของบุคคลภายนอกด้วยในลักษณะเป็นหลักประกันการได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทน และผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครองตามข้อกำหนดในกรมธรรม์ให้เป็นผู้รับ

⁵³ Robert I. Mehr and Emerson Cammack. (1972). *Principle of Insurance*. p. 106.

ประโยชน์ตามกรรมธรรม์ และกรรมธรรม์ยังให้ความคุ้มครองผลกระทบทางการเงินของผู้เอาประกันภัยด้วย⁵⁴

3.5.2.1 กฎหมายคอมมอนลอว์ได้กำหนดหลักกฎหมายของการประกันภัยความรับผิด ซึ่งจะทำการศึกษาเฉพาะกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่

1) ข้อสัญญาล้มละลายและกฎหมายบัญชี (Insolvency Clauses and State) ในกฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ก มาตรา 167 ได้บัญญัติไว้ให้มีในข้อสัญญาว่า “การมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือการล้มละลายของผู้เอาประกันภัยจะไม่ทำให้ผู้รับประกันภัยหลุดพ้นจากความรับผิด” เพื่อที่จะคุ้มครองผู้เสียหายที่ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดตามกฎหมายต่อการกระทำละเมิดต่อผู้เสียหายแล้ว และยังปกป้องผู้เอาประกันภัยจากข้อตกลงภายใต้กรรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดด้วย ซึ่งมักปรากฏในข้อสัญญาในส่วน “Action Against Company” ซึ่งหากศาลได้ตัดสินให้ได้รับชดเชยจากผู้เอาประกันภัยจึงจะสามารถฟ้องบริษัทผู้รับประกันได้โดยไม่มีการเรียกร้องใดๆ กับผู้เอาประกันภัยแล้ว บุคคลภายนอกจึงอาศัยสัญญาประกันภัยตามหลักสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกฟ้องร้องหรือดำเนินการอย่างอื่นได้⁵⁵

2) การกระทำละเมิดโดยเจตนาและค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Intentional Torts and Punitive Damages)

ความสูญเสีย (Loss) ที่เกิดจากการกระทำโดยเจตนาของผู้เอาประกันภัยจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามกรรมธรรม์ประกันภัยความรับผิด โดยจะมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในกรรมธรรม์ หรือ อาจถือเป็นข้อยกเว้นตามกฎหมายในกรณีที่ไม่ได้กำหนดไว้ในกรรมธรรม์ ซึ่งเป็นการนำหลักการกระทำละเมิดโดยเจตนา มาใช้บังคับโดยอนุโลม และการประกันภัยความรับผิดจะไม่คุ้มครองความรับผิดที่จะต้องชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษเนื่องจากการกระทำที่ขัดต่อนโยบายสาธารณะที่ต้องการให้ลงโทษผู้กระทำผิดที่ไม่ยอมรับผิด เพื่อให้ผู้กระทำผิดมีความรับผิดชอบมากขึ้น⁵⁶

3) อุบัติเหตุเป็นธรรมชาติของความสูญเสีย (The Accidental Nature of Loss)

ความรับผิดจะต้องมีสาเหตุที่เกิดจากอุบัติเหตุเพราะความรับผิดเป็นนามธรรมจึงต้องให้สิ่งที่แสดงชัดเจนเป็นรูปธรรม สิ่งนี้เป็นหลักพื้นฐานซึ่งในกรรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดจะเขียนอยู่ในบทนิยามทั่วไปในเรื่องภัยที่คุ้มครองในข้อกำหนดความเสียหายจากอุบัติเหตุ⁵⁷

⁵⁴ Robert E. Keeton. (1971). *Basic text in insurance Law*. p. 232-234.

⁵⁵ Ibid. p. 233-234.

⁵⁶ Ibid. p. 286-287.

⁵⁷ Ibid. p. 288-289.

4) หน้าที่ต่อสู้คดี (Duty to Defend)

กรรมธรรม์ประกันภัยโดยปกติจะมีบทที่ว่าต้องให้บริษัทประกันภัยมีสิทธิแก้ต่างคดีใดๆ ที่ฟ้องผู้เอาประกันภัยเพื่อเรียกร้องเอาค่าเสียหายในความบาดเจ็บทางร่างกาย หรือทรัพย์สินที่เสียหายภายในขอบเขตข้อตกลงเกี่ยวกับการประกัน (Insurance Agreement) แม้ว่าคดีนั้น จะไร้เหตุผล เป็นเท็จหรือกลฉ้อฉล⁵⁸ เพื่อเป็นการปฏิเสธความรับผิดชอบในศาล และเพื่อเป็นการคำนวณมูลค่าความเสียหายตามหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

⁵⁸ Ibid. p. 462.

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการประกันภัย ความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน

ในบทนี้จะศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาและกำหนดแนวทางการประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน เนื่องจากปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอันสามารถนำมาบังคับใช้เพื่อการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายหลายฉบับ แต่กฎหมายแต่ละฉบับดังกล่าวนี้ยังไม่สามารถทำให้ผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย อย่างเป็นธรรม และ ยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองธุรกิจของผู้ประกอบการได้ ดังนั้น ผู้เขียนจึง ขอนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนแต่ละฉบับมาวิเคราะห์ถึงข้อบกพร่องในการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหาย หรือให้ความคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหาย อนึ่งผู้เขียนจะนำเสนอถึงผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบในการทำประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าว ควบคู่กันไป ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าหารูปแบบ และแนวทางเกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดให้สามารถคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย โดยจัดให้ได้รับการเยียวยาและชดใช้ค่าเสียหายอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

4.1 อันตรายของผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน

ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างห้องน้ำ ยาฆ่าหญ้า เป็นต้น เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้สารเคมีเป็นส่วนผสมและสารเคมีดังกล่าวจัดเป็นวัตถุอันตราย ซึ่งการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวจะต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง ใช้ให้ถูกวิธีและใช้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการอุปโภค บริโภคผลิตภัณฑ์นั้น แต่แม้จะใช้ด้วยความระมัดระวังแล้วก็ตามอย่างไรก็ดีผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ตลอดจนสุขภาพอนามัยของมนุษย์หรือสัตว์ได้ นอกจากนี้ยังอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจึงขอกล่าวถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตราย ทั้งนี้ไม่ว่าจะใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผลิตภัณฑ์อันตรายนั้นๆ หรือไม่ก็ตาม เพื่อชี้ให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคอย่างไร และสมควรที่จะบังคับให้มีกฎหมายประกันภัย

ความรับผิดชอบจากผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.1 อันตรายของผงซักฟอก

ปัจจุบันการซักหรือทำความสะอาดเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มทั้งหลาย ไม่ว่าจะซัก ทำความสะอาดด้วยมือ หรือซักด้วยเครื่องซักผ้าอัตโนมัติ ผลิตภัณฑ์เพื่อการทำความสะอาดที่ขาดไม่ได้ก็คือ ผงซักฟอก หนึ่งในท้องตลาดมีการผลิตผงซักฟอกออกมามากมายหลายยี่ห้อหลายรูปแบบหลายสูตร แต่แท้ที่จริงแล้ว สารเคมีที่ใช้เป็นส่วนประกอบหลักในผงซักฟอกเหล่านั้นแทบจะไม่ได้แตกต่างกัน โดยมีส่วนประกอบทางเคมีหลักๆ อย่างเดียวกัน และส่วนประกอบทางเคมีของผงซักฟอกอันเป็นผลิตภัณฑ์อันตราย ที่ทางทางสาธารณสุขได้จัดให้อยู่ในกลุ่มที่ 8 อันเป็นกลุ่มของผลิตภัณฑ์ซักผ้าขาว ผลิตภัณฑ์ซักแห้ง ตามที่ได้จำแนกเบื้องต้นไว้ให้ทราบแล้วในบทที่ 3 ซึ่งส่วนประกอบทางเคมีของผงซักฟอก นอกจากจะก่อให้เกิดก่อให้เกิดผลกระทบต่อมนุษย์ ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก กล่าวคือ สารเคมีที่เป็นส่วนประกอบของผงซักฟอกเหล่านี้สามารถทำอันตรายต่อสัตว์น้ำ และยังทำให้แหล่งน้ำเสื่อมโทรมจนสัตว์น้ำไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยเฉพาะสารลดแรงตึงผิว เช่น LAS และ BAS จะมีอันตรายต่อสัตว์น้ำในปริมาณความเข้มข้นต่ำ นอกจากนี้พวกฟอสเฟตจะทำให้พวกพืชน้ำ เช่น แพลงตอน และสาหร่ายเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีผลต่อสัตว์ที่อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำนั้น สารลดแรงตึงผิวทั้งชนิด LAS และ BAS จะไปล่อจับพื้นผิวสารอินทรีย์ต่างๆ ที่มีในแหล่งน้ำ เมื่อความเข้มข้นมากขึ้น จะทำให้กระบวนการย่อยสลายเกิดการชะงัก และเมื่อสิ่งแวดล้อมถูกทำลายด้วยผลิตภัณฑ์เหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้บริโภคกลุ่มใหญ่ของการใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นนั่นเอง

4.1.2 อันตรายของน้ำยาล้างห้องน้ำ

คณะกรรมการอาหารและยาจัดให้น้ำยาล้างห้องน้ำเป็นผลิตภัณฑ์อันตราย ควรใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการอุปโภค ควรต้องอ่านฉลากให้ละเอียด โดยเฉพาะวิธีใช้และคำเตือน ควรปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวอย่างปลอดภัย

4.1.2.1 กรณีนำน้ำยาล้างห้องน้ำไปใช้เพื่อการทำแท้ง

จากกรณีที่มีข่าวพบคลินิกเถื่อนใช้น้ำยาล้างห้องน้ำทำแท้ง โดยใช้วิธีฉีดเข้าไปในช่องคลอดเพื่อทำให้เด็กในครรภ์เสียชีวิต โดยน้ำยาล้างห้องน้ำได้ถูกจัดให้เป็นผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนและทางสาธารณสุขได้จัดให้อยู่ในกลุ่มที่ 9 ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทำความสะอาด ผ้าเช็ดที่พื้นฝาผนังเครื่องสุขภัณฑ์ และวัสดุต่างๆ ตามที่ได้จำแนกให้ทราบไว้ในบทที่ 3

น้ำยาล้างห้องน้ำจัดเป็นผลิตภัณฑ์อันตรายที่มีสภาพเป็นกรด มีการใช้กรดเกลือ กรดไฮโดรคลอริก โดยทั่วไปจะใช้ทำความสะอาดห้องน้ำที่มีคราบสกปรกมาก โดยไม่นิยมใช้ทำความสะอาดห้องน้ำประจำวัน เนื่องจากมีฤทธิ์กัดกร่อนซีเมนต์ที่ใช้ยาแนวห้องน้ำให้หลุดลอกได้ นอกจากประเภทที่เป็นกรดแล้ว ยังมีประเภทที่เป็นด่าง เช่น โซดาไฟ หรือโซเดียมไฮดรอกไซด์ ซึ่งโดยทั่วไปจะใช้ละลายไขมันที่อุดตันท่อน้ำทิ้ง และพวกที่มีสารลดแรงตึงผิว มักจะเป็นส่วนประกอบหลักในผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด โดยจะทำให้สิ่งสกปรกที่ติดอยู่ที่พื้นผิวหลุดออกทั้งนี้กรด ด่าง และสารลดแรงตึงผิวดังกล่าว หากเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าทางใด เช่น จากการรับประทาน เข้าไป จะมีพิษเฉียบพลัน คือเจ็บปวดรุนแรงจากการกัดกร่อนเนื้อเยื่อบริเวณปาก คอหอย และช่องท้อง มีอาการถ่ายเหลวสีดำน้ําคอ ความดันโลหิตลด หลดอาหารและกระเพาะอาหารทะลุ หากได้รับการจากการสูดดมเข้าไปจะเกิดการไอ ลำคัก ปวดศีรษะ ปอดบวม หายใจลำบาก และหากสัมผัสผิวหนังจะเกิดการปวดแสบ ระคายเคืองและไหม้ โดยเฉพาะในกรณีที่มีการฉีดน้ำยาล้างห้องน้ำเข้าไปในช่องคลอด ซึ่งเป็นอวัยวะที่บอบบาง ก็จะทำให้เกิดการกัดกร่อนเนื้อเยื่อบริเวณนั้น อาจทำให้มดลูกทะลุ เป็นแผลติดเชื้อ และอาจเป็นอันตรายถึงขั้นเสียชีวิตได้

4.1.2.2 กรณีถูกน้ำยาล้างห้องน้ำสาดหน้า

ผู้เสียหายโดนน้ำยาล้างห้องน้ำเทราดใส่ใบหน้าขณะนอนหลับ น้ำยาล้างห้องน้ำได้ไหลเข้าตาทำให้เจ็บปวดคันทुरนทुरาย ปวดแสบปวดร้อน โดยเข้ารับการรักษาที่ห้องไอซียู แพทย์ระบุว่าอาการดวงตาเริ่มมองเห็นได้บ้างแล้ว แต่ยังไม่สามารถยืนยันว่าจะมองเห็นได้ตามปกติหรือไม่ รวมถึงใบหน้าที่ถูกพองก็ยังไม่รับรองว่าจะหายเหมือนเดิม¹

4.1.2.3 กรณีกินน้ำยาล้างห้องน้ำ

นางสาวเบญจวรรณ แซ่ลี นำนํายาล้างห้องน้ำผสมกับนมให้ลูกกินจนสิ้นใจและกินน้ำยาล้างห้องน้ำมาตัวตายตาม²

4.1.3 อันตรายของยาฆ่าหญ้า

ยาฆ่าหญ้ามียาเคมีที่มีพิษเป็นส่วนประกอบจัดเป็นวัตถุอันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน การใช้ยาฆ่าหญังก่อให้เกิดสารพิษ เช่น ในหมู่บ้าน ตำบล และทั่วทั้งจังหวัดสุรินทร์มีการใช้ยาฆ่าหญังกินอย่างแพร่หลายทุกครัวเรือน ซึ่งการใช้ยาฆ่าหญ้างดงกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบมากมายทั้งต่อสิ่งแวดล้อม มนุษย์ สัตว์ พืชผลทางการเกษตรต่างๆ เช่น พริกที่ปลูกในสวน ในหมู่บ้าน ในนา ที่โดนออกดอกติดผลถึงกับเหี่ยวเฉาและตายไป หนอนไหมที่ไต่เต็มที ก็ตายไปหลายกระด้ง แม้แต่กลิ่นยาฆ่าหญาก็ทำให้เด็ก ๆ หายใจไม่ได้จนตัวขึ้นสีม่วง ผลกระทบมีเพิ่มขึ้น

¹ www.kapook.com.

² www.th.newspeg.com.

ทุกครั้งในเวลาทำนากี้อากาศเสียไม่บริสุทธิ์เหมือนแต่ก่อน น้ำฝนก็มีสารพิษตกค้างเป็นผลเสียต่อทุกคน³ นอกจากนี้ยาแผนเณส ก็จัดเป็นสารเคมีที่เป็นผลิตภัณฑ์อันตรายใช้สำหรับฆ่าหญ้าประเภทหนึ่ง แต่ก็ได้มีการนำยาแผนเณสไปผสมกับอาหารทำเป็นยาเบื่อให้สุนัข หรือแมวกิน และยังมีการนำยาแผนเณสไปผสมกับเหล้าดื่มเพื่อฆ่าตัวตายอีกด้วย

อนึ่ง ยามาหญ้านี้ไม่ได้จัดเป็นวัตถุอันตรายที่จะอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคไม่ได้รับความคุ้มครองจากผลกระทบที่เกิดจากการใช้ยามาหญ้างดกล่าว ทำให้ผู้บริโภคเมื่อได้รับความเสียหายจึงไม่สามารถที่จะไปเรียกร้องค่าเสียหายได้ ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ดังนั้นหากมีการบังคับให้ทำประกันภัยความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายก็สามารถเรียกร้องให้บริษัทที่รับประกันภัยความรับผิดชอบของผลิตภัณฑ์อันตรายนั้นชดเชยค่าเสียหาย ถือเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่ดีทางหนึ่ง

จากเรื่องที่กล่าวมาข้างต้นมีผู้ได้รับความเสียหายและร้องเรียนไปยังคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) แต่เนื่องจากผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบของ อย. ดังนั้นทาง อย. จึงผ่านเรื่องไปที่กรมวิชาการเกษตรเพื่อช่วยดำเนินการตรวจสอบการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชในพื้นที่ที่มีการร้องเรียนและแจ้งผลการดำเนินงานให้ทางศูนย์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภค ถึงแม้ศูนย์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภค จะพิสูจน์ได้ว่ายามาหญ้างดก่อให้เกิดความเสียหายก็อาจมีกระบวนการเยียวยาโดยตั้งรับการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าว หรือออกมาตรการเพื่อมาควบคุมการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายนี้เท่านั้น แต่ขณะเดียวกันในส่วนของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายแล้วกลับไม่ได้รับการเยียวยาชดเชยค่าเสียหายแต่อย่างใด

4.2 วิเคราะห์ปัญหาของกฎหมายแพ่งพาณิชย์ที่เกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดชอบ

จากผลการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ที่กล่าวมาในบทที่ 3 แสดงให้เห็นว่าบทกฎหมายดังกล่าว ยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจึงนำกฎหมายแต่ละฉบับมาวิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นว่าเหตุใดผู้บริโภคจึงยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคอย่างแท้จริง

4.2.1 วิเคราะห์ปัญหาของกฎหมายลักษณะซื้อขาย

ในปัจจุบันสังคมไทยได้มีการเจริญเติบโตเป็นอันมาก ทำให้การผลิตสินค้าและบริการกับการบริโภคสินค้าและบริการมีสภาพเปลี่ยนแปลงไปจากในสมัยอดีต โดยขั้นตอนในการผลิต

³ www.consumerthai.org.

สินค้าสูงขึ้นมีการใช้เทคโนโลยีที่สลับซับซ้อนมากขึ้นต้องใช้ความรู้ความสามารถในการผลิต วิธีการในการจำหน่ายสินค้าก็มีหลายวิธีทำให้การได้มาซึ่งสินค้าและบริการของผู้บริโภคเปลี่ยนไป ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคในฐานะคู่สัญญาซื้อขายแทบจะไม่เกิดขึ้นเลย เพราะระบบผลิตเป็นแบบอุตสาหกรรม สินค้าที่ถูกผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมไม่สามารถมาถึงมือผู้บริโภคได้โดยตรงมีการจัดจำหน่ายหลายช่วงหลายตอนจนทั้งขายส่ง และขายปลีก ซึ่งส่วนใหญ่ร้านขายปลีกมักจะเป็นผู้ขายคนสุดท้ายที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้ซื้อ ดังนั้นจึงขอปัญหาของกฎหมายลักษณะซื้อขายมาวิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นว่า กฎหมายที่กล่าวมายังให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้เพียงพอหรือไม่ โดยจะขอกล่าวดังนี้

4.2.1.1 การบังคับใช้กฎหมายกับผู้เสียหาย

บทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องในกฎหมายลักษณะซื้อขายนั้นใช้บังคับระหว่างคู่สัญญา คือผู้ซื้อและผู้ขายเท่านั้น ดังนั้นหากผู้ที่ได้รับความเสียหายเพราะความชำรุดบกพร่องของสินค้าไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้านั้นมาจากผู้ขาย เช่น ลูกจ้างทำความสะอาดบ้านใช้น้ำยาล้างห้องน้ำในขณะที่ใช้ได้สุดเอากลิ่นของน้ำยาล้างห้องน้ำซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน จนเกิดอาการวิงเวียนศีรษะ และอาเจียนออกมาเนื่องจากแพ้กลิ่นของสารเคมีที่เป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าว ลูกจ้างจึงเป็นผู้ได้รับความเสียหาย แต่ลูกจ้างไม่ได้เป็นคู่สัญญาในการซื้อผลิตภัณฑ์อันตรายนี้ ดังนั้นบุคคลที่ไม่ใช่คู่สัญญาย่อมไม่สามารถฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดตามสัญญาซื้อขายที่ผู้ขายทำไว้กับผู้ซื้อได้ และจะนำหลักในเรื่องของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตามที่ระบุไว้ในมาตรา 374 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ก็ไม่ได้เหมือนกันเพราะมาตราดังกล่าว เป็นเรื่องที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งทำสัญญาว่าจะชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอก และก็ไม่เคยปรากฏว่าศาลฎีกาได้ตีความว่าความรับผิดของผู้ขายเพื่อความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายตามความในมาตรา 472 และมาตรา 473 นั้นขยายไปถึงการคุ้มครองบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ขายด้วย

นอกจากนี้แม้ผู้ซื้อจะเป็นผู้เสียหายและฟ้องร้องคดีเอง ผู้ซื้อก็ได้แต่ฟ้องร้องผู้ขายซึ่งเป็นคู่สัญญากับผู้ซื้อให้รับผิดได้เท่านั้น โดยส่วนใหญ่ผู้ขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคก็มักจะเป็นพ่อค้าปลีกซึ่งโดยมากแล้วจะเป็นผู้ประกอบการรายย่อย ดังนั้นความเสียหายที่เกิดขึ้นมักมีจำนวนมากพ่อค้าปลีกก็อาจไม่มีความสามารถทางการเงินที่เพียงพอที่จะชดเชยค่าเสียหาย แต่ผู้ซื้อก็ไม่สามารถที่จะฟ้องร้องพ่อค้าส่งหรือผู้ผลิตได้โดยตรง ดังนั้นการนำหลักเรื่องความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้กับคดีความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนนั้น จึงไม่สามารถที่จะสนองตอบนโยบายในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ

4.2.1.2 การบังคับใช้กฎหมายกับการจำแนกคู่สัญญา

บทบัญญัติของกฎหมายลักษณะซื้อขายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ไม่ได้แยกแยะระหว่างสัญญาซื้อขายที่ทำขึ้นระหว่างพ่อค้ากับพ่อค้า และสัญญาซื้อขายที่ทำขึ้นระหว่างพ่อค้ากับผู้บริโภค ดังนั้นจึงขาดแนวความคิดพื้นฐานในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค ดังจะเห็นได้จากการที่กฎหมายยกเว้นความรับผิดของผู้ขายให้ตามความในมาตรา 473 แล้ว บทบัญญัติในมาตรา 483 ถึง มาตรา 485 ยังยอมให้มีการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ขายโดยสัญญาได้ด้วย ซึ่งแตกต่างกับกฎหมายของต่างประเทศที่ห้ามมิให้ผู้ขายยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าในกรณีที่เป็นสัญญาซื้อขายระหว่างพ่อค้ากับผู้บริโภค

4.2.1.3 การบังคับใช้กฎหมายกับการเรียกค่าเสียหาย

ในการฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ซื้อในกรณีทรัพย์สินที่ขายชำรุดบกพร่องนั้นตกอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติมาตรา 222 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยผู้ขายจะรับผิดชอบเฉพาะค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันพึงเกิดขึ้นโดยปกติตามธรรมดาอันเนื่องมาจากการส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง แต่ไม่ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ ผู้ขายจะรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษก็ต่อเมื่อผู้ขายคาดเห็นได้หรือควรคาดเห็นได้ว่าจะเกิดความเสียหายเช่นนั้นขึ้น ดังนั้นการที่ผู้ซื้อฟ้องเรียกค่าที่ชำระไปแล้วคืนจากผู้ขายก็ดี การฟ้องร้องเรียกค่าเสื่อมราคาจากผู้ขายหรือการลดราคาทรัพย์สินก็ดี การฟ้องเรียกค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินก็ดี การฟ้องเรียกค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมทรัพย์สินก็ดี การขอให้เปลี่ยนทรัพย์สินก็ดี หรือการฟ้องร้องเรียกค่าขนส่งทรัพย์สินเพื่อทดแทนส่วนที่ชำรุดบกพร่อง สิ่งเหล่านี้เห็นได้ชัดว่าเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันพึงเกิดขึ้นโดยปกติธรรมดาจากการที่ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินอันชำรุดบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อ แต่ถ้าผู้ซื้อได้รับอันตรายแก่กายหรือชีวิตอันเนื่องมาจากการชำรุดบกพร่องของผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนที่ซื้อขายนั้น มีข้อสังเกตว่า เป็นความเสียหายตามปกติธรรมดาหรือเป็นความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ เพราะถ้าถือว่าเป็นความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษแล้ว ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบเมื่อคาดเห็นได้หรือควรคาดเห็นได้ว่าความเสียหายเช่นนั้นจะเกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองในบางกรณี ปัญหานี้อาจต้องพิจารณาผลิตภัณฑ์อันตรายเป็นชนิดๆ ไปว่าผู้ขายคาดหมายได้หรือไม่ว่าสินค้าชนิดนั้นๆ หากชำรุดบกพร่องแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นหรือไม่

4.2.2 วิเคราะห์ปัญหาของกฎหมายลักษณะละเมิด

เมื่อมีความเสียหายอันเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ผู้เสียหายอาจอาศัยกฎหมายลักษณะละเมิดเพื่อเยียวยาขอใช้ค่าเสียหายได้ ในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายที่ถือหลักความผิด

คือ ต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ให้ได้ความชัดเจนว่า จำเลยกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ ความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์อันตรายอาจแตกต่างจากกรณีละเมิดทั่วๆ ไปตรงที่ผู้เสียหายเป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ผู้ผลิตหรือผู้ขายอาจไม่มีการกระทำใดๆ ในขณะที่เกิดความเสียหายขึ้น แต่ถ้าผู้เสียหายสามารถนำสืบได้ว่า ในขณะที่ผลิตหรือขณะที่ผลิตภัณฑ์อันตรายอยู่ในความครอบครองของผู้ขายนั้น มีความผิดปกติดันก่อให้เกิดความเสียหายได้ ดังนั้นการนำหลักความรับผิดชอบในคดีละเมิดของไทยมาใช้กับคดีความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน จะมีอุปสรรคต่อการเยียวยาชดใช้ความเสียหาย ดังนี้

4.2.2.1 ในประเด็นหน้าที่นำสืบ

ตามหลักความรับผิดชอบในมาตรา 420 ผู้เสียหายหรือโจทก์มีการการพิสูจน์ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84 บัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใดเพื่อสนับสนุนคำฟ้องทำให้การของตนให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่แก่คู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง” จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่า เมื่อผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายนำคดีมาฟ้อง เท่ากับว่าเป็นผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงว่าผู้ผลิตสินค้าทำละเมิด ตามมาตรา 420 หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงว่าผู้ผลิตสินค้าทำละเมิดก็จะเป็นของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตราย ซึ่งหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากข้อเท็จจริงในการผลิต ผู้ผลิตสินค้าเท่านั้นที่รู้ ปัญหาเช่นนี้จะทำให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายไม่ได้รับการเยียวยาชดใช้ความเสียหาย เนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ผลิต จงใจหรือประมาทเลินเล่อ

4.2.2.2 ประเด็นค่าสินไหมทดแทน

ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ตามกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย ผู้เขียนมีความเห็นว่าบทบัญญัติในกฎหมายไทยในส่วนที่ว่าด้วยการกำหนดค่าสินไหมทดแทนบัญญัติไว้กว้างพอที่จะเยียวยาชดใช้ความเสียหายทุกประเภท ครอบคลุมที่โจทก์สามารถนำสืบได้ เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อร่างกายและจิตใจ ความเสียหายต่อโอกาสในชีวิต เหล่านี้ล้วนเป็นความเสียหายที่โจทก์อาศัยบทบัญญัติมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ แต่บทบัญญัติมาตรา 438 ไม่ใช่บทอนุญาตให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนอันเป็นการลงโทษ เพื่อวัตถุประสงค์ในการปรามการกระทำอันเป็นละเมิด ที่เรียกว่า Punitive Damages แม้ว่าบัญญัติให้ศาลกำหนดค่าเสียหายตามพฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งละเมิดก็ตาม เพราะการกำหนดค่าเสียหายตามพฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งละเมิดศาลต้องกำหนดเป็นการเยียวยาชดใช้ มิใช่กำหนดเป็นค่าปรับ หรือเพื่อลงโทษให้เช็ดหลาบ อีกทั้งศาลไม่มีอำนาจกำหนดเกินไปกว่าที่โจทก์เสียหายหรือเกินไปกว่าค่าขอของโจทก์ ส่วนโจทก์เองก็ไม่มีสิทธิเรียกเกินกว่าความเสียหายที่ตนได้รับ

4.2.2.3 ประเด็นผู้เสียหายมีส่วนผิด

กรณีที่โจทก์มีส่วนผิดในการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน เมื่อจำเลยนำสืบให้ศาลเห็นได้เช่นนั้น ศาลมีสิทธิกำหนดค่าเสียหายได้ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 442 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งการมีส่วนผิดของโจทก์อาจเกิดจากการที่โจทก์ไม่ใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายตามคำเตือนของผู้ผลิต หรือเกิดจากโจทก์สะเพร่าเดินเลื้อย เหล่านี้ศาลสามารถใช้เป็นข้อพิจารณาเพื่อกำหนดให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายตามส่วนแห่งการกระทำ คือพิจารณาว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเพราะโจทก์หรือจำเลยเป็นผู้ก่อมามากน้อยกว่ากันเพียงใด ซึ่งกรณีดังกล่าวศาลจะรู้ข้อเท็จจริงได้ก็โดยการนำสืบของโจทก์และจำเลย ในการพิสูจน์ว่าฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อความเสียหายมามากน้อยกว่ากันนั้น ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดความเป็นธรรมกับการพิสูจน์ความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายได้โดยโจทก์คือผู้เสียหาย มักเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบเนื่องจากขั้นตอนในการผลิต สารเคมีที่ใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตผลิตภัณฑ์อันตรายอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายจำเลยแต่ฝ่ายเดียว เมื่อโจทก์เป็นผู้มีส่วนผิดในการใช้ผลิตภัณฑ์อันตราย ถ้าจำเลยพิสูจน์ได้ว่าโจทก์ประมาทเดินเลื้อยอย่างร้ายแรง โดยโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ความเสียหายดังกล่าวเกิดจากผลิตภัณฑ์อันตรายของจำเลยด้วย โจทก์ซึ่งเป็นผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายก็จะไม่ได้รับการเยียวยาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย สิทธิของผู้บริโภคจึงไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร แต่หากมีกฎหมายบังคับให้บริษัทผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ทำประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าว ก็จะทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยสามารถเรียกร้องเอาจากบริษัทที่รับประกันความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าว ได้ทันทีโดยไม่ต้องนำคดีมาฟ้องต่อศาลจึงไม่มีปัญหาในเรื่องการพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากฝ่ายไหนมามากน้อยกว่ากัน

4.2.2.4 ประเด็นเรื่องอายุความ

ในการเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากละเมิดในสังคมปัจจุบัน เฉพาะอย่างยิ่งในการสืบหาตัวผู้ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนก่อให้เกิดความเสียหาย กรณีจะยุ่งยากมากขึ้นอีกหลายเท่าหากปรากฏว่าผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวที่เป็นต้นเหตุมีส่วนประกอบมากมายและสลับซับซ้อน และมีผู้ผสม หรือส่วนประกอบนั้นหลายราย หรือเป็นกรณีที่ผู้ผลิตเป็นบริษัทต่างประเทศและผู้จำหน่ายไม่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ หรือไม่มีส่วนผิดในการจำหน่ายจนไม่สามารถฟ้องเป็นคดีละเมิดได้ ส่วนระยะเวลาที่โจทก์มีโอกาสใช้สิทธิ ตาม มาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้โจทก์ฟ้องคดีภายใน 1 ปี นับแต่วันที่โจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ฟ้องต้องชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนซึ่งระยะเวลา 1 ปีเป็นระยะเวลาที่สั้นในการรู้ตัวบุคคลที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลย แต่สำหรับระยะเวลาที่โจทก์มีโอกาสใช้สิทธิได้อย่างมากที่สุดคือ

10 ปีนับแต่วันทำละเมิดคือ วันที่โจทก์ได้รับความเสียหาย ผู้เขียนเห็นว่า ยังคงเหมาะสมดีไม่สิ้นจนเกินไปในการที่โจทก์จะสืบค้นให้พบว่าควรฟ้องใครเป็นจำเลยบ้าง

4.3 วิเคราะห์ปัญหากฎหมายลักษณะอื่นที่เกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิด

ตามที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงปัญหาในการปรับใช้หลักตามกฎหมายแพ่งพาณิชย์ที่เกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดไว้ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยความรับผิดด้วย เพื่อแสดงให้เห็นว่า หลักกฎหมายที่มีบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเกิดข้อขัดข้องและอุปสรรคในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอุปโลกผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนอย่างไร

4.3.1 วิเคราะห์ปัญหาตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

จากที่กล่าวมาในบทที่ 3 ถึงหลักเกณฑ์ความรับผิดในทางแพ่งตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 ของ พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 นั้นยังมีประเด็นที่ไม่ชัดเจน กล่าวคือ

มาตรา 59 ถึงมาตรา 62 ระบุเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้มีไว้ในครอบครองเกี่ยวกับความระมัดระวังในการดูแลวัตถุอันตรายไว้ แต่มาตรา 63 บัญญัติให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั้นเองความรับผิดตามบทบัญญัติในมาตรา 63 มีลักษณะเช่นเดียวกับ Strict Liability ที่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของบุคคลที่ต้องรับผิด ถ้าเป็นเช่นนั้นหน้าที่ต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 59 ถึง 62 นั้นก็จะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยความรับผิดทางละเมิดตามมาตรา 63 นอกจากนี้ความรับผิดในมาตรา 63 ก็เน้นเฉพาะกรณีวัตถุอันตรายอยู่ในความครอบครองของบุคคลในมาตรานี้เท่านั้น ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกับมาตรา 437 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หลัก Strict Liability นี้ ได้ถูกนำมาใช้กับกรณีของความรับผิดของผู้ขายและผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายด้วยตามที่ปรากฏในมาตรา 64

มาตรา 63 ประกอบมาตรา 64 มีใจความหลักที่สำคัญว่า ในกรณีที่ผู้ผลิตได้ขายวัตถุอันตรายไปแล้วและมีการส่งมอบกันเป็นทอด ๆ ต่อไปจนถึงผู้บริโภค ผู้ขายรายสุดท้ายเท่านั้นที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย เพราะผู้ขายที่อยู่ในลำดับต้น ๆ และผู้ผลิตนั้นไม่ได้ครอบครองวัตถุอันตรายนั้นอีกต่อไปแล้วตามความในมาตรา 63 ผู้ผลิตและผู้ขายในลำดับต้น ๆ จึงไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวัตถุอันตรายนั้น แต่แม้จะไม่ต้องรับผิดชอบตามความในมาตรา 63 แต่ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายแจกทุกช่วงต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่ต้องรับผิดชอบขณะเกิดการละเมิดตามมาตรา 64 ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดด้วยตามความในมาตรา 66 แต่ในขณะเดียวกันมาตรา 68 ตอนต้น กลับให้สิทธิแก่ผู้ที่ได้ซื้อใช้ค่าสินไหมทดแทน

ให้แก่ผู้เสียหายในอันที่จะไต่เบี่ยเอากับผู้ส่งมอบวัตถุล้ำคร่าให้แก่ตน หรือผู้ที่มีส่วนในการส่งมอบในลำดับต่าง ๆ ถัดขึ้นไปคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้ไปจนถึงผู้ผลิต ซึ่งหมายความว่าผู้ที่ต้องรับผิดชอบในท้ายที่สุดก็คือผู้ผลิตเท่านั้น ดังนั้นความรับผิดชอบของบุคคลตามมาตรา 63 มาตรา 64 มาตรา 65 และมาตรา 66 ที่ไม่ใช่ผู้ผลิตก็เป็นเพียงผู้ออกเงินทดรองแทนผู้ผลิตในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเท่านั้น ไม่มีความรับผิดชอบเป็นส่วนตัวเพราะมาตรา 68 ไม่ได้ระบุว่าจะไต่เบี่ยได้ในจำนวนเท่าใด ซึ่งก็หมายความว่าสามารถไต่เบี่ยได้ทั้งหมด ยกเว้นกรณีที่ผู้เสียหายกระทำการด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้เกิดการละเมิดขึ้น ก็จะมีสิทธิไต่เบี่ยเฉพาะส่วนที่เกินจากความรับผิดชอบโดยเฉพาะของตนเท่านั้น แต่แม้กระนั้นก็ไม่มียกเว้นในมาตราใดระบุว่าในกรณีดังกล่าวจะกำหนดส่วนแห่งความรับผิดชอบไว้ได้อย่างไร

กรณีที่ผู้ผลิตได้ส่งมอบวัตถุล้ำคร่าให้แก่ผู้ขายส่ง และผู้ขายส่งได้ขาย และส่งมอบให้แก่ผู้ค้าปลีก และด้วยความประมาทเลินเล่อของผู้ค้าปลีกทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย กรณีนี้ผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้ผลิต ผู้ค้าส่ง และผู้ค้าปลีกเป็นจำเลยร่วมกันได้ตามความในมาตรา 66 ถ้าผู้ค้าส่งได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไป ผู้ค้าส่งสามารถไต่เบี่ยเอาจากผู้ผลิตได้ตามความในมาตรา 68 ถ้าผู้ผลิตได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายผู้ผลิตไม่สามารถไต่เบี่ยเอาจากผู้ค้าส่งได้ตามความในมาตรา 68 แต่ถ้าผู้ค้าปลีกเป็นผู้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ผู้ค้าปลีกจะไต่เบี่ยเอาจากผู้ค้าส่งหรือผู้ผลิตโดยอาศัยมาตรา 68 นั้นไม่น่าจะทำได้เลย เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ค้าปลีกเพียงคนเดียว ในทางตรงกันข้ามผู้ผลิตหรือผู้ค้าปลีกเมื่อได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้วน่าจะอยู่ในฐานะผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ตามความในมาตรา 229 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาไต่เบี่ยเอาจากผู้ค้าปลีกซึ่งได้กระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น จึงดูเหมือนว่ามีทางเดียวที่ผู้ค้าปลีกที่กระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายและได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้วจะสามารถไต่เบี่ยเอาจากผู้ค้าปลีกหรือผู้ผลิตเอาส่วนที่เกินจากความรับผิดชอบโดยเฉพาะของตน นั่นก็คือผู้ค้าปลีกก็ต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตก็ได้มีส่วนในการจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายด้วยเช่นกัน

หากกรณีเป็นดังที่กล่าวมาข้างต้นความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือผู้ค้าส่งไม่ใช่เงื่อนไขของความรับผิดชอบของผู้เสียหายตามมาตรา 63 และมาตรา 64 แต่เป็นเงื่อนไขในการใช้สิทธิไต่เบี่ยของผู้ค้าปลีกที่ก่อเกิดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อที่จะไต่เบี่ยเอาจากผู้ค้าส่งหรือผู้ผลิต ในการกำหนดสัดส่วนความรับผิดชอบดังกล่าวก็จะต้องนำมาตรา 432 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการทำละเมิดร่วมกันมาบังคับใช้โดยอนุโลมในฐานะที่เป็นบทบัญญัติที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง

ความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จำกัดเฉพาะความเสียหายที่เกิดจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเท่านั้น ดังนั้น ผลกระทบอันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนบางประเภทหากไม่ถูกจัดอยู่ในนิยามของคำว่า “วัตถุอันตราย” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ก็ไม่อาจนำหลักการที่กำหนดไว้มาบังคับใช้ได้ ทำให้ต้องกลับไปใช้หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งก็ยังไม่อาจเยียวยาความเสียหายให้ผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าใดนัก

4.3.2 วิเคราะห์ปัญหาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

จากผลการศึกษา พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 เห็นว่า พระราชบัญญัตินี้ยังคงให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนได้ไม่เพียงพอ โดยมีปัญหาที่ต้องพิจารณา ดังนี้

4.3.2.1 ปัญหามาตรการพิสูจน์ความไม่เป็นอันตราย

มาตรการที่ให้ผู้ประกอบการพิสูจน์ความไม่เป็นอันตรายนี้ มิใช่ความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน แต่เป็นมาตรการป้องกันความเสียหายในการบริโภคของประชาชนทั่วไป บทบัญญัติมาตรานี้ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มาก เพราะเกณฑ์ควรสงสัยว่า “อาจเป็นอันตราย” ก่อนข้างจะไม่แน่ชัดและเป็นปัญหาว่า การพิสูจน์ถึงความปลอดภัยไม่เป็นอันตรายฝ่ายผู้ประกอบการต้องเป็นภาระในกรณีสินค้าที่ไม่มีสถาบันใดสามารถพิสูจน์ได้ ผู้ประกอบการต้องเอาออกจากตลาดหรือทำลายซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการประกอบการ เพราะเกณฑ์ไม่ชัดเจน ผู้ตัดสินใจอะไรเป็นอันตรายหรือไม่ ไม่ใช่เรื่องง่ายในหลายกรณีแทบจะหาข้อยุติไม่ได้ ซึ่งการบัญญัติกฎหมายให้มีการสั่งพิสูจน์ สั่งให้ทำลายโดยฝ่ายบริหารเพียงลำพังไม่ผ่านการพิจารณาของศาล เป็นเรื่องที่ลดทอนสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล หากดุลพินิจและกระบวนการพิสูจน์ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทั่วไป ย่อมเป็นปัญหาในการประกอบกิจการของภาคธุรกิจ

4.3.2.2 ปัญหาการดำเนินคดี

การฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภค ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ผู้เขียนเห็นว่า การดำเนินคดีดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคส่วนรวม ทั้งนี้ให้แจ้งไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อ ยกเว้นค่าธรรมเนียม แต่การดำเนินคดีดังกล่าวนี้มิได้มีกระบวนการพิจารณาเป็นพิเศษแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่นำสืบของโจทก์ หรือการเรียกค่าเสียหาย นอกจากนี้อำนาจของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่สั่งให้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค นั้น ยังคงคำนึงว่าคดีที่ผู้บริโภคเสียหายนั้นมูลค่าของความเสียหายของผู้บริโภคแต่ละรายอาจมีจำนวนน้อยจนทำให้ผู้บริโภคคิดว่าไม่คุ้มค่าที่จะดำเนินการฟ้องร้องคดี ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวมิใช่บทบัญญัติที่ให้ผลของคดีมีต่อผู้เสียหายทั้งหลายที่มีได้เป็น

โจทก์ หรือเรียกว่า Class Action เหมือนในต่างประเทศ แต่กฎหมายก็ได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภคได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคฉบับนี้จึงมีใช้กฎหมายที่กำหนดความรับผิดในผลิตภัณฑ์อันตรายหรือเปลี่ยนแปลงหลักความรับผิดในผลิตภัณฑ์อันตรายให้ผิดแผกแตกต่างจากหลักกฎหมายลักษณะละเมิดที่กล่าวมาแล้วแต่ประการใด

4.3.3 วิเคราะห์ปัญหาตาม ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เนื่องจากร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ เป็นกฎหมายใหม่สำหรับประเทศไทย แต่ในประเทศไทยพัฒนาแล้วเช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ประเทศในยุโรป นั้นได้มีกฎหมายนี้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว และได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการและผู้บริโภคเป็นอันมาก ที่สำคัญและเห็นได้อย่างชัดเจนคือ ต้นทุน ค่าใช้จ่าย และความเสี่ยง ของผู้ประกอบการผลิตสูงขึ้นมาก ในบางครั้งมีผลให้ธุรกิจบางรายต้องล้มละลาย หรือเลิกกิจการไป ประเทศที่พัฒนาแล้วที่บังคับใช้ Product Liability Law จึงต้องพยายามให้เกิดความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้บริโภค ผู้ผลิต และผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ในสังคมพร้อมกันนั้นก็ได้มีการพัฒนาระบบการประกันภัย ควบคู่กันไปกับการพัฒนากฎหมายนี้ด้วย สำหรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับประเทศไทยภายหลังที่มีการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ คือ

1. ต้นทุนค่าใช้จ่าย และความเสี่ยงของผู้ประกอบการสูงขึ้นเป็นอันมาก
2. กระทั่งถึงความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดโลก เนื่องจากต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงขึ้น
3. ผู้ประกอบการจะต้องมีความระมัดระวังด้านมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้ามากขึ้น
4. จะเกิดคิความขึ้นเป็นอันมาก ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ของธุรกิจ
5. กระแสการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคในสังคม จะขยายตัวมากขึ้น
6. สินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศก็ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายฉบับนี้ด้วย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค และเกิดความเป็นธรรมแก่สินค้าไทย ที่ส่งออกไปยังประเทศที่มี Product Liability Law ใช้บังคับอยู่
7. ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) จะต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย ที่อาจจะสูงมาก จนเกิดผลกระทบต่อกิจการ
8. ธุรกิจประกันภัยจะเข้ามามีบทบาทต่อผู้ประกอบการและมีการขยายตัวได้อีกมากในอนาคต

4.4 วิเคราะห์ถึงผลกระทบในการทำประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน

ในส่วนนี้ขอกล่าวถึง ผลกระทบในการที่รัฐจะเข้ามามีบทบาทในการกำหนดให้ผู้ประกอบการทำประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนในภาคบังคับ ซึ่งการประกันภัยภาคบังคับเป็นการป้องกันความเสี่ยงภัยที่อาจมีความเสียหายมาก (ในกรณีที่ผู้ประกอบการถูกศาลพิพากษาให้ใช้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ) และเป็นภัยที่เกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง จึงจำเป็นที่รัฐจะเข้าไปมีบทบาทควบคุมทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการผลัดภาระให้แก่รัฐหรือสังคม ในกรณีที่ผู้ก่อความเสียหาย (ผู้ประกอบการ) ไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายนั้นได้ ในทางวิชาการ เราเรียกผู้ก่อความเสียหายที่ต้องทำประกันภัยนั้นว่า “บุคคลที่หนึ่ง” (First Party) และเรียกบริษัทประกันภัย และผู้ได้รับความเสียหายว่า “บุคคลที่สอง” (Second Party) และ “บุคคลที่สาม” (Third Party) ตามลำดับ

4.4.1 ผลกระทบในเชิงบวกของการนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้กับความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน

การนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้กับความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองทั้งผู้ประกอบการ และคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคด้วยนั้น โดยจะขอกล่าวถึงผลกระทบในทางทฤษฎี และในทางปฏิบัติ ดังนี้

4.4.1.1 ผลกระทบในทางทฤษฎี

1) เป็นการเพิ่มสวัสดิการแก่สังคม (Social Welfare) ในด้านของผู้บริโภค การประกันภัยภาคบังคับจะช่วยให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนมีหลักประกันในการได้รับชดเชยค่าเสียหาย ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่รัฐและสังคม แม้ในกรณีที่ผู้ประกอบการไม่มีความสามารถในการชดเชยค่าเสียหาย

2) เป็นการเพิ่มสวัสดิการแก่สังคม (Social Welfare) ในด้านของผู้ประกอบการ การประกันภัยภาคบังคับจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถโอนถ่ายความเสี่ยงของตนให้แก่บริษัทประกันภัย ซึ่งมีความสามารถในการรับความเสี่ยงได้สูงกว่า

3) เป็นการช่วยลดปัญหาการคัดเลือกประโชชน์ (Adverse Selection) ซึ่งเกิดขึ้นในการประกันภัยภาคสมัครใจ เมื่อผู้ที่มีความเสี่ยงภัยสูงเท่านั้นทำประกันภัยซึ่งทำให้บริษัทผู้รับประกันภัยขาดทุน การเพิ่มอัตราเบี้ยประกันยิ่งทำให้ผู้มีประกันภัยน้อยลง จนตลาดประกันภัยดังกล่าวต้องล้มเลิกกิจการไป

4.4.1.2 ผลกระทบในทางปฏิบัติ

1) ช่วยแก้ปัญหาในเรื่องการพิสูจน์ความผิด เมื่อระบบกฎหมายแพ่งของไทยเป็นระบบกฎหมายที่ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่า ตนเป็นผู้เสียหายโดยตรงและความเสียหายเกิดจาก

ผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ่งยากมาก ดังนั้นการนำระบบประกันภัยภาคบังคับมาใช้ควบคู่กับ
หลักเกณฑ์การชดเชยค่าเสียหายโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้

2) ช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยกันอย่างทั่วถึง ซึ่งปกติในการดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจะมีค่าใช้จ่ายสูง ประกอบกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีมักต้องใช้เวลานาน โดยผู้เสียหายบางรายมีทุนทรัพย์น้อยไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้ ทำให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่ใช่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย ดังนั้นการนำการประกันภัยภาคบังคับมาใช้จ่าย ทำให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบการ ทั้งการนำการประกันภัยภาคบังคับมาใช้จ่ายช่วยลดระยะเวลาในการดำเนินคดีดังกล่าว เนื่องจากช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยได้ทันที

4.4.2 ผลกระทบในเชิงลบของการนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้กับความรับผิดชอบ
ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน

จากที่กล่าวมาในเรื่องของผลกระทบในเชิงบวกของการนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงผลกระทบในเชิงลบของการนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้ โดยจะขอกล่าวถึงผลกระทบในทางทฤษฎี และผลกระทบในทางปฏิบัติ ดังนี้

4.4.2.1 ผลกระทบในทางทฤษฎี

1) การนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้จะเป็นช่องทางให้รัฐเข้าแทรกแซงกลไกตลาดเสรีและตัดทางเลือกของผู้เอาประกันภัย ซึ่งจะมีผลในการลดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ

2) การนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้กับความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย อาจส่งผลให้เบี้ยประกันภัยสูง เนื่องจากมีผู้รับประกันภัยน้อย เพราะผู้ที่รับประกันภัยจะต้องมีความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ที่ตนรับประกัน ซึ่งทำให้ต้นทุนในการดำเนินธุรกิจสูง

4.4.2.2 ผลกระทบในทางปฏิบัติ

1) การนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้มักไม่มีการจำกัดวงเงินของการชดเชย
ค่าเสียหาย ทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่พยายามลดความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความรับผิดชอบตัวเอง ซึ่ง
ทำให้เกิดภาวะที่เรียกว่า ภาวะภัยจากความประมาท

2) การนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้หากไม่มีมาตรการควบคุมอัตราเบี้ยประกันภัยที่ดี จะส่งผลเสียต่อผู้บริโภค เนื่องจากผู้ประกอบการจะต้องส่งเบี้ยประกันภัยในอัตราที่สูงทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น โดยผู้ประกอบการจะนำเบี้ยประกันภัยมาคำนวณรวมอยู่ในต้นทุนของการผลิตผลิตภัณฑ์ และผู้บริโภคก็จะต้องซื้อสินค้าในราคาที่สูงขึ้นกว่าเดิมก่อนมีการนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้ เมื่อเป็นเช่นนี้ภาระในการส่งเบี้ยประกันภัยจึงตกอยู่ที่ผู้บริโภค จึงเป็นการกระทบและเป็นผลเสียต่อผู้บริโภคโดยตรง

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน เช่น ผลิตภัณฑ์กำจัดแมลง ผลิตภัณฑ์ซักผ้า ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทำความสะอาด ฆ่าเชื้อที่พื้นผิวนั่ง เครื่องสุขภัณฑ์หรือวัสดุต่างๆ และผลิตภัณฑ์ ฆ่าเห็บ เป็นต้น ได้ถูกนำมาใช้ในการอุปโภคอย่างแพร่หลาย ทำให้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทในการดำรงกิจวัตรประจำวันของมนุษย์ แต่เนื่องด้วยผลิตภัณฑ์เหล่านี้ส่วนใหญ่มีสารเคมี ที่มีฤทธิ์ในการกัดกร่อนและทำลายที่รุนแรงเป็นส่วนประกอบหลักที่สำคัญ จึงเป็นการจำเป็นที่ควรต้องมีมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีที่หากมีการนำไปใช้แล้วก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น จากผลการศึกษาพบว่าบทบัญญัติทางกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันเพื่อเยียวยา ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับจากการนำผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนไปใช้ ยังไม่อาจบังคับใช้กับกรณีดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าใดนัก กล่าวคือ หากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีคุณสมบัติที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการผลิต ซึ่งข้อผิดพลาดดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเนื่องจากกระบวนการผลิตทำให้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เปลี่ยนแปลงไป หากผู้บริโภคได้รับความเสียหาย และต้องการใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลนั้นเมื่อพิจารณาด้านกฎหมายว่าด้วยลักษณะซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะพบว่า หลักกฎหมายดังกล่าวมุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นจากทรัพย์สินที่ซื้อขายเป็นหลัก โดยกำหนดให้ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ซื้อขายกัน โดยความชำรุดบกพร่องต้องถึงขนาดให้ทรัพย์สินที่ซื้อมานั้น เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ตามปกติหรือความมุ่งหมายตามสัญญา ดังนั้น ถ้าความชำรุดบกพร่องไม่ถึงขนาดผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ความชำรุดบกพร่องจะต้องเกิดขึ้นก่อนหรืออย่างน้อยที่สุดมีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขาย และผู้ขายจะต้องรับผิดชอบไม่ว่าจะรู้หรือไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องนั้น

อนึ่ง บทบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับในกรณีที่ผู้ซื้อเป็นผู้เสียหายโดยตรง ดังนั้นบุคคลภายนอก จึงไม่อาจอาศัยหลักกฎหมายข้างต้น เพื่อเรียกให้ชดเชยค่าเสียหายต่อตนได้ ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีนิติสัมพันธ์กันตามสัญญาซื้อขายโดยตรง นอกจากนี้ยังมีการยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขายในกรณีที่ผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วในเวลาซื้อขาย หรือเห็นประจักษ์ในความชำรุดบกพร่อง หรือได้ซื้อทรัพย์สินนั้น จากการขายทอดตลาด อันแสดงให้เห็นว่า ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วว่า มีความชำรุดบกพร่องในเวลาซื้อขาย คล้ายกับกรณีซื้อสินค้าอันมีตำหนิในราคาพิเศษ

อันมีความหมายเท่ากับผู้ที่ซื้อหรือรับเอาสภาพของสินค้าตามที่เป็นอยู่ แต่จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายให้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้ตามวิญญูชนนั้น เนื่องจากในปัจจุบันมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในขั้นตอนสลับซับซ้อน มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต จึงเป็นเรื่องยากที่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคจะได้ใช้ความระมัดระวังได้ตามปกติ ยกตัวอย่างเช่นผลข้างเคียงของการใช้ผงซักฟอกขาวที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนโดยชอบด้วยกฎหมายอันไม่มีผู้ใดอาจคาดหมายได้ นอกจากนี้การเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะซื้อขายนั้น ศาลต้องกำหนดค่าเสียหายไปตามบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยเรื่องนี้ อันเป็นข้อจำกัดทำให้ศาลไม่อาจกำหนดค่าเสียหาย ได้เกินกว่าความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ทำให้บางกรณีไม่อาจเยียวยาความเสียหายได้อย่างเต็มที่ เท่าใดนัก

กฎหมายว่าด้วยลักษณะละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นบทบัญญัติทางกฎหมายอีกลักษณะหนึ่งที่มีถูกนำมาปรับใช้กรณีผู้บริโภคได้รับความเสียหายเนื่องจากการนำผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนไปใช้ แต่กฎหมายลักษณะละเมิดของไทยเป็นกฎหมายที่ต้องมีหลักความผิดก่อน กล่าวคือ ต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ดังนั้นผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายมีหน้าที่หรือภาระที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ความชัดเจนว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์ได้กระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ อันเป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งการนำสืบในประเด็นนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายเนื่องจากข้อเท็จจริงในการผลิตก็จะมีแต่ผู้ผลิตเท่านั้น ที่สามารถล่วงรู้ถึงรายละเอียดของขั้นตอนในการผลิตต่างๆ ได้ และในการพิสูจน์บางครั้งอาจต้องใช้ความรู้ความสามารถที่เชี่ยวชาญระดับสูงซึ่งบุคคลธรรมดาทั่วๆ ไปย่อมไม่อาจรู้ได้ นอกจากนี้ ความเสียหายที่เกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนนั้นยังมีลักษณะที่แตกต่างจากกรณีการกระทำละเมิดโดยทั่วๆ ไป กล่าวคือในขณะที่ผู้บริโภคเป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์เช่นว่านั้น ผู้ผลิตหรือผู้ขายอาจไม่มีการกระทำใดๆ ทั้งจงใจหรือประมาทในขณะที่เกิดความเสียหายขึ้นก็อาจเป็นได้ และสำหรับกรณีของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิดนั้น ผู้บริโภคมีหน้าที่นำสืบด้วยพยานหลักฐานโดยแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคได้รับความเสียหายอย่างไร และประสงค์จะเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนเท่าใดลักษณะใด โดยมีศาลเป็นผู้พิจารณาและกำหนดขอบเขตของค่าเสียหายให้เหมาะสมกับพฤติการณ์ในการกระทำของฝ่ายผู้ผลิตหรือผู้ขายและความร้ายแรงของละเมิด ซึ่งหากผู้บริโภคไม่สามารถนำสืบให้ศาลเห็นได้ ศาลก็จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ตามที่สามารถนำสืบได้เท่านั้น ซึ่งบางกรณีทำให้ไม่อาจเยียวยาความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับอย่างมีประสิทธิภาพเท่าใดนัก

นอกจากบทบัญญัติกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ยังมีกฎหมายที่ตราขึ้นบังคับใช้ในรูปแบบพระราชบัญญัติต่างๆ ที่อาจนำมาปรับใช้กรณีผู้บริโภคนำผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนแล้วก่อให้เกิดความเสียหายได้ กล่าวคือ พระราชบัญญัติวัตถุ

อันตราย พ.ศ. 2535 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้วางหลักเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ผลิต และผู้มีไว้ในครอบครองเกี่ยวกับความระมัดระวังในการดูแลวัตถุนันตรายไว้ โดยกฎหมายฉบับนี้บัญญัติถึงสิทธิของผู้เสียหาย ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้กว้างกว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายลักษณะละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กล่าวคือ ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหาย จากวัตถุนันตรายที่อยู่ในรายการประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมให้มีสิทธิฟ้อง เรียกค่าเสียหายได้จากบุคคลที่เกี่ยวข้องผู้ประกอบการทั้งหลายที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นวัตถุนันตรายแต่ก็เน้นเฉพาะกรณีอยู่ในความครอบครองของตนเท่านั้น เมื่อหลุดออกจากความครอบครองไปแล้ว ผู้บริโภคก็ไม่อาจนำหลักนี้มาใช้บังคับให้รับผิดชอบได้ ดังนั้นในกรณีที่ผู้ผลิตได้ขายวัตถุนันตรายไปแล้วและมีการส่งมอบกันเป็นทอดๆ ต่อไปจนถึงผู้บริโภค ผู้ขายรายสุดท้ายเท่านั้นที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย เพราะผู้ขายที่อยู่ในลำดับต้นๆ และผู้ผลิตนั้นไม่ได้ครอบครองวัตถุนันตรายนั้น ประกอบกับความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จำกัดเฉพาะความเสียหายที่เกิดจากวัตถุนันตรายที่อยู่ในประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเท่านั้น ดังนั้น ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนบางประเภทหากไม่ถูกจัดอยู่ในนิยามของคำว่า “วัตถุนันตราย” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ก็ไม่อาจนำหลักการที่กำหนดไว้มาบังคับใช้ได้ ทำให้ต้องกลับไปใช้หลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งก็เห็นได้ชัดเจนแล้วว่ยังไม่อาจเยียวยาความเสียหายให้ผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าใดนัก

อนึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 เป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่ประกาศใช้ โดยมีมุ่งดำเนินการโดยสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภค และในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าอันตรายนั้น บทบัญญัติในพระราชบัญญัติฉบับนี้มิได้กำหนดความรับผิดชอบเป็นพิเศษหรือเป็นการเฉพาะแก่ผู้บริโภคแต่อย่างใด เป็นเพียงการวางมาตรการเพื่อป้องกันความเสียหายเท่านั้น แต่หลักกฎหมายตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มาก เพราะเกณฑ์ของเหตุอันควรสงสัยว่า “อาจเป็นอันตราย” ก่อนข้างจะไม่แน่ชัดและเป็นปัญหาว่า ผู้ตัดสินว่าอะไรหรือสิ่งใดเป็นอันตรายหรือไม่นั้น มิใช่เรื่องง่ายอีกทั้งในหลายกรณีก็แทบจะหาข้อยุติไม่ได้ ประกอบกับการวางหลักกฎหมายให้มีการสั่งพิสูจน์ สั่งให้ทำลายโดยฝ่ายบริหารเพียงลำพังโดยไม่ผ่านการพิจารณาของศาล เป็นเรื่องที่ลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล หากดุลพินิจและกระบวนการพิสูจน์ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ยอมรับได้เป็นการทั่วไปแล้ว ย่อมก่อให้เกิดปัญหาในการประกอบกิจการของภาคธุรกิจ ประกอบกับในเรื่องการฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคนั้นการดำเนินคดีดังกล่าวนี้มิได้กำหนดให้มีกระบวนการหรือวิธีพิจารณาเป็นพิเศษแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าที่นำสืบของโจทก์ หรือการเรียกค่าเสียหาย ดังนั้นกฎหมายฉบับนี้จึงมีหลักกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์อันตรายหรือเปลี่ยนแปลงหลักความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์อันตรายให้ผิดแผกแตกต่างจากหลักกฎหมายลักษณะละเมิดที่กล่าวมา

แล้วแต่ประการใด เนื่องจากในปัจจุบันมีการนำเสนอให้มีการยกเว้นพระราชบัญญัติความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ... โดยกฎหมายฉบับนี้ได้นำหลัก Strict Liability มาใช้โดยวางหลักให้ผู้ประกอบการต้องร่วมรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย และสินค้านั้น ได้มีการขายแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม และกำหนดบทนิยามของคำว่า “สินค้าที่ไม่ ปลอดภัย” ไว้ว่า คือ สินค้าที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากการผลิต หรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือ กำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้ง ลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหากมีการประกาศใช้บังคับร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้บริโภคผู้ ได้รับ ความเสียหายจากการนำผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนไปใช้ย่อมสามารถใช้ สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนและจักได้รับประโยชน์จาก หลักการและข้อสันนิษฐานตามกฎหมายฉบับนี้เป็นอย่างมาก แต่สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือ ผลกระทบที่จักต้องตามมาสู่ความรับผิดชอบของทางฝ่ายผู้ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่จะต้องแบกรับภาระในเรื่องความรับผิด ของผู้ประกอบการในอัตราที่สูงขึ้นเป็นอันมาก และย่อมทำให้กระทบ ถึงความสามารถในการแข่งขันของสินค้าในตลาดโลกเนื่องจากต้องมีอัตราต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ตลอดจนผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการฟ้องร้องเรียก ค่าเสียหาย ที่อาจจะสูงมาก จนเกิดผลกระทบต่อการประกอบกิจการได้

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่ากฎหมายแต่ละฉบับที่เกี่ยวข้องข้างต้นและสามารถนำมา ปรับเพื่อใช้บังคับในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากการนำผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวัน ในครัวเรือนมาอุปโภคนั้น กฎหมายแต่ละฉบับยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการในการปรับใช้ และภาพรวมก็ชัดเจนว่ายังไม่สามารถมีกฎหมายฉบับใดที่จะสามารถให้การเยียวยาและชดเชย ความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในขณะเดียวกันทางฝ่ายผู้ประกอบการ ผลิตหากมีการประกาศใช้บังคับร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า ที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ..... ก็จะทำให้เกิดความเสี่ยงในอัตราที่สูงในการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายจากการ ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีให้รับผิดชอบในการเยียวยาชดเชยค่าเสียหาย สำหรับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค หลายรูปแบบของต่างประเทศพบว่าการนำระบบการประกันภัยซึ่งเปรียบเสมือนหลังคาของโลก มาบังคับใช้เพื่อลดช่องว่างอันเกิดจากการปรับใช้กับหลักกฎหมายที่มีอยู่ ซึ่งในต่างประเทศมีการ พัฒนาระบบการประกันภัยดังกล่าวไปมาก ในส่วนของประเทศไทยเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า ระบบ การประกันภัยความรับผิด ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการนำระบบการประกันภัยความรับผิด เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนมาปรับใช้บังคับจักทำให้ฝ่ายผู้บริโภคได้รับ

การเยียวยาความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และในขณะเดียวกันฝ่ายผู้ประกอบการผลิตก็จะมีอัตราเสี่ยงต่อภาระต้นทุนค่าใช้จ่ายลดลง ไม่ส่งผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจต่อไป อันเป็นการกระจาย ความเสี่ยงภัยไปอย่างมีระบบ

หนึ่งในระยะแรกเริ่มภาครัฐควรจัดทำนโยบายให้ผู้ประกอบการที่ผลิต ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนควรทำประกันความรับผิดชอบภายใต้ระบบของบริษัทประกันภัยที่ภาคเอกชนจัดตั้งกันขึ้นมาไปก่อน แต่ในระยะยาวควรเร่งดำเนินการจัดตั้งระบบกองทุนประกันความเสี่ยงต่อความรับผิดชอบอันเกิดจากผลิตภัณฑ์ ซึ่งย่อมต้องรวมถึงผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพและทัดเทียมประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือทั้งฝ่ายผู้บริโภคและผู้ประกอบการผลิตก็จะเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดทั้งสองฝ่าย ซึ่งระบบการจัดตั้งกองทุนดังกล่าวนี้เป็นที่รู้จักกันในทางสากลว่า การจัดตั้งกองทุนประกันภัย (Insurance Guaranty Fund) ทั้งนี้วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งส่งผลให้สถาบันการเงินหลายแห่งต้องปิดกิจการลงนั้นได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงมาสู่ธุรกิจประกันภัยด้วย ดังปรากฏว่ามีบริษัทประกันภัยบางแห่งประสบปัญหาการไร้ความสามารถในการชำระหนี้ (Insolvent) แนวทางที่ได้รับการเสนอขึ้นมาเพื่อคุ้มครองผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่เกิดปัญหาดังกล่าวก็คือ การจัดตั้ง “กองทุนประกันภัย” (Insurance Guaranty Fund) เช่นเดียวกับในบางประเทศ เช่น เกาหลีใต้ สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา จึงอาจกล่าวได้ว่า กองทุนประกันภัยเป็นกองทุนที่จัดเตรียมไว้สำหรับชดเชยการผูกพันของบริษัทประกันภัยที่มีต่อผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่บริษัทประกันภัย บางแห่งตกอยู่ในสภาพไร้ความสามารถในการชำระหนี้ โดยหลักการนั้น แหล่งที่มาของเงิน ในกองทุนประกันภัยในประเทศต่างๆ จะมีความคล้ายคลึงกันคือ มาจากเงินสมทบของบริษัทประกันภัยแต่ละบริษัท อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ เงื่อนไขในการบริหารกองทุนดังกล่าว และขอบเขตในการคุ้มครองผู้เอาประกันภัยก็จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ เช่นในเกาหลีใต้ บริษัทประกันภัยจะต้องจ่ายเงินสมทบแก่กองทุนดังกล่าวในอัตราร้อยละ 0.1 ของเบี้ยประกันภัยรับสุทธิในแต่ละปี ส่วนในสหรัฐอเมริกา (ยกเว้นมลรัฐนิวเจอร์ซีย์) และสหราชอาณาจักร บริษัทประกันภัยจะต้องจ่ายเงินสมทบแก่กองทุนดังกล่าว เมื่อบริษัทประกันภัยบางแห่งตกอยู่ในสภาพไร้ความสามารถในการชำระหนี้ โดยมูลค่าของเงินสมทบจะขึ้นอยู่กับภาระหนี้สินของบริษัทนั้น และข้อกำหนดของแต่ละประเทศ เช่น ในประเทศอังกฤษจะกำหนดให้ไม่เกินร้อยละ 1 ของเบี้ยประกันภัยรับสุทธิ และส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาจะกำหนดให้ไม่เกินร้อยละ 1-2 ของ เบี้ยประกันภัยรับสุทธิ แล้วแต่มลรัฐ

อนึ่งแม้ว่าการจัดตั้งกองทุนประกันภัยอาจจะช่วยให้สามารถคุ้มครองผู้เอาประกันภัยได้มากขึ้นก็ตาม แต่ขณะเดียวกันการมีกองทุนดังกล่าวอาจทำให้ผู้ประกอบการมีความรอบคอบใน

การรับความเสี่ยงลดลง เพราะเมื่อได้ทราบว่า หากบริษัทของคุณไม่สามารถรับชำระหนี้แล้ว ก็จะต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้ประกอบการรายอื่น พฤติกรรมนี้คล้ายคลึงกับการที่ธนาคารพาณิชย์ของไทยปล่อยสินเชื่อให้แก่โครงการที่มีความเสี่ยงสูง เพราะทราบว่าหากธุรกิจล้มเหลว รัฐบาลก็จะ เข้ามาให้ความช่วยเหลือเพื่อรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจโดยรวม และเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ฝากเงิน ซึ่งจากประสบการณ์ของสหรัฐอเมริกา พบว่า หลังจากการจัดตั้งกองทุนประกันภัยขึ้นแล้วนั้น อัตราส่วนค่าสินไหมทดแทน (Loss Ratio) ของบริษัทประกันวินาศภัยต่ำลงอย่างผิดปกติ เนื่องจากบริษัทเหล่านี้ได้ปรับลดการประเมินความเสียหายที่ต้องชดใช้ในอนาคต (Expected Future Claim Payments) ลง เพราะต้องการลดปริมาณเงินสำรองที่ต้องดำรงไว้ อันเป็นการผลักภาระไปสู่กองทุนประกันภัย ในกรณีที่บริษัทดังกล่าวไม่สามารถชำระหนี้ได้นั่นเอง

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 การแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน

สาเหตุที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ได้รับอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่ตระหนักถึงความเสี่ยงจากอันตรายของผลิตภัณฑ์อันตรายนั้น จึงควรมีการนำระบบการจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์เคมีที่เป็นผลิตภัณฑ์อันตรายและการติดฉลากมาใช้ โดยคำนึงถึงอันตรายด้านกายภาพ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์อันตรายแสดงข้อมูลของสารเคมีที่เป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์อันตรายนั้น รวมทั้งให้มีระบบการติดฉลากบนภาชนะบรรจุ ให้ข้อมูลขององค์ประกอบของสารเคมี มีรูปสัญลักษณ์คำเตือน ข้อความแสดงอันตราย ข้อควรปฏิบัติ รวมทั้งเอกสารข้อมูลความปลอดภัยในการทำงานของสารเคมี เพื่อให้เป็นไปตามระบบจีเอชเอสซึ่งเป็นระบบมาตรฐานสากลที่องค์การสหประชาชาติพัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อความเป็นมาตรฐานสากลทั่วโลก อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคและเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าว

สำหรับของเสียที่เกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน เพื่อเป็นการบรรเทาผลกระทบที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำซักล้างที่เกิดจากกิจกรรมภายในบ้าน รวมทั้งร้านซักรีดเสื้อผ้าที่เป็นการค้าจะเป็นแหล่งกำเนิดของผงซักฟอกมากที่สุด ควรจะมีการบำบัดน้ำทิ้งประเภทนี้เสียก่อนที่จะระบายสู่แม่น้ำลำคลอง อันเป็นสาเหตุทำให้น้ำเน่าเสีย

5.2.2 การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน

5.2.2.1 เพื่อให้เป็นแนวทางที่สอดคล้องกันกับการเตรียมการที่จะจัดให้มีกฎหมายประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนในระยะเริ่มแรกจึงควร

มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการที่จะนำระบบประกันภัยภาคบังคับมาใช้กับผู้ประกอบการที่ผลิตผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน โดยให้มีการศึกษาควบคู่กันไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากอันตรายของผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนเพื่อนำมาพิจารณาว่าผู้ประกอบการรายใดอยู่ในข่ายที่ต้องนำระบบประกันภัยภาคบังคับมาใช้ในการทำประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย พิจารณาโดยการทำแบบสอบถามผู้บริโภคเกี่ยวกับอันตรายของผลิตภัณฑ์อันตราย ข้อมูลที่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ถ้าผลิตภัณฑ์อันตรายชนิดใดมีความเป็นอันตรายสูงหรือก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก ผลิตภัณฑ์อันตรายนั้นก็จะต้องทำประกันภัยความรับผิดชอบ แต่ถ้าผลิตภัณฑ์อันตรายใดมีความเป็นอันตรายต่ำหรือก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคเป็นจำนวนน้อย ในระยะเริ่มแรกยังไม่จำเป็นต้องมีการบังคับให้ทำประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย แต่ให้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อันตรายนั้นจัดให้มีหลักประกันทางการเงินอย่างต่อเนื่องสำหรับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์อันตรายนั้นตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด โดยจัดให้มีหลักประกันทางการเงินตั้งแต่เริ่มประกอบกิจการไปจนถึงหลังเลิกประกอบกิจการเป็นระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งหลักประกันทางการเงินอาจจะเป็นพันธบัตร หนังสือรับรองของธนาคาร จากนั้นเมื่อมีความพร้อมและเหมาะสมจึงขยายการนำประกันภัยภาคบังคับมาใช้กับผู้ประกอบการที่ผลิตผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนทุกราย

5.2.2.2 เพื่อให้เป็นแนวทางที่สอดคล้องกันกับการเตรียมการที่จะจัดให้มีกฎหมายประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนจึงควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการที่จะนำงบประมาณของรัฐที่จะนำมาจัดสรรช่วยเหลือในด้านเบี้ยประกันภัยโดยให้ผู้ประกอบการจ่ายเบี้ยประกันภัยในจำนวนที่มีอัตราต่ำ เพื่อไม่ให้เป็นภาระผลัดภาระค่าเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้บริโภค และให้มีการศึกษาควบคู่กันไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากอันตรายของผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนเพื่อนำมาคำนวณเบี้ยประกันภัย สำหรับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เกิดความเสียหาย

5.2 .2.3 มีการจัดตั้งกองทุนประกันภัยเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับผู้บริโภคอีกชั้นหนึ่ง และเป็นเครื่องมือที่ดีในการคุ้มครองผู้เอาประกันภัยในกรณีที่ปัญหาความไม่มั่นคงของบริษัทประกันภัยซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่เกิดขึ้นบ่อย และบริษัทที่มีปัญหาเป็นเพียงบริษัทขนาดเล็กเท่านั้น มิฉะนั้นแล้ว บริษัทอื่นในธุรกิจประกันภัยจะต้องแบกรับภาระทางการเงินเป็นจำนวนมาก เพราะอัตราเงินสมทบจะสูงขึ้น แต่การจัดตั้งกองทุนประกันภัยก็มีวิธีการที่ดีในการคุ้มครองผู้เอาประกันภัยในกรณีที่เกิดบริษัทประกันภัยไม่สามารถชำระหนี้ได้บ่อยครั้ง หรือในกรณีที่บริษัทประกันภัย

ขนาดใหญ่ล้มละลาย เพราะเป็นเพียงการแก้ไขที่ปลายเหตุ วิธีการที่ถูกต้องคือการป้องกันมิให้บริษัทประกันภัยความมั่นคง โดยการกำกับดูแลที่เข้มงวดรัดกุมขึ้นโดย

1) กำหนดให้บริษัทประกันภัยรายงานต่อหน่วยงานกำกับดูแล โดยเฉพาะการรายงานยอดเงินสำรองชดใช้ค่าสินไหม และรายละเอียดของการประกันภัยต่อ เพิ่มเติมจากที่มีอยู่ในปัจจุบัน

2) กำหนดให้บริษัทประกันภัยมีรายงานผลการตรวจสอบความมั่นคงทางการเงินจากผู้ตรวจสอบบัญชีอิสระ (Independent Public Accountant)

3) จำกัดสัดส่วนของเงินทุนที่บริษัทประกันภัยสามารถลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง

4) พัฒนาระบบการประเมินมูลค่าของเงินกองทุนของบริษัทประกันภัย ตามความเสี่ยงของสินทรัพย์(Risk-Base Capital Valuation)

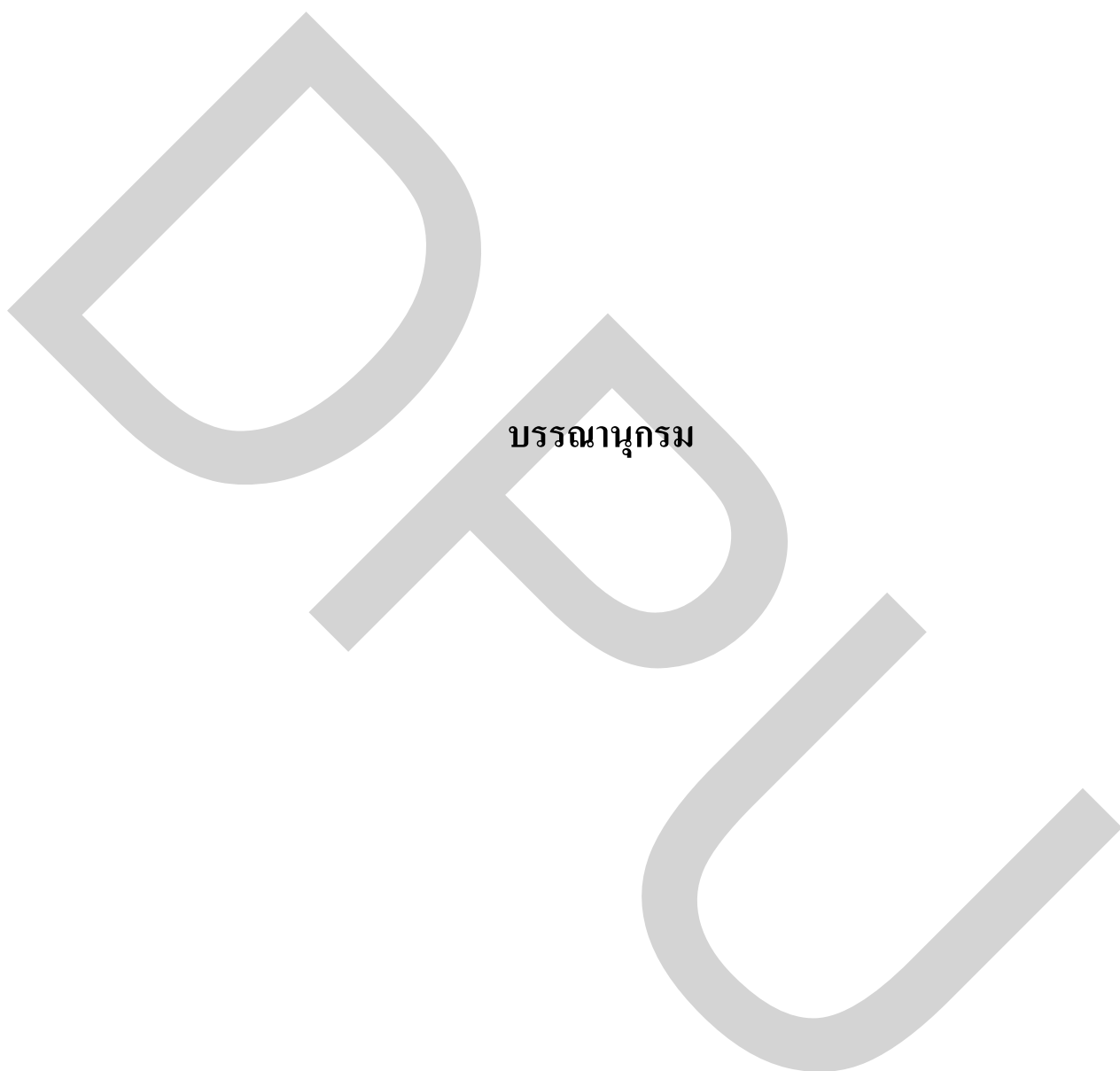
5.2.2.4 ในการนำระบบประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือนภาคบังคับมาใช้ รัฐบาลอาจให้บริษัทเอกชนดำเนินการในการรับประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐบาลควรสงเคราะห์เงินบางส่วนมาเป็นกองทุนการประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน เพื่อบริษัทเอกชนจะนำไปสงเคราะห์เบี้ยประกันภัยให้กับผู้ประกอบการบางส่วน และนำไปชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้บริโภคในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าว และในการดำเนินการรับประกันภัยของเอกชนนั้น ควรอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐโดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ทำหน้าที่แนะนำประชาชนในเรื่องสิทธิของผู้บริโภคในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากผลิตภัณฑ์อันตรายนั้น ว่าสามารถดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทประกันภัยโดยตรงได้อย่างไรบ้าง และกรมการประกันภัยควรเข้ามามีบทบาทในการควบคุมอัตราของเบี้ยประกันภัยที่บริษัทประกันภัยจะคิดจากผู้ประกอบการเพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อผู้บริโภค เนื่องจากการบังคับให้ผู้ประกอบการทำประกันภัยความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าว จะเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตซึ่งหากบริษัทประกันภัยคิดเบี้ยประกันภัยในอัตราที่สูง ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยอ้อมคือผู้บริโภคจะต้องซื้อสินค้าในราคาที่สูงขึ้นจากเดิมก่อนมีการบังคับให้ผู้ประกอบการทำประกันภัย อันจะเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ในการที่จะนำการประกันภัยภาคบังคับมาใช้เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

5.2.3 แก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประกันภัยความรับผิด และการประกันวินาศภัย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง

อายุความฟ้องร้องผู้รับประกันภัยตามกฎหมายการประกันวินาศภัยที่ใช้กับการประกันภัยความรับผิด กรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใดและสิ้นสุดลงอย่างรวดเร็ว นั้น เป็นกรณีที่ เป็นวินาศภัยที่ฟ้องร้องได้ภายในกำหนดอายุความ 2 ปี นับแต่วันวินาศภัย

แต่วันวินาศภัยสำหรับกรณีความเสียหายจากผลิตภัณฑ์อันตรายที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์อันตรายที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างช้าๆ และค่อยๆ มีการสะสมของสารพิษจนก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคและแสดงอาการระยะเวลาหนึ่ง หมายถึงตั้งแต่วันที่ได้รับอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายดังกล่าวจนถึงวันที่แสดงอาการของการได้รับอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์อันตรายนั้น บางทีอาจต้องใช้เวลาานกว่าจะปรากฏความเสียหายเกิดขึ้นให้เห็น ประจักษ์ได้ซึ่งอาจเป็นเวลามากกว่า 2 ปี ดังนั้น กรณีนี้อาจจะมีข้อจำกัดในการฟ้องร้องผู้รับประกันภัยเพราะความเสียหายอาจเกิดขึ้นหลังพ้น 2 ปีไปแล้ว และกรณีผู้เสียหายฟ้องเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายวัตถุอันตรายที่แม้ว่าจะมีอายุความ 3 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์อันตรายอันเป็นวัตถุอันตราย ผู้ฟ้องต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าหากฟ้องภายหลังจากปีที่ 2 เป็นต้นไป ก็ถือว่าอายุความสำหรับผู้รับประกันภัยนั้นได้ขาดอายุความแล้ว เนื่องจากฟ้องเมื่อพ้น 2 ปี นับแต่วันวินาศภัยเช่นกัน

ดังนั้นจึงสมควรแก้ปัญหาในเรื่องอายุความในกรณีดังกล่าว ด้วยการตรากฎหมายขึ้นเป็นการเฉพาะสำหรับการประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน ให้มีบทบัญญัติเรื่องอายุความที่เปลี่ยนเงื่อนไขการเริ่มนับอายุความจากวันวินาศภัยเป็นวันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหาย และเพิ่มอายุความให้เป็น 3 ปี หรือใช้วิธีที่จะไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยอาจกำหนดนิยามวันวินาศภัยไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยสำหรับกรณีนี้ให้ชัดเจนว่า วันวินาศภัย หมายถึง วันที่เริ่มเกิดเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเป็นอันตรายไปจนถึงวันที่เหตุการณ์ดังกล่าวสิ้นสุดลง และผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหาย ทั้งนี้เพื่อให้มีความสอดคล้องกันกับอายุความตามกฎหมายวัตถุอันตราย และร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่กำลังจะประกาศออกมาใช้เป็นกฎหมายในอนาคต

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

จิตติ ดิงศภัทย์. (2530). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. (พิมพ์ครั้งที่10).

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุฑามาศ นิสารัตน์. (2533). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. (พิมพ์ครั้งที่3).

กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2540). กฎหมายว่าด้วยประกันภัย. (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพมหานคร:

นิติธรรม.

ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล. (2538). การตีความกฎหมายสัญญาและกรรมกรรมประกันภัย.

(พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

พิพัฒน์ เทพย์ปฏิพัทธ์. (2537). การประกันภัยความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อสาธารณชน.

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

มุกดา ไควหกุล. (2537). การประกันภัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ปทุมธานี:สยามเดชั่นเนอรี่ซ์พพลายส์.

วิชัย สันติมหกุลเจริญ. (2534). การประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในประเทศญี่ปุ่น.

กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์.

วิษณุ เครืองาม. (2536). คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ชื่อขาย แลกเปลี่ยน ให้. (พิมพ์ครั้งที่ 5).

กรุงเทพมหานคร: โฆยิตการพิมพ์.

สากล ธนัตถยาวิบูล. (2540). หลักการประกันภัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจ

บัณฑิต.

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2548) สคบ. กับการคุ้มครองผู้บริโภค. (พิมพ์ครั้งที่ 9).

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนการพิมพ์.

สิทธิโชค ศรีเจริญ. (2529). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย. กรุงเทพฯ: ประชุมทอง

การพิมพ์.

สุธรรม พงศ์สำราญ, วิรัช ฌ สงขลา และ พิงใจ พิงพานิช. (2539). หลักการประกันวินาศภัย.

(พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.

สุภาพ สาริพิมพ์. (2542). คู่มือกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. (พิมพ์ครั้งที่2).

กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุขุม สุภณิตย์. (2544ก). ความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน จำกัด.

สุขุม ศุภนิคย์. (2544ข). **องค์กรเอกชนเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน จำกัด.
 อนันต์ จันทโรภากร. (2545). **กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้า
 ที่ขาดความปลอดภัย**. (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลาจำกัด.

บทความ

ทิพย์วรรณ อัมพันพงษ์. (2542, กรกฎาคม-กันยายน). “การประกันภัยความรับผิดจากผลิตภัณฑ์.”
วารสารการประกันภัย, 24, 95. หน้า33-34.

รายงานการวิจัย

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และ นิพนธ์ พังพงศกร. (2542). **การกำกับดูแล
 ธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย** (โครงการแผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์). กรุงเทพฯ
 มหานคร: ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจรายสาขาสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

วิทยานิพนธ์

กนกพร สันศรี. (2543). **การประกันภัยความรับผิดในวิชาชีพวิศวกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณี
 วิชาชีพ วิศวกรรมโยธา**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์.
 กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วราชัย เกษเมธีการุณ. (2541). **มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้องค์กรเอกชนเข้ามามีส่วน
 ร่วมในการคุ้มครองผู้บริโภค**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์.
 กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศักดิ์ชัย ดีละม้าย. (2549). **มาตรการทางกฎหมายในการประกันภัยพืชผลเกษตร**. วิทยานิพนธ์
 ปริญญามหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจและเอกชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
 ธุรกิจบัณฑิต.

สมชาย อติกรจุฑาศิри. (2542). **ปัญหาในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตาม
 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
 สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธีระ อยู่ในธรรม. (2533). **การชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย**. วิทยานิพนธ์
 ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สินี อรุณฉาย. (2542). การประกันภัยความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุพรรณิ หมั่นทำการ. (2523). ส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวรรณ โลหะประฐาน. (2548). การประกันภัยความรับผิด: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกันภัยคุ้มครองความเสียหาย ต่อบุคคล ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากวัตถุที่เป็นอันตราย และของเสียที่เป็นอันตราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชากฎหมาย ธุรกิจ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- เรวดี ธรรมอุปการณ. (2548, 7 มกราคม). ผลิตภัณฑ์วัตถุอันตราย: ใช้อย่างไรให้ปลอดภัย. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2549, จาก http://www.pharm.chula.ac.th/clinic101_5/article/DangerPdt.htm
- เชียงใหม่นิวส์. (2549, 11 กันยายน). เจ้าของแก๊งแมวกวักวางยาจัดงานศพเหมือนคน. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2550, จาก <http://chiangmainews.co.th>
- คม ชัด ลึก. (2550, 30 เมษายน). แม็กินยาล้างห้องน้ำสิ้นใจตามลูกสาว. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2550, จาก <http://th.newspeg.com>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2548, 2 พฤษภาคม). หนุ่มเมืองกาญจน์น้อยใจเมียชดเหล้าผสมยาพิษฆ่าตัว. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2550, จาก <http://manager.co.th>
- (2550, กุภาพันธุ์). อย. เผยอันตรายของน้ำยาล้างห้องน้ำกรณีนำไปใช้ไม่ถูกวิธี. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2550, จาก <http://webnotes.fda.moph.go.th>
- Department of Insurance, การประกันภัยความรับผิดจากผลิตภัณฑ์. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2549, จาก http://www.Doi.go.th/knowledge/fm_product.htm
- กรมการประกันภัย. (2549, 28 มีนาคม). ข่าวประกันภัย. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2550, จาก <http://www.rpv.co.th/news/detail.asp?id=68>

ภาษาอังกฤษ

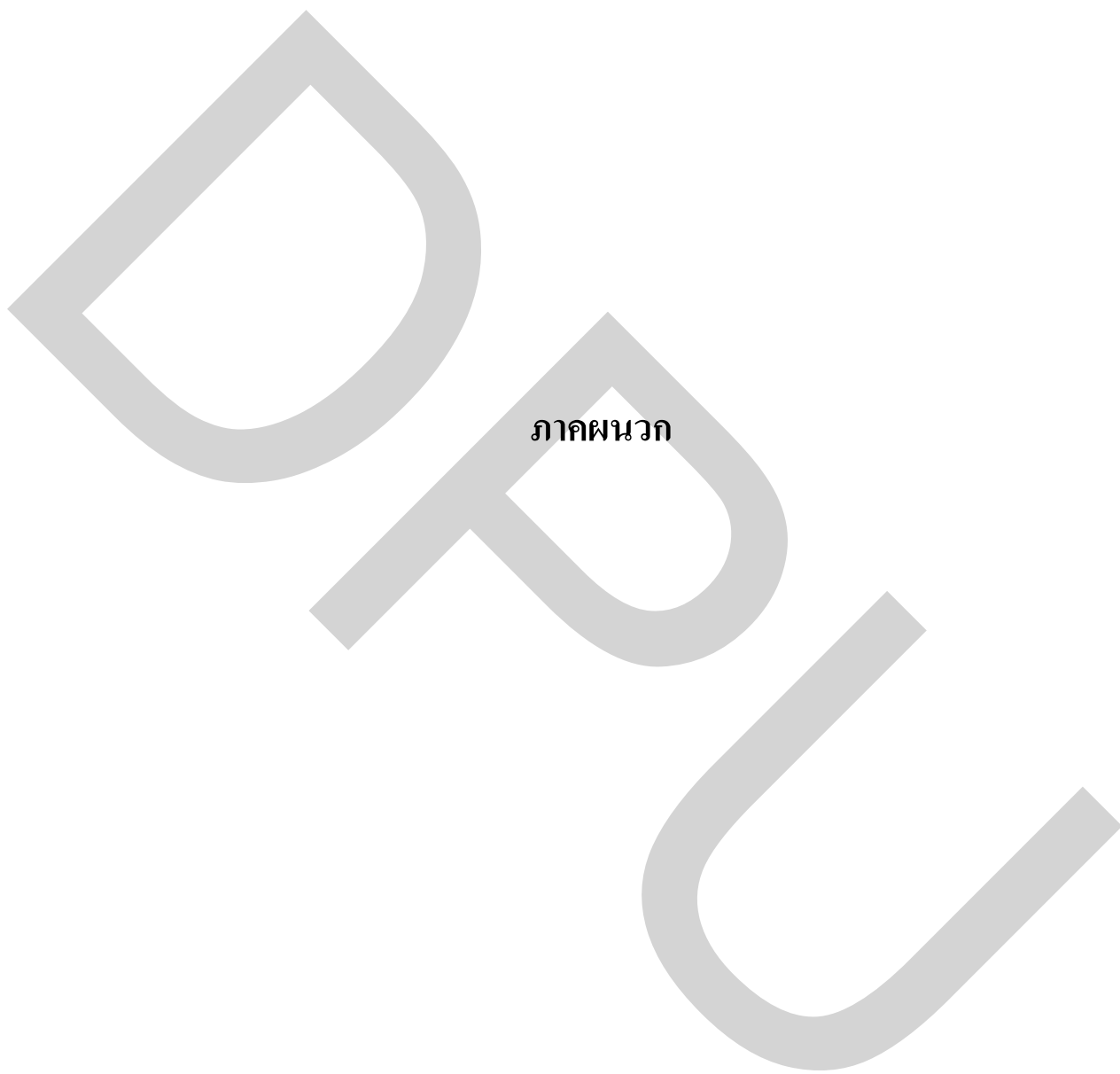
BOOKS

Jerry J. Phillips, Nicolas P. Terry, Frank J. Vandall. (1994) **Product Liability Cases, Materials, Problems.** Virginia: The Michie Company”

Keeton, Robert E.. (1971) **Insurance Law Basic text.** Massachusetts, United State of America: West Publishing Co.

Mehr, Robert I. and Emerson Cammack. (1972) **Principle of Insurance.** (5th ed.) United State of America: Richard D. Irwin, Inc.

Yukihiro Asami, (2001) **The Product Liability Law in Japan.** in Proceedings of the Workshop on Law on Consumer Protection : Japan and Thailand. BKK: Faculty of Law Thammasat University and Institute of Developing Economies.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
แบบสัญญาคำขอประกันภัย
ความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

บริษัท เดวีสประกันภัย จำกัด (มหาชน)
 97 และ 99 อาคารเดวีสประกันภัย ถนนราชดำเนินกลาง
 แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
 โทร : 0 2670 4444 โทรสาร : 0 2280 0399
 E-mail : dvin@deves.co.th, http://www.deves.co.th
 บริษัทในเครือสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

THE DEVES INSURANCE PUBLIC COMPANY LIMITED
 97, 99 Deves Insurance Building, Rajchadamroen Klang Road,
 Borworniwes, Phranakorn, Bangkok 10200
 Tel : 0 2670 4444 Fax : 0 2280 0399
 E-mail : dvin@deves.co.th, http://www.deves.co.th
 AN AFFILIATED COMPANY OF THE BUREAU OF THE CROWN PROPERTY

ทะเบียนเลขที่ 0107537002478

Products Liability Insurance Proposal Form	
I. General data	
1. Name of Proposer in full	
2. Address	
3. Description of Business	
4. How long established ?	
II. Product and sales data	
1. Does your business involve manufacture, processing, packing, wholesaling or retailing? Please state which :	

บริษัท เดวส์ประกันภัย จำกัด (มหาชน)
 97 และ 99 อาคารเดวส์ประกันภัย ถนนรัชดาภิเษก
 แขวงจวนวัฒนา เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
 โทร : 0 2670 4444 โทรสาร : 0 2280 0399
 E-mail : dvsins@deves.co.th, http://www.deves.co.th
 บริษัทในเครือสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

THE DEVES INSURANCE PUBLIC COMPANY LIMITED
 97, 99 Deves Insurance Building, Rachadamnoen Klang Road,
 Bowonnives, Phranakorn, Bangkok 10200
 Tel. : 0 2670 4444 Fax : 0 2280 0399
 E-mail : dvsins@deves.co.th, http://www.deves.co.th
 AN AFFILIATED COMPANY OF THE BUREAU OF THE CROWN PROPERTY

ทะเบียนเลขที่ 0107537002478

2. Give below details of all products : (Use separate sheet it insufficient space below)				
Trade Name	Name of Manufacturer	Description of product	Estimated Annual Turnover	
3. How long have your products been on the market ?				
4. Specify any products which are inflammable, explosive, poisonous, radioactive or in any way dangerous :				
5. Are directions for use given				
a) by printing on the container or product ?				yes no
b) by separate leaflet or brochure ?				yes no
6. Describe the containers				
7. Are the products used as components ? If yes, with what type of products and by what industries ?				yes no

บริษัท เดวส์ประกันภัย จำกัด (มหาชน)
 97 และ 99 อาคารเดวส์ประกันภัย ถนนราชดำเนินกลาง
 แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
 โทร : 0 2670 4444 โทรสาร : 0 2280 0399
 E-mail : dvsins@deves.co.th, http://www.deves.co.th
 บริษัทในเครือสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

THE DEVES INSURANCE PUBLIC COMPANY LIMITED
 97, 99 Deves Insurance Building, Ratchadamnoen Klang Road,
 Borworniwes, Phranakorn, Bangkok 10200
 Tel. : 0 2670 4444 Fax : 0 2280 0399
 E-mail : dvsins@deves.co.th, http://www.deves.co.th
 AN AFFILIATED COMPANY OF THE BUREAU OF THE CROWN PROPERTY

ทะเบียนเลขที่ 0107537002478

8. If any of your products are assembled by another firm (or persons) or if your products incorporate parts manufactured elsewhere, please give details below :		
9. Are any of your products or components thereof manufactured abroad ? If yes, please give details below, including country of manufacture and value of such products or components :		yes no
10. Give the following details regarding products supplied or distributed abroad :		
Country	Annual Turnover	
How are you represented in those countries ? (e.g. through agencies, concessionaires or your own Branches [I.e. direct])		
11. Do you keep record of the sources of supply of goods and materials which you handle or use ?		

บริษัท เทเวศรประกันภัย จำกัด (มหาชน)
97 และ 99 อาคารเทเวศรประกันภัย ถนนราชดำเนินกลาง
แขวงบวรนิวาส เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทร : 0 2670 4444 โทรสาร : 0 2280 0399
E-mail : dsins@deves.co.th, <http://www.deves.co.th>
บริษัทนี้ในเครือสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

THE DEVES INSURANCE PUBLIC COMPANY LIMITED
97, 99 Deves Insurance Building, Ratchadamnoen Klang Road,
Borwornnives, Phranakorn, Bangkok 10200
Tel. : 0 2670 4444 Fax : 0 2280 0399
E-mail : dvsins@deves.co.th, <http://www.deves.co.th>
AN AFFILIATED COMPANY OF THE BUREAU OF THE CROWN PROPERTY

ທະບຽນເອກທີ 0107537002478

12. Do you enter into any agreements or undertakings to indemnify (or hold harmless) suppliers of materials or components or sub-contractors or processors in respect of any injury or damage ? If yes, please supply wordings.				yes	no
13. Do you issue any written guarantee or Conditions of Sale with or in respect of any of your products ? If yes, please supply wordings.				yes	no
Note : For all products concerned in this enquiry it is essential that descriptive leaflets or brochures, specimen labels, guarantees and conditions of sale are attached to this questionnaires.					
III. Previous Insurance/previous claims					
1. Have you previously been insured ? If so, Please specify :				yes	no
	Name of insurer	Policy period	Limit of indemnity		
1					
2					
3					
4					
5					
2. Has a previous application been declined ? Has a previous insurance a) required increased premium ? b) requied special restrictions ? c) been terminated/not been renewed by an insurer ? If so, please give detailed information.				yes	no
				yes	no
				yes	no
				yes	no

บริษัท เทเวศประกันภัย จำกัด (มหาชน)
97 และ 99 อาคารเทเวศประกันภัย ถนนราชดำเนินกลาง
แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทร : 0 2670 4444 โทรสาร : 0 2280 0399
E-mail : dvsins@deves.co.th, http://www.deves.co.th
บริษัทในเครือสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

THE DEVES INSURANCE PUBLIC COMPANY LIMITED
97, 99 Deves Insurance Building, Ratchadamnoen Klang Road,
Borwornnives, Phranakorn, Bangkok 10200
Tel. : 0 2670 4444 Fax : 0 2280 0399
E-mail : dvsins@deves.co.th, http://www.deves.co.th
AN AFFILIATED COMPANY OF THE BUREAU OF THE CROWN PROPERTY

ทะเบียนเลขที่ 0107537002478

3. In respect of the products proposed for this insurance, please give details of : a) any claims made or pending against you <table border="1"> <thead> <tr> <th>Year</th> <th>Number of Claims</th> <th>Paid</th> <th>Outstanding</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </tbody> </table> Please give detailed information regarding each claim on separate sheet. b) any circumstances or incidents which may result in a claim or claims against your firm ?				Year	Number of Claims	Paid	Outstanding													
Year	Number of Claims	Paid	Outstanding																	
IV. Indemnity required 1. Limit any one accident																				
2. Limit in the annual aggregate																				
3. Deductible each and every loss to be borne by insured																				
I/We declare that the statements and particulars in this proposal are true and that I/we have not misstated or suppressed any material facts. I/We agree that this proposal, together with any other information supplied by me/us, shall form the basis of any contract of insurance effected thereon. Signing this proposal form does not bind the proposer or underwriter to complete this insurance. Dated this day of 20 For and on behalf of _____ (insert name of firm) Signature of partner of principal _____ Please attach a brochure concerning your firm.																				

ภาคผนวก ข.

ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหาย
ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

“ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

“ความเสียหายต่อจิตใจ” หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

“ขาย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความรวมถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือส่งสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า

(๑) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต

(๒) ผู้นำเข้า

(๓) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้

(๔) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้า

มาตรา ๕ ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม

มาตรา ๖ เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๕ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา ๑๐ ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด

มาตรา ๗ ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหากพิสูจน์ได้ว่า

(๑) สินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(๒) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ

(๓) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว

มาตรา ๘ ผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบพิสูจน์ได้ว่า ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบของผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือจากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิต ทั้งผู้ผลิตไม่ได้คาดเห็นและไม่ควรจะได้คาดเห็นถึงความไม่ปลอดภัย

ผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้าไม่ต้องรับผิดชอบพิสูจน์ได้ว่า ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบหรือการประกอบหรือการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของผู้ผลิตสินค้านั้น

มาตรา ๙ ข้อตกลงระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดความเสียหาย และประกาศหรือคำแจ้งความของผู้ประกอบการเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบไม่ได้

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ผู้บริโภคมีความหมายเช่นเดียวกับนิยามคำว่า “ผู้บริโภค” ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคม และมูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องคดีเรียกว่าเสียหายแทนผู้เสียหายได้ โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและดำเนินคดีแทนตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้เสียหายตามวรรคหนึ่ง ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุด

มาตรา ๑๑ นอกจากคำสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดคำสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ ด้วย

(๑) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามปี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

(๒) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้า โดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้ว ไม่ดำเนินการใดๆ

ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

มาตรา ๑๒ สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น

ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา ๑๐ ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย

มาตรา ๑๓ ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบการ และผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา ๑๐ ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา

มาตรา ๑๔ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๕ สินค้าใดที่ได้ขายแก่ผู้บริโภคก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๖ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ค.

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติ

วัตถุอันตราย

พ.ศ. ๒๕๓๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

เป็นปีที่ ๔๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยวัตถุมีพิษ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ พ.ศ. ๒๕๑๐

(๒) พระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๖

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“วัตถุอันตราย” หมายความว่า วัตถุดังต่อไปนี้

(๑) วัตถุระเบิดได้

(๒) วัตถุไวไฟ

(๓) วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์

(๔) วัตถุมีพิษ

(๕) วัตถุที่ทำให้เกิดโรค

(๖) วัตถุกำมันตรังสี

(๗) วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม

(๘) วัตถุกัดกร่อน

(๙) วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง

(๑๐) วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม

“ผลิต” หมายความว่า ทำ เพาะ ปรุง ผสม แปรรูป ปรุงแต่ง แบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุ

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรหรือนำผ่าน

“ส่งออก” หมายความว่า ส่งหรือดำเนินการเพื่อส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

“ขาย” หมายความว่า การจำหน่าย จ่ายหรือแจกเพื่อประโยชน์ทางการค้าและให้หมายความรวมถึงการมิไว้เพื่อขายด้วย

“มิไว้ในครอบครอง” หมายความว่า การมิไว้ในครอบครองไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น และไม่ว่าจะเป็นการมิไว้เพื่อขาย เพื่อขนส่ง เพื่อใช้ หรือเพื่อประการอื่นใดและรวมถึงการทิ้งอยู่หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย

“ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ หรือข้อความใดๆ ซึ่งแสดงไว้ที่วัตถุอันตรายหรือภาชนะบรรจุเอกสาร หรือคู่มือประกอบการใช้วัตถุอันตรายด้วย

“อนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี”¹ หมายความว่า อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิตสะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ซึ่งทำขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๖

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการวัตถุอันตราย

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ” หมายความว่า รัฐมนตรีเจ้าสังกัดของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบควบคุมวัตถุอันตรายตามมาตรา ๑๕

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ควบคุม ส่งเสริม และติดตามดูแลการดำเนินงานของเลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการของคณะกรรมการวัตถุอันตราย ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ และยกเว้นค่าธรรมเนียมกับกำหนดกิจการอื่นกับออกประกาศ ทั้งนี้ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

¹ บทนิยามคำว่า “อนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี” ในมาตรา ๔ เพิ่มเติมโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔.

ให้รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และออกประกาศเพื่อ
ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงหรือประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการวัตถุอันตราย

มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการวัตถุอันตรายคณะหนึ่ง ประกอบด้วยปลัดกระทรวง
อุตสาหกรรมเป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมการค้าภายใน อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดีกรมธุรกิจ
พลังงาน อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเลขาธิการ
คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา เลขาธิการสำนักงาน
พลังงานปรมาณูเพื่อสันติ เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และผู้แทน
กระทรวงกลาโหมและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินเจ็ดคน เป็นกรรมการและอธิบดี
กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้แทนกรมธุรกิจพลังงานผู้แทนกรม
โรงงานอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร ผู้แทนสำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ และ
ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งต้องเป็นผู้มีความรู้ความ
เชี่ยวชาญ มีผลงานและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาเคมี วิทยาศาสตร์วิศวกรรม
เกษตรศาสตร์ หรือกฎหมาย และอย่างน้อยสองคนให้แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ดำเนินงานใน
องค์การสาธารณประโยชน์เพื่อการคุ้มครองสุขภาพอนามัย หรือสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๗ ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ความเห็นแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในการออกประกาศตาม
มาตรา ๑๘ วรรคสอง และมาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง

(๒) ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการออกประกาศตามมาตรา ๒๐ มาตรา
๓๖ วรรคสาม มาตรา ๓๗ วรรคสอง มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๗(๕)

(๓) ให้คำแนะนำแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการรับขึ้นทะเบียน หรือเพิกถอนทะเบียน
วัตถุอันตราย

(๔) ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
อุตสาหกรรม หัวหน้าหน่วยงานผู้รับผิดชอบ และพนักงานเจ้าหน้าที่ ในเรื่องใดๆ เกี่ยวกับวัตถุอันตราย

(๕) พิจารณาเรื่องร้องเรียนจากผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากวัตถุอันตราย

(๖) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับวัตถุอันตรายให้ประชาชนได้ทราบ ในการนี้จะระบุชื่อของวัตถุอันตรายหรือชื่อของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องด้วยก็ได้

(๗) สอดส่องดูแล ให้คำแนะนำ และเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายต่างๆ ให้ปฏิบัติการตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

(๘) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการควบคุมวัตถุอันตรายและการป้องกันและเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตราย เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ

(๙) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่มีกฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

มาตรา ๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่อง ไม่สุจริตต่อหน้าที่ มีความประพฤติดีเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๐ ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วนั้น

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้ว แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

มาตรา ๑๒ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียเป็นการส่วนตัวในเรื่องใดกรรมการผู้นั้นไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในเรื่องนั้น

มาตรา ๑๓ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

ให้คณะกรรมการกำหนดองค์ประชุมและวิธีดำเนินงานของอนุกรรมการได้ตามความเหมาะสม

มาตรา ๑๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการมอบหมายมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใดๆ มาเพื่อประกอบการพิจารณาได้ตามความจำเป็น

หมวด ๒

การควบคุมวัตถุอันตราย

มาตรา ๑๕ ในกรณีที่มีกฎหมายว่าด้วยการโคบัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้น แต่ถ้ามีเหตุอันควรคณะกรรมการโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นอาจมีมติให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับเป็นการเพิ่มเติมหรือแทนที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นได้ ทั้งนี้ โดยจะกำหนดระยะเวลาหรือเงื่อนไขอย่างใดไว้ในมตินั้นก็ได้

มติตามวรรคหนึ่ง เมื่อรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๑๕/๑^๒ ในการมีมติหรือการให้ความเห็นของคณะกรรมการ การให้ความเห็นชอบของรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายอื่น และการออกประกาศของรัฐมนตรีว่าการ

^๒ มาตรา ๑๕/๑ เพิ่มเติม โดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔.

กระทรวงอุตสาหกรรม หรือรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คำนึงถึงอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมีและสนธิสัญญาและข้อผูกพันระหว่างประเทศอื่นประกอบด้วย

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือ สิ่งแวดล้อม จะมีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดท้องที่เพื่อห้ามการครอบครองการจำหน่าย หรือ การใช้วัตถุอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้

มาตรา ๑๗ ให้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลวัตถุอันตรายขึ้นในกระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อเป็น ศูนย์กลางประสานงานในเรื่องข้อมูลของวัตถุอันตรายกับส่วนราชการต่างๆ รวมทั้งจากภาคเอกชน เพื่อรวบรวมและให้บริการข้อมูลทุกชนิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายตั้งแต่การมีอยู่ในต่างประเทศ การนำเข้าหรือการผลิตภายในประเทศ การเคลื่อนย้าย การใช้สอย การทำลาย และการอื่นใดอัน เกี่ยวเนื่อง

มาตรา ๑๘ วัตถุอันตรายแบ่งออกตามความจำเป็นแก่การควบคุม ดังนี้

(๑) วัตถุอันตรายชนิดที่ ๑ ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือ การมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

(๒) วัตถุอันตรายชนิดที่ ๒ ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือ การมีไว้ในครอบครองต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อนและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และ วิธีการที่กำหนดด้วย

(๓) วัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือ การมีไว้ในครอบครองต้องได้รับใบอนุญาต

(๔) วัตถุอันตรายชนิดที่ ๔ ได้แก่ วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การ ส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง

เพื่อประโยชน์แก่การป้องกันและระงับอันตรายที่อาจมีแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือ สิ่งแวดล้อม ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมโดยความเห็นของคณะกรรมการมีอำนาจ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาระบุนชื่อหรือคุณสมบัติของวัตถุอันตราย ชนิดของวัตถุอันตราย กำหนดเวลาการใช้บังคับและหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตรายดังกล่าว

มาตรา ๑๙ เมื่อหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดของกระทรวงหรือทบวงในราชการบริหาร ส่วนกลางมีคำขอเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อดำเนินการตาม พระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการพิจารณาและเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง อุตสาหกรรมเพื่อการออกประกาศตามมาตรา ๑๘ วรรคสอง กำหนดให้หน่วยงานนั้นเป็นผู้มีอำนาจ หน้าที่ได้รับผิดชอบดำเนินการทั้งหมด หรือบางส่วนเกี่ยวกับวัตถุอันตรายนั้นได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จำนวนบุคลากร ความสัมพันธ์กับภารกิจหลักและปริมาณงานในความ รับผิดชอบเป็นสำคัญ

ในกรณีที่คณะกรรมการมีความเห็นเป็นอย่างอื่นให้รัฐมนตรีของหน่วยงานที่มีคำขอเป็นผู้รับผิดชอบยื่นยันต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวัน ในกรณีเช่นว่านี้ ให้นำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อนำเสนอให้คณะรัฐมนตรีวินิจฉัย

มาตรา ๒๐ ให้รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบโดยความเห็นของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๑) กำหนดองค์ประกอบ คุณสมบัติและสิ่งเจือปน ภาชนะบรรจุ วิธีตรวจและทดสอบ ภาชนะ ฉลาก การผลิต การนำเข้า การส่งออก การขาย การขนส่ง การเก็บรักษา การกำจัด การทำลาย การปฏิบัติกับภาชนะของวัตถุอันตราย การให้แจ้งข้อเท็จจริง การให้ส่งตัวอย่างหรือการอื่นใดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายเพื่อควบคุม ป้องกัน บรรเทา หรือระงับอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงสนธิสัญญาและข้อผูกพันระหว่างประเทศประกอบด้วย

(๒) กำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรเฉพาะรับผิดชอบสำหรับการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ตาม (๑)

(๓) กำหนดเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนจากปริมาณที่กำหนดไว้ของสารสำคัญในวัตถุอันตราย

(๔) กำหนดขั้นตอนการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายดังกล่าว

(๕) ระบุชื่อหรือคุณสมบัติของวัตถุอันตรายและกรณีที่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา ๓๖

มาตรา ๒๑ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ ๑ ต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามมาตรา ๒๐(๑)(๒) และ (๓)

มาตรา ๒๒ ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา ๓๖ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้าส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ ๒ เว้นแต่จะได้แจ้งความประสงค์จะดำเนินการดังกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน

เมื่อได้มีประกาศระบุวัตถุใดเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ ๒ ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครอง แจ้งการดำเนินการของตนที่กระทำอยู่ในขณะนั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายในเวลาที่กำหนดในประกาศดังกล่าว

ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ ๒ ต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามมาตรา ๒๐(๑)(๒) และ (๓) ด้วย

มาตรา ๒๓ ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา ๓๖ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้าส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยในกฎกระทรวงดังกล่าวให้กำหนดกรณีที่ต้องขออนุญาตได้และกรณีที่จะอนุญาต

ไม่ได้ไว้ให้ชัดเจนเท่าที่จะกระทำได้ เว้นแต่กรณีจำเป็นที่ไม่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าและให้กำหนดระยะเวลาสำหรับการพิจารณาอนุญาตให้ชัดเจนด้วย

ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ ต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามมาตรา ๒๐(๑)(๒) และ (๓) นั้นด้วย

มาตรา ๒๔ เมื่อได้มีประกาศระบุชื่อวัตถุใดเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าวยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๓ ภายในเวลาที่กำหนดในประกาศดังกล่าว และในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวให้ผู้นั้นประกอบกิจการไปพลางก่อนได้จนกว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งไม่อนุญาตตามคำขอนั้น

มาตรา ๒๕ ใบอนุญาตที่ออกไปแล้วนั้น ถ้าต่อมากฎหมายหรือพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปหรือมีเหตุสำคัญเพื่อคุ้มครองความปลอดภัย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตมีอำนาจสั่งแก้ไขเพิ่มเติมเงื่อนไขในการอนุญาตได้ตามความจำเป็น

มาตรา ๒๖ ใบอนุญาตซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต แต่มิให้กำหนดเกินสามปีนับแต่วันออกใบอนุญาต

มาตรา ๒๗ ผู้ได้รับใบอนุญาตถ้าประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาตจะต้องยื่นคำขอเสียก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอดังกล่าวแล้วให้ถือว่ามิฐานะเสมือนผู้ได้รับอนุญาตและให้ประกอบกิจการต่อไปได้จนกว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาตนั้น

การขอต่ออายุใบอนุญาตและการต่ออายุใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๘ ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ออกใบอนุญาตหรือไม่ต่ออายุใบอนุญาต ผู้ขออนุญาตหรือผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งการไม่อนุญาตหรือไม่ต่ออายุใบอนุญาต คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๙ ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ต่ออายุใบอนุญาตหรือรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบได้มีคำวินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์การต่ออายุใบอนุญาต ผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตจะขายวัตถุอันตรายที่มีอยู่ในครอบครองได้ภายในกำหนดสามเดือน นับแต่วันทราบคำสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาตหรือทราบคำสั่งของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้ยกอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วให้นำมาตรา ๕๒ วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๐ ถ้าใบอนุญาตหรือใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายสูญหาย ลบเลือนหรือชำรุดในสาระสำคัญ ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบการสูญหาย ลบเลือนหรือชำรุด

มาตรา ๓๑ ผู้ได้รับใบอนุญาตซึ่งมีอายุใช้ได้เกินสามเดือนต้องแสดงใบอนุญาตหรือใบแทนไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ทำการที่ระบุไว้ในใบอนุญาตนั้น

มาตรา ๓๒ เมื่อปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าผู้ได้รับใบอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจพิจารณาสั่งพักใช้ใบอนุญาตมีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี และถ้าเป็นกรณีสำคัญจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเสียก็ได้

มาตรา ๓๓ ผู้ถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา ๓๒ มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้เป็นที่สุด

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งย่อมไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา ๓๔ ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา ๓๒ จะขายวัตถุดิบทรายที่มีอยู่ในครอบครองได้ภายในกำหนดสามเดือนนับแต่วันทราบคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตหรือทราบคำสั่งของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้ยกอุทธรณ์แล้วแต่กรณี หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วให้นำมาตรา ๕๒ วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๕ ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตจะขออนุญาตใหม่อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ถูกระงับใบอนุญาต

มาตรา ๓๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมโดยความเห็นของคณะกรรมการในราชกิจจานุเบกษากำหนดรายชื่อของวัตถุดิบทรายที่กระบวนการผลิตและลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตรายเป็นที่ทราบกันแน่ชัดโดยทั่วไป

การผลิต หรือการนำเข้า ซึ่งวัตถุดิบทรายชนิดที่ ๒ หรือชนิดที่ ๓ ที่อยู่นอกรายชื่อของประกาศตามวรรคหนึ่ง จะต้องนำมาขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนและเมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนแล้วจึงจะผลิตหรือนำเข้าตามมาตรา ๒๒ หรือจึงจะออกใบอนุญาตให้ผลิตหรือนำเข้าตามมาตรา ๒๓ ได้ ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบยกเว้นให้ไม่ต้องขึ้นทะเบียนอีกในกรณีมีผู้ได้ขึ้นทะเบียนวัตถุดิบทรายอย่างเดียวกันนั้นไว้แล้วหรือในกรณีอื่นที่มีเหตุอันควร

การขอขึ้นทะเบียนวัตถุดิบทรายและการออกใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุดิบทราย ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบโดยความเห็นของคณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๗ ในกรณีที่การขึ้นทะเบียนวัตถุดิบทรายจำเป็นต้องผลิตหรือนำเข้ามาซึ่งตัวอย่างวัตถุดิบทรายที่จะขอขึ้นทะเบียนหรือต้องนำเข้ามาซึ่งวัตถุดิบทรายอย่างอื่นเพื่อใช้ในการผลิตวัตถุดิบทรายที่จะขอขึ้นทะเบียน และวัตถุดิบทรายนั้นมีกฎหมายบังคับให้การผลิตหรือการ

นำเข้าต้องได้รับอนุญาตหรือต้องขึ้นทะเบียนเสียก่อน ผู้ขอขึ้นทะเบียนอาจขออนุญาตพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อผลิตหรือนำเข้าซึ่งวัตถุดิบทรายนั่นได้ตามพระราชบัญญัตินี้โดยให้ได้ยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการนั้น

การผลิตหรือการนำเข้าตามวรรคหนึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบโดยความเห็นของคณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๘ ห้ามมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับขึ้นทะเบียนวัตถุดิบทรายเมื่อคณะกรรมการเห็นว่า

(๑) วัตถุดิบทรายที่ขอขึ้นทะเบียนไม่เป็นที่เชื่อถือได้ว่ามีคุณสมบัติตามที่ขอขึ้นทะเบียนไว้ หรือหากนำมาใช้แล้วอาจเกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อมโดยไม่มีวิธีปกติตามควรที่จะป้องกันได้

(๒) วัตถุดิบทรายที่ขอขึ้นทะเบียนใช้ชื่อในทำนองโอ้อวด ไม่สุภาพ หรืออาจทำให้เข้าใจผิดจากความเป็นจริง หรือ

(๓) วัตถุดิบทรายที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นวัตถุดิบทรายปลอม หรือเป็นวัตถุดิบทรายที่พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งเพิกถอนทะเบียนแล้ว

คำสั่งไม่รับขึ้นทะเบียนของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๓๙ วัตถุดิบทรายใดที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว ต่อมาปรากฏว่าไม่มีประโยชน์ตามที่ขึ้นทะเบียนไว้ หรือหากนำมาใช้แล้วอาจเกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อมโดยไม่มีวิธีปกติตามควรที่จะป้องกันได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจเพิกถอนทะเบียนวัตถุดิบทรายนั่นได้

คำสั่งเพิกถอนทะเบียนของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นที่สุด

เมื่อมีการเพิกถอนทะเบียนวัตถุดิบทรายใดแล้ว สิทธิในการผลิต นำเข้า ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุดิบทรายนั่นเป็นอันระงับไป

มาตรา ๔๐ เจ้าของวัตถุดิบทรายที่ถูกเพิกถอนทะเบียนต้องจัดการทำลายหรือดำเนินการกับวัตถุดิบทรายของตนตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด และให้นำมาตรา ๕๒ วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๔๑ ผู้ผลิตเพื่อการค้า ผู้นำเข้าเพื่อการค้า ผู้ส่งออกเพื่อการค้า ผู้เก็บรักษาเพื่อการค้า หรือผู้ขายซึ่งวัตถุดิบทรายชนิดที่ ๒ หรือชนิดที่ ๓ ต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปีตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่อัตราค่าธรรมเนียมนั้นต้องไม่เกินอัตราตามท้ายพระราชบัญญัตินี้

ถ้าไม่มีการชำระค่าธรรมเนียมภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้เสียเงินเพิ่มอีกร้อยละห้า ต่อเดือน ในกรณีที่ค้างชำระโดยไม่มีเหตุอันควรและเป็นกรณีที่มิได้อนุญาตในการดำเนินการ พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตตามควรแก่กรณีก็ได้

มาตรา ๔๓ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ ๔

เมื่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบได้ประกาศระบุวัตถุใดเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ ๔ ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้มีไว้ในครอบครองปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ และให้นำมาตรา ๔๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๔๔ ให้รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบโดยความเห็นของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศ ให้วัตถุอันตรายดังต่อไปนี้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตามที่เห็นสมควรได้

(๑) วัตถุอันตรายซึ่งโดยลักษณะหรือปริมาณอาจก่อให้เกิดอันตรายน้อยหรือซึ่งการ บังคับตามมาตรการต่างๆ ตามพระราชบัญญัตินี้จะก่อให้เกิดการระคายเคืองความสมควร

(๒) วัตถุอันตรายของกระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจองค์การ ของรัฐ สภาอากาศไทย หรือหน่วยงานอื่นตามที่เห็นสมควรกำหนด

มาตรา ๔๕ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย ชนิดที่ ๑ วัตถุอันตรายชนิดที่ ๒ หรือวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ ดังต่อไปนี้

(๑) วัตถุอันตรายปลอม

(๒) วัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน

(๓) วัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพ

(๔) วัตถุอันตรายที่ต้องขึ้นทะเบียนแต่มิได้ขึ้นทะเบียนไว้

(๕) วัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน

การมีไว้ในครอบครองตามวรรคหนึ่งไม่หมายความรวมถึงการครอบครองขณะ จะทำลาย หรือการส่งมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือการครอบครองเพื่อการอย่างอื่นตามหน้าที่ที่ กำหนดในกฎหมาย

มาตรา ๔๖ ผู้ใดรู้ว่าวัตถุอันตรายในความครอบครองของตนเป็นวัตถุอันตรายตาม มาตรา ๔๕ ผู้นั้นต้องทำลาย ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือต้องส่งมอบให้แก่พนักงาน เจ้าหน้าที่ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศที่ออกตามมาตรา ๒๐(๑)

มาตรา ๔๗ วัตถุอันตรายหรือสิ่งดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นวัตถุอันตรายปลอม

(๑) สิ่งที่ทำเทียมวัตถุอันตรายแต่ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

(๒) วัตถุอันตรายที่แสดงชื่อว่าเป็นวัตถุอันตรายอื่น หรือแสดงกำหนดเวลาที่วัตถุ อันตรายหมดอายุการใช้เกินความเป็นจริง

(๓) วัตถุอันตรายที่แสดงชื่อหรือเครื่องหมายของผู้ผลิตหรือที่ตั้งของสถานที่ผลิตซึ่งมิใช่ความจริง

(๔) วัตถุอันตรายที่แสดงว่าเป็นวัตถุอันตรายที่ขึ้นทะเบียนไว้ซึ่งมิใช่ความจริง

(๕) วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้นโดยมีสาระสำคัญน้อยหรือมากกว่าเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนตามมาตรา ๒๐(๓) ในระดับที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบโดยความเห็นของคณะกรรมการกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๔๘ วัตถุอันตรายดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นวัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน

(๑) วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้นโดยมีสาระสำคัญน้อยหรือมากกว่าเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนตามมาตรา ๒๐(๓) แต่ไม่ถึงระดับที่กำหนดตามมาตรา ๔๗(๕)

(๒) วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้นโดยมีความบริสุทธิ์ สิ่งเจือปน หรือลักษณะอื่นที่มีความสำคัญต่อคุณสมบัติของวัตถุอันตรายผิดไปจากเกณฑ์ที่กำหนดหรือที่ขึ้นทะเบียนไว้

มาตรา ๔๙ วัตถุอันตรายดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นวัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพ

(๑) วัตถุอันตรายที่หมดอายุการใช้ตามที่แสดงไว้ในฉลาก

(๒) วัตถุอันตรายที่แปรสภาพจนมีลักษณะเช่นเดียวกับวัตถุอันตรายปลอมตามมาตรา ๔๗(๕) หรือวัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน

มาตรา ๕๐ เมื่อคณะกรรมการเห็นว่าฉลากใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๐(๑) คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเลิกใช้ฉลากดังกล่าว หรือดำเนินการแก้ไขฉลากนั้นให้ถูกต้อง

มาตรา ๕๑ การควบคุมการโฆษณาวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และเพื่อประโยชน์ในการควบคุมโฆษณาให้ถือว่าวัตถุอันตรายที่มีการกำหนดฉลากตามมาตรา ๒๐(๑) เป็นสินค้าที่มีการควบคุมฉลากโดยคณะกรรมการควบคุมฉลากตามกฎหมายดังกล่าวโดยอนุโลม

มาตรา ๕๒ เมื่อปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายผู้ใด ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน หรือแก้ไข หรือปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้องได้ ในกรณีนี้หากเป็นกรณีมีเหตุอันสมควร พนักงานเจ้าหน้าที่จะอนุญาตให้ผู้นั้นส่งออกไปซึ่งวัตถุอันตรายนั้น เพื่อคืนให้แก่ผู้ผลิตหรือผู้จัดส่งวัตถุอันตรายนั้นมาให้ หรือเพื่อการอื่นตามความเหมาะสมก็ได้ โดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้าปรากฏว่าผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าวไม่สามารถปฏิบัติให้ถูกต้องได้ ไม่ว่าเพราะไม่มีความสามารถ หรือเพราะเหตุอื่นใด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวส่งมอบวัตถุอันตรายนั้น

แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ณ สถานที่ที่กำหนด เพื่อทำลายหรือจัดการตามควรแก่กรณี โดยคำนึงถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากวัตถุอันตรายดังกล่าวด้วย

ในกรณีที่วัตถุอันตรายนั้นอาจจำหน่ายได้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการขายทอดตลาดหรือขายให้แก่หน่วยงานของรัฐภายในสามเดือนนับแต่วันได้รับมอบ เงินที่ขายได้เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษา การจำหน่าย และค่าภาระที่เกี่ยวข้องแล้วให้เก็บไว้เพื่อคืนแก่เจ้าของ แต่ถ้าพ้นกำหนดสามเดือนดังกล่าวแล้วยังจำหน่ายไม่ได้หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าการผ่อนเวลาต่อไปจะเป็นอันตรายหรือภาระเกินควรก็ให้มีอำนาจสั่งให้ทำลายหรือจัดการตามควรแก่กรณี

ในกรณีที่ต้องทำลายหรือจัดการตามควรแก่กรณีหากมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นให้เจ้าของวัตถุอันตรายมีหน้าที่จ่ายหรือชดใช้เงินจำนวนนั้นแก่ทางราชการ

มาตรา ๕๓ เมื่อปรากฏว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำการเช่นนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมผู้นั้นเพื่อส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปตามกฎหมาย

มาตรา ๕๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในสถานที่ประกอบการเกี่ยวกับวัตถุอันตราย สถานที่ผลิตวัตถุอันตราย สถานที่เก็บรักษาวัตถุอันตราย หรือสถานที่ที่สงสัยว่าเป็นสถานที่เช่นนั้นในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่ดังกล่าว หรือเข้าไปในพาหนะที่บรรทุกวัตถุอันตรายหรือสงสัยว่าบรรทุกวัตถุอันตราย เพื่อตรวจสอบวัตถุอันตราย ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสาร หรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวกับวัตถุอันตราย

(๒) นำวัตถุอันตรายหรือวัตถุที่สงสัยว่าเป็นวัตถุอันตรายในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่างเพื่อตรวจสอบ

(๓) ตรวจค้น ถัก ยึด หรืออายัดวัตถุอันตราย ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสารหรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวข้องในกรณีที่มีเหตุสงสัยว่ามีการกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้

(๔) มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใดๆ มาเพื่อประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๕๕ วัตถุอันตราย ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสารและสิ่งของใดๆ ที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ตามมาตรา ๕๔(๓) ถ้าสิ่งของที่ยึดหรืออายัดไว้เป็นของเสียหายหรือถ้าการเก็บไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย หรืออันตรายที่จะเกิดจากสิ่งของนั้นหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนกับค่าแห่งสิ่งของนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจทำลายหรือจัดการตามควรแก่กรณีโดยคำนึงถึงอันตรายที่อาจเกิดจากวัตถุอันตรายดังกล่าวด้วย และให้นำมาตรา ๕๒ วรรคสาม และวรรคสี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาแล้วเห็นว่าสิ่งของที่ยึดหรืออายัดไว้มิใช่เป็นทรัพย์สินที่ต้องริบตามมาตรา ๘๘ หรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ถอนการอายัดหรือคืนวัตถุอันตราย ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสารและสิ่งอื่นๆ ให้แก่ผู้ควรได้รับคืนโดยมิชักช้า

ในกรณีที่มีการคืนสิ่งของที่ยึดหรืออายัดไว้ หรือเงินที่ขายได้ ให้แจ้งการคืนโดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังภูมิลำเนาของผู้ควรได้รับคืน แต่ในกรณีไม่รู้ตัวผู้ควรได้รับคืน หรือรู้ตัวแต่ไม่รู้ภูมิลำเนา ถ้าได้ประกาศในหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับที่ได้แพร่หลายในท้องที่ที่ได้ยึดหรืออายัดสิ่งของนั้น หรือการประกาศในหนังสือพิมพ์จะไม่คุ้มกับมูลค่าสิ่งของที่จะคืน ถ้าได้ประกาศไว้ ณ ที่ทำการอำเภอแห่งท้องที่นั้นไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ให้ถือว่าได้มีการแจ้งเมื่อครบกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ประกาศในหนังสือพิมพ์ หรือวันที่ครบกำหนดการประกาศ ณ ที่ทำการอำเภอ แล้วแต่กรณี

ผู้ขอรับคืนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ ของรัฐที่เกิดขึ้นเพราะการประกาศในหนังสือพิมพ์พร้อมเงินเพิ่มอีกร้อยละยี่สิบของเงินจำนวนดังกล่าว

ในกรณีที่ไม่สามารถจะคืนได้เพราะหาตัวผู้ควรได้รับคืนไม่พบ ก็ให้รักษาสິงของที่ยึดไว้ หรือเงินที่จะคืนให้คืนไว้ แล้วแต่กรณี หากภายในหนึ่งปีนับตั้งแต่วันที่แจ้งแก่ผู้ควรได้รับคืนและไม่มีผู้ควรได้รับคืนมาขอรับ ก็ให้ตกเป็นของรัฐ

มาตรา ๕๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวแก่บุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบกำหนด

หมวด ๓

หน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่ง

มาตรา ๕๗ บทบัญญัติในหมวดนี้ไม่เป็นการลบเล่งหรือจำกัดหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งที่บุคคลมีอยู่ตามบทบัญญัติในหมวดอื่นหรือของบทกฎหมายอื่น

มาตรา ๕๘ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบตามหมวดนี้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดวัตถุที่ให้อถือว่าเป็นวัตถุอันตรายตามความในหมวดนี้

มาตรา ๕๙ ผู้ผลิตวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการจัดหาวัตถุที่ใช้ในการผลิตการกำหนดวิธีการและขั้นตอนที่วางไว้ได้ของการผลิต การจัดให้มีภาชนะบรรจุที่มั่นคงแข็งแรงและ

ปลอดภัยต่อการใช้ การเคลื่อนย้าย และการขนส่ง การจัดให้มีฉลากที่แสดงสภาพอันตรายของสิ่งนั้นที่ชัดเจนเพียงพอ ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตนหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุอันตรายดังกล่าว

มาตรา ๖๐ ผู้นำเข้าวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการเลือกหาผู้ผลิต การตรวจสอบคุณภาพของวัตถุอันตราย การตรวจสอบความถูกต้องของภาษาบนบรรจุและฉลาก การเลือกวิธีการขนส่ง ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตนหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุอันตรายดังกล่าว

มาตรา ๖๑ ผู้ขนส่งต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่ใช้ในการขนส่งหรือยานพาหนะและอุปกรณ์ ความถูกต้องของภาษาบนบรรจุและฉลากความเหมาะสมของวิธีการขนส่ง ความถูกต้องของการจัดวางบนยานพาหนะ และความไว้วางใจได้ของลูกจ้างหรือผู้จัดทำการทำงานให้แก่ตนหรือร่วมกับตน

มาตรา ๖๒ ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้ที่จัดหาวัตถุอันตรายนั้นให้แก่ตน ความถูกต้องของภาษาบนบรรจุและฉลาก ความเหมาะสมของการเก็บรักษาและความไว้วางใจได้ของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตนหรืออาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุอันตรายดังกล่าว

มาตรา ๖๓ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

มาตรา ๖๔ ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายของบุคคลดังกล่าวอันเกิดแต่วัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

มาตรา ๖๕ นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่บุคคลตามมาตรา ๖๓ หรือมาตรา ๖๔ ได้กระทำให้ไปในการทำงานให้แก่ตน แต่ชอบที่จะได้ชดเชยจากบุคคลดังกล่าว เว้นแต่ตนจะมีส่วนผิดในการสั่งให้ทำ การเลือกหาตัวบุคคล การควบคุม หรือการอื่นอันมีผลโดยตรงให้เกิดการละเมิดขึ้นนั้น

มาตรา ๖๖ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายจ่ายแจกทุกช่วงต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่รับผิดชอบขณะเกิดการละเมิดตามมาตรา ๖๓ หรือมาตรา ๖๔ ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดด้วย

มาตรา ๖๗ สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหายความเป็นวัตถุอันตรายและผู้ที่ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่พึงจ่ายระหว่างผู้ที่เข้าใจกันว่าต้องรับผิดชอบ ค่าสินไหมทดแทนและผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทน ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะปรากฏว่าการเจรจานั้นไม่อาจตกลงกันได้

มาตรา ๖๘ ผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๖๓ มาตรา ๖๔ มาตรา ๖๕ หรือมาตรา ๖๖ ที่ได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากผู้ที่ยังมอบวัตถุอันตรายให้แก่ตน หรือแก่ผู้ซึ่งทำงานให้แก่ตน และบรรดาผู้ที่มีส่วนในการส่งมอบวัตถุอันตรายดังกล่าวในลำดับต่างๆ ถัดขึ้นไปคนหนึ่งคนใดหรือหลายคนก็ได้ไปจนถึงผู้ผลิต โดยต้องใช้สิทธิไล่เบี้ยภายในสามปี นับแต่วันที่ได้ชำระค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าผู้ใช้สิทธิไล่เบี้ยนั้นเป็นผู้ที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้เกิดการละเมิดขึ้น ผู้นั้นจะมีสิทธิไล่เบี้ยเฉพาะส่วนที่เกินจากความรับผิดชอบโดยเฉพาะของตนเท่านั้น

มาตรา ๖๙ ในกรณีที่วัตถุอันตรายก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือสิ่งแวดล้อม ถ้ารัฐได้รับความเสียหายเพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าช่วยเหลือ เคลื่อนย้ายบำบัด บรรเทา หรือขจัดความเสียหายให้เกิดการคืนสู่สภาพเดิมหรือสภาพที่ใกล้เคียงกับสภาพเดิม หรือเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินไม่มีเจ้าของ หรือทรัพยากรธรรมชาติ หรือเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินเมื่อได้รับคำร้องขอจากหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบวัตถุอันตรายดังกล่าว ให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายของรัฐดังกล่าวได้

หมวด ๔

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๗๐ ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งเอกสารหรือวัตถุใดๆ ตามที่คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการสั่งตามมาตรา ๑๔ หรือที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือเรียกตามมาตรา ๕๔(๔) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๑ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ วรรคสาม มาตรา ๔๑ หรือมาตรา ๔๓ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๒ วรรคสอง หรือตามมาตรา ๒๓ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๓ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยประมาทของผู้นำเข้า ผู้ส่งออกหรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินแปดแสนบาท

มาตรา ๑๔/๑^๓ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดซึ่งมีโทษตามมาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๑๔ ในส่วนที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ หรือชนิดที่ ๔ ซึ่งเป็นสารเคมีพิษหรือสารที่ใช้ผลิตสารเคมีพิษที่ระบุในอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมีตามประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ตามมาตรา ๑๘ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

มาตรา ๑๔/๒^๓ การกระทำความผิดตามมาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๑๔ ในส่วนที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ หรือชนิดที่ ๔ ซึ่งเป็นสารเคมีพิษหรือสารที่ใช้ผลิตสารเคมีพิษที่ระบุในอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมีตามประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมตามมาตรา ๑๘ หากผู้กระทำความผิดมีสัญชาติไทย แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร

ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีก ถ้า

(๑) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้น หรือ

(๒) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษและผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว

ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้วแต่ยังไม่พ้นโทษ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว

มาตรา ๑๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๕(๑) หรือมาตรา ๔๕(๕) สำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะอาจเกิดอันตรายโดยไม่มีวิธีปกติตามควรที่จะป้องกันได้ ถ้าเป็นการกระทำเกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยประมาทของผู้นำเข้า ผู้ส่งออกหรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา ๑๖ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๕(๒) หรือมาตรา ๔๕(๕) สำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะไม่มีประโยชน์ตามที่ขึ้นทะเบียนไว้ ถ้าเป็นการกระทำเกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

^๓ มาตรา ๑๔/๑ และมาตรา ๑๔/๒ เพิ่มเติมโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ ๒)

มาตรา ๗๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๕(๓) ถ้าเป็นการกระทำเกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยประมาท ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท

มาตรา ๗๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๕(๔) ถ้าเป็นการกระทำเกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๙ ถ้าการกระทำตามมาตรา ๗๕ มาตรา ๗๖ มาตรา ๗๗ หรือมาตรา ๗๘ เกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ ๒ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษสองในสามของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตราดังกล่าว

มาตรา ๘๐ ถ้าการกระทำตามมาตรา ๗๕ มาตรา ๗๖ มาตรา ๗๗ หรือมาตรา ๗๘ เกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ ๑ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตราดังกล่าว

มาตรา ๘๑ ผู้ได้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๘๒ ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพคุณภาพ ปริมาณ หรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดหรือผู้อื่น ทำ หรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดซ้ำอีกภายในหกเดือนนับแต่วันกระทำความผิดครั้งก่อน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๓ ผู้ใดขายวัตถุอันตรายโดยไม่มีฉลากหรือมีฉลากแต่ฉลากหรือการแสดงฉลากไม่ถูกต้อง หรือขายวัตถุอันตรายที่มีฉลากที่คณะกรรมการสั่งเลิกใช้ หรือให้แก้ไขตามมาตรา ๕๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยประมาท ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๔ ผู้ใดโดยเจตนาหรือโดยประมาทรับจ้างทำฉลากที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือรับจ้างติดฉลากที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือรับจ้างทำลายส่วนอันเป็นสาระสำคัญของ

ฉลาดที่ถูกต้องตามกฎหมาย สำหรับวัตถุล้านตรายอย่างหนึ่งอย่างใดตามความในหมวด ๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๕ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๒ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๖ ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกตามสมควรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติตามมาตรา ๕๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๘๗ ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษบุคคลใดในความผิดตามมาตรา ๗๑ หรือมาตรา ๗๒ และเป็นกรณีที่มีการยกเว้นไม่ต้องได้รับใบอนุญาต ถ้ามีพฤติการณ์ให้เห็นว่าบุคคลดังกล่าวอาจจะกระทำความผิดเช่นนั้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบกิจการเกี่ยวกับวัตถุล้านตรายมีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่วันพ้นโทษไปแล้วก็ได้

มาตรา ๘๘ วัตถุล้านตรายที่ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองโดยไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัตินี้ ภาชนะของวัตถุล้านตรายดังกล่าว เครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องหรือทรัพย์สินใดบรรดาที่ศาลมีคำพิพากษาให้ริบ ให้ส่งมอบแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบควบคุมวัตถุล้านตรายดังกล่าวเพื่อทำลายหรือจัดการตามที่เห็นสมควรต่อไป

ในกรณีที่ต้องทำลายให้ศาลมีคำสั่งในคำพิพากษาให้เจ้าของชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นให้แก่ทางราชการด้วย

มาตรา ๘๙ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือมีโทษปรับสถานเดียว ให้คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการมอบหมาย มีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้

ในกรณีที่มีการยึดหรืออายัดของกลางที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับตามวรรคหนึ่งจะเปรียบเทียบปรับได้ต่อเมื่อ

(๑) ในกรณีที่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมและได้แก้ไขของกลางที่อายัดไว้ให้ถูกต้อง

(๒) ในกรณีที่ไม่ว่างแก้ไขให้ถูกต้องได้ เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมให้ของกลางที่ยึดหรืออายัดไว้ตกเป็นของหน่วยงานที่รับผิดชอบควบคุมวัตถุล้านตรายดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้ยินยอมให้เปรียบเทียบปรับได้แก้ไขของกลางให้ถูกต้องแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ถอนการอายัดของกลางนั้นเสีย

บรรดาสิ่งของที่ตกเป็นของหน่วยงานที่รับผิดชอบควบคุมวัตถุล้านตรายดังกล่าวให้จัดการตามระเบียบตามที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบกำหนด

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕๐ คำขออนุญาตใดๆ ที่ได้ยื่นไว้ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุมีพิษและยังอยู่ในระหว่างพิจารณาให้ถือเป็นคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม ในกรณีที่คำขออนุญาตมีข้อแตกต่างไปจากคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้มีอำนาจอนุญาตมีอำนาจสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็นเพื่อให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕๑ ใบอนุญาตและใบสำคัญการขึ้นทะเบียนที่ออกให้แก่บุคคลใดๆ ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุมีพิษก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงใช้ได้ต่อไปจนสิ้นอายุที่กำหนดไว้

มาตรา ๕๒ ให้ทบทุนบรรดาวัตถุหรือสิ่งอื่นใดที่มีการประกาศกำหนดให้เป็นวัตถุมีพิษธรรมดาและวัตถุมีพิษร้ายแรงตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุมีพิษ และดำเนินการออกประกาศกำหนดเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ ๑ ชนิดที่ ๒ ชนิดที่ ๓ หรือชนิดที่ ๔ ตามพระราชบัญญัตินี้ให้แล้วเสร็จภายในหกเดือนนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่การดำเนินการตามวรรคหนึ่งยังไม่แล้วเสร็จ ให้ทบบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวัตถุมีพิษยังคงใช้บังคับต่อไปได้ เว้นแต่ทบบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการวัตถุมีพิษให้ใช้ทบบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัตินี้แทน และให้การต่างๆ ตามพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับได้ทันทีเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายว่าด้วยวัตถุมีพิษ

มาตรา ๕๓ บรรดากฎกระทรวงและประกาศที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุมีพิษให้คงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อานันท์ ปันยารชุน

นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียม

(๑) ใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย	ฉบับละ ๕,๐๐๐ บาท
(๒) ใบอนุญาตผลิตวัตถุอันตราย	ฉบับละ ๓,๐๐๐ บาท
(๓) ใบอนุญาตนำเข้าวัตถุอันตราย	ฉบับละ ๓,๐๐๐ บาท
(๔) ใบอนุญาตส่งออกวัตถุอันตราย	ฉบับละ ๓,๐๐๐ บาท
(๕) ใบอนุญาตมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย	ฉบับละ ๓,๐๐๐ บาท
(๖) ใบอนุญาตนำเข้าตัวอย่างวัตถุอันตราย	ฉบับละ ๑,๐๐๐ บาท
(๗) ใบแทนใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย	ฉบับละ ๑,๐๐๐ บาท
(๘) ใบแทนใบอนุญาต	ฉบับละ ๑,๐๐๐ บาท
(๙) ผู้ผลิตวัตถุอันตราย	ปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท
(๑๐) ผู้นำเข้าวัตถุอันตราย	ปีละ ๕,๐๐๐ บาท
(๑๑) ผู้ส่งออกวัตถุอันตราย	ปีละ ๕,๐๐๐ บาท
(๑๒) ผู้รับเก็บรักษาเพื่อการค้าซึ่งวัตถุอันตราย	ปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท
(๑๓) ผู้ขายวัตถุอันตราย	ปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท
(๑๔) การต่ออายุใบอนุญาต ครั้งละเท่ากับค่าธรรมเนียม	
สำหรับใบอนุญาตแต่ละประเภท	

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ โดยที่ปรากฏว่าในปัจจุบันมีการนำวัตถุอันตรายมาใช้ในกิจการประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมาก และวัตถุอันตรายบางชนิดอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อมได้ แม้ว่าในขณะนี้จะมีกฎหมายที่ใช้ควบคุมวัตถุที่ก่อให้เกิดอันตรายอยู่บ้างแล้วก็ตาม แต่ก็มิได้อยู่หลายฉบับและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหลายกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งกฎหมายเหล่านั้นได้ออกมาต่างยุคต่างสมัยกัน ทำให้มีบทบัญญัติที่แตกต่างกันและยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยวัตถุมีพิษโดยขยายขอบเขตให้ครอบคลุมวัตถุอันตรายต่างๆ ทุกชนิด และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการควบคุมวัตถุอันตรายให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พร้อมกับจัดระบบบริหารให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันกับการควบคุมดูแลวัตถุอันตรายดังกล่าวด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ข้อสังเกต

คำว่า “อธิบดีกรมโยธาธิการ” ได้แก้ไขใน “อธิบดีกรมธุรกิจพลังงาน” คำว่า “ผู้แทนกรมโยธาธิการ” ได้แก้ไขเป็น “ผู้แทนกรมธุรกิจพลังงาน” และให้เพิ่มคำว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน” เป็นผู้รักษาราชการ เฉพาะที่เกี่ยวกับวัตถุที่อยู่ในขอบอำนาจหน้าที่ของกระทรวงพลังงาน ตามพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2545 มาตรา 98

ภาคผนวก ง.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติ

คุ้มครองผู้บริโภค

พ.ศ. ๒๕๒๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๒

เป็นปีที่ ๓๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒”

มาตรา ๒^๑ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ซื้อ” หมายความว่า รวมถึง เช่า เช่าซื้อ หรือได้มาไม่ว่าด้วยประการใดๆ โดยให้ค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น

“ขาย” หมายความว่า ให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือจัดหาให้ไม่ว่าด้วยประการใดๆ โดยเรียกค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น ตลอดจนการเสนอหรือการชักชวนเพื่อการดังกล่าวด้วย

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย

“บริการ” หมายความว่า การรับจัดทำกรงาน การให้สิทธิใดๆ หรือการให้ใช้หรือให้ประโยชน์ในทรัพย์สินหรือกิจการใดๆ โดยเรียกค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อื่นแต่ไม่รวมถึงการจ้างแรงงานตามกฎหมายแรงงาน

“ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ปُرุง ประกอบ ประดิษฐ์ หรือแปรรูปและ หมายความว่า รวมถึงการเปลี่ยนรูป การดัดแปลง การคัดเลือก หรือการแบ่งบรรจุ

^๑ รก.๒๕๒๒/๓๒/๒๐พ/๔ พฤษภาคม ๒๕๒๒.

“ผู้บริโภค”² หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม”

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ตั้งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายหรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า หรือผู้ให้บริการ และหมายความรวมถึงผู้ประกอบการโฆษณาด้วย

“ข้อความ” หมายความว่า รวมถึงการกระทำที่ปรากฏด้วยตัวอักษร ภาพ ภาพยนตร์ แสง เสียง เครื่องหมายหรือการกระทำอย่างใดๆ ที่ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้

“โฆษณา” หมายความว่า การกระทำไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า

“สื่อโฆษณา” หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นสื่อในการโฆษณา เช่น หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ หรือป้าย

“ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ กระจกหรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏข้อความเกี่ยวกับสินค้าซึ่งแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรกหรือรวมไว้กับสินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้าและหมายความรวมถึงเอกสารหรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบกับสินค้า ป้ายที่ติดตั้งหรือแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้านั้น

“สัญญา”³ หมายความว่า ความตกลงกันระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจเพื่อซื้อและขายสินค้าหรือให้และรับบริการ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับความคุ้มครองดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ

² มาตรา ๓ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

³ มาตรา ๓ นิยามคำว่า “สัญญา” เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

(๒) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ

(๓) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ

(๓ ทวิ)⁴ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา

(๔) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ หรือพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้

มาตรา ๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) นับ ชั่ง ตวง วัด ตรวจสอบสินค้า และเก็บหรือนำสินค้าในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่างเพื่อทำการทดสอบโดยไม่ต้องชำระราคาสินค้านั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

(๒) ค้น ยึด หรืออายัดสินค้า ภาชนะหรือหีบห่อบรรจุสินค้าจากหรือเอกสารอื่นที่ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) เข้าไปในสถานที่หรือยานพาหนะใดๆ เพื่อตรวจสอบการผลิตสินค้า การขายสินค้าหรือบริการ รวมทั้งตรวจสอบสมุดบัญชี เอกสารและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องของผู้ประกอบธุรกิจ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) มีหนังสือเรียกให้บุคคลใดๆ มาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารและหลักฐานที่จำเป็นเพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานเจ้าหน้าที่

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๕(๓) ถ้าไม่เป็นการเร่งด่วนให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่หรือยานพาหนะนั้นทราบล่วงหน้าตามสมควรก่อน และให้กระทำการต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่หรือยานพาหนะ หรือถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่อยู่ในที่นั้น ก็ให้กระทำการต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ร้องขอมาเป็นพยาน

การค้นตามมาตรา ๕(๒) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำได้เฉพาะเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก

มาตรา ๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องร้องขอ

บัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

⁴ มาตรา ๔(๓ ทวิ) เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

มาตรา ๘ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ และออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา ๙^๕ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค” ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงคมนาคม เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินแปดคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๑๐ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ
- (๒) ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา ๒๖
- (๓) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ในการนี้จะระบุชื่อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจด้วยก็ได้
- (๔) ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง และพิจารณาวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง
- (๕) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะอนุกรรมการ
- (๖) สอดส่องเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐให้ปฏิบัติการตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค
- (๗) ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่คณะกรรมการเห็นสมควรหรือมีผู้ร้องขอตามมาตรา ๓๕

^๕ มาตรา ๙ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

(๘) รับรองสมาคมตามมาตรา ๔๐

(๙) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องใดๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

(๑๐) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่มิถุหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ปฏิบัติการหรือเตรียมข้อเสนอมายังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

มาตรา ๑๑ ให้กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง อยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี กรรมการที่พ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๒ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๑ กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ คณะรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการแทนได้ และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้ว ยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งไว้แล้ว

มาตรา ๑๓ ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การประชุมคณะกรรมการทุกคราวต้องมีกรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๔ ให้มีคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา

(๒) คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก

คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง ประกอบด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องที่เกี่ยวข้องตามที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้น มีจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคนแต่ไม่เกินสิบสามคน

กรรมการเฉพาะเรื่อง อยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และให้นำมาตรา ๑๑ วรรคสอง และมาตรา ๑๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง มีอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้และตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(๓)^๖ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา

มาตรา ๑๕ คณะกรรมการและคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องมอบหมายก็ได้

มาตรา ๑๖ การประชุมของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗ คณะกรรมการและคณะกรรมการเฉพาะเรื่องมีอำนาจสั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดส่งเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีผู้ร้องทุกข์หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคมาพิจารณาได้ ในการนี้จะเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงด้วยก็ได้

มาตรา ๑๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือสงสัยว่ากระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค เพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นตามสมควร เว้นแต่ในกรณีที่เป็นและเร่งด่วน

การกำหนดหรือการออกคำสั่งในเรื่องใดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องคำนึงถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ทั้งผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจ และในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องจะกำหนดเงื่อนไขหรือวิธีการชั่วคราวในการบังคับให้เป็นไปตามการกำหนดหรือการออกคำสั่งนั้นก็ได้

^๖ มาตรา ๑๔(๓) เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๑๕^๗ ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรีให้มีเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไป และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และจะให้มีรองเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการเป็นผู้ช่วยปฏิบัติราชการด้วยก็ได้

มาตรา ๒๐ ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ

(๒) ติดตามและสอดส่องพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งกระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าหรือบริการใดๆ ตามที่เห็นสมควรและจำเป็นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

(๓) สนับสนุนหรือทำการศึกษาและวิจัยปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น

(๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาแก่ผู้บริโภคในทุกระดับการศึกษาเกี่ยวกับความปลอดภัยและอันตรายที่อาจได้รับจากสินค้าหรือบริการ

(๕) ดำเนินการเผยแพร่วิชาการ และให้ความรู้และการศึกษาแก่ผู้บริโภคเพื่อสร้างนิสัยในการบริโภคที่เป็นการส่งเสริมพลานามัย ประหยัด และใช้ทรัพยากรของชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

(๖) ประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุม ส่งเสริม หรือกำหนดมาตรฐานของสินค้าหรือบริการ

(๗) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องมอบหมาย

หมวด ๒

การคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา ๒๑^๘ ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการใดได้บัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะแล้วให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้น และให้นำบทบัญญัติในหมวดนี้ไปใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ซ้ำหรือขัดกับบทบัญญัติดังกล่าว เว้นแต่

^๗ มาตรา ๑๕ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

^๘ มาตรา ๒๑ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

(๑) ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม หากปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวยังมิได้มีการดำเนินการหรือดำเนินการยังไม่ครบขั้นตอนตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และมีได้ออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายดังกล่าวภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากคณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ได้

(๒) ในกรณีตาม (๑) ถ้ามีความจำเป็นเร่งด่วนอันมิอาจปล่อยให้เนิ่นช้าต่อไปได้ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ได้โดยไม่ต้องมีหนังสือแจ้งหรือขอให้ครบกำหนดเก้าสิบวันตามเงื่อนไขใน (๑)

ในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวมิได้มีบทบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่บัญญัติในหมวดนี้ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องมีอำนาจออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวมีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายอยู่แล้ว คณะกรรมการอาจมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัตินี้แทนคณะกรรมการเฉพาะเรื่องได้

การมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ ตามวรรคสอง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ส่วนที่ ๑

การคุ้มครองผู้บริโภคในการโฆษณา

มาตรา ๒๒ การโฆษณาจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบ การจัดหา หรือการใช้สินค้าหรือบริการ

ข้อความดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม

(๑) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง

(๒) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการสถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริง หรือไม่ก็ตาม

(๓) ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำความผิดกฎหมายหรือศีลธรรม หรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ

(๔) ข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน

(๕) ข้อความอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้โดยแน่แท้ ไม่เป็นข้อความที่ต้องห้ามในการโฆษณาตาม (๑)

มาตรา ๒๓ การโฆษณาจะต้องไม่กระทำด้วยวิธีการอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายหรือจิตใจ หรืออันอาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคและคณะกรรมการว่าด้วยฉลากได้กำหนดให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากตามมาตรา ๓๐ ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจออกคำสั่งดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้การโฆษณานั้นต้องกระทำไปพร้อมกับคำแนะนำหรือคำเตือนเกี่ยวกับวิธีใช้หรืออันตราย ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา กำหนด ทั้งนี้ โดยคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาจะกำหนดเงื่อนไขให้แตกต่างกันสำหรับการโฆษณาที่ใช้สื่อโฆษณาต่างกันก็ได้

(๒) จำกัดการใช้สื่อโฆษณาสำหรับสินค้านั้น

(๓) ห้ามการโฆษณาสินค้านั้น

ความใน (๒) และ (๓) ให้นำมาใช้บังคับแก่การโฆษณาที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา เห็นว่าการใช้หรือประโยชน์ของสินค้านั้นขัดต่อนโยบายทางสังคมศีลธรรมหรือวัฒนธรรมของชาติด้วย

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าสินค้าหรือบริการใด ผู้บริโภคจำเป็นต้องทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพ ฐานะ และรายละเอียดอย่างอื่นเกี่ยวกับผู้ประกอบการด้วย คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจกำหนดให้การโฆษณาสินค้าหรือบริการนั้นต้องให้ข้อเท็จจริงดังกล่าวตามที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา กำหนดได้

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าข้อความในการโฆษณา โดยทางสื่อโฆษณาใด สมควรแจ้งให้ผู้บริโภคทราบว่าข้อความนั้นเป็นข้อความที่มีความมุ่งหมายเพื่อการโฆษณา คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจกำหนดให้การโฆษณาโดยทางสื่อโฆษณานั้นต้องมีถ้อยคำชี้แจงกำกับให้ประชาชนทราบว่าข้อความดังกล่าวเป็นการโฆษณาได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดให้ต้องปฏิบัติด้วยก็ได้

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าการโฆษณาใดฝ่าฝืน มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔(๑) หรือมาตรา ๒๕ ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

- (๑) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา
- (๒) ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา
- (๓) ห้ามการโฆษณาหรือห้ามใช้วิธีการนั้นในการโฆษณา
- (๔) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นแล้วตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณากำหนด

ในการออกคำสั่งตาม (๔) ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริโภคประกอบกับความสุจริตใจในการกระทำของผู้กระทำการโฆษณา

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีเหตุอันควรสงสัยว่าข้อความใดที่ใช้ในการโฆษณาเป็นเท็จหรือเกินความจริงตามมาตรา ๒๒ วรรคสอง (๑) ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำการโฆษณา พิสูจน์เพื่อแสดงความจริงได้

ในกรณีที่ผู้กระทำการโฆษณา อ้างรายงานทางวิชาการ ผลการวิจัย สถิติการรับรองของสถาบันหรือบุคคลอื่นใด หรือยืนยันข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งในการโฆษณา ถ้าผู้กระทำการโฆษณา ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่ใช้ในการโฆษณาเป็นความจริงตามที่กล่าวอ้าง ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจออกคำสั่งตามมาตรา ๒๓ ได้ และให้ถือว่าผู้กระทำการโฆษณา รู้หรือควรได้ว่าข้อความนั้นเป็นความเท็จ

มาตรา ๒๕ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดสงสัยว่าการโฆษณาของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบธุรกิจผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา พิจารณาให้ความเห็นในเรื่องนั้นก่อนทำการโฆษณาได้ ในกรณีนี้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา จะต้องให้ความเห็นและแจ้งให้ผู้ขอทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา ได้รับคำขอ ถ้าไม่แจ้งภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา ให้ความเห็นชอบแล้ว

การขอความเห็นและคำปวยการในการให้ความเห็นให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา กำหนด คำปวยการที่ได้รับให้นำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

การให้ความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาตามวรรคหนึ่ง ไม่ถือว่าเป็นการ ตัดอำนาจของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา ที่จะพิจารณาวินิจฉัยใหม่เป็นอย่างอื่นเมื่อมีเหตุอันสมควร

การใดที่ได้กระทำไปตามความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาที่ให้ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญา

ส่วนที่ ๒

การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลาก

มาตรา ๓๐^๙ ให้สินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและสินค้าที่ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับกับสินค้าที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่มีปรากฏว่ามีสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ ร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องในการใช้สินค้าหรือโดยสภาพของสินค้านั้น หรือมีสินค้าที่ประชาชนทั่วไปใช้เป็นประจำ ซึ่งการกำหนดฉลากของสินค้านั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคในการที่จะทราบข้อเท็จจริงในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้านั้น แต่สินค้านั้นดังกล่าวไม่เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการว่าด้วยฉลากมีอำนาจกำหนดให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๑^{๑๐} ฉลากของสินค้าที่ควบคุมฉลาก จะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริงและไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า

(๒) ต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้

(ก) ชื่อหรือเครื่องหมายการค้าของผู้ผลิตหรือของผู้นำเข้าเพื่อขายแล้วแต่กรณี

(ข) สถานที่ผลิตหรือสถานที่ประกอบธุรกิจนำเข้า แล้วแต่กรณี

(ค) ระบุข้อความที่แสดงให้เข้าใจได้ว่าสินค้านั้นคืออะไร ในกรณีที่สินค้าเป็นสินค้านำเข้าให้ระบุชื่อประเทศที่ผลิตด้วย

(๓) ต้องระบุข้อความอันจำเป็น ได้แก่ ราคา ปริมาณ วิธีใช้ ข้อแนะนำ คำเตือน วันเดือนปี ที่หมดอายุในกรณีเป็นสินค้าที่หมดอายุได้ หรือกรณีอื่น เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

^๙ มาตรา ๓๐ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

^{๑๐} มาตรา ๓๑ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

ให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือผู้ส่งหรือผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อขายซึ่งสินค้าที่ควบคุมฉลาก แล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดทำฉลากก่อนขายและฉลากนั้นต้องมีข้อความดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ในกรณีนี้ ข้อความตามวรรคหนึ่ง (๒) และ (๓) ต้องจัดทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๒ การกำหนดข้อความของฉลากตามมาตรา ๓๐ ต้องไม่เป็นการบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องเปิดเผยความลับทางการผลิต เว้นแต่ข้อความดังกล่าวจะเป็นสิ่งจำเป็นที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้บริโภค

มาตรา ๓๓ เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยฉลากเห็นว่าฉลากใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๓๑ คณะกรรมการว่าด้วยฉลากมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเลิกใช้ฉลากดังกล่าวหรือดำเนินการแก้ไขฉลากนั้นให้ถูกต้อง

มาตรา ๓๔ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดสงสัยว่าฉลากของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามมาตรา ๓๑ ผู้ประกอบธุรกิจผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยฉลากพิจารณาให้ความเห็นในฉลากนั้นก่อนได้ ในกรณีนี้ให้นำมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๕ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและการตรวจสอบการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าที่ควบคุมฉลาก รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจในสินค้านั้นต้องจัดทำและเก็บรักษาบัญชีเอกสารและหลักฐานเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบได้

วิธีจัดทำและเก็บรักษาบัญชี เอกสารและหลักฐานตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ส่วนที่ ๒ ทวิ^{๑๑}

การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา

มาตรา ๓๕ ทวิ ในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาที่มีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้นเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้

^{๑๑} ส่วนที่ ๒ ทวิ การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา มาตรา ๓๕ ทวิ ถึงมาตรา ๓๕ นว เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

ในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญา สัญญาที่ผู้ประกอบธุรกิจทำกับผู้บริโภคจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ใช้ข้อสัญญาที่จำเป็นซึ่งหากมิได้ใช้ข้อสัญญาเช่นนั้น จะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบธุรกิจเกินสมควร

(๒) ห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด และเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นส่วนรวม คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดทำสัญญาตามแบบที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดก็ได้

การกำหนดตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๓๕ ตริ เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องใช้ข้อสัญญาใด หรือต้องใช้ข้อสัญญาใดโดยมีเงื่อนไขในการใช้ข้อสัญญานั้นด้วยตามมาตรา ๓๕ ทวิ แล้ว ถ้าสัญญานั้นไม่ใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวแต่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวตามเงื่อนไขนั้น แล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๕ จัตวา เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องไม่ใช้ข้อสัญญาใดตามมาตรา ๓๕ ทวิ แล้ว ถ้าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าว ให้ถือว่าสัญญานั้นไม่มีข้อสัญญาเช่นนั้น

มาตรา ๓๕ เบญจ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาที่มีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินได้

ในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงิน หลักฐานการรับเงินจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) มีรายการและใช้ข้อความที่จำเป็น ซึ่งหากมิได้มีรายการหรือมิได้ใช้ข้อความเช่นนั้นจะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบธุรกิจเกินสมควร

(๒) ห้ามใช้ข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด

การกำหนดตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๓๕ ฉ เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้หลักฐานการรับเงินของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินต้องใช้ข้อความใด หรือต้องใช้ข้อความใด

โดยมีเงื่อนไขในการใช้ข้อความนั้นด้วย หรือต้องไม่ใช่ข้อความใดตามมาตรา ๓๕ เบญจ แล้ว ให้นำมาตรา ๓๕ ตี และมาตรา ๓๕ จัตวา มาใช้บังคับแก่หลักฐานการรับเงินดังกล่าวโดยอนุโลม

มาตรา ๓๕ สัตต ในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการโดยให้คำมั่นว่าจะทำสัญญารับประกันให้ไว้แก่ผู้บริโภค สัญญาดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้แทน และต้องส่งมอบสัญญานั้นแก่ผู้บริโภคพร้อมกับการส่งมอบสินค้าหรือให้บริการ

ถ้าสัญญาตามวรรคหนึ่งทำเป็นภาษาต่างประเทศต้องมีคำแปลภาษาไทยกำกับไว้ด้วย

มาตรา ๓๕ อัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจมีหน้าที่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้องตามมาตรา ๓๕ ทวิ หรือส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความถูกต้องตามมาตรา ๓๕ เบญจ ให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาที่เป็นทางปฏิบัติตามปกติสำหรับการประกอบธุรกิจประเภทนั้นๆ หรือภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาสุดแต่ระยะเวลาใดจะถึงก่อน

มาตรา ๓๕ นว ผู้ประกอบการธุรกิจผู้ใดสงสัยว่าแบบสัญญาหรือแบบหลักฐานการรับเงินของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบการธุรกิจผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาให้ความเห็นในแบบสัญญาหรือแบบหลักฐานการรับเงินนั้นก่อนได้ในกรณีนี้ให้นำมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๓

การคุ้มครองผู้บริโภคโดยประการอื่น

มาตรา ๓๖ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใด อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการอาจสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้ ถ้าผู้ประกอบการธุรกิจไม่ดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าหรือดำเนินการล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการพิสูจน์โดยผู้ประกอบการธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

ถ้าผลจากการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และกรณีไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้โดยการกำหนดฉลากตามมาตรา ๓๐ หรือตามกฎหมายอื่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้น และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้นภายใต้เงื่อนไขตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ ในกรณีที่สินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบการธุรกิจจะเก็บสินค้านั้นไว้เพื่อขายต่อไป

คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจทำลายหรือจะจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

ในกรณีจำเป็นและเร่งด่วน ถ้าคณะกรรมการมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะได้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง

การสั่งห้ามขายสินค้าตามวรรคสองและวรรคสาม ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๗¹²

มาตรา ๓๘¹³

มาตรา ๓๘ ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรเข้าดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หรือเมื่อได้รับคำร้องจากผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งคณะกรรมการเห็นว่า การดำเนินคดีนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการโดยความเห็นชอบของอธิบดีกรมอัยการ หรือข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค เพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาล และเมื่อคณะกรรมการได้แจ้งไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อแจ้งให้ศาลทราบแล้ว ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินคดีตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

ในการดำเนินคดีในศาล ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ด้วย และในการนี้ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

มาตรา ๔๐ สมาคมใดมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคหรือต่อต้านการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมทางการค้า และข้อบังคับของสมาคมดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับคณะกรรมการสมาชิก และวิธีการดำเนินการของสมาคมเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง สมาคมนั้นอาจยื่นคำขอให้คณะกรรมการรับรองเพื่อให้สมาคมนั้นมีสิทธิและอำนาจฟ้องตามมาตรา ๔๑ ได้

การยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การรับรองสมาคมตามวรรคหนึ่ง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๔๑ ในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคให้สมาคมที่คณะกรรมการรับรองตามมาตรา ๔๐ มีสิทธิในการฟ้องคดีแพ่ง คดีอาญาหรือดำเนินกระบวนการ

¹² มาตรา ๓๗ ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

¹³ มาตรา ๓๘ ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

พิจารณาใดๆ ในคดีเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคได้ และให้มีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนสมาชิกของสมาคมได้ ถ้ามีหนังสือมอบหมายให้เรียกค่าเสียหายแทนจากสมาชิกของสมาคม

ในการดำเนินคดีตามวรรคหนึ่ง มิให้สมาคมถอนฟ้อง เว้นแต่ศาลจะอนุญาตเมื่อศาลเห็นว่า การถอนฟ้องนั้นไม่เป็นผลเสียต่อการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนรวมสำหรับคดีแพ่งเกี่ยวกับการเรียกค่าเสียหายแทนสมาชิกของสมาคม การถอนฟ้องหรือการพิพากษาในกรณีที่อยู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกัน จะต้องมิหนังสือแสดงความยินยอมของสมาชิกผู้มอบหมายให้เรียกค่าเสียหายแทนมาแสดงต่อศาลด้วย

มาตรา ๔๒ นอกจากต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นแล้ว สมาคมที่คณะกรรมการรับรองตามมาตรา ๔๐ ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อปรากฏว่าสมาคมที่คณะกรรมการรับรองตามมาตรา ๔๐ สมาคมใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด หรือเมื่อมีพฤติการณ์ปรากฏว่าสมาคมนั้นดำเนินการเพื่อฟ้องคดีโดยไม่สุจริต ให้คณะกรรมการมีอำนาจเพิกถอนการรับรองสมาคมนั้นได้

การเพิกถอนการรับรองสมาคมใดตามมาตรา นี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่สมาคมซึ่งถูกเพิกถอนการรับรองตามมาตรา นี้ได้ฟ้องคดีใดไว้ต่อศาลและคดีนั้นยังค้างอยู่ในการพิจารณาของศาล ให้ศาลสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสีย

หมวด ๓

การอุทธรณ์

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่ผู้ใดรับคำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องตามมาตรา ๒๗ หรือมาตรา ๒๘ วรรคสอง ไม่พอใจคำสั่งดังกล่าว ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้

มาตรา ๔๔ การอุทธรณ์ตามมาตรา ๔๓ ให้ยื่นต่อคณะกรรมการภายในสิบวันนับแต่วันที่ผู้อุทธรณ์ได้รับทราบคำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง

หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นอุทธรณ์ และวิธีพิจารณาอุทธรณ์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การอุทธรณ์คำสั่งตามวรรคหนึ่ง ย่อมไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง เว้นแต่คณะกรรมการจะสั่งเป็นอย่างอื่นเป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยอุทธรณ์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

หมวด ๔ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๕ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวก ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งเอกสาร หรือหลักฐานแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา ๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๖ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง ตามมาตรา ๑๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๗¹⁴ ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ หรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดหรือผู้อื่น โฆษณาหรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จ หรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดซ้ำอีก ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๘¹⁵ ผู้ใดโฆษณาโดยใช้ข้อความตามมาตรา ๒๒(๓) หรือ (๔) หรือข้อความตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๒๒(๕) หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ หรือมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๙ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาซึ่งสั่งตามมาตรา ๒๗ หรือมาตรา ๒๘ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๐ ถ้าการกระทำตามมาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ หรือมาตรา ๔๙ เป็นการกระทำของเจ้าของสื่อโฆษณา หรือผู้ประกอบการโฆษณา ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเพียงกึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น

¹⁴ มาตรา ๑๘๕ ขกเลิกโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

¹⁵ มาตรา ๔๗ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

มาตรา ๕๑¹⁶ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ มาตรา ๔๙ หรือ มาตรา ๕๐ เป็นความผิดต่อเนื่อง ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือไม่เกินสองเท่าของค่าใช้จ่ายที่ใช้สำหรับการโฆษณา นั้น ตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม

มาตรา ๕๒¹⁷ ผู้โฆษณาสินค้าที่ควบคุมฉลากตามมาตรา ๓๐ โดยไม่มีฉลากหรือมีฉลากแต่ฉลากหรือการแสดงฉลากนั้นไม่ถูกต้อง หรือขายสินค้าที่มีฉลากที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากสั่งเลิกใช้ตามมาตรา ๓๓ ทั้งนี้ โดยรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าการไม่มีฉลากหรือการแสดงฉลากดังกล่าวนี้ ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำของผู้ผลิตเพื่อขาย หรือผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๓ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยฉลากซึ่งสั่งตามมาตรา ๓๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๔¹⁸ ผู้ใดรับจ้างทำฉลากที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือรับจ้างติดฉลากที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายกับสินค้า โดยรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าฉลากดังกล่าวนี้ ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๕๕ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๓๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๕๖ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใด ขายสินค้าที่คณะกรรมการสั่งห้ามขายเพราะสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๗¹⁹ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดไม่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้องตามมาตรา ๓๕ ทวิ หรือไม่ส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความถูกต้องตามมาตรา ๓๕ เบญจ ให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาตามมาตรา ๓๕ อัฐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹⁶ มาตรา ๔๘ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

¹⁷ มาตรา ๕๒ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

¹⁸ มาตรา ๕๔ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

¹⁹ ๕๗ วรรคหนึ่ง แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใด ส่งมอบหลักฐานการรับเงิน โดยลงจำนวนเงินมากกว่าที่ผู้บริโภครจะต้องชำระและได้รับเงินจำนวนนั้นไปจากผู้บริโภคแล้วต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับตั้งแต่ห้าร้อยบาทถึงหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการประกอบธุรกิจเช่นนั้นแล้ว

มาตรา ๕๗ ทวิ^{๒๐} ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๕ สัตต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๘ ผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ภายในสถานที่ประกอบธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจและการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้ประกอบธุรกิจ ให้สันนิษฐานว่าผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้กระทำความผิดด้วยเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่สามารถคาดหมายได้ว่าบุคคลนั้นจะกระทำความผิดแม้จะใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว

มาตรา ๕๙ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการหรือผู้จัดการหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

มาตรา ๖๐ ผู้ใดโดยเจตนาทุจริต ใช้ จ้าง วาน ยุยง หรือดำเนินการให้สมาคมที่คณะกรรมการรับรองตามมาตรา ๔๐ ฟ้องร้องผู้ประกอบธุรกิจคนใดเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาต่อศาลเพื่อกลั่นแกล้งผู้ประกอบธุรกิจนั้นให้ได้รับความเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๑ ผู้ใดเปิดเผยข้อเท็จจริงใดเกี่ยวกับกิจการของผู้ประกอบธุรกิจอันเป็นข้อเท็จจริงที่ตามปกติวิสัยของผู้ประกอบธุรกิจจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย ซึ่งตนได้มาหรือล่วงรู้เนื่องจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในการปฏิบัติราชการหรือเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน หรือการพิจารณาคดี

ผู้ใดได้มาหรือล่วงรู้ข้อเท็จจริงใดจากบุคคลตามวรรคหนึ่งเนื่องในการปฏิบัติราชการหรือการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี แล้วเปิดเผยข้อเท็จจริงนั้นในประการที่น่าจะเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา ๖๒ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และในการนี้ให้คณะกรรมการมีอำนาจมอบหมายให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะอนุกรรมการพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ดำเนินการเปรียบเทียบได้โดยจะ

^{๒๐} ๕๔ มาตรา ๕๗ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑.

กำหนดหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบหรือเงื่อนไขประการใดๆ ให้แก่ผู้ได้รับมอบหมายตามที่เห็นสมควรด้วยก็ได้

ภายใต้บังคับของบทบัญญัติตามวรรคหนึ่งในการสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนพบว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องมายังคณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้มีอำนาจเปรียบเทียบตามวรรคหนึ่งภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ผู้นั้นแสดงความยินยอมให้เปรียบเทียบ

เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ส. โทตระกิตย์

รองนายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันนี้การเสนอสินค้าและบริการต่างๆ ต่อประชาชนนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาได้นำวิชาการในทางการตลาดและการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาด และความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการต่างๆ ได้อย่างถูกต้องทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้นในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคโดยการกำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการอยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นการไม่คุ้มค่า และผู้บริโภคจำนวนมากไม่อยู่ในฐานะที่จะสะดวกและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้ และในบางกรณีก็ไม่อาจจะยับยั้งหรือป้องกันการกระทำที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันทั่วทั้งที่ สมควรจะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

พรพิมล/แก้ไข

๒๘ ก.ย ๒๕๔๔

A+B+ (C)

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑²¹

มาตรา ๒๐ ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่าจะได้มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๑ ในระหว่างที่บทบัญญัติมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัตินี้ยังมีได้ใช้บังคับให้อำนาจหน้าที่ของเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๒ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

²¹ รก.๒๕๔๑/๑๕ก/๑/๒๔ มีนาคม ๒๕๔๑.

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและการบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภค อันได้แก่ การตรวจตรา กำกับดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ยังไม่เหมาะสม และโดยที่ในปัจจุบันปรากฏว่ามีผู้บริโภคเป็นจำนวนมากยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้นๆ บัญญัติไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีผู้บริโภคเป็นจำนวนมากร้องเรียนว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญากับผู้ประกอบการธุรกิจมากขึ้นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเพื่อปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และปรับปรุงอำนาจของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้ได้ในกรณีจำเป็นหรือรีบด่วนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเพิ่มบทบัญญัติกำหนดสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาไว้โดยเฉพาะ และทั้งเป็นการสมควรปรับปรุงอัตราโทษเกี่ยวกับการกระทำความผิดในเรื่องการโฆษณาและฉลากให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พรพิมล/แก้ไข

๒๘ ก.ย ๒๕๔๔

A+B+ (C)

พระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
สำนักนายกรัฐมนตรี ไปเป็นของสำนักคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ.
๒๕๔๑²²

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากได้มีการยกฐานะ
สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ให้มีฐานะเทียบเท่ากรม
สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ ในการ
นี้สมควรโอนบรรดาอำนาจหน้าที่ กิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงิน
งบประมาณของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสำนักงานคณะกรรมการ
คุ้มครองผู้บริโภค ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี จึง
จำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พรพิมล/แก้ไข

๒๘ ก.ย ๒๕๔๔

A+B+ (C)

อรรถชัย/สุมลรัตน์/เกสร/จัดทำ

๕ มีนาคม ๒๕๔๖

²² รก.๒๕๔๑/๑๕ก/๑๓/๒๔ มีนาคม ๒๕๔๑.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ภัทรรัฐ ดิษบุตร

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2541

เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 55 สำนักอบรมศึกษากฎหมาย

แห่งเนติบัณฑิตยสภา